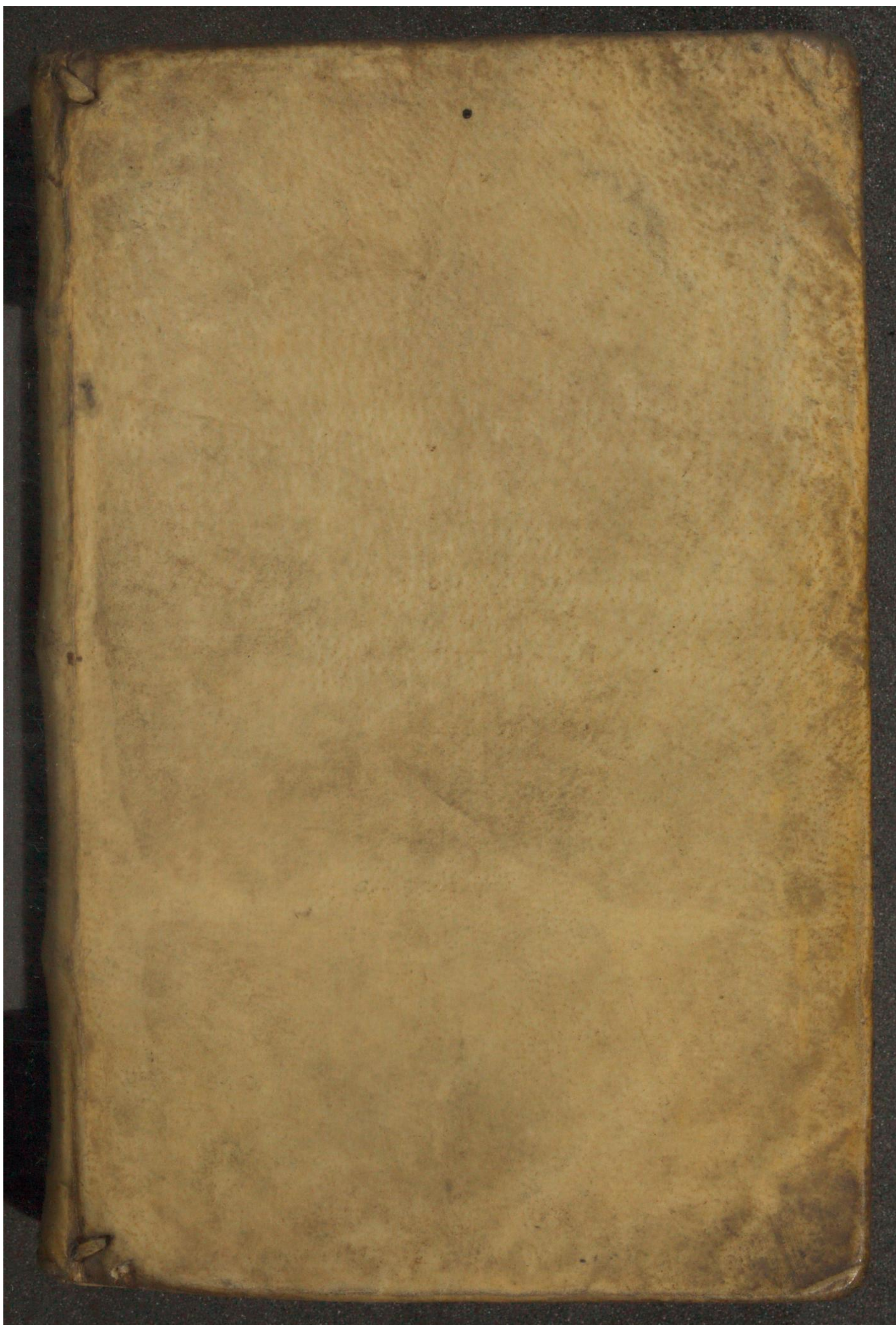
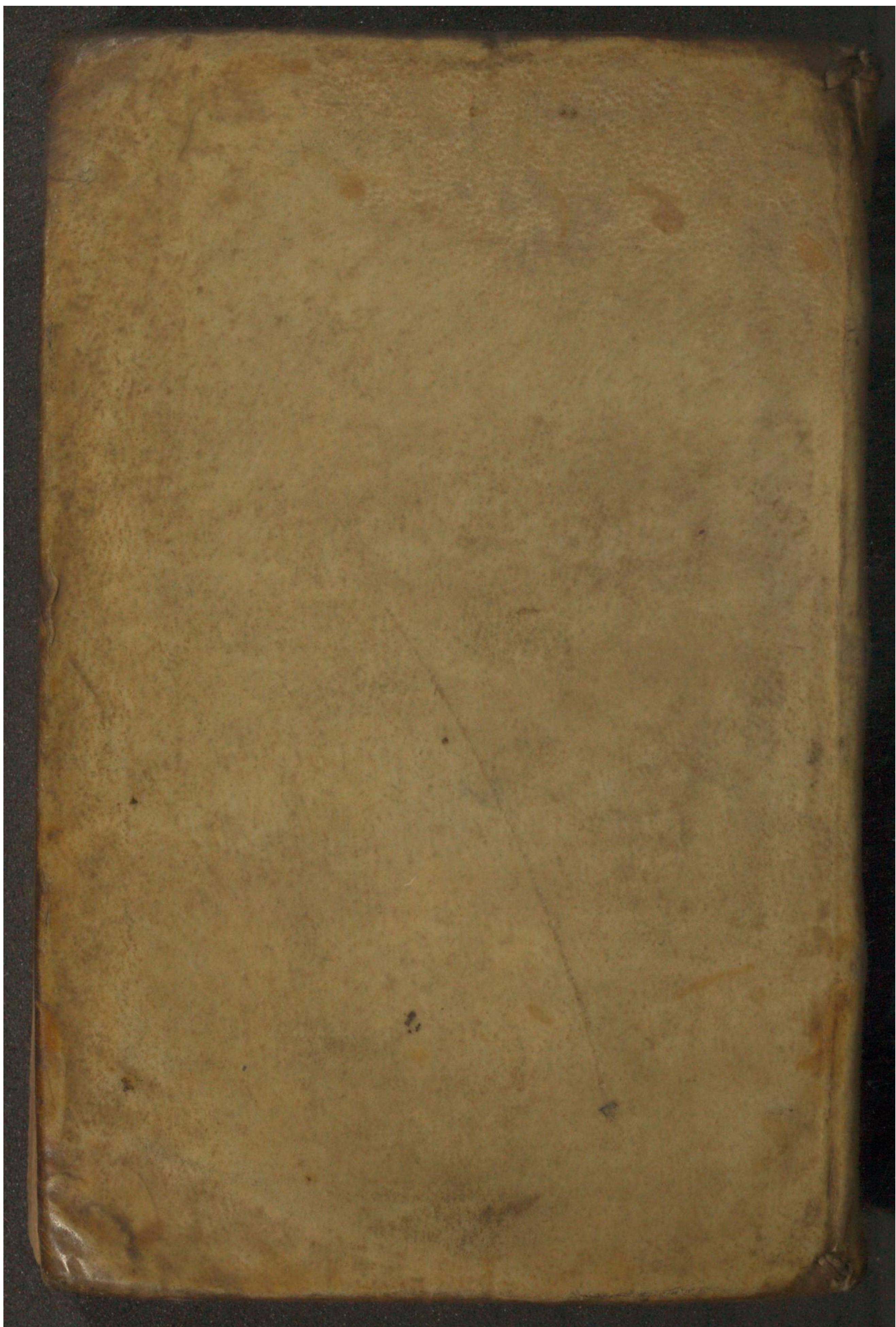

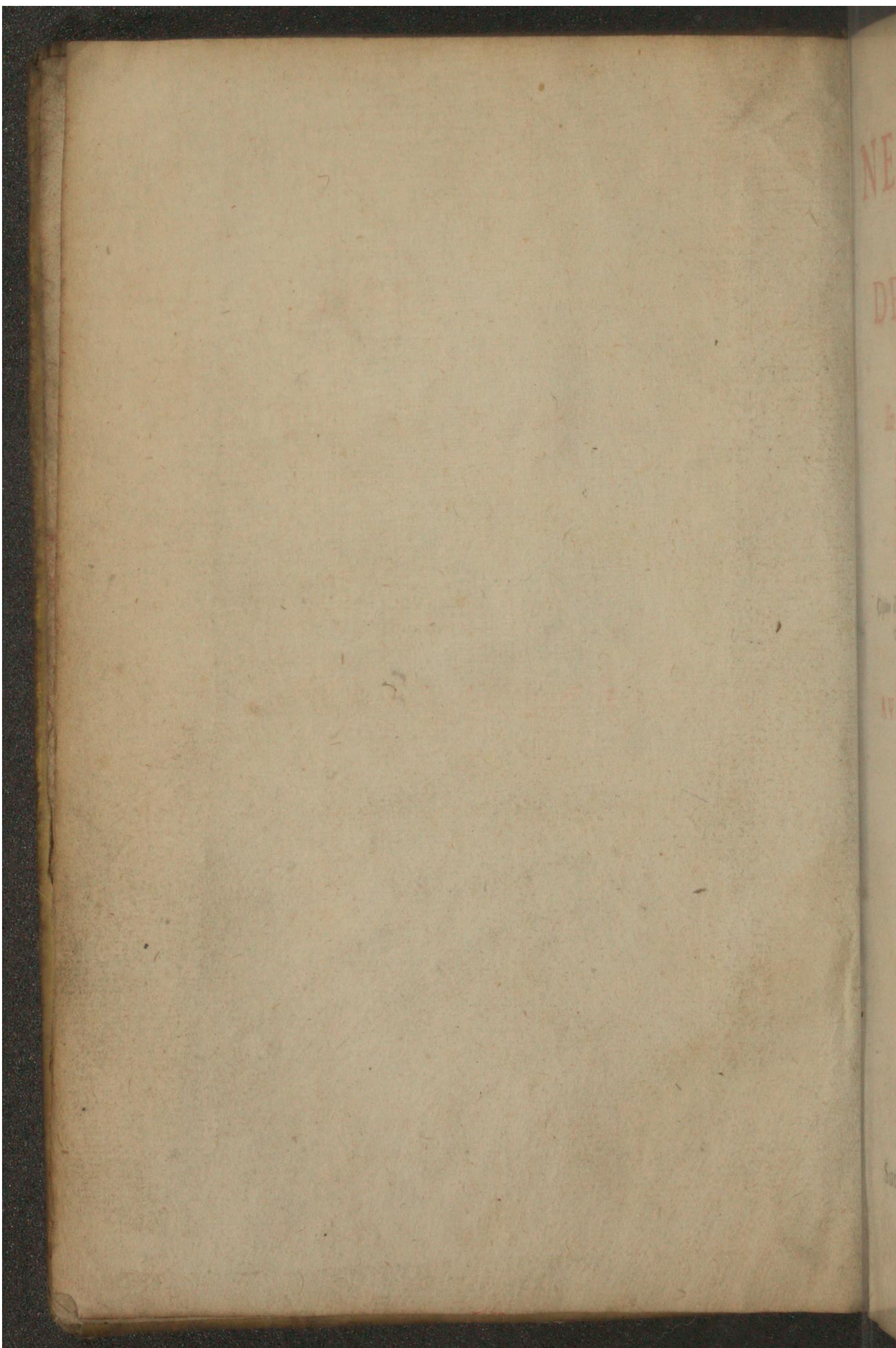

VERITAS OMNIA VINCIT

30:—

HOMERI NEPENTHES SEV DE ABOLENDO LVCTV LIBER,

In quinque diuisus partes, quarum

I.	Parasceuastica	de	Frugalitate.
II.	Historica	de	Medicamentis.
III.	Allegorica	de	Consolatione.
IV.	Anagogica	de	Virtute.
V.	Symplerotica	de	Auocamentis.

Opus doctrina, & eruditione refertum, in quo & nonnulla vtriusque linguæ scriptorum loca illustrantur, emaculantur.

AVCTORE PETRO LA SEINE.

LVGDVNI,

Sumpt. LVDOVICI PROST, Hæredis Rouille.

M. DC. XXIV.

CVM SVPERIORVM PERMISSV.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

AMICOS MEOS ORNATISSIMOS, ET LECTORES, ſaluere iubeo.

ON poſſum vobis non aperire conſiliũ meum, quî fiat, vt tantopere ab huius operis editione abſtineam, & priuata commendatione (ſi quæ pietati laus tribuitur) paucorúmq; hominum theatro contentus, omnem famæ ambitionem puſillanimi quadam modeſtia depoſuerim: qui nuper, vel gloriolæ cupidus, vel oſtentator ingenij pleraſque Italicas nugas in publicam lucem mittere audebam, & non nihil etiam typis excudere maturauerim.

rim. Etenim, vt cum amicis amicè agam, nullísque verborum offuciis, id quidquid eſt dicam ingenuè. Genius (vt hinc exordiar) mihi ſemper ad bonas literas. Sed, quæ fuit Parentis ſancta & lactea quædam ſimplicitas, bonis trador, haud doctiſſimis viris erudiendus. Cúmque ferulæ manum ſubduxi, nulla Rhetorica declamatio, non Poëtarum numeros tracto, nec ad dialecticum acumen intendo. Rapior populari receptóque more ad ius ciuile; graſſatur in incultiſſima arte ingenium. inde trudor in forum, vt incomptior, cætera omittens, lutulentiórque efficerer. At ſerò tandem, quæ furcâ natura expellebatur, rediit, ſumóque aliquid mei iuris, & dum ſucciſiuo labore, vernaculos ludos, & Pelaſgæ linguæ rudimenta balbutio: tyronem, ætate non exercitio prouectũ, in conopeum ſuum cepit me Minerua

ua recipere. Addidere animo igniculos repetiti in hac Ciuitate feliciſſimis auſpiciis nobilium doctiſſimorúmque virorum cœtus, quos Academias vocant. Vno enim præcipuo adminiſtro Ioanne Baptiſta Manſo Villæ Marchione mira dexteritate ingenij viro, & elegantiſſimis literis exculto, adeò φιλολογία huiuſmodi congreſſibus nobilitata, vt in Ioannis Iouiani Pontani tempora incidiſſe dicerem, & quodam quaſi poſtliminio reuerſos beatiſſima illa literarum numina Sannazarios, Altilios, Carbones, & ab Alexãdro. Cœpi etenim admirari haud publici cõſuetíque ſaporis doctrinam, ſtatíſque diebus conſeſſus repetere, & ne nihil viderer agere, doliolum meum hinc inde priuatim commouere. Sed inde mihi omne adiumentum, cum me in veſtrum obſequium fauens ipſa, & propitia Pallas addixit.

 Sanè

Sanè ingratus essem, si quæ debeo μακαρίτῃ illi viro Modestino Stelliolæ hic reticerem, cuius colloquia non ad μαθήματα solum, sed ad omnem ingenij cultum affulsere. Inuidit hoc mihi fatum, vt magis tecum necessitudine deuincirer, Magne vir & admirabilis Nicolae Antoni Stelliola, ætatísque nostræ Pythagoras, quem ne dum vultu & prisca quadam bonitate refers, sed encyclica illa pædia, qua à principibus viris, & doctis omnibus prædicaris, mirum in modum effingis. Dici haud potest quantum mihi luminis, & librorum copiam ex Ioannis Baptistæ Longi comitate adsciuerim, nec enim in Astrologia, in qua ad miraculum excellit, sed in omni scientiarum genere versatur, cuius admiratione olim doctissimum Ioannem Pinedam exclamasse aiunt: Non est liber, qui manus suas effugerit. Nec

malis

malis auibus te in meam adiunxi amicitiam Francisce Nola; nam præter iucundam, quę inter nos consuetudinem intercedit, & sermones satis crebros, vel de Ptolemęo, quem vnicè in Astrologicis sequeris, vel de Galeno, quem in re medica anxiè exoscularis; nonnullos mihi professionis tuæ homines conciliasti, vt Io. Baptistam Masullum, cum Andrea Sgambato sodali suo, Thomam Fouinũ, Donatum, Antonium Stellam, & Dominicum Antonium de Alexio, quos omnes propter literas haud vulgares, eorúmque monumenta ingeniorum amare, & colere debeo. At quis non sentiat se ad liberales artes inflammari, qui inclyti, & eruditissimi viri Bartholomæi Caraccioli (ἔμψυχον illam βιβλιοθήκην Antonium è Theatinis gentilem suum, ob venerationem prætereo) solitudinem, vt sic dicam, comitetur,

tur, audiátque pro patriis rebus Horatium Feltrium facundissimè declamitantem, & de politicis scriptoribus Alexandrum Palmerium disserentem. Aut qui huius Regni antiquitates à Francisco Antonio Purpura, Marco Antonio de Caualeriis, Ioanne Baptista la bella, & Bartholomæo Chioccarello exquirat. Nec prætermittam magnum mihi calcar adhibuisse Franciscum Scriuam, & magis etiam in dies admouere Felicem Milensium. Hic in vniuersa Germania, Polonia, & Dalmatia sui ordinis iam Visitator generalis: modo Cæsaris Ferdinandi II. à consiliis, & meliori fortuna dignissimus, quotidie stilum acuit, & digna cedro meditatur, & parat. Ille similiter honoribus in sua Dominicana familia clarus, duplici pro grauissimis negotiis ad Catholicam Maiestatem legatione clarissimus, plura

pro

pro ſua humanitate ſcitu digna, & recondita indicauit, Græcáſque Homeri Rhapſodias, ſub Antonio Arcudio quondam Soleti Archipresbytero, priuatim apud nos profitente, audire, & conferre non eſt dedignatus. Quo ſtudio, iam tunc temporis Poëtarum maximo addictus, factum eſt, vt nunc aliquid in eum elucubrari ſim auſus: & has lucubrationes, quales quales, circumducto libello, opto vos inter domeſticos parietes inſpicere, & iudicare. Scio enim vt qui ſerò & ſaltuatim (vt dixi) has litteras attigi, plurimum mihi deeſſe ſolidæ eruditionis, & inculpatæ Latinitatis, vt tranſalpinis auribus placere poſſim. Detritis quippe lacernis, nec mundis, nec oloſericis in forum templáque prodire, cuicumque vitio dabitur, cum tamen liceat ſine ſordium labe eas inter notos, & coniunctos induere. Confido igitur

me non in cassum bonos & beneuolos exorasse. Deus vos sospitet, & diu seruet incolumes. Saluete vos etiam amatissima lumina, & literarum columina, Fabi Columna, Mari Schipane, Helia Palagane, Constantine Sophia: & quotquot mecum humanitatem amatis, excolitis, valete. Neapoli XI. Kal. Decembr. LCƆXXI.

AVCTO

AVCTORVM INDEX, QVORVM LOCI HOC in opere laudantur, exponuntur, vel emendantur.

Caßio

Caßiodorus.
B. Caſſaneus.
Cenſorinus.
Chiſtophorus à Coſta.
Chryſippus.
Claudius Verderius.
Clemẽs Alexãdrinus.
Columella.
Critias.
Cteſias.
Conradus Rittershuſius.
Daniel Heinſius.
Demetr. Phaleræus.
Didymus.
Dioſcorides.
Diodorus Siculus.
Dionyſius Lambinus.
Dionyſ. Cato.
Dio Chryſoſtomus.
Diogenes Laërtius.
Donatus.
Ennius.
Epictetus.
Epicurus.
Eraſmus.
Eunapius.
Euripides.
Euſtathius.
Fabius Columna.
Florens Chriſtianus.
Franciſcus Floridus.
Franciſc. Valleſius.
Franciſc. de Cordoua.
Galenus.
Galeottus Martius.
Garſias ab Horto.
Gentianus Heruetus.
Gloſſæ veteres.
Gorgias.
Gregorius Nazianz.
Gregor. Magnus.
Gregor. Nyſſenus.
Gulielmus Budæus.
Heliodorus.
Heraclides Pontius.
Herodotus.
Heſiodus.
D. Hieronymus.
Hieron. Cardanus.
Hieron. Mercurialis.
Hippocrates.
Homerus.
Horatius.
Iacobus Dalecampius.
Iacob. Thuanus.

Iacobus Trigautius.
Iacob. Gutherius.
Iacob. Massonus.
Iosephus Scaliger.
Ioseph. Quercetanus.
Ioannes Gorræus.
I. Nunnesius.
I. Stobæus.
I. Langius.
I. Baptista Persona.
I. Meursius.
I. Goropius.
I. Spondanus.
I. Kirchmannus.
I. Bellonus.
I. Baptista Pius.
I. Sambucus.
I. Sauaro.
I. Baptista Guarenus.
I. Baptista Silecasius.
I. Zetzes.
Isaacius Zetzes.
Isaacus Causabonus.
Isidorus Pelusiota.
S. Isidorus.
Isocrates.
Iulius Capitolinus.
Iul. Cæsar Scaliger.
Iul. Cæsar Capacius.
Iul. Pollux.
S. Iustinus Martyr.
Iustinus Historicus.
Iustus Lipsius.
Lactant. Firmianus.
Lelius de Lelijs.
Leonardus Lexius.
Leuinius Lemnius.
Lilius Gyraldus.
Lucianus.
Lucanus.
Ludouicus Cornarus.
Lud. Casteluetrius.
Lycophron.
Macrobius.
Manilius.
Marbodæus.
Marinus Neap.
Marsilius Ficinus.
Marc. Ant. Moretus.
Martialis.
Marcellus Virgilius.
Mathias Lobel.
Maximus Tyrius.
Megaclides.
Menander.
Melchior Guillandin.

Michael

Michael Maierus.
Nardus Ant. Recchus.
Nicandrus.
Nonius.
Oppianus.
Oribasius.
Origenes.
Orpheus.
Orus Apollo.
Ouidius.
Palesphatus.
Palladas.
Pausanias.
Paulus Iouius.
Paul. Aegineta.
F. Petrarcha.
Persius.
Petronius Arbiter.
Petrus Victorius.
Petr. Belo.
Petr. Ronsardus.
Pindarus.
Phauorinus.
Philostratus.
Philemon Comicus.
Philarchus.
Philo Iudæus.
Plato.
Plautus.
Plinius.
Plinius Nepos.
Plutarchus.
Porphyrius.
Possidonius.
Proclus.
Prosper Alpinus.
Pierius Valerianus.
Pythagoras.
N. Rigaltius.
Rufus.
Rutilius Claudius.
Sabinus I.C.
Scæuola Sammarthanus.
Scholiastes Aristophanis.
Schol. Apollonij.
Schol. Sophoclis.
Schol. Nicandri.
Schol. Pindari.
Seneca.
Sextus Empyricus.
Q. Serenus Samm.
Seruius.
Simplicius.
Simonides.

Side

Sidonius Appollinaris.
Socrates.
Sophocles.
Speron Speronus.
Statius Papinius.
Strabo.
Suetonius Tranquillus.
Suidas.
Synesius.
Tatianus.
Tacitus.
Tertullianus.
Terentianus.
Terentius.
Theages.
Theon.
Theognis.
Theodoritus.
Theocritus.
Theophrastus.
Themistius.
Tucidides.
M.Tullius Cicero.
Valerius Flaccus.
Valer.Maximus.
Varro.
Vlysses Altrocoandus.
M.Victorinus.
Virgilius.
Vidus Faber.
R.Volaterranus.
Xenophon.
Zenon.
Zetzes.

Ioannes

IOannes Claudius de Ville in sacra Theologia Doctor, in S. Pauli Lugdunensis Canonicus, & in hac diœcesi à D. Dionysio Simone de Marquemont illustrissimo & Reuerendissimo Archiepiscopo in librorum censuram incumbere iussi: Fidem facimus, nos hunc librum, cui inscriptio est, *De Homeri Nepenthe*, &c. vidisse, nec in eo aliquid contra Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ sanam doctrinam, aut bonos mores inuenisse. Lugduni apud S. Paulum Idib. Februarij 1624.

DE VILLE.

Consensus Procuratoris Regij.

LIbrum hunc, qui inscribitur, *Homeri Nepenthes*, seu *de Aboiendo luctu*, Auctore PETRO LA SEINE: Ego Consiliarius, & Procurator Regius Typis mandari, & in lucem exponi consentio. Lugduni, die 17. Februarij 1624.

PVGET.

Facultas imprimendi.

LIbrũ *De Homeri Nepenthe*, Auctore PETRO LA SEINE, à Ludouico Prost Hærede Rouille Bibliopola Lugdunensi, in lucem dari permittimus, simul ne quis citra factam ei potestatem denuò excudat, interdicimus. Datum Lugduni, die 17. Februarij 1624.

DE CHAPONAY.

DE

DE HOMERI NEPENTHE

PARS PARASCEVASTICA, QVÆ ET DE FRVGALITATE.

OMERVS poëtarum & sapientum eximius, multa, eáque prę̨clara de Menelao narrat: verùm illud præter cætera haud prætereũdum, cum magnum hunc populorum paſtorem, nato ſibi filio μεγαπένθης nomen prodit impoſuiſſe. Quòd ſi ex Euſtathio eruditiſſimo Homeri interprete libet indagare: non aliter id actum deprehendemus; niſi quia ei natus eſſet, quo tempore propter Helenæ pulcherrimæ vxoris raptũ, tota Græcia oppleta mœrore lugeret. Viſum proinde fuit non aliud proli huic indere nomen: quemad

Homer. odyſſ. δ.

Euſtath. ibid.

Genes. cap. 35.

quemadmodum in sacris libris, Benoni, filium doloris, natum puerum, sed ad matris interitum, vocandum existimabat Racheles. Magnum enim luctum, si vox Græca Latinè reddatur, magnámque tristitiam significabit. Quod nescio quo fato, propter obitum Virginiæ sororis carissimę mihi contigisse experior, cum altera non minus Helena, quàm Racheles, pulchra videlicet, atque (quod sępiùs desiderandum) castissima fœmina: non minorem suo funere amaritudinem mihi, fratríque alteri viro cæterísque consanguineis incussit. At si

Synes. epistol. 1.

verũ est, quod inquit Synesius, παῖδας ἐγὼ λόγους ἐγεννησάμην, *liberos ego libros genui*, hoc est, fœtum, sobolémq; hominum esse ingeniorum monumenta: edidi similiter hoc mœroris tempore, partum huiusce

Lucianus Deor. dial. 4.

commentarij, & velut alter Luciani Iuppiter, iuxta antiquiores fabulas, capite Mineruam parturij; sed ictu duræ bipennis, id est tam graui, & tam inopinato casu perculsus: ídque opus perfeci, vt illud quod citato loco addit mellitissimus scriptor, bona cum venia de hoc vno vsurpem li-

Synes. ibi.

bello, ἀπὸ τῆς σεμνοτάτης φιλοσοφίας, καὶ τῆς συννάου ταύτῃ ποιητικῆς. id est, *ex venerabili Philosophia, & ex Poëtica, quæ in eodem tem-*

plo

plo cum ipſa colitur. Quandoquidem Philoſophorum γνώμαις, poëtarum addidi inuenta, & vt omnia cum iam dictis conuenirent: materia ſeſe obtulit ſcribendi, noménque ſcriptioni contigit, quod cum Menelai Megapenthe conſonum eſt. Περὶ Νεπένθους ergo ſermonem inſtituo, & ab Homero non diſcedendo, à quo ſum præfatus, de natura & viribus Νεπένθους pharmaci diſſero, quod in quarto Odyſſeas deſcribit. Cuius carmina, ita vario explicandi genere, nouíſque ſenſibus illuſtrantur, vt opus in plures partes vtiliter ſimul, & periucundè excreſcat: quarum hæc prima, quæ ad παρασκευὴν, & totius operis fundamentum, ex Italico Petrarchæ; imò vt rectius dicam, ex Hetruſco Pindaro, quo duce primùm me in hanc viam dedi, initium ſumet. Ne autem hic eius vernaculum inſeratur, cauſa eſt, quod elegantiſſimè ſimul, & ad viuum Perōtius noſter in Latinam linguam expreſſerit. Quod præſtat magis afferre.

Petr. Rhythm. par. 1. ſenul. 45.

Iacobus Perontius, cuius eruditiſſima opera fortaſſe lucē aſpicient.

Prima genis requiem dent munera, neu tere fletu
Amplius immeritos, dulcis amice, ſinus.
Parcius & domino poſthac te crede, ſuorum
Qui tegit heu ſubita tempora canitie.

Altera iter læua claudant de parte ministris,
Inde aditus olim qui reperere suos.
Teq; vel Augustus videat, vel Ianus eundē,
Nam longæ penitus meta reposta viæ.
Acres herbaï seruant quos tertia succos
Dulcescent, vbi mox venerit inde salus.
Me qua sede solet condi semel hausta voluptas,
Hac stygis impauidum conde; nisi alta peto.

Hoc carmen, cùm tribus in locis referat se ad res aliunde petendas, non descriptas, nec quouis modo à Petrarcha in suo tetradecastico designatas: obscuritatis vitio laborare, nulli dubium est. Itaque sit ipsum, vel alicuius epistolæ pars, vel appendix & additamentum nonnullis rebus ab auctore, vt est interpretum communis opinio, dono datis. Quod genus carminum ἀποσολικὸν Græci vocabant: nimirum vt Proclus habet, quod διαπεμπόμενοι πρός τινας ἐποίουν, *dum quid mitteretur ad aliquem fiebat:* absque tamen earum rerum notitia, longè quis ab operis sensu cogitur aberrare. quis facilè sciet, nisi diuinus sit, vel ariolus, quid sit illud quod ad malam suffulciendam commendat? item illud aliud, quo iter à sinistris reprimendum? & tertium quod reliquum

Proclus in Chrest. apud Pho.

quum eſt ad herbæ ſucci hauſtum ſubſeruiens? profectò Oedipum requirunt: & ſenſus ſola lectione expiſcari, niſi per coniecturam, eámque ſatis incertam haud poteſt. An quis, niſi alterius facti adminiculo, aut aliquo præmonſtratore diuinaſſet: tria illa incognita, ad puluinar, librum breuiarium, & ſcyphum ſiue cantharum eſſe referenda? nam tria hæc dona miſiſſe autumant interpretes. Quorum auctorum licentia, & incogitantia à me, vel nolente riſum excutiunt: etenim niſi quis plumbeus, vel lignum ſit, haud ferat hominem aſſerentem, Poëtam ſanctæ & Romanæ Eccleſiæ Cardinali, vel Epiſcopo, carmen hoc ſcripſiſſe: eidémque de Pſalterio, & ſacris precationibus remedium propoſuiſſe; & non potius proprium opus miſiſſe de Remediis vtriuſque fortunæ, aut Senecæ libros, vel Platonis dialogos. de quo auctore apud veteres.

Geſualdus, & A. Vellutellus in cō̃mentar. ad hunc locū.

Diogenes Laër. in Platone.

Καὶ πῶς, εἰ μὴ Φοῖβος ἀν' ἑλλάδα φῦσε Πλάτωνα,
ψυχὰς ἀνθρώπων γράμμασιν ἠκέσατο.
Καὶ γὰρ ὁ τοῦδε γεγὼς, Ἀσκληπιός ἐστιν ἰητὴρ
σώματος, ὡς ψυχῆς ἀθανάτοιο Πλάτων.

Quod ita ex Ioſepho Scaligero interpretatur.

Scal. epigr. opuſculo.

Ni Plato de Phœbo Græcis foret editus, ecquis
Qui morbos animis arte leuaret erat?
Nam veluti morbos satus hoc Aesculapius omnes
Corporeos animæ sic leuat ipse Plato.

Res certè indecora, & fustuario digna: viro Principi & Ecclesiastico, sacrarum paginarum recitationes, quas absque piaculo prætermittere non licet, ad malarum passionum medelam, misso ad eum psalterio, pharmacum commendasse. *Maledictum enim incipit esse*, inquit Seneca, *non munus, in quo vitium accipientis agnoscitur.*

Senec. de benef. li. 1.

Sed quidquid sit de his muneribus; nam nimis longum foret pensiculatius examinare: aliud nunc non inquiram. Haud tamen prætereundum huiusmodi dona antiquissimorum inuentum: & Scythas ad Darium Persarum regem misisse, eorúmque exemplo isthæc Petrarchę fortasè excogitata. Operæpretium igitur historiam ex Herodoto paucis recensere: quæ demum in tractationis argumentum euadet, nec prægustasse diligentem, curiosúmque Lectorem pœnitebit, siquidem, nisi me fallit opinio, noua expositione inclarescet. Darius igitur cum Scythis bellum moueret, & in eorum regione traiecto Istro, eos vndique

Herod. in Melpom.

vndique fugientes & pugnam detrectan-
tes insequeretur:tandem amplius insectā-
di pertæsus, Indathirso Regi misso equite
mandat denunciari à fuga desisteret, vel ei
præberet pugnam, si se idoneum recogno-
sceret: sin minus cum eo, tamquam hero
suo, munera offerens terram, & aquam,
(mos est enim Persarum Regem cum mu-
neribus adire)in colloquium veniret. Quo
nuncio, velut audito nomine seruitutis,in-
dignatus Scytha, singillatim ad omnia re-
sponsum dedit.Quod verò ad munera spe-
ctat, pro terra & aqua, quam petierat Da-
rius;dixit missurum, quæ decerent ad eum
venire dona: & pro eo quod se herum as-
seruerat, iussit flere. Cæterum Scythæ vbi
animaduerterunt Persas tumultuantes;
quòd diutius in Scythia illi commora-
rentur, & commorantes ad omnium ne-
cessariarum rerum inopiam redigerentur,
faciundum ita sibi putarunt, vt pecoribus
suis vnà cum pastoribus relictis, in alium
ipsi abscederent locum. Persæ illuc se con-
ferentes,excipiebāt pecora,quo facto,cum
sæpius id tentarent, ad vltimum Darius
inopia rerum laborauit. Id Reges Scytha-
rum intelligentes mittunt ad eum Cadu-
ceatorem, δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθα τε,

καὶ μυῶ, καὶ βάτραχον, καὶ ὀϊστοὺς πέντε. hoc eſt, *cum muneribus, aue, mure, rana, & quinque ſagittis.* Perſæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa ſignificarent; iſte negare ſibi aliud eſſe mandatum, niſi vt cum illa tradidiſſet, celerrimè rediret; iubere tamen ipſos Perſas, ſi ſolertes forent, interpretari quid ſibi dona vellent? Hoc cum audiſſent Perſæ conſultabant. Et Darij quidem ſententia erat, Scythas ſe ipſos ei donare, & terram, atque aquam. Qui enim impensè cupiunt, ſuis votis vndecumque blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt; ὃ γὰρ βούλεται, τοῦθ' ἕκαστος καὶ οἴεται. *quod quiſque vult, hoc etiam putat:* nec in mentem veniebat δῶρα hoſtium ἄδωρα, vt dici ſolet. Et iſtud hac ratione coniectabat; quod Mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, Rana autem in aquis naſcatur, Auis verò equo ſit aſſimilis: at ſagittis dandis, quod ſe ipſos tradere viderentur. Sed Gobrias hæc dicere dona coniectabat. *O Perſæ, niſi effecti vt Aues ſubuoletis in cœlum, aut effecti vt Mures ſubeatis terram, aut effecti vt Ranæ inſiliatis in paludes, non remeabitis vnde veniſtis, his ſagittis confecti.* Et Perſæ quidem illa munera ſic interpretabantur,

S. Iſidorus Peluſ. epiſtol. 146.

Sophocles in Aiace flagell.

inquit

inquit Herodotus. Sed antequam aliud aggrediar; non reticebo Athenæum, & summum Theologum Clementem Alexandrinum, aliter hanc proferre historiam. Hic muneribus velut auctarium quoddam aratrum adiungit: & faustam interpretationem, non ipsi Dario tribuit, sed Orontopago eius exercitus Tribuno. Insuper Idanturam pro Indathyrso, nisi mendum irrepsit in codices, & pro Gobria Xiphodrem ponit. Ille Murem prætermittit, & vnam pro sagittarum quinione conscripsit: additque non dissimile de magnis piscibus & recentibus ficis donum; quod Patroclus ad Antigonum misit, vt eo velut mutâ quadam legatione, ἢ θαλαττοκρατεῖν, ἢ τ͂ σύκων τρώγειν ediceret, *aut maris imperio potiri, aut in delicijs ficulneum fieri*. Huius generis Galeacij Sforææ vulpes cauea inclusa, & Bartholomęi Coleonis Tinnunculus loro, & argenteis tintinnaculis, accipitrum more compeditus: quibus donis se inuicem, vt refert Iouius, velut per officium perstrinxere. At nos ad Scythica munera redeuntes, eorum sensum nec Gobriam, nec minus multo Darium tetigisse dicimus. Si quidem certum est, vt ex supra relatis colligitur, Scythas non ad gratiam

Ath. deipnos. lib. 8. Clemens Alex. stromat. lib. 5.

Iouius in elog. Bar. Col.

tiam cum Dario ineundam dona misisse; sed ad minas obiiciendas: quapropter falso, vel ex hoc sibi ipsi adblandiebatur Darius. & si ad exercitus domuitionis, vt ita dicam, difficultatem respexisset: vtique pro Mure & Rana, aliqua alia, & propriora symbola misisset. Haud est enim Murium subire terram, sed scrobiculis latibulum quærere: Ranæ in ripis degunt, & in limo palustri saltitare & coaxare tantummodo valent. Aliter ergo existimandum: sed antequam id quod sentio explicem: sciendum est Herodotum summo artificio, vt nobis ad veram intelligentiam capessendam iter pararet, non statim explicauisse dona ab Indathyrso ad Darium missa; quàm duo necessariâ animaduersione interiecisset. Vnum est, Persas rerum omnium inopia laborasse, & Scythas animos ad stratagemata intendisse: nam relictis pecoribus & pastoribus seorsum recedendo: Persas præda adlectos, inutili cunctatione in maximam viuendi necessitudinem deduxere. quam cùm non prius comperissent: munera iam à Darij legatione meditata, eiúsque Caduceatori pollicita, mittere distulerunt. Ex quibus potest liquidò coniectari quæ fuerit donatoris

mens.

mens. Nam meo iudicio id voluit significare: Persas insidiis, fame, & siti, hoc est omnium rerum penuria ab ipsis peti: quæ si ad eos conflictandos non satis essent, aperto marte, & sagittarum copia eos confecissent: nam pro aue stratagemata significari, suadet ratio, vel quia in his ingenio opus est: & ingenij auis symbolum est, vel quia aucupiis illaqueantur, & ex insidiis astúque in caueam alliciuntur. Nisi quis malit fugam interpretari, propter alitum pernicitatem, quod & supradictis congruit, mihíque arridet. cum olim Scythæ, οὐχ ἧττον φεύγοντες, vt inquit Plato, ἢ διώκοντες μάχεσθαι, *non minus fugiendo, quàm insequendo pugnare soliti.* Murem famem denotare, rationi accedit auctoritas. Patet ex Iosepho Scaligero diligentissimo antiquitatis inuestigatore, & omnis selectæ eruditionis magistro. Is in libro de emendatione temporum, loquens de Chaldaica dodecaëteride, post verba Censorini: quibus demonstratur Genethliacos propriam habuisse ex annis vertentibus duodecim, cui anno Chaldaico nomen, non ad Solis Lunæque cursus, sed ad obseruationes alias accommodatum: quod in eo dicãt tempestates, frugúmque prouentus,

Plato in Lachete.

Scalig. de eméd. tẽp. lib. 2. & in annotat. in Maniliũ.

Cẽs. de die nat. c. 18.

ac ſterilitates, item morbos ſalubritatéſque circumire. *Hanc dodecaëterida*, inquit, *etiamnum retinent Chaldæi, Perſæ, Sinæ, Indi, Chataÿ, Turcæ, Syri, Arabes, Totari, ſiue Tartari. Putant re vera ſterilitates, morbos, prouentus eâ redire, vt ſcripſit Cenſorinus, ideo ſingulos annos dodecaëteridis animalium nominibus appellant: quæ affectum eius anni indicent. puta annum fertilitatis Leporem, annum bellicorum tumultuum Equum, annum felicis agriculationis Taurum, annum famis Murem.* hactenus Scaliger, qui etiam huius periodi diagramma ſex linguis ſubiicit, ſed nobis ſufficiat hæc ſolummodo excerpſiſſe. Quibus ſanè probatur Murem famis ſymbolum, vel apud barbariſſimas gentes receptum. & cũ Ægyptiorum notis

Orus in Hierogl. conſentire videtur: qui per Murem τὸν ἀφανισμὸν, hoc eſt, *ſubuerſionem, ac interitum* ſignificant. ἐπειδὴ πάντα ἐσθίων μιαίνει, καὶ ἀχρηστοῖ. *Nam ab Muribus*, inquit Arno-

Arnobius li. 1. aduer. gent. bius, *genus omne occiditur, atque arroditur*

Ariſt. hiſt. anim. li. 6. cap. vlt. *frugum.* de qua re Ariſtoteles agens tam inaudito modo eos aliquando oriri teſtatur, vt nullam frumentationem relinquant; itaque nonnulli mediocres Agricolæ cum pridie metendum ſtatuerint, poſtridie mane cum meſſoribus accedentes ad ſegetem,

tem, absumptam inuenerint totam. Hoc damnum cum in Gallia, & propriè in Heduensi præfecturâ contigisset (vt iucundam historiolam de Bartholomæo Cassaneo Iurisconsulto nõ omittam, quam summus Historicus Iacobus Augustus Thuanus memoriæ prodidit) & nullum præsentius remedium inueniretur: Episcopus Mures diris deuouit, & ternis præconiis forensibus in ius vocat; vt res ad sententiam deueniret, dato eis aduocato, fuit is Cassaneus, in fauorem Murium iudicium conuersum fuit. Et sanè veteribus huiusmodi iudicia, quæ fortasse nec legitima dici debent, nec vllatenus suscipienda: exerceri non improbatum: cum in Prytanæo, vt testatur Pausanias, τῷ σιδήρῳ, nedum his bestiolis, καὶ πᾶσιν ὁμοίως τοῖς ἀψύχοις δικάζουσι, *de ferro, aliisque inanimis iudicium fiat.*

Thuanus lib. 1. hist.

Cassaneus Cons. 1.

Pausan. in Atticis. Plutarc. in Timol.

Sed nunc de Ranis pauca: & harum naturam sitim exprimere, puto adeò omnibus consentaneum visum iri: vt superuacaneum iudicent in hac re probanda argumenta congerere. Nam quis est, qui ignoret animalculum hoc amphibium, quod in terra & in aquis degat; licet proliferum, laticis tamen gutta aliquando viuiscens:

aquis

aquis perpetuò delectari, quibus solummodo nutriatur? rectè apud Athenæum legitur:

Athenæus deipnos. lib. 5.

οἱ πίνουσιν μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες.

Qui bibunt solum ranarum modo nihil comedentes.

Vnde locus prouerbio. *Ranæ aquam infundere*, id est, bibulo potum, vel alicui rem maximè gratam, & necessariam præbere: & similiter, *Ranis vinum infundere*. Quod adagium nouo sensu ditamus, non solum ad abstemios & inuinios (vt veteres loquebantur) deflectendo; sed vt parem cum alio retineat vsum: *siticulosis* οἰνοχοεῖν, etiam ad vinum inuitare exponimus. Itaque & Mure, & Rana velut periphrasi quadam absolutus explicatur nutricationis defectus. Quapropter meo consilio, non alio modo accipiendum est, quod de Abderitis Thraciæ populis legitur apud Auctores: quod scilicet cum à Muribus & Ranis vexarentur, coacti sint natale solum vertere, hoc est, quod ex summa caritate, & victus penuria patriam deseruerint, vt in vberiori agro, & fœcundiori vitam agerent. Infra tamen ex his quæ dicturus sum, hoc longè melius dignoscetur.

Nunc

Nunc ad Scythica munera redeundũ:& hanc meam opinionẽ, quam de iam dictis exposui, aliquo auctoris testimonio cõfirmabo. nam quod ad sagittas attinet: non indiget explicatione, nisi fortè Ctesiæ locum indicare, hic videatur opportunum: Ctes. in Persicis. qui Darium & Scytharum Regem sibi mutuò arcus misisse narrat, & credo, vt ea ratione alter alterum prouocarent, & inuicem extrema comminarentur. quod etiam vir doctissimus affirmauit. Carol. Pascal. de legat. c. 62. At verò opinionem meam probat irrefragabili auctoritate Plutarchus: cuius dictum cum in hoc scriptore offendissem, mirum est, dicam liberè, quantum mihi ipsi suffenus de meo iudicio plausi. Testem namque veritatis producit alium Scytharum Regem, cui Ateas nomen, siue vt quædam habent exemplaria, Anteas. Huius dictum memorabile in suis Apophthegmatib. recensens, Plutarc. in Apoph. hæc scribit, Ἀτέας ἔγραφε πρὸς τὸν Φίλιππον. σὺ μὲν ἄρχεις μακεδόνων ἀνθρώπων μεμαθηκότων πολεμεῖν. ἐγὼ δὲ Σκυθῶν, οἳ καὶ λιμῷ, καὶ δίψῃ μάχεσθαι δύνανται. id est, *Ateas ad Philippum hæc scripsit. Tu quidem viris Macedonibus qui bella gerere didicerunt imperas. ego verò Scythis qui fame & siti pugnare possunt.* Et ita tutiùs vertitur, quàm

vt

vt passim legitur, *cum fame & siti.* omnino autem Xilandri postrema versio reiicienda: quæ *aduersus famem sitimq́;* habet. nam ὀργανικῶς sunt exponenda illa verba, vt minimè talis sensus eliciatur: Scytham inediæ, atque sitis pati posse incommoda: quod de Hispano milite effertur. quamuis toti huic genti iam olim id proprium, vt

Ath. deipnos. li. 2.

ex Philarcho tradit Athenæus, ὑδροποτεῖν, καί τοι πλουσιωτάτους ἀνθρώπων ὄντας, καὶ μονοσιτεῖν τε αὐτοὺς ἀεὶ διὰ μικρολογίαν, ἐσθῆτας δὲ φορεῖν πολυτελεστάτους. id est, *Hiberos quamuis hominum ditißimos aquam bibere, & semel in die cibum capere ob parsimoniam, indui tamen sumptuosißimis vestibus.*

Dalec. in Ath. versione. Erasm. in Adag. Hiberæ næniæ.

Falluntur autem in his verbis Dalecampius, & Erasmus, qui μονοσιτεῖν, pro μονοφαγεῖν acceperunt: *& solos cibum capere* sunt interpretati. quod nec ad verbi significationem, nec ad Hispanos. licet nunc Italico penu, mutatis moribus: haud μονοσιτεῖν, sed δὶς, καὶ τρὶς per diem σιτεῖσθαι, & prandiis, cœnísque aditialibus opipara commiscere ientacula didicerunt. At verò suam gentem in hoc extollebat acutissimus inter Scythas, nempe quod ipsa quãuis belli gerendi peritia rudis: quoscumque tamen arte militari scientissimos, qui

instructo

instructo exercitu ad eam contenderent: armis quibusdam, quæ solùm poterat nouerátque tractare; hoc est famem, & sitim inferendo; & vt suis propriisque symbolis dicam, Murem, & Ranam ad illos mittendo debellare potens erat. vt inde exprobraret Philippo: tantum se valere in sua regione, cum suo imperito milite, & rerum omnium rude, quantum non ipse Macedo cum suis delectis phalangibus. Testis Lysimachus ille qui apud Getas Scythicam gentem, contra Dromichetem ipsarum Regem profectus, eadem necessitudine adactus, se ipsum cum exercitu captiuum tradidit, & frigidam cum hausisset; vt id etiam cum Plutarcho addam, ὦ θεοὶ, inquit, ὡς βραχείας ἡδονῆς οὕνεκα μεγάλην εὐδαιμονίαν ἀπεβαλόμην. *Dij boni, quam ob breuem voluptatem summam amisi felicitatem!*

Horat. ode 24. lib.3.

Plutar. de san.tuend.

Sed cui fortasse hæc supra captum barbaræ nationis, nec tantum his Regibus tribuendum: vt sentire de se tam altum, tam acutè, eleganter, atque symbolicè se se exprimere valuisse credat: is velim cum Clemente Alexandrino, aliud huius Ateę (ita etiam scriptũ) admiretur epistolium, quod ex Aristocriti libris contra Hera-

Cle Alex. lib.5. stro.

cleodorum refert: & ſic habet. *Rex Scytharum Ateas populo Byzantino. Nolite afferre detrimentum meis vectigalibus, ne mei equi aquam veſtram bibant.* Et ſymbolicè, addit Stromatæus: bellum, quòd eis erat illaturus ſignificauit Barbarus. Nulla igitur ratione ambigendum ad Murem Ranámque Indathyrſi alterius Regis verba pertinere: & noſtram explicationem tam ad illius munuſcula, quàm ad huius epiſtolam propriè & vnicè ſpectare, vt iam demonſtratum.

Quantum verò fuga, fames, ſitis, ſagittę Schytarum rebus contulerint: non eſt præſentis diſceptationis examinare. Contenti igitur hæc Petrarchæ Herodotóque appinxiſſe; ad alia properabimus. Nam his expoſitis, ὡς ἐν παρεργείας μέρει: ad Homeri poëmation, quod βατραχομυομαχίαν inſcripſit, hoc eſt, *de Ranarum & Murium pugna*, ádque propoſitam frugalitatis materiam deſcendemus. Hinc quidem nouam, concinnam, mirámque expoſitionem eliciemus: quam inuidere φιλομύστῳ Lectori haud debeo. Sed prius eum rogatum volo, ne putet, quia ludicrum poëma examinandum ſuſcipimus, ad tenuia viliáque deſcendere; nam Leonem

nem pro Mure, & Dianam pro Rana inuersis Vulgi dicteriis ostendam: hoc est in iocoso poëmate, haud oscitantem, & vt ait Latinus quidam Scholiastes, minimè dormientem Philosophorum sapientiam demonstrabo: cum verum sit quod Eunapius, & ante eum Xenophon dixerat: τὸ παίγνιον τῆς ἀρετῆς ἄξιον λόγου, hoc est, *virtutem etiam, quæ in ludicris apparet, memoratu dignam esse.* Vt autem id ordinatè agam: præmonere amplius oportet: Homerum Batrachomyomachiam hanc, nec enim eius esse in dubium reuoco, licet doctis viris adhuc incertum, & Tigreti cuidam Cari in quodam perantiquo codice anonymo ascribatur; item Cecropas, & Epicichlidas, & alia omnia, quæcunque iuuenilia, ludicráque fecit; in gratiam iuuentutis condidisse, & filiorum heri cuiusdam Glauci hospitis sui, quos erudiendos formandósque susceperat; vt auctores sunt Herodotus, Suidas, & Aristobulus. Ex quo colligi datur, si quæ in ea lateat è Philosophis petita admonitio, quod talis sit, qualis adolescentulorum vitæ congrueret magis & vtilis esset. Proinde minimè probare possum: quod voluit Philippus ille, cuius scholia ad hoc poëma

Eunap. in proœm. ad Soph. vitas.
Xenoph. in sympos.

Io Nūneti' in Not. ad Phryn. in voce βέλον.

Herod. in vita Homeri.
Suidas in verb Homerus.
Aristobulus in præfat. ad Galeom.

ma leguntur. nempe eo consilio Homerum hoc opus scripsisse, vt adolescentibus odium turbarum, & seditionum insereret. Quod quidem nec rebus in Batrachomyomachia expositis, consentire posse videtur. nec multo minus his conuenit, ob quos fuit ab Homero composita. Siquidem eius est in ciuitate, alióve conuentu, turbas seditionémque excitare; qui propter ambitionem, metum, contumeliam, excellentiam, πλεονεξίαν, aliásque causas, quas Aristoteles docet exagitatus: consilio, manu, vel lingua, & factione sit potens. Hoc autem valere non est puerorum munus: nec illius ætatis imbecillitas, & inexperientia sustinet. Tale igitur περὶ τῆς πολιτίας docere, *nec nostrum decebat*, vt cum Persio dicam, *barbatum magistrum*,

Aristot. de Republ. lib. 5.

Pers. sat. 4.

nec Chij iuuenculis
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venerat.

Vt igitur non est puerilis ætatis τὸ στασιάζειν: sic de seditione auertenda præcepta capere οὐχὶ καὶ λόγον τοῦ ποδός, haud quamquam ad pedis rationem, vt loquitur Lucianus. proinde Homerus, qui nullum

lum prætermisit vtile documentum: hoc in magna Iliade sibi reseruauit demonstrandum sub persona Thersitæ. Θερσίτης enim, inquit Maximus Tyrius, εἰκὼν ἀκολάστου δήμου, hoc est, *populi effrenis imago.* Imò totum Iliadis poëma, ad hanc seditionem accusandam spectare: Aristides Orator dicebat. Quantum verò ad βατραχομυομαχίαν pertinet: alia proculdubio est Homeri intentio. Voluit enim maximus temperantiæ, & frugalitatis præceptor; vt vel hac ratione Lacedæmoniorum Poëta vocandus: iuuentutem ad puram, & moderatam educationem: hoc est ad victus potúsque continentiã informare. Quod primas γαστρὸς μὲν πρώτιστα, inquit Pythagoras, in optima educatione sibi partes vendicat, & obliuisci haud poterat, qui eam tanti fecit: vt etiam Heroibus ad frugalitatis exemplum, καὶ ἰσχύος ἕνεκεν, *& roboris caussa*, vt Dion obseruat, assa tantummodo Boum tergora apposuerit; nec ipsa ad esuriginem prouocandam curata, sed ad sedandam famem nullo cultu, nullóque apparatu exhibita. Quamobrem, & à Platone summopere commendatur. An hoc iuuenibus sit curandum? Xenophon docet suauissimus,

Max. Tyr. serm. 16.

Aristid. Orat. de cõcord. ad ciu. Asiat.

Cleomen. apud Plut. in Lacon.

In aur. car. Pyth.

Dio. ora 2. de Regno.

Plato de Iusto. Vide Suid. in Homer. Xenoph. de Cyr. instit. libr. 1.

& prudentissimus scriptor, qui in sua Cyri Pædia, hoc ἀρετῆς ταμεῖον, & fundamentum, vt alibi vocat, totius bonæ institutionis proponit. διδάσκουσι δὲ, inquit, καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς, καὶ ποτοῦ, μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα, πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες: καὶ ὅτι οὐ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. φέρονται, καὶ οἴκοθεν σῖτον μὲν ἄρτον, ὄψον δὲ κάρδαμον. πιεῖν δὲ, ἤν τις διψῇ, κώθωνα ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. hoc est, vt vertit Leunclauius. *Docent eos & ventris ac potus abstinentiam, nec parum ad hoc adfert adiumenti, tum quod seniores quoque non prius ventris caussa discedere vident, quàm suis à præsidibus dimittantur; tum etiam quod apud matrem pueri non pascuntur, sed apud Magistrum, postquam id Præsides eis significant. Adferunt autem domo panem quidem ad cibum, nasturtium verò ad obsonium.* Vim enim vigorémq; animi suscitat. & in socordem & ignauum ἔσθιε κάρδαμον, *ede nasturtium* prouerbio vsurparunt veteres, *item ampullam, vt si quis sitiat è præterfluente hauriat.* Aliis in locis, hanc summam fuisse Persarum exercitationem demonstrat Xenophon; tum præcipuè cum narrat:

Idem li. 1. de dictis Socratis.

Xenoph. de Cyr. pædia, eo. li.

rat: turpe duci apud Perſas expuere palam, & emungi, ac excernendi lotij ergo ſecedentem aliquo cõſpici: quæ propria & vera ſunt intemperantię ſigna, inquit Clemens Alexandrinus. quæque etiam vt cauerent: idem adiuuabat obſonium Naſturtium enim ea omnia cohibere: duobus in locis à Suida eſt annotatum. & probinde non eſt tacendum: ad hoc etiam deflecti poſſe laudatum prouerbium, vt in homines huiuſmodi intemperantia deformes elegantiſſimè vſurpemus.

Cle. Alex. pæd. lib. 2. cap. 2.

Suidas in verb. κάρ-δαμα, & in verb. πρασ-χεμῶ.

Hanc ſobrietatis virtutem, ab omnibus ſeculis quicumque ſanæ mentis fuere homines, exercitatione ſunt aſſecuti: nec defuere qui eloquentia & doctrina ſpectabiles, eius laudes & beneficia ſcriptis commendarint. Inter præſentis ſeculi auctores vnus omnibus excellit Leſſius: eo opuſculo, quod adiecto Ludouici Cornari, ſiue Aloiſij Cornelij, vt Moretus vocat libello, *Hygiaſticon* inſcripſit. quorum dicta nec meis augere confido: nec huiuſmodi omnis mihi neceſſitas eſt adiuncta. Id tantum nunc oneris habeo: quomodo ſeſe explicauit Homerus, & non ſine ipſius temperantiæ laudibus, breuiter edocere. Vt autem hoc facilè intelligas

Leonar. Leſſius in Hygiaſt. Lud. Corn. de vita ſobria. Vide Moretum in Senec. cap. 58.

telligas pro Mure edacitatem, & pro Rana bibacitatem. hoc eſt, in victu potúque vitia, meo periculo interpretare. Ingluuiem ſiquidem, & ὀψοφαγίαν per Murem ſignificari, non eſt à rebus, quas ſupra docuimus alienum; cum ſanè probatum fuerit non alia de causâ famem notare, quia animal edax ſit: & ſimiliter Ranam ſitim exprimere, quia bibula ſit; vnde ad bibacitatem deflecti & rationi ſit conſentaneum. Ita autem eſſe: vel locus hic demonſtrabit, in quo guloſi characterem deſcribit, & affectata curioſitate ſtruices quamplurimas patinarias enarrat. πῶς ἢ, inquit Pſicharpax Mus Phyſignatum Ranam alloquens, φίλον ποιῇ με τὸ εἰς φύσιν οὐδὲν ὅμοιον;

Hom. Batrachom.

σοί μὲν γὰρ βίος ἐστὶν ἐν ὕδασιν. αὐτὰρ ἔμοιγε
ὅσσα παρ' ἀνθρώποις τρώγειν ἔθος· οὐδ' ἐμὲ λήθει
ἄρτος τρισκοπάνιστος ἀπ' εὐκύκλου κανέοιο,
οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολλὴν σισαμῖδα,
οὐ τόμος ἐκ πτέρνης, οὐκ ἥπατα λευκοχίτωνα,
οὐδὲ τυρὸς νεόπηκτος ἀπὸ γλυκεροῖο γάλακτος,

οὐ χρη

οὐ χρυσὸν μελίτωμα, τὸ καὶ μάκαρες ποθέουσιν,
οὐδ' ὅσα πρὸς θοίνην μερόπων τεόχουσιν μάγειροι
κοσμοῦντες χύτρας ἀρτύμασι παντοδαποῖσιν.

Quorum ſententia ex Simonis Lemnij verſione hæc eſt:

Qui tibi me ſocium iunges non æqua petentem?
Diſsimilem natura facit. tibi vita ſub vndis
At mihi conſuetum dulcem conquirere victum,
Et quaſcumque licet rapias mortalibus eſcas
Conuehere. At panis Cereris ter fruge ſubactus,
Ter quoque piſtus aqua non me latet, inq́ canistris
Lecta Ceres eſca non me fugit vlla rotundis,
Nec ſiſamida ferens crebram prælata placenta.
Nec liquidæ pernæ pinguentia fruſta, nec albis
Cum tunicis iecora. aut nuper dulcedine lactis
Caſeus expreſſus niuei, aut melitomata grata,
Melléque confectas eſcas quaſcumque deorum

 Exoptant

Exoptant turbæ nec quis conuiuia mensis
Lauta coqui ornantes ollas, atque ignis ahena
Delicijs varijs humentia fercula ponunt.

Nonne diceres alterum Peniculum in scenam prodire, strenuum abliguritorem, & heluonem ter maximum? eique bene conuenire, quod à Physignato respondetur:

Homer. ibid.

Ξεῖνε λίαν εὐχεῖς ἐπὶ γαστέρι.
O Hospes valde gloriaris ob ventrem?

Parasitos, & huiusmodi gulones alienis mensis inhiantes, Muscas veteres vocarunt: & Mures itidem, vel ex his Homericis verbis dici possent. ac etiam vulgata paræmia *Mures ad caseum.* Diogenes istud innuit, cum subrepentibus ad eius mensam muribus: ἰδοὺ, inquit, καὶ Διογένης παρασίτους τρέφει, *ecce & Diogenes parasitos nutrit.* Vtrisque enim assimilis est natura, & nominis originatio: si Isidori verba hoc valent. *Musca ex Græco venit, sicut & Mus.* Quibus etiam Porcum, ad triadem malorum completissimam, adiungimus. nam qui eduliorum est appetens, maxillisque indulgens, is re vera Mus, Musca, appellandus, & amica luto sus: nec immerito. Et si Grammaticorum loculos excutimus:

Laërt. in Diog. vita.

Isid. orig. lib. 12. c. 8.

Socr. apud Xenoph. lib. 1. memorab.

ὁ σῦς

ὁ σῦς non aliunde, quàm ἀπὸ τοῦ ὕός, ex quo fonte ὁ μῦς, & μύα deriuata vocabula, in hoc certè plures consentiunt: ex ὕρακος *soricem*, vel vt ex veteri dicam glossario *suricem* deductum. Latini enim in dictionibus, quæ apud Græcos dasea notantur, cum eas in suum idioma transferrent: s aspirationis loco ponebant, vt ὕες *sues*, ὅλκος *sulcus*, ἕρπω *serpo*. ὕραξ verò apud Ætulos *suem* significat. Et quod non caret admiratione, Nicandrus eximius Poëta, & Medicus, loquens de Aconito: illud à quibusdam μυοκτόνον vocatum inquit: & addit,

Gloss. vet. M.Vict.de orthogr. lib.1.

Nicand. in Alc. phar.

ἢ γὰρ ἀνιγρὰς

παμπήγλω ὕρακας λιχμήρεας ἠρήμωσεν.

hoc est, vt quod

Gustantes soleat prope fontes perdere Mures.

ὕρακας ἢ νῦν τοὺς μύας ἀπώλεσε, verba sunt eruditissimi interpretis, διότι παρεοίκασι χοίροις τῷ ῥάμφει. Porcorum autem nomine Nicandrus Mures vocauit: propter similitudinem, quæ est inter eos. Hinc clariùs Martialis iocus elucescit:

Nic.schol. ibid.

Martialis lib.11.

Fines Mus populatur, & colono,
Tamquam sus Calydonius timetur.

Tanta enim concordia naturæ consentiunt, vt quod Magi tradunt: si quis Mu-

ris

ris iecur in ficu porco vorãdum dederit, nullo edito grunnitu vltrò deinceps adſectetur quoquò ierit: & Patauij factum, nonnullorũ iuuenum aſtu meminit Pyerius Valerianus, non ſine totius viciniæ querelis, vt ipſe inquit, quæ ſibi porcos incertis auctoribus abduci lamentabatur. nec aliorſum, quam ad hanc ὁμοφυέαν reſpicere, quod à Muhameticis fabulatur. cum ex ſuillo ſtercore nato in arca Mure, tabuláſque arrodente periculum immineret: ex Leonis fronte Felem ad illius internicionem procreatam oblaterant.

Pyer. Val. Hierogl. lib. 13.

Vide igitur Lector, quàm appoſitè Homerus, harum beſtiolarum ſymbolis, vitium obiurgarit pernicioſiſſimum. Ad quod etiam pertinent aliæ ſui poëmatis partes. Bellum enim quod inuicem mouent: turbas ſignificat, quas hominum corporibus cient. Quâ de causâ Diogenes apud Antonium Monachum, dicebat: τῶν οἰκιῶν, ἔνθα πλείστη τροφὴ πολλοὺς μῦς εἶναι, καὶ γαλᾶς, καὶ σώματα ἢ τὰ πολλὴν τροφὴν δεχόμενα, καὶ νόσους ἰσάς ἐφέλκεσθαι. *Quibus in ædibus magna eſſet ciborum copia, ibi multos Mures, & Feles eſſe ſolere dicebat: ac ea corpora, quæ multum cibi caperent, multos morbos contrahere ſolere.* Ex victu namque hominibus

Ant. Mon. ſerm. 87.

minibus quam plurima obueniunt detrimenta, quoniam, vt inquit Solon apud Plutarchum; non ſolum viuendi,ſed etiã moriendi materia eſt alimentum.& Deos, non alia de causâ immortales canit Homerus: quia, Plutarc. in ſympoſ. Homer. iliad.5.

οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσι, οὐ πίνουσι αἴθοπα οἶνον.

Nam nec edunt panem, nec Bacchi munera
potant.

Omnes igitur comitantes corporibus morbi, malæque habitudines à cibi, potúſque intemperantia, vsúque exlegi. vt ſi perniciem ex humoris exhuberãtia,quam ὕδρωψιν Medici vocant, in hac ranarum pugna requiras: mirum in modum in Pſicharpace, his verbis expreſſam inuenies.

ὑψώσας ὠχρὸν δέμας ὕδατι λευκῷ.

Elauans pallidum corpus aqua alba.

Iuxta illud Perſij: Perſ.ſat.3.

Turgidus hic epulis, atque albo ventre
lauatur.

Sed propiùs ad rem Horatius. Horatius carm. li.2. ode 2.

Creſcit indulgens ſibi dirus Hydrops,
Nec ſitim pellit,niſi cauſſa morbi
Fugerit venis,& aquoſus albo
Corpore languor.

Nec ſcrupulum iniicere debet, ſi Homerus epitheton, quod ventri Perſius, & corpori

corpori tribuit Horatius: aquæ dederit. nam eadem dixit figura, quâ apud eundem Horatium *Pallida* dicitur *mors*, cum ex humore, & intercuti aqua pallidum, albúmque reddatur corpus.

Horat. carm. li. 1. ode 3.

Nec aliena videtur ab argumento consideratio: quod hi hostes, datâ quadam operâ in tam graui & militari conflictu per ventrem, & medium hepar transfodiuntur: & quod

Homer. in Batrach.

πρῶτος δ' ὑψιβόας λειχήνορα οὔτασε δουρὶ
ἑσταότ' ἐν προμάχοις κατὰ γαστέρα εἰς μέσον ἧπαρ.

Primus autem Hypsiboas Lichenorem vulnerauit lancea stantem inter propugnatores per ventrem & medium epar.

Haud enim frustrà & temerè id à Poëta factum: quod Dion Chrysostomus in Antinoi & Pandari nece notauit, addidítque. καὶ γὰρ εἰ, καὶ τύχῃ τινὶ συμβαίνει τὰ τοιαῦτα, ὅμως ἐπὶ πολλῶν ἔστιν εἰπεῖν. ὅτι τοῦτον μὲν τὸν ἄνθρωπον, διὰ τῆς γαστρὸς δεῖ πληγέντα ἀποθανεῖν, τοῦτον δὲ διὰ τῶν αἰδοίων, τοῦτον δὲ διὰ τοῦ στόματος. *Nam & si fortuna quadam huiusmodi accidere soleant, tamen circa multos dicere licet, quod hunc quidem per ventrem percussum mori oportuerit, illum verò per pudenda, alium per os.* Nec omisit Heraclides, inquiens, Homerum agere, vt legislatores,

Dio. orat. de Hom.

Her. Pont. in alleg. Hom.

tores, qui illã præcipuè partem mutilant, quæ ſcelus commiſit Et hæc conſideratio alia ratione nos iuuat. obſcuriſſimum enim Plauti locum ita elucidat: vt mirum videatur non id hactenus, quod ſciam, ad eius explicationem obſeruatum Lepidiſſimus Plauti iocus eſt in Bacchidibus. Plaut. actu 4. ſcen. 6.

Si tibi machæra eſt, nobis veruina eſt domi,
Qua quidem te faciam, ſi tu me irritaueris,
Confoſſiorem ſoricina nænia.

Ad ſoricinam hanc næniam explicandam: multa Donatus apud Terentium, Turnebus, Lambinus, & ingens illud doctrinæ miraculum Ioſephus Scaliger, poſtremò nullo cum compendio prolixus Franciſcus quidam de Cordoua. Sed meo iudicio nugæ, næniæque ſunt meræ. nam nulli dubium eſſe debet: Plautum ad Homeri hoc poëmation reſpexiſſe. Nihil nouum in comœdia palliata, nec ipſi auctori: qui eodem dramate, & ſcenâ ſtatim ſequente Iliadem totam in iocum vertit. Donat. in eunuch. Turneb. aduer. lib. 24. c. 11. Lamb. ad hũc locũ. I. Scalig. in Feſtum Pomp. F. Cordou. didaſ. cap. 40.

Atridæ duo fratres cluent feciſſe facinus maximum. Plaut. in Bacchid.
Cum Priami patriam Pergamum.

Et quæ deinceps.

Talis

Talis igitur per aliam *μετωνυμίας* ſpeciem erit ſenſus. *Confoßiorem te faciam ſoricina nænia*, loquitur Chryſalus ſeruus Cleomacho militi, & id ait: non minus te totum confodiam, quàm ranæ ſoricéſque tui ſimiles, proprium latens, & feſtiuum conuicium, in nænia, hoc eſt, iocoſo & puerili Homeri poëmate, transfiguntur. In quo, vt denuò rem noſtram agamus, quod facit vt Iuppiter Palladem alloquatur, nunquid Muribus eſſet auxiliatura: id eo propoſito facit, vt exprimeret quantũ *γαστριμαργία*, hoc eſt, in alimentis intemperantia, & inſania: animæ vim hebetaret ad ſapientiam. Palladem enim τῆς φρονήσεως ἔφορον οὖσαν, vt ait Sophoclis Scholiaſtes, hæc allocutam fuiſſe inquit.

Scholiaſt. Soph. in Aiace. Homer. in Batrach.

ὦ πάτερ οὐ ἄν πώποτ' ἐγὼ μυσὶ τειρομένοισιν

ἐλθοίμην ἐπαρωγὸς, &c.

O Pater non certè vnquam ego Muribus cum vexarentur

venirem auxiliatrix.

Odio ranas, muréſque Mineruam proſequi: illud eſt, quod dicitur: *Sapientia in ſicco reſidet, non in paludibus & lacunis.* γαστέρα μισήσασε θεός, καὶ βρώματα γαστρὸς, id eſt, *ventrem odit Deus*, Deus namque eſt

Palladas apud Homer. lib. 1. cap. 79.

est animus, inquit Cato, *& epulas ventris.* Etenim pinguis aqualiculus, haud gignit sensum tenuem. Sed vt ex Heracleto Musonius dicebat, αὐτὴ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη, ϗ ἀρίστη, *luce sicca, anima sapientissima optimáque.*

Dio. Cato lib. 1.

Apud Stobæũ serm.

Quod aliter non minùs eleganter, quàm ad rem nostram appositè, ab ipsa antiquitate demonstratum: & par est ad huiusce virtutis documentum, cognitione percipere: *Cicadas scilicet, haud Cochleas, amare Apollinem.* illas ex auro efformatas, antiquissimi Atheniensium capillis implicitas gestabant; velut ei numini sacras: cui sapientiam & diuinationem tribuêre. Gaudent cochleæ humectatione, rosci-dóque humore prouocantur & ad eum exeunt: tarditate motus, oculorum orbitate, insigne prodeunt inertiæ, & fatuitatis exemplum. Cicadæ ex aduerso calore gestiunt, excitátque eos sol ardens: & in eo canunt. Fuisse olim hæc animalcula fabulatur Plato (at fabella Platonis est) musicos homines, qui cantu adeò allicerentur, vt prœ modulatione cibum, potúmque negligerent: eóque demum macilentiæ redactos, vt in cicadas abierint, quas solum ex iis, quæ viuunt, & sine ore

Tucid. histor. lib. 1.

Plato in Phædro.

esse dicuntur, & sine foramine ad excrementa. Tales esse debere docet Porphyrius, qui Deo coniungi: & diuinitate, quâ datur in hac mortalium vita enutriri volunt. Et vt Epicteti verbis concludam, ex quo hæc hausimus, καὶ θεσπίζειν, καὶ ᾄδειν τὰ τῆς δικαιοσύνης λόγια: *& diuinare, & iustitiæ oracula canere.* Quod verissimè in Apostolicis viris, primitiuæ Ecclesiæ θεραπευταῖς, sub hac comparatione Philo Iudæus extollit: & ad eorum laudem, nostrique seculi confusionem, & Græcè, & Latinè præstat audire. ἐγκράτειαν δὲ ὥσπερ τινὰ θεμέλιον προκαταβαλόμενοι τῇ ψυχῇ τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετάς. σιτίον δὲ ἢ ποτὸν οὐδεὶς ἂν αὐτῶν προσενέγκαιτο πρὸ ἡλίου δύσεως ἐπειδὰν τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον φωτὸς κρίνουσιν εἶναι, σκότους δὲ τὰς σωματικὰς ἀνάγκας. ὅθεν τῷ μὲν ἡμέρας τῷ δὲ βραχύ τι μέρος τῆς νυκτὸς ἔνειμαν. ἔνιοι δὲ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς πλείων ὁ πόθος ἐπιστήμης ἐνίδρυται. τινὲς δὲ οὕτως ἀνευφραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἑστιώμενοι πλουσίως, καὶ ἀφθόνως τὰ δόγματα χορηγούσης ὡς καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν, καὶ μόλις δὲ ἓξ ἡμερῶν ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας, ἐθισθέντες, ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος ἀέρι τρέφεσθαι τῆς ᾠδῆς ὥς γε οἶμαι τὴν ἔνδειαν ἐξευ-

Porphyr. abst. lib. 4. cap. 4.

Epictet. apud Stob. ser.

Phil. de vita cont.

μαρι

ἀδριζούσης. *Temperantiæ*, inquit, *tamquam fundamento in anima iacto virtutes cæteras superstruunt. nec cibum, nec potum quisquam sumit ante solis occasum, quod sapientiæ studium luci conuenire iudicent, tenebris verò curam corporis. ideo totos dies alteri, alteri verò exiguam noctis partem tribuunt. nonnulli ex his vix tertio quoque die famem sentiunt attenti magis ad disciplinarum scientiam. nec desunt qui prælautè accepti epulo sapientiæ copiosè præbentis sua placita, perdurant duplum eius temporis, & vix sexto die degustant cibum necessarium, assueti sicut cicadæ rore viuere, canticis opinor solantes inediam.* Ex quibus omnibus, non parum lucis accipiunt hæc quæ de cicada, ex monumentis Ægyptiis Orus effatur. ἄνθρωπον ἢ μυστικὸν, καὶ τελεστὴν βουλόμενοι σημῆναι, τέττιγα ζωγραφοῦσιν: *rebus sacris ceremonijsque addictum hominem, significantes, Cicadam pingunt.* Et quod non minus scitu dignum, penè in cognitionem ducimur alterius Homeri poëmatis: quod κέρκωπας inscriptum, iam suprà memorauimus. Etenim inter cicadarum genera: vnum est, quod *Cercopa* vocant, inquit Ælianus. Quod si de his cecinisse Homerum concedatur: in quo argumento symbolicè versatum, facilè erit

Orus Apo. in Hierogliph.

Ælia. hist. anim. libr. 10. cap. 44.

vnicuique ex prædictis existimare.

Homer. Batrach. Addit deinceps Homerus: enumerans damna, quæ à Muribus Palladi obuenerunt.

ἐπεὶ κακὰ πολλά μ' ἐόργαν,
στέμματα βλάπτοντες, καὶ λύχνους εἵνεκ' ἐλαίου.
πέπλον μου κατέτρωξαν, ὃν ἐξύφηνα καμοῦσα.

Quoniam mala mihi multa fecerunt,
Coronas destruentes, & lucernas causa olei.
Peplum meum corroserunt quod texui elaborando.

Pausanias in Atticis. De coronis lucernísque adiecit, vt id obiter & in transcursu dicam. Nam veteres vtrasque diis appendebant: sed lucernas cultu peculiari Palladi dicatas. Arnobius *eam luminis ministram, & lucernarum modulatricem* vocat: ex eo quod apud Homerum, præluxisse aureum lychnũ Vlyssi, filióque Telemacho narratur. Quod ne dum gentibus exprobrandum duxit Clemens Alexandrinus, & ab eo desumens Arnobius; sed & ipsimet Poëtarum nationi obiicit Aristides. Ægyptij similiter lucernarum veneratione Palladẽ coluere: quam celebritatem Græci λυχνοκαΐαν, id est, *lucernarum gestationem* vocabant; non in Sai modò, sed per vniuersam Ægyptum solemnem, vt Herodotus, &

Arnob. aduers. gent. lib. 4.

Cle. Alex. in Protr.

Aristid. Orat. in Serap.

& Themistius aiunt. Sed quid hic lychnus, vt occultiora sectemur, nisi mens ipsa; lumen, quo totus homo illustratur, quod clarissimum est, & ex sacris symbolis accipit auctoritatem? Prudentes enim sunt virgines, quæ lumen, & oleum secum tulerunt. Quid autem est quod mentem obtenebret, ingeniúmque obruat: quàm ventris repletio gulæque luxuria? Nec caret expositione: si ad hunc sensum coronam reuocabis. Prouerbiorum enim libro sanctissimum inest documentum. *Acquire sapientiam, & intellectum tibi compara, ne obliuiscaris, vt capiti tuo coronam det gratiarum.* Et si lubet de peplo insuper aliquid addere. ποικίλον, id est, *varium*, ipsum describit Homerus:

Herodot. in Euterp. Themist. orat. 3.

Cle. Alex. strom. li. 5.

Prouer. 4.

Homer. iliad. ε.

ὄν ῥ' αὐτὴ ποιήσατο, καὶ κάμε χέρσιν.

Quod ipsa fecerat, & elaborarat manibus.

Cuius varietatem, inquit Eustathius, τὸ πολυειδὲς prudentiæ ostendit: & quod ipsa sibi peplum fecerit, ipsam prudentiam sibi sufficere, hoc est, vt ipse ait ἀπροσδεῆ, καὶ αὐτάρκη εἶναι τὴν φρόνησιν. omnia propter cibum, ne dum per ingluuiem, interturbata sapientiæ munia.

Eustath. apud Homer. ibid.

Sed hæc leuiter tetigisse sufficiat, non enim librum scribimus commentarium,

vt minutatim singulas huius poëmatis partes percurrere opus sit. Satis ex his nostra inclaruit sententia: & ansa ministratur, cui quod amplius dici posset inuestigare libebit. & ne solum ad materiæ põpam, vt inquit Plinius, respexisse videremur: corpus temperantia curandum docuimus. Quod operis fidem intuetur, & in præparatu Nepenthus nostri vtilis, imò necessaria parænesis, cum omnium virtutum & disciplinarum sit fundamentum, & ea omnia remoueat, quæ vsum mentis impediunt, vel difficilem, inamænum, laboriosúmque reddunt; & simul ea suppeditet adminicula, quibus functiones animi reddantur illustres, faciles, & delectabiles. Quæ idcirco etiã nos docere oportebat, nam ex his, quæ infra erant dicenda, Nepenthes Chironium esse medicamentum; id est, Chironis Centauri præceptis, & disciplina comparari euidens fiet; qui frugalitatem potissimum curabat. Eos enim quos formandos susceperat, inquit Statius meus:

Státius in Achil. li. 5.

Nonnullos ex more cibos habuisse, nec almis
Vberibus satiasse famem, sed spissa leonum
Viscera, semianimesq; lupæ traxisse medullas.

Vt crudo hoc vitæ morúmque rudimento, ad columen masculæ virtutis euaderent: sed de Chirone passim alibi. Nunc autem cum isthæc παρασκευὴν ad Ægyptium Nepenthes: & hanc ipsam ab Ægypti Regum disciplina manare, quando id ita sit, haud alienum erit breuiter admonere. at quis ambiget luxũ iis, & deliciarum studium detestatum? Mensæ siquidem ipsorum nihil præter vitulum & anserem inferri solitum. Neochabis ac Bocchoris reges tamquam è præscripto Medici, atque adeò ex lege, & consuetudine vitæ non regiæ, sed priuatæ rationem instituisse dicuntur. Columnam Thebis in templo positam perhibetur, in qua diræ imprecationes in Meinin Regem inscriptæ: qui primus Ægyptios auctore Plutarcho, τοῦ ἀπλούτου, καὶ ἀχρημάτου, καὶ λιτῆς ἀπήλλαξε διαίτης: *à tenui, & opum pecuniæq; non indigente victus ratione*, deduxisset. Illud certè memorabile est, quod in condiendis nobiliũ funeribus obseruatur. Nam apud Deum se à peccatis excusantes, in cibum, & potum culpam reiiciunt: orationem autem, quâ id exprimitur, habes apud Porphyrium; quæ Græcè, vt Euphantus ex propria locutione est interpretatus: hæc est.

C. Rhod. lect. antiq. lib. 9. c. 13.

Plutarc. de Isid. & Osirid.

Porphy. de abst. lib. 4.

est. Ὦ δέσποτα ἥλιε, καὶ θεοὶ πάντες, οἱ τὴν ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις δόντες, προσδέξασθέ με, καὶ παράδοτε τοῖς ἀϊδίοις θεοῖς σύνοικον. ἐγὼ γὰρ τοὺς θεοὺς, οὓς οἱ γονεῖς μοι παρέδειξαν, εὐσεβῶν διετέλουν, ὅσον χρόνον ἐν τῷ ἐκείνῳ αἰῶνι τὸν βίον εἶχον. τούς τε τὸ σῶμα μου γεννήσαντας, ἐπίμων ἀεί. τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων οὔτε ἀπέκλεινα: οὔτε παρακατα: θήκην ἀπεςέρησα, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀνήκεςον διεπραξάμην. εἰ δέ τι ἄρα κατὰ τὸν ἐμαυτοῦ βίον ἥμαρτον, ἢ φαγὼν, ἢ πιὼν ὧν μὴ θεμιτὸν ἦν, οὐ δι' ἐμαυτὸν ἥμαρτον, ἀλλὰ διὰ ταῦτα, hoc est. *Sol omnibus imperans, vosq; reliquæ potentiæ, quæ vitam hominibus largimini, accipite me, atque sempiternis Dijs contubernalem offerte. Ego enim Deos à genitoribus mihi demonstratos, quandiu in hoc sæculo vixi, religiosè perseuerando colui. Parentes, qui meum corpus genuerunt semper honoraui. Reliquorum hominum occidi neminem. Depositum cuiquam neque defraudaui, neque aliud atrox facinus commisi. Si verò dum viuebam, aliquid de ijs, quorum fas non est, bibendo aut comedendo à me gestum fuerit, non per me peccaui sed per illa* (indicans ventrem in arca quadam repositum) quæ his dictis in flumen deiiciunt: & reliquum corpus vt purum medicamine condiunt. Sacerdotes verò,

Porph. ibi. vt idem Porphyrius testatur, cum & omnibus

nibus ſint exemplo ἥσκουν τῇ δίψαν, καὶ πεῖναν, καὶ ὀλιγοσιτίαν παρὰ πάντα τὸν βίον: *in ſiti, fame, & tenui victu per totam exercentur vitã.* Nec piſces probant in alimentum: abſtinéntq; ab aqua Nili fluminis; vt quæ pota pinguedinem faceret. Noluntenim, inquit Plutarchus animis grauia & obeſa circundata eſſe corpora, ne diuina pars à mortali prematur, atque affligatur. Itaque rem totam, vt ſummatim complectamur. quidquid hactenus diximus: Petronianis his carminibus, mirum in eo ſtercore fœditatis, tam purum, putúmque aurum colligi, & vno hoc abſoluitur documento. Plutarc. de Iſid. & Oſirid. Petron. in ſatyr.

Artis ſeueræ, ſi quis amat effectus,
Mentemq́ue magnis applicat, prius more
Frugalitatis lege palleat exacta.

An non ſeueræ artis ſummum ſpecimen: non lugere, nec triſtari in coniunctiſſimorum obitu? quod operis noſtri, & ex Homeri doctrina ſcopus eſt: frugalitate ergo ante omnia palleſcere, aut pollere (vtraque lectio in Petronio) adhortatio valde neceſſaria, non ſolùm priſco more, id eſt, veterum Poëtarum vt pereruditus Scholiaſtes habet; ſed ipſius Homeri, qui præambulo Batrachomyomachias, & Cercoparum, ad reliqua poëmata iter

Senec.epistol.17. parauit, nec alia promulside gustus rerum magnarum excitatur, & quod ait Seneca: *Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis cura.* rationem addit Iustinus, genitrix enim virtutum est frugalitas. Nunc, si libet ad Petrarcham, à quo longè digressi sumus, & ad sonuli difficultatem; vt finis huic tractationi imponatur: nostra tandem redeat oratio. Haud igitur probandum, aliquid relinquere in poëmate indictum, aliunde quod supplere opus sit, & ad leuiorem culpam, posse hoc vitari contendo; si ad instar epigrammatum sumptione, & titulo explicetur; cum lemma, vel titulus, aliqua sit operis pars. Quo remedio vsus est idem Petrarcha, in eo tetradecastico: in quo, vt obseruauit Ludouicus Casteluetrius, *Tuberorum munus* inscripsit, præcauens, ne eiusdem criminis, eum insimularet primi ternionis endecasyllabum.

Iust. li.20. histor.

Petrarch. carm. li.1.

Casteluet. in Petrarc.

Onde tal frutto, o simile si colga.

Proinde non parum de Correctoribus sum admiratus, qui lemma illud, in libris impressis non collocarint. ratio autem quare in epigrammatibus recipiatur? Haud ea est, quam sibi Martialis confinxit:

Martialis epig. li.14.

Lemmata si quæris cur sint adscripta docebo:
Vt si malueris, lemmata sola legas.

Sed & illa, vel certè notatu digna, & nescio si omnibus animaduersa: quæ ex nominis etymo colligitur. nam ἐπίγραμμα Latinè inscriptionem dixeris. Refert enim se πρὸς τὸ ἐπιγεγραμμένον: id autem, ad quod inscribuntur, cum iam epigrammata in libris reponantur: nullatenus repugnat, quod hypothesi præmonstretur. Hoc remedium in suo de quo agimus tetradecastico, Petrarcham adhibuisse arbitror, omnino ei pernecessarium:& magis, ac magis, quàm illo Columniensi amatori, ad profligandum, quod aiunt, amoris pestem, vel vt rectiùs scriptor ille, quem refert Alexander Tassonus existimabat, Stephano seniori: ad temperandum luctum in obitu filiorum, haud erant auctoris, de Pæoniæ artis subsidiis præscriptæ sententiæ. quibus inter cætera mandat, vt herbæ cuiusdam succum hauriat. At quid hoc herbarum? silent Petrarchæi. Quod inuestigare, ad diligentiam nostram pertinere reputauimus, atque subtiliter & enucleatè describere, vt ex Homero sequentibus libris, σὺν θεῷ curabitur.

Lælius de Læliis in li. de Amicitij F. Petrarchæ.

Alex. Taff. in annot. ad Petrar.

DE

DE HOMERI NEPENTHE

PARS HISTORICA, QVÆ ET DE MEDICAMENTIS.

ON defuêre vnquam præclara ingenia, quæ ab ipſa antiquitate Homero, vt ſcientiarum omnium parenti, impensè operam dederunt: vnus tamen omnibus dignitate, & ſtudiorum laude antecellit Ptolemæus Ægypti Rex, cognomento Philadelphus. Hic adeò poëtam hunc eſt admiratus, ac ſolemniter ſectatus, vt non ſolùm eius acerrimus propugnator, ſed & doctiſſimus commentator euaſerit. Zoilum enim illum ὁμυρομάςιγα, quod Homeri ſe caſtigatorem profiteri foret auſus, deluſum prius

prius aliquandiu, extremo tandem supplicio cruciatum necasse: ac præter alia volumina τὰ ζητήματα ὁμηρικὰ, id est, *Quæstiones de locis quibusdam in poësi Homerica* composuisse traditum est. Quarum in numero, & hanc illustrem περὶ νεπένθους cõtrouersiam admisisse proculdubio existimandum foret. Cum Nepenthes hoc Ægyptium fuerit pharmacum, & donum, ex eiusdem Regni Regibus: vi sua, suísque circunstantiis admirandum. Materia proinde tanto scriptore dignissima, *& argutia* (vt loquitur Apuleius) *Nilotici calami* explicanda. Nec deest coniecturæ sufficiens auctoritas; si iste ille sit Ptolemeus, quem Didimus in scholiis ad Homeri locum citat. Hos libros, si æui longinqua vetustas non inuidisset: plerisque veterum, & nobis amplius, de ea re disserendi, è medio sublata esset occasio. Nũc alter Philadelphus (absit verbo iactantia) non ingenio, non ingenti bibliotheca, quibus omnibus sum destitutus; sed ob sororiam pietatem, (ea enim de causâ Philadelphi hoc inditum cognomentum) ipsã pertractare coactus, quamuis ἰσοπτολεμαϊκὰ docere nullatenus confido: subtiliter tamen pro meo captu de iis dicam: quæ nisi admiratione

In procem. Græc. Grã. editæ Lipsiæ anno 1552.

Apul. met. lib. 1.

Didimus li. 4. odys.

tione proſequi; commendatione tamen digna videantur. Sed ne diutius præfationibus immoremur; à ſcripto Homeri loco, quo totam hanc de Nepenthe hiſtoriam, ſinguláſque eius proprietates complectitur: ad rem ipſam aggrediar. inquit Homerus:

Homer. odyſſ. δ.

Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακομ ἔνθεμ ἔπινομ,
νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντωμ.
ὃς τὸ καταβρόξειεν ἐπὴν κρητῆρι μιγείη,
οὐκ ἂν ἐφημέριός γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶμ,
οὐδ' εἴ οἱ κατατεθναίη, μήτηρ τε, πατήρ τε,
οὐδ' εἴ οἱ προπάροιθεν ἀδελφεὸν, ἢ φίλον υἱόμ
χαλκῷ δηϊόωεν ὁ δ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῷτο:
τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα
ἐσθλὰ τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Ad l. qui venenum, ff. de verb. ſignific.

Quæ carmina elegantiſſimè Gulielmus Budæus in ſuis annotationibus in Pandectas, ita vertit:

Hic Helenæ ſubijt vino miſcere venenum
Soluere quod luctus, iras ſopire minaces,

Quod

Quod memori fertur reſides abſtergere ſenſus
Sortis acerbæ animo, atque obliuia ferre malorum,
Qui ſemel id patera miſtũ nepenthes iaccho
Hauſerit, hinc lachrymam, non ſi ſuauiſſima proles
Si germanus ei charus, matérve, patérve,
Oppetat ante oculos, ferro confoſſus atroci.
Tyndaris hæc habuit ſummo Ioue nata venena,
Quæ Polydamna dedit coniux Aegyptia Thonis
Commoda conſultè medica cõpoſta ſub arte,
Ipſa etenim Pharia ſolers tellure venena
Noxia multa legit, mixtímque ſalubria multa.

Quæ autem diſſertationis eſt methodus, pauca aliqua de nomine præmonere neceſſum habeo: & primum quid Nepenthes ſignificet, & num ſubſtantiuum, an epitheton ſit? Quãtum ad ſignificationem attinet, dicitur ἀπὸ τοῦ μὴ, particula priuatiua, & πένθος, quæ vt ab initio monuimus *luctum triſtitiamq́;* ſignificat: & non ſolùm τὸ ἐστερημένον πένθους, *quod luctu caret*, ἀλλὰ, καὶ στεΐσκον, hoc eſt vt cum Plinio dicam, *obliuionem triſtitiæ, veniámque afferens,*

Euſt. in comm. ad odyſſ. δ.

Plin. li. 25. cap. 2.

afferens. per translationem verò clarum, serenum, lætúmque significabit. Si quidem ita apud epigrammatarium exponitur νηπενθέα ἀπόλλωνα, quod inibi legitur.

Anthol. lib. 1, c. 36.

Reliqua difficultas maior. Nam plerique volunt, vt adiectiuè sumatur; hoc est, φάρμακον νηπενθὲς, medicamentum, quod lætificum, vel exhilarans Medici dicunt: quemadmodum, & alia huic eidem pharmaco adiecta vocabula, ἄχολον, *iram depellens*, ἐπίληθον, *obliuionem inducens.* Cui opinioni non inficias imus; sed in substantiuum etiam solui posse contendimus. Nam cum plura pharmaca; cum simplicia, tum mixta ab effectibus nomina sortiuntur; quid vetat apud Homerum φάρμακον νηπενθὲς, *medicamentum* quod est *Nepenthes* exponere? Sic consultò à doctissimo Budæo, vt propinquiora adducam, in sua versione factum est; qui cum illud Homeri transferret, οἳ τὸ καταβρόξειεν ἐπὴν κρητῆρι μιγείη, quod ita ad verbum diceretur, *qui illud medicamen deglutierit, postquam crateri fuerit immixtum.* τὸ nepenthes de suo adiiciens, sic habet: *Qui semel id patera mixtum nepenthes iaccho hauserit.* Ecquónam quæso alio nomine poterat tale medícamen insigniri; si hoc non barbarè,

barè, non ineleganter omnis vis, integráque eius virtus exprimitur? qua ratione, & nos huic opellæ titulum adoptauimus.

Sed hactenus de nomine: nunc rem ipsam agamus. Et primum omnium in disceptationem adducimus; vtrum in hac parte, & in his verbis Homericis, aliquid fuerit hoc pharmacum? Facit dubitationi locum Oribasij, imò Rufi antiquissimi Medici, in hac re sententia, qui nihil aliud Nepenthes est arbitratus, quàm ipsum vinum: & nisi me fallit interpres, hæc sunt Oribasij verba: *Quippe cum vinum sit mœroris medicamentum, atque Helena quidem mihi videtur hoc crateri infudisse, vt mœrorem sedaret.* Orib. li. 5. collec. c. 7.

Si igitur solummodo vinum Helena miscuit, nullo medicamine temperatum; iam verba Homeri eam recipiant, opus est interpretationem: vt illud εἰς οἶνον βάλε φάρμακον νηπενθές, à Poëta sit dictum, tantum vt exprimeret: Helenam dedisse merum bibere non imbecillum, & (quod aiunt) ὀλιγόφορον, sed potens, fragrans, generosum, & amara curarum eluere non efficax modò, vt inquit Horatius, sed efficacissimum. Carm li. 4. ode 12.

Ad quem Horatij locum Lambinus; Lãb. Com. in Hort.

quaſi huius Oribaſij verbis aſtipulatus, hæc addit: *Hanc laudem omnibus propemodum vinis tribuunt Poëtæ: itaque vinum* λαθικηδέα, id eſt, *obliuionem mœroris afferens:* & παυσίλυπον, id eſt, *moleſtijs modum, & finem imponens*, & νηπενθές, id eſt, *luctum adimens*, ſeu *luctu liberans*; & κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων (ſunt enim verba Homeri de quibus diſceptamus) id eſt, *malorum omnium obliuionem inducens, appellant Græci.*

Et ſanè conſtat apud Poëtam, non temetum, ſed Ægyptiacum quidpiam his epithetis decorari. Quod etiam, vt in hanc cauſam trahas, nec obſtaculum videatur, Helenam ab Ægyptiis huiuſmodi diſciplinam edoctam: ex Athenæo intelliges Hellanicum ſcribere, in Plinthine oppido Ægypti, primùm inuentam fuiſſe vitem; quâ de cauſâ Dion Academicus φιλοίνους, καὶ φιλοπότας, hoc eſt, *vini, & bibendi auidos, & amicos* Ægyptios fuiſſe inquit; ac quoniam ob egeſtatem vino multis carendum eſſet, excogitatum apud illos inopiæ ſolatium, vt vinum ex hordeo confectum biberent: cuius potu adeò lætati ſunt, vt canerent, ſaltarent, & quæ ſolent ebrij facerent omnia. Et addit ad maximum vinolentiæ argumentum, mo-

Ath. deipnoſ. lib. I.

rem

rem esse apud ipsos; imò velut lege quadam receptum: brassicas coctas, tamquam ἀμέτυσον, & contra ebrietatem remedium ante omnes alios cibos comedere.

Itaque, vt summatim rem expediam, videtur ad diluendos mœrores Telemacho & Pisistrato, quos cõuiuio exceperat Menelaus, Ægyptiorum more Helenam propinasse: & hospites ipsos αἰγυπτιάζειν (ad hunc enim morem trãsfert Dalecampius) effecisse; quod nos Itali, cum largius, meraciúsque poculis indulgemus: Teutonico ritu miscere dicimus. Dalec. in notis ad Athen.

Sed an hæc sufficiant funditus conuellere opinionem, iam omnium calculo receptissimam: Homerum scilicet aliquid aliud præter vinum indicasse, validissimum contra luctum medicamentũ, quod ex Ægyptiaco agro productum, & à Medicis illius regionis obseruatum, Polydamna Thonis Thebarum Regis vxor, Helenæ, vti magnum repostum & regale præbuit donum? Haud equidem ita credo: nec aliter sentiendum, cum valde indecora, & Homero pugnantia ista contineat assertio. nam præterquam quòd fœminas vel Principes minimè deceat ἡφιλοινία, non est huiusmodi vini in ea regio- Ale. Aphr. li.2. probl.

ne prouentus cum frigidum & prorſus Biblinon gignatur, nec ideò Biblinum dixi quod Guilandino aſſentiens βίβλινον οἶνον Ægyptium putem: ſed quia cum omnibus ſit infirmius, maximè ita appellari conueniat. Rurſus & ex Homericis verbis vino pharmacum iniectum apertè liquet.

Guiland. in Papyro membr. 2. I. Scaliger. in Anim.

Vnde mirum videri poſſit, quomodo ex eo depromens Rufus, non id animaduerterit? ſed fortaſsè annotabat quod eius decurtator Oribaſius neglexit exprimere, ideo Nepenthes non alibi, quàm in vino dilutum; quia vinum itidem mœroris eſſet medicamentum, & hilaritatis, vt loquitur Varro, dulce ſeminarium. Qua ratione, & νηπενθὲς, & κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων, per tranſlationem, & ſimilitudinem dici potuiſſet: imò Galenus, quamuis Oenopiæ radicem Nepenthes aſſereret, addit tamen: nihil ea hoc loco opus eſſe, cum vinum ea quotidie facere videamus.

Gal. lib. 1. *Quod animi mor.* ſeq. &c.

Sed his minimè Lambinum excuſatum velim. Nam ita à Poëtis appellatum inquiens, in huius Homeri carminis intelligentia deceptum, proculdubio iudicandur, nec verbum αἰγυπτιάζειν οἰνοφλυ-

ζίαν

γίαν exprimit, vt Dalecampio placuiſſe videtur, cum omnes Græci interpretes ad κακουργίαν, & ad Ægyptiorum vafritiem deflectant.

Euſtath. in Dio. Aphr. Ariſtoph. Schol. in Neph.

Re verâ autem habuiſſe Ægyptios huiuſmodi medicamenta, Diodorus Siculus, quẽ & S. Iuſtinus Martyr citat, abundè teſtatur his verbis: τὸ γὰρ νηπενθὲς φάρμακον ὃ λαβεῖν φησὶ ὁ ποιητὴς τὴν Ἑλένην ἐκ τῶν αἰγυπτίων Θηβῶν παρὰ τῆς Πολυδάμνας τῆς Θῶνος γυναικὸς ἀκριβῶς ἐξητακὼς φαίνεται. ἔτι γὰρ, καὶ νῦν τὰς ἐν ταύτῃ γυναῖκας χρῆσθαι τῇ προειρημένῃ δυνάμει λέγουσι, καὶ παρὰ μόναις τῶν διοπολίτισιν ἐκ παλαιῶν χρόνων ὀργῆς, καὶ λύπης φάρμακον εὑρεῖσθαι φασί. quod ex Poggij verſione. *Nam potionem ad abolendum luctum quam Poëta Helenam habuiſſe ſcribit, in Thebis Aegyptijs à Polydamna Thonis vxore factam conſtat, vbi nunc quoque mulieres hoc medicamine vtuntur. Apud ſolos verò Heliopolitas, eadem enim Heliopolis & Thebæ ſunt, priſcis etiam temporibus inuentum fuiſſe tradunt, & iræ & doloris medicamentum.*

Diod. Sicul. lib. 1. Biblioth. S. Iuſtin. in cohor. ad Græc.

Verum tamen quidnam fuerit hoc Nepenthes? planè non tradit Diodorus, neque forſan ei compertum. Nos, quod noſtri eſt operis, id inueſtigemus: cum ſanè

conſtet pharmacum fuiſſe, & τ̃ φαρμάκων plura eſſe genera. Et vt comperi poſſit quale hoc Homericum fuerit, primùm per aliqua recurrendum, eáque examinanda, quibus Homeri verba, vel ratio, aut ſcriptorum auctoritas conſentire videntur. Deinde paulatim ad certiorem Nepenthus indaginem, velut manu ducti feliciter deſcendemus.

C. Rhod. lib. 19. c. 3.

Sed quidem ſuperuacaneum hoc fore exiſtimabit aliquis, contentus, cum Cælio Rhodigino, viro docto, & multæ variæque lectionis auctore: hoc medicamentum in tertio Euſtathij diuiſionis membro reponere: qui τ̃ φαρμάκων alia ἐπίπαστα dixit: quæ leuandis doloribus, vulneribúſque ſanandis imponuntur; alia χριστὰ, quibus tela imbuuntur: reliqua πιστὰ, quæ ex Æſchylo ποτὰ, vel πότιμα, Latinè potabilia diceres. Cuius iudicio nec nos aduerſamur: ſed rem propiùs attingere volentes, huic tam generali cognitioni acquieſcere non eſt animus.

Euſt. in 4. Iliad.

Cúmque hæc φαρμακοποσία ex ſimplici, item ex compoſito medicamento conſtare potuerit, meritò dubitare poſſumus, quodnam iſtorum fuerit? & quidem in vno ſolo, ſimplicíque pharmaco tantam

effica

efficaciam, quantam ei tribuit Homerus, non facilè debemus agnoſcere: ſed potius affirmare, collatis aliorum viribus, vt Deorum manus, quod dicebant veteres, hoc eſt, validiſſimum, & præſentaneum fuerit medicamentum. Siquidem ad triſtitiæ leuamen, cum neceſſum ſit calidis cor fouere remediis, & ad iram ſedandam ſanguinis ſuccenſionem frigidis conſopire: non vnum, nec ſimplex eſſe poſſe, quod ad vtrumque curandum vires poſſideat. Idque Philoſtrati antiqui ſcriptoris confirmat auctoritas, qui in Sophiſtarum vitis, ad hunc Odyſſeæ locum reſpiciens, inquit, τὸ δὲ φρόντισμα τοῦτο ἄριστε ὑπάτων, καὶ τὰ ἄχθη σοὶ κουφιεῖ τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις, *vt iſta lucubratio grauiſſimos animi labores, velut Helenæ crater medicamentis Aegyptijs tibi quandoque leuaret.* Nam πληθυντικῶς loquendo, videtur annuere: in hac Helenes patera, plura Ægyptia fuiſſe venena. Phil. epiſt. ad Anton.

Verum enim verò rem exactiùs rimando, hæc ab Homeri mente, verbíſque diſſidentia iudicabimus. Quandoquidem ſi ex pluribus confectum fuiſſet Nepēthes: Poëta noſter, cuius hæc præcipua virtus,

cum euidentia, & rerum quadam hypothiposi suas explere narrationes; imò potius sub legentium oculos subiicere: omnia proculdubio temperaturæ accidentia explicasset, vt in Nestoris poculo fecisse animaduertimus.

Homer. Iliad. λ.

ἐν τῷ σφι κύκησε γυνὴ εἰκυῖα θεῇσιν
οἴνῳ πραμνείῳ, ἔπι δ' αἴγειον κνῆ τυρὸν
κνήστι χαλκείῃ, ἔπι δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνε.

In hoc ipsis potionem confecit mulier similis deabus ex vino pramnio, & super vinum caprinum rasit caseum cultro æreo, ad hæc verò farinas albas inspersit.

Homer. odyss. κ.

Et in Vlyssis historia, hæc eadem à Circe potionibus admixta, repetere non indignatur, quæ & si potius ad cibum, quàm ad medicinam spectant, nec nostrum Nepenthes extra mensam ab Helena propinatur: vt nihil minus, si quid in eo varium, multipléxque singulatim prodere debuisset. Et quamuis pharmacum asseramus, crescit coniecturæ argumentum. cum profectò constet naturæ magis consona simplicia esse remedia, & antiquis temporibus propriora. Posteà enim, de-

Plin. li. 24. cap. 1.

clamat Plinius, fraudes hominum, & ingeniorũ capturæ officinas inuenere istas, & in medicinæ vsu exoleuerunt, quæ tum

parata

parata atque pertinentia erant: cum vera remedia pauperrimus quiſque cœnet, & ex horto petantur.

Nec credendum Poëtam noſtrum, qui coaceruatione ſaporum, variíſque condimentis minimè epulas inſtruit, vt Plato aduertit, & non abs re ſuprà obſeruauimus: mixturis, & inquinamentis huiuſmodi voluiſſe facere medicinam: ex vno incontinentię fonte, vtraque deriuata pernicies, *cum multos morbos, multa fercula fecerunt: & neceſſum eſt*, vt inquit Seneca, *tanto operoſiora eſſe munimenta, quanto valentiora ſunt quibus petimur.* Plato dial. 3. de rep. Senec. epiſtol. 95.

Nec me mouet diuerſa συμπτώματα, haud ſimplicem remediorum temperationem optare. Nam hac de causâ facilè in eam prolaberer ſententiam: vt illud ἄχολον in Homeri carmine, ex quo iſthæc orta dubitatio, non ἀόργητον, quod Euſtathio, & omnibus paſſim probatur exponerem; ſed, vel vt Langius apud Iuſtinum Philoſophum eſt interpretatus, *nihil de bili atra habens.* Itaque remedium Nepenthes dicimus, cuius ſorbitione luctus, melancholia, & omnium malorum memoria aboletur: vel quod minimùm vim vocis peruertit, pro ἄχολον, *quod non nauſeoſum,* In cohort. ad Gręcos.

nec fastidium mouet. Nam χόλην, ex qua ἄχολος fit: nauseæ indignationísque interpretationem recipere, Lexicographi annotarunt.

Et quidem Helenam consentaneum est est iudicare: non, vt Medici faciunt, qui πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ, *amaro amaram pharmaco bilem eluunt.* ingratã potionem, & à conuiuio, in quo omnia ad gustum comparantur, alienam hospitibus propinasse. quod par est, hac vocis notatione ad Homero significatum, sed de hac re nonnullibi opportuniùs.

Ad Philostratum quod attinet: sua licentia id dixisse, & ab Homero, hoc est, à proprio Historiæ auctore longè aberrasse contendimus. Nam quamuis Helena plura pharmaca; velut ad plura vtilia à Polydamna acceperit: haud tamen hæc omnia vino diluisse probari potest. Sed forsan vsurpata aliquando dicendi abusione, numerum numero commutauit; aut ad aliud aliquid respexit, quod in vltima parte, & propè huius operis finem indicabitur.

Nunc igitur coagmentatione reiecta: vniforme quid, iuxta Poëtæ verba, & simplex pharmacum fuisse Nepenthes, quod alterum

alterum erat propoſitæ diuiſionis caput, firmum remanere conſequens eſt. Sed in tanta rerum medicarum copia, atque diuerſitate (intra enim octingenta ſimpliciorum numerum finitum, ſi Narnienſi credimus: quem multo maiorem, nunc temporis recenſendum) quid certi ſtatuere poſſumus? Vltra tamen pergere non diffidimus: & primum cum Apuleio affirmamus; *vt etiam vir egregiè doctus, & veterum æmulætor meminerat: Homerum Poëtam multiſcium, vel potius cunctarum rerum adprimè peritum, vim omnem medicaminum; non mari, ſed terræ ſcripſiſſe.* Et quamuis marina curatione vſos Ægyptios conſtat, cum Euripidem, vnà cum Platone in Ægyptum profectum, καὶ αὐτόθι νοσήσοντα πρὸς τῶν ἱερέων ἀπολυθῆναι τῇ διὰ θαλάττης θεραπείᾳ, ὅθεν, καὶ εἰπεῖν.

Gal. Mart. de promiſ. Doct. c. 3.

Apuleius in Apol.

Diogen. Laër. li. 3. de Plato.

Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά.

Atque ibi morbo comprehenſum, à ſacerdotibus Thalaßica medela fuiſſe ablutū, qua ex re poſtea dixerit.

Mare vniuerſa proluit hominum mala.

Nihilominus de hoc Ægyptio pharmaco expreſsè teſtatur Homerus, φέρει ζείδωρος ἄρουρα, *quod producit fertilis terra.* Itaque minimè liceat ſuſpicari illud, quod

Homer. odyſ. δ.

alte

alteram Helenam; Cleopatram inquam, & Ægypti Reginarum nouissimam, vt ait
Plin.lib.9. cap.35. Plinius effecisse narratur: nimirum pretiosissimam margaritam, singulare, & vnicum naturæ opus ad cænam diluisse. Suaderíque videbatur, cum hanc gemmam (si ita appellandam) cordis tremori, ac de-
Io Baptist. Siluar. de Margar. bilitati, cardiacæ affectioni, timori, & passioni cuique melancholicæ miro quodammodo conferre à Medicis sit com-
Apul.ibid. probatum. *Non enim*, subdit Apuleius, *marino aliquo* (in mari, vnde & nomen, margaritas nasci, res est nota) *& pisculento medicauit, nec Protheus faciem, nec Vlysses scrobem, nec Aeolus folles, nec Helena crateram, nec Circe poculum, nec Venus cingulum.* Cum ergo huiusmodi pharmacum fuerit, vt terræ sit adscribendum: aut ad plantas, aut ad lapillos, ex eodem Apuleio pertinere dicendum erit: receptissimæ ex lapidibus medicinæ, nec nouum, aut absurdum vino commixtos ægrescentibus dari, vt de Saphiro, Hæmatide, aliísque Dioscorides obseruauit. Et quamuis Vnio ab hac consideratione reiectus, non proinde
l. & si non sunt, ff. de aur. & arg. leg. lapideum quid Nepenthes fuisse prorsus negatum; cum nec gemmis, nec lapillis, eũ cõtineri satis cõstitisse Sabinus I.C. ait.

Agno

Agnoſcimus ſanè ex antiquorum ſcriptis, nonnullas laudari in gemmis qualitates, quæ cum Ægyptio Nepenthe conferri poſſunt. Inuenitur, inquit Dioſcorides, ad Memphim in Ægypto Memphites lapis, calculorum magnitudine, pinguis, colore vario, qui in potu ſumptus: apathiam, quibus aliquod membrum ſecandum, aut vrendum ſit gignit, & ſine periculo omnem eius ſenſum extinguit. Ex Nilo Ægypti flumine, lapis producitur Galactides: quem & Letheum nominant; quia præcedentia mala ducit in obliuionem, & vino mulſóque liquatur. Cardanus ait, quod per ſomnum monitus Smaragdum, quē collo appenſum ferebat, dentibus ſtrictũ, dolorem omnem, & mœrorem animi ſubitò, & totum leuare. Topazion nonne iram ſedare, & triſtitiam, ſunt qui aſſerant? plura ex Orpheo, Dioſcoride, Plinio, Marbodeo aliíſque ſcriptoribus adduci queunt: ſed cum omnis noſtra diſputatio, intra Homeri ſemitas progrediatur, iam non amplius in hac inueſtigatione immorandum: cum lapillos, gemmas, & gummi: vnde gemmæ denominationem ſortitæ, à ſuo pharmaco ſatis euidenter Homerus explodat Et ex

Dioſcor. lib.5.c.10. Iſid. orig. lib.16.c.4.

Dioſc. l.5.

Marbod. cap.43.

Iſid. orig. lib.16.c 6.

co

eo ita esse conuincitur, quod illud φέρειν ζείδωρον ἄρουραν asserat. Quamuis enim hic dicendi modus frequens sit apud Poëtam; nihilominus, si hoc in loco vim eius libet examinare: facilè comprehendemus ἄρουραν, non τὴν γῆν simpliciter, sed cultam & ad sationem idoneam, & propriè aruum; παρὰ τὸ ἀρῶν, ἢ παρὰ τὸ ἀροτριάζειν significare: vox autem ζείδωρος, siue ἀπὸ τῆς ζειᾶς, vt Plinius, siue ἀπὸ τοῦ ζῆν, vt Eustathius voluit, vel aliter, vt Ioanni placuit Grammatico deriuetur. Hoc certè denotat, quod Hebræis, Thebel & in Hetruscorum disciplina, *vola* dicebatur. Nos vernaculè exprimimus *il campo productor delle vittuaglie.*

Plin. li. 16. cap. 8. Vide C. Rhod. lib. 15. c. 18. lec. antiq.

Homer. odyss. li. 10.

Itaque necessariò fatendum est, Homerum pro pharmaco plantarum aliquã hic intelligere, quemadmodum de moly herba: quam Mercurius ad Circem se conferenti dedit, verba faciens, similiter inquit,

ὡς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργειφόντης
ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν,
ῥίζῃ μὲν μέλαν, ἔσκε γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος.

Quæ ita eleganter sunt reddita.

Sic Deus effatus, cæso cui nomen ab Argo

De terra euulſum mihi dat medicamen, & addit

Naturam, radix nigra erat, flos lacteus illi.

Ergo & Nepenthes herbam fuiſſe pro comperto habebimus: quod etiam Theophraſtus, vtramque tangens hiſtoriam his verbis confirmat. φαρμακώδεις δὲ δοκοῦσιν εἶναι τό ποι μάλιστα μὲν ἔξω τῆς ἑλλάδος, οἱ περὶ τυῤῥηνίαν καὶ τὴν λατίνην ἐν ᾗ καὶ τὴν κίρκην εἶναι λέγουσα, καὶ ἔτι μᾶλλον ὡς ὅμηρος φησὶ περὶ αἴγυπτον. ἐκεῖθεν γὰρ τὴν Ἑλένην λαβεῖν. Theophr. hiſt. Plat. lib. 9. c. 15.

ἐσθλὰ τὰ οἱ πολύδαμνα πόρε θῶνος παράκοιτις
αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φύει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά.

ἐν οἷς δὲ, καὶ τὸ νηπενθὲς ἐκεῖνό φησιν εἶναι καὶ ἄχολον. ὥστε λήθην ποιεῖν, καὶ ἀπάθειαν τῶν κακῶν, hoc eſt, vt Theodorus vertit. *Tractus medicamentorum fertiles potiſſimum tradunt extra Græciam, Etruriam, & Latinum agrum, quem Circem habuiſſe affirmant, atque etiam magis Aegyptum auctore Homero. Hinc enim Helenam inde accepiſſe inquit.*

Proſpera quæ quondam Thonis dulciſſima coniux
Aegypti Polydāna dedit, quæ plurima gignit

Noxia terra ferax, & multa probata venena.

Inter quæ vel illud medicamen luctus, & mæroris esse autumant, omnium ita vt malorum obliuionem, atque indolentiam facere poßit.

Sed clariùs ex eodem Theophrasto Plin.li.25. cap.2. Plinius. *Homerus*, inquit, *primus doctrinarum, & antiquitatis parens, multus aliàs in admiratione Circes, gloriam herbarum Aegypto tribuit, tum etiam cum rigaretur Aegyptus illa, non autem esset postea fluminis limo inuecta. harbas certè Aegyptias à Regis vxore traditas suæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ veniamq́; afferens.* hactenus Plinius.

Sed frequens hæc, & molesta Ægyptiarum herbarum mentio, cogit me digressiuncula, & quidem non insuaui, quærere laxamentum. Nam quamuis feracissima plantarum fuerit Ægyptus, & verè vt Theocr. idil. 17. Theocritus ait, ἀλλ' οὔτις τόσα φύη ὅσα χθαμαλὸς Αἴγυπτος, *nulla tamen terra tam multa gignit quàm humilis Aegyptus.* & pleræq; apud Botanistas eo cognomine insigniantur, vt inde ortas esse demonstrent: aliquando tamen tralatitia significatione, & huic satis diuersa obseruamus adiectum, Demetr. Phalar. de elocutio. vt in Clematide, de qua Demetrius Phalareus.

lareus. χρήσονται τε τῶν τοιαύταις εἰκασίαις, ὡς αἰγύπτια κληματὶς; μακρὸν, καὶ μέλαμα, id eſt, *vtuntur etiam talibus imaginibus, vt Aegyptia clematis; de longo & nigro homine.* Hoc ſcommate notatus fuit Zenon Cytieus, vt in eius vita Laërtius ſcribit, cum gracili fuiſſet corpore, ſtatu procero, & atra cute. Diog. li. 8. in Zenon.

Itaque colligi datur, non alia ratione Clematidem in hoc dicterio Ægyptiam dictam, niſi vt fuſcum, atrumque colorem exprimeret, qualis, vt cum Manilio dicam, Ægyptiorum infuſcat corpora, ac proinde αἰγυπτιάζειν, pro adurere, καὶ μελάνεσθαι ſit factum, quemadmodum in hoc carmine, Manilius aſtro. li. 4.

> χροὸν δὲ τὴν σὴν ἥλιος λαμπτὼν φλογὶ αἰγυπτιάσει.
>
> *Tuum colorem phæbus ardens, igneis flammis aduret.*

Petronius Arbiter apud Terentianum, elegantiſſima periphraſi, Terent. de metris.

> *tinctus colore noctis*
> *manu puer loquaci.*

Ægyptiacum tibicinen deſcripſit. Hinc etiam Dodonæi, apud Herodotum, Ægyptiam fœminam denotantes: μέλαιναν πελειάδα, *nigram columbam* dixere: & viduam Herod. in Euterpe.

apud ipſos in hyeroglíphicis ſignificare, Orus admonuit.

Petr. Vict. in Demet. Eraſm. in Chil.

Hanc igitur vocis μεταφορὰν minimè vidit Petrus Victorius in commentarijs ad Demetrium, & Eraſmus qui hoc dictum inter adagia tranſtulit. Nam ad gentilem ſolummodo, propriámque vocis notationem, & ad Plinij hiſtoriam reſpicientes: non animo aduerterunt clematidem πρὸς τὸ μακρὸν & Ægyptiam πρὸς τὸ μέλανα eſſe referendam. nam gracilis tantum, & longurio, vt ita dicam, clematis, ſolum vocaretur, cum omnes, non Ægyptiæ ſolum, ſed cuiuſcumque regionis huiuſmodi ſint clematides. Hos homines *iunceos*, cum Terentio Latinè diceres: nos vulgò *Paleas longas* appellamus.

Terent. in Eunucho.

Ariſtoph. in Veſpis.

Ariſtophanes autem, ducta à ſerpentibus ſimilitudine: Cleonymum quendam θηρίον vocat, itidem quia μακρὸς erat, & ἀῤῥυθμὸς, vt doctiſſimus eius Scholiaſtes notauit, ad quod Veſpaſianus Imperator torſit Homeri carmen,

Tranquil. in Veſpaſ.

μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

Et longum incedens, quaſſans ingentem haſtam.

Gyrald. de Poët. hiſt. dialog. 7.

Fuit etiam Poëta Samyrion, qui cum macilentus ac tenui corpore eſſet, ea cauſa à Strattide

Strattide Comico cannabus vocabatur, vt Pollux ſcribit : eſt enim cannabus lignum gracile, circum quod, dum fiunt imagines cera primùm adhibetur, & ab eo exiles homines & macilenti καύναβοι à Græcis vocabantur.

Sed recipio me in gradu, & ad ea quæ dicebamus redeundo : cum iam probatum ſit Nepenthes herbam fuiſſe, reliquũ eſt videre, quomodo vino iniectam ; nam quænam fuerit poſtremò examinabitur. Et triplici modo à medicamentariis potuiſſet id fieri, vel integram herbam immittendo, vel puluerem, vel ſuccũ ipſius. Et primo Helenam herbam ipſam crateri inſeruiſſe, veterũ opinione fulcitur, vt ex Plutarcho licet perſpicere, inquit enim. οἱ μὲν οὖν τὰ βούγλωσα καταμιγνύντες εἰς τὸν οἶνον, ἢ τοῖς ἀποβρέγμασι τῶν περιστερεώνων, καὶ ἀδιάντων τὰ ἐδάφη ῥαίνοντες, ὡς τούτων τινὰ τοῖς ἑστιωμένοις εὐθυμίαν, καὶ φιλοφροσύνην ἐνδιδόντων ἀπομιμούμενοι τὴν ὁμηρικὴν Ἑλένην ὑποφαρμάττουσαν τὸν ἄκρατον. *Nonnulli quidem bugloſſam vino admiſcent, aut ſolum rigant verbenarum adiantorumq; diluto, quod hæc conuiuijs hilaritatem aliquam, & comitatem parare opinantur: imitantes Homericam Helenam quæ vino medicamentum iniecerit.* Plutarc. in ſympoſ. lib. 1. c. 1.

Si enim ad Helenæ exemplum id veteres faciebant: profectò existimabant & herbam Helenam adhibuisse. nam ita buglòssæ vsus, quemadmodum, & pimpinellæ ad animi lætitiam, & iucunditatem probatur.

Sed hoc ex eodem Plutarcho, ne dum ex Homero refellitur, ille alteram subiiciens Nepenthus interpretationem, de quâ nos alibi, hic non iniectionem tantum, sed commixtionem, & confusionem alicuius rei cum vino apertè memorans; vt sorbitione in stomachum immitteretur. Potius itaque puluerem inspersisse, rationi videretur consentaneum. Nam si Nepenthes Helenam habuisse à muliere Ægyptia, ex Homericis verbis necessariò fatendum: cum magnum temporis spatium intercesserit ab ipsius in Ægyptũ peregrinatione, ad vsque Menelai in Græciam reditum, & Telemachi Pisistratíque aduentum; nam ὀγδοάτῳ ἔτει octauum scilicet post annum rediisse ab Homero, & Strabone conuincitur. Siccum iam, & arefactum medicamentum, quomodo, vt vim suam magis cõmunicaret, aptius immitti potuisset, quàm in puluisculum, & in diaspamatum speciem redactum? eo magis

Strabo geogr. li. 1. Homer. odyss. li. 4.

magis quod doctorum virorum obſerua-
tione compertum habemus : veteres dia- Had. iun. c.de med.
paſmatum aſpergines potui ad luxum , &
fragrantiam adhibuiſſe. Itaque quod ef-
fertur vinum vnguentis condire ſolitos,
ſi ad tempus , quo in amphoris reponeba-
tur reſpicias : conditurâ de quâ Dioſcori- Dioſc.li.5.
des & alij, curatum exiſtimo : ſi autem in
compotatione ipſa factum , vt fieri Tur- Turn. Aduerſ. lib.2. cap.29.
nebus obſeruauit, vnguinis materia,ita vt
vnguentorum exoticum redoleret : hoc
eſt, vt vno verbo dicam diapaſmate ; non
liquidis pinguibúſque re verâ odoribus
medicatum.

Sed nec huiuſmodi mihi probatur ſen-
tentia , cum minimè credendum ſit Ne-
penthes hoc illud eſſe,quod Thebis à Po-
lydamna acceperat , & licet Homerus
dicat :

τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα Homer. odyſſ.δ.
ἐσθλὰ , τὰ οἱ πολύδαμνα πόρεμ.

Talia Iouis filia habebat pharmaca , quæ illi
Polydamna præbuit ; haud àlio modó intel-
ligendum eſt, quàm iuxta Athenæi expli-
cationem. ἡ δ' Ἑλένη , inquit Athenæus, Athe. deipnoſ.li.4.
Διὸς οὖσα θυγάτηρ καὶ παρὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ σοφῶμ
μεμαθηκυῖα πολλοὺς λόγους , ἐς τὸν οἶνον ἐμβάλλει
παιώνιες τῷ ὄντι φάρμακομ. *Helena verò Iouis*

gnata oratione commercioq́; ſapientum Aegyptiorum multum edocta: Fanaces re verâ pharmacum inÿcit vino.

Igitur priuato ſtudio, Helenam in imaginariis, vel penſilibus hortis, ad delectationem coluiſſe dicendum eſt: & proinde ad rem præſentaneam; non vt inſperſile quoddam adhibuiſſe πάλυνε, vt in Neſtoris poculo, vel alio quopiam vocabulo propriùs ſignificaſſet Homerus, ſed ſuccum vino permiſcuiſſe. Quod nobis ſupereſt affirmare, & affirmare Poëtam contendimus. Inquit enim poſt locum à nobis ſupra laudatum.

Homer. iliad. λ.

αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἐνένηκε κέλευσέ τε οἰνοχοῆσαι.

Cæterum poſtquam ſanè infudit iuſsit vinum propinari: ita enim verti debet. Nam verbum ἐνίημι, ex quo illud ἐνένηκε, quo itidem in Circes potione vtitur, propria ſignificatione apud pharmacopœos infundere valet.

Adde dubitatiunculam, & ex illius reſolutione, id euidentius apparebit. Supra dixerat Homerus, εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον. Liquet etenim ex his verbis, primò vinum effuſum, deinde pharmaco medicatum at contrarium ſubdit, carmine iam à nobis citato, in quo habes primò

Homer. odyſſ. κ.

medica

medicamen iniectum, deinde vinum propinatum. Quæ responsio? facilis. Nam dicimus: Helenam haud in minutis calicibus potionẽ procurasse, sed in maiori lagena, & congiario commixtionem hanc perfecisse; qua perfecta, ex eo iussit οἰνοχοεῖν, id est, vini liquorem in poculis effundere. Quibus sanè Nepenthes arguitur, cum vino concorporatum, & liquidi cum liquido perfecta commixtio. cui subobscurè, eleganter tamen Plinius annuit: *Cum nobile illud Nepenthes*, inquit, *ab Helena cunctis mortalibus propinandum.* Remanet ergo iam satis sufficienter probatum succum Helenam effudisse (succi nomine quod decoctum Medici vocant non excludo) vt meritò à Petrarcha nostro sit dictum, quod & illustrare erat intentio. Plin.li.25. cap.2. Petrarch. Rhyt. p.1. sonul.44.

e col terzo beuete, vn succo d'herba.

Vltima occurrit disputatio, & quæ plãtarum hoc Nepenthes proponit: & num prata nobis hoc germen herbescant, vel desit naturæ inuidia, aut deos effosores cum moly exposcat. Ardua sanè quæstio, in qua, & veteres hæsitarunt: & præter eorum opiniones recenseri vix quidquam potest. Sed, vt moras præfationum recidamus: sciendum est plerosque vete-

rum, Buglossum Nepenthes existimasse,
Plut. sympos.l.1.c.1. vt suprà ex Plutarchi loco testatum fecimus. Deiecta siquidem in vinum buglossi folia, voluptates animi, & lætitiam augere
Diosc.li 4. cap.123. Ægin.li.6. c. de bugl. Dioscorides, & Paulus Ægineta scripserunt. Neque vltra hunc vsum buglosso, aliud multi faciendū ab antiquis scriptoribus tribui, rectè notat Marcellus
Virgil. in Dios. li.4. cap.123. Plin. li.25. cap.8. Virgilius, cuius causâ, & euphrosynon, cognata ferè Nepenthus voce, vt Plinius memorat nominatum.

C. Rhod. lib.19.c.3. Accedit Galeni auctoritas, cui astipulatus Cęlius Rhodiginus, totam hanc sententiam firmat his verbis. *Porrò sunt ex diligentioribus, qui rimati exactius cuiusnam modi foret pharmacum id, ex quibusq; concinnaretur, suspicati sunt esse buglossum. propterea quod de ea sic prodiderit Galenus*, ἐν τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης αἴτιον γίνεται, id est, *vino iniecta hilaritatem inducit. Scribunt Medicorum scientißimi euentus mirabilis eam censeri, ratione quod sanguis inde clarior fiat, expurgatiorq;. porrò & cor confoueatur, à quo mox & hepar. id autem sic affectum laudabilem sanguinem producere vnde cooriatur lætitia.* hactenus Cælius. At nos qui leuiculam buglossi εὐφροσύνην pluries, & præsertim in hac animi consternatione ex-
Io.Baptist. persona noct. solit. colloq.13.

perti

perti ſumus: ſimplicitati ducimus, vt & alij arbitrantur, hanc ſingularem, maximarúmque virium herbam, Ægyptiæ Principis hoſpitale munuſculum, ad tam vulgare olus, tardis tenuibúſque facultatibus præditam accommodare.

Cæterum, haud liquet ex Plutarcho bugloſſum veteres Nepenthes Homericum reputaſſe, ſed tantummodo exemplo Helenes illud vino inieciſſe: ad quem vſum, non liquor, vt diximus de Nepenthe, ſed folia, præſertim verò floſculorum caliculi adhibentur: & proinde neſcio quid ſibi velit Aloyſius Anguillara, noſtri ſæculi auctor non aſpernendus, qui & medicinam profeſſus, ad hoc Homeri pharmacon reſpiciens, bugloſſi radicem oggauniat.

Anguil. de ſimpl. cap. de Enopia.

Sed age, an meliora alij dixerint? & ſanè ita videtur. Sunt enim qui Helenium, id eſſe affirment, quorum iudicio, vel ipſius herbæ nomen argumentum facit. Natam quippe in Cranae, quæ vna eſt Sporadum inſula, Helena poſtmodo ab illa vocata, & ex ipſius fœminæ lacrymis, à Poëtis effertur. Hanc Romani, inquit Dioſcorides, enulam campanam dixere; agro nimirum Nolano celebrem, vt Am-

I. Gorræus de ſi. med. lib. 13.

Strab. li. 9. & lib. 10.

Amb. Leo in Nol. histor. Dioscor. lib. 5. c. 40.

brosius Leo notauit. Nectariō itidem dictam, ipse Dioscorides affirmat: vnde vinum nectarite confectum. De quo idem his verbis, ὁ ἢ νεκταρίτης σκευάζεται ἐκ τοῦ ἑλενίου, *conficitur & nectarite dictum vinum ex Helenio herba*, & deinceps, *quam alij nectarion appellant.* Credo hanc ei nomenclaturam fecisse, haud diuinitatem in adimendis curis, atque hominum molestiis,

Io. Baptist. persona coll. 15. Plin. li. 21. cap. 21.

vt ineptè in libro Noctium solitariarum scribitur: sed succi dulcedinem, quod Plinius de Helenio fatetur. Integrum verò Plinij locum subiiciamus, qui in hac re probanda iudicatur eximius, inquit enim, *Helenium ab Helenæ lacrymis, hæc verior lectio, vt diximus natum, fauere creditur formæ, cutem mulierum in facie reliquoq́; corpore nutrire incorruptam. Præterea putant vsu eius quandam gratiam eis venerem conciliari. attribuunt hilaritatis effectum eidem potæ in vino eumq́; quem habuerint Nepenthes illud prædicatum ab Homero, quod tristitia omnis aboleatur. Est autem succi perdulcis.* Sed vt optimè obseruat auctor, qui emblemata in

lib. 1. c. 27.

Dioscoridem scripsit: Plinius hoc loco, haud voluit idem Helenium, & Nepenthes esse: ea tantum virtute & facultate assimilat. Cæterum distinctas, diuersásque plantas.

plantas fuiſſe demonſtrat. Accedit, quod neque Poëtarum figmentis recipit fidem, cum non lacrymis ortum, ſed ab Ægypto Homerus facit aduectum.

Sunt propterea ad hoc forſan intuentes, qui verum Nepenthes, non hoc Helenium, ſed illud Crateuæ quod Ægyption Dioſcorides nominat, & Enopiam Galenus, ſi A. Anquillaræ credimus. conſtat ſanè Galenum in eo libro, quo animi mores ſequi corporis temperamentum ſcribit: Enopiæ radicem Ægyptiæ Hoſpitæ pharmacum reputaſſe. Idem verò ac Helenium iſtud fuiſſe, ex quo de vno Helenio mentionem faciat, & quę de Enopia affirmat, cum Crateuæ Helenio conſentiant, voluit Anquillara, híſque opinantibus meo iudicio Æliani fauet hiſtoria, quæ cum maximè ad hanc partem conducat: eam cum Euſtathio referre, haud grauabor.

Anquill. c. de Enop. Gal. cap. 3.

Anquil. li. ſuar. opin. c. de Enop. Ælian. de hiſt. anim. lib. 9. c. 21.

Thonis Ægyptiorum Rex, Helenam Iouis filiam cuſtodiendam cum accepiſſet, Menelao per ſuperiora Africæ circa Ægyptum, & Æthiopiam oberrante, ínque eius amorem incidiſſet, & vim illi inferre conaretur: famam eſſe illam vxori Thonidis Polydamnæ rem omnem aperuiſſe.

Poly

Polydamna verò, & metuens ne propter formam ſibi aliquando præferretur Helena, & ſimul miſerata in Pharum eam expoſuiſſe, & donauiſſe herbam ſerpentibus illic abundantibus aduerſariam. cuius ſenſus quàm primum perceptus eſt à ſerpentibus, illi paſſim in terram ſe abdiderunt. Sed operæpretiũ eſt reliquum ipſius Æliani verbis concludere. τὴν δὲ ταύτην, ait, καταφυτεῦσαι, καὶ χρόνῳ ἀναθῆλαι καὶ ἀφιέναι σπέρμα ἐχθρὸν ὄφεσι. καὶ μὴν τοι καὶ ἐν τῇ Φάρῳ θηειόν κιόν δὲ φυέσθαι. κληθῆναι δὲ τὴν πόαν ἑλένιον λέγουσιν, οἱ ταῦτα εἰδέναι δεινοὶ, & vt Gillius & Geſnerus interpretantur. *Helena verò herbam plantauit, quæ cum comprehendiſſet ſuo tempore ſemen ſerpentibus inimicum protulit. & Helenium, vt harum rerum periti aſſerunt, appellata eſt, & in Pharo peruenit.* Locus hic mendoſiſſimus. Vidit interpres, putauítque pro θηείον φυτὸν reponendum: & hanc lectionem interturbatis verbis in ſua verſione retinuit. ego θηείον repono, ſed ex κιόν δὲ leui mutatione οὐδὲν facimus: locúſque ſuæ lectioni proculdubio reſtituitur. Itaque hæc ſit verſio: *Ipſa*, Helena, *herbam plantauit, quæ ſuo tempore vegeta, ſemen ſerpentibus protulit inimicum. itaque in Pharo ſerpentem nullum*

nullum gigni: vocari autem hanc herbam Helenium, harum rerum periti asserunt. Et hanc meam coniecturam, vel ipse Ælianus in principio capitis abundè confirmat. Φάρος, inquiens, ἡ νῆσος πάλαι, λέγουσι δὲ Αἰγύπτιοι οἷα μέλλω λέγειν, πεπλήρωτο ὄφεων πολλῶν τε, καὶ διαφόρων. Latinè autem. *Pharus insula, olim (aiunt autem Aegyptij quæ & ego dicturus sum) multis diuersisque serpentibus plena erat.* Helenæ igitur, Heleniique beneficio insulam à tam malis incolis liberatam, illis verbis dictam voluit Aelianus; cum modũ, quo id euenerit, hoc capite narrare ex Aegyptiorum memoriis proposuisset.

Sed nihil lætificum, vt ad nos redeamus, & ad Nepenthes simile, nec Crateuas, nec Aelianus, quem modo recensuimus, huic Helenio tribuunt; præterquam quod serpentes arcere, & θηριοδήκτοις βοηθεῖν, *contra venenatorum morsus remedium esse.*

Itaque haud parum errasse in Noctis solitariis eius libri auctorem dicendum est; qui, cum Aegyptium Crateuæ Helenium Nepẽthes fuisse intrepidè assereret, minimè has, quæ solæ tribui possunt qualitates, examinat, sed distincta quædam d. coll. 13.

Plinij

Plinij loca, in vnum confundens: calorem, dulcedinem, & vires omnes Dioscoridis Helenij, quod iam constanter negauerat, in argumentum Nepenthus trahit. Quod quidem nec cum isto, nec cum Ægyptio conuenit, nisi quis amet dicere; nullum esse pestilentius virus, & venenum animo atrocius, quàm tristitiam, & mœrorem.

Sed nunc naturæ fines trãsilimus: quod non est propositum in hac parte: licet magnopere allubescat digressio. Nam Poëtæ, haud sese intra hos limites distringunt, vt fideli rerum naturaliũ historia detineantur, sed vt quid maius doceant, ampliandi, augendi, transferendi, distorquendi, largam ad eorum libitum retinent facultatem: vt re verâ potuerit Homerus ad hoc Helenium respicere; quamuis Medicorum, & Philosophorum obseruatione, eandem vim, virtutémque parem, quam de eo prædicat, possidere non dignoscatur. Et pro hac re firmanda, haud omittenda Apulei sententia: qui *Chironium panaces*, siue *Centaurion*, ait vocari *Helenium*: de quo Panace, non est veneno præsentius antidotum; si Nicandro antiquo Poëtæ, & Medico fidem non denegamus,

Apul. de Plant.

Nicandr. in Ther.

mus,

mus, quem & meritò subiicimus, inquit enim in Theriacis:

πρώτην μὲν χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἑλέσθαι
κενταύρου κρονίδαο φερώνυμον. ἥν ποτε χείρων
πηλίου ἐν νιφόεντι κιχὼν ἐφράσσατο δειρῇ,
τῆς μὲν ἀμαρακόεσσα χυτὴ περιδέδρομε χαίτη
ἄνθεα δὲ χρύσεια φαείνεται, ἡ δ' ὑπὲρ αἴης
ῥίζα, καὶ οὐ βυθόωσα πελεθρόνιον νάπος ἴσχει,
ἣν σὺ καὶ αὐαλέην ὁτὲ δ' ἔγχλοον ὅλμῳ ἀράξας
φυρσάμενος κοτύλην πίεειν μενοεικέος οἴνης
πᾶσι γὰρ ἄρκιός ἐστι.

Quæ in Latinum carmẽ ita sunt reddita.

Ergo salutarem primùm tibi conuenit herbã
Vellere, idem cum Centauro cognomen habentem,
Quam gelido Chirõ in Peli vertice quondã
Prendit: amaracino folio similis coma surgit,
Aureus est flori cultus, non altaq; radix,
Vult siluestre solum, quo plurima nascitur herba.
Hanc tu vel viridem, vel siccam contere, deinde
Nobilis hemina permisce atque accipe vini,
Cuilibet hæc homini mensura sat esse videtur.

At quamuis decipi potuerit hoc dicto Apuleius, cum omnes herbarij de Helenio, & de Panace; tanquam de diuersis

planta

plantarum ſpeciebus fuerint locuti. Nihilominus, cum nec ipſe Dioſcorides quiuerit, niſi Nicandri ſupra citatum locum ἄμετρον, & ad verbum infarcire: Apuleianam coniecturam non aſpernabimur. cui quatenus ad Homerum, & noſtram hanc diſquiſitionẽ pertinet: magnopere Athenæum vulgata, receptáque lectione fauere intelligimus. Siquidem, vt ſuprà ad alium finem laudauimus, ita habet, εἰς τὸ οἶνον ἐμβάλλει πάνακες τῷ ὄντι φάρμακον, hoc eſt, vt rectè Dalecampius vertit, imò potiùs paraphraſi illuſtrauit. *Panaces efficax re vera mœroris auxilium inijcit vino.* Dicta autem eſt hæc herba πάνακες, id eſt, *tota bona, & ſalubris.* inde nomen ſortita, quod magnarum virium ſit, in propulſandis morbis. Chironium autem à Chirone cognomentũ accepit, propterea quod hic Centaurus Saturni, & Phillirae filius, eam in Pelio monte inuenerit. Fuit porrò Chiron inſignis ſuo tempore Medicus, & Aeſculapio medendi artem, Herculi verò aſtrorum ſcientiam oſtendit: de quo infra amplius erit ſermo. Nunc ad alia progrediamur.

Dioſc. l. 3. cap. 52.

Ath. deipnoſ. li. 4.

Sed illud intereà haud prætereundum, quod in Macrobio aliquantulum nos moratur.

Macr. li. 7. Sat. c. 10.

moratur. Et quidem animaduersione est dignum, an sint qui arbitrati nostrum pharmacum ex India aduectum? *cum non herba fuit, non ex India succus*. de ea verba faciens, ita scribat. Verum enim verò, eâ de causâ, hoc à Macrobio dictum puto: quod cum omnia admiranda, & supra fidem in his regionibus oriri persuasum habeant homines; vt nullibi gentium eam inueniri assereret, & ipsam in India etiam gigni pernegat.

Sed curiosulus alioquin inuestigator, ne quid videretur prætermissum, harum regionum historias perlustraui: nec occidentalis, quam vocant negletta, in qua reperiri, & eam offendisse læti aliquando iudicabamus. Contigit enim principium operis videre, quod *rerum medicarum nouæ Hispaniæ* inscribitur: & Cæsij Mecænatis illustrissimæ Lynceorum Academię Principis liberalitate, & industria Romæ typis eutilgatur. quo loco auctor N. Antonius Recchus, de Peruanorum simplicium etymo, & nominum ratione disserit: *qualancapatli* vocem, & herbæ nomen exponens, hæc habet, *irati hominis medicina dicta, quia hilaritatem inducit, & iram mulcet*. Curauimus sedulò, quidquid reliquum

Recchus lib. 1. c. 5.

F essset

esset impressi operis videre, & cum amici opera id datum esset: Thesaurum carbones, vt dici solet; quandoquidem herbam describat frigidæ, & humidæ qualitatis, saporis, & odoris prope nullius: cuius folia tunsa, atque resoluta ex aqua, homini, qui ob iram acceptámve iniuriam malè habet, facere medicinam, vnde & nomen. Liquet porrò Indicum hoc pharmacum, minimùm cum Nepenthe conuenire, & ad hilaritatis effectum, lubricitate quadam dicendi, causâ dante, forsan hac Homeri, repetitáque per varios auctores narratione: certè haud satis pensiculatè deflexum.

Est verò apud Sinas, Iappones, & eis finitimas gentes frutex quidam, cuius foliis celebris potio, quam *Ciam* vocant, perficitur. Eius vsus, apud Sinas omnino esse non potest antiquissimus, inquit Trigausius, nam in vetustis eorum voluminibus, nullus ad eam significandam Hieroglyphicus character (quales sunt omnes Sinarum litteræ) reperitur. Vnde fortasse nostros etiam hac fronde saltus minimè carere licet suspicari, cuius suspicioni, & alteram nescio, an æquè plausibilem addere amicus quidam, non verebatur: cum

Trigaus. lib. 1. c. 3.

ex

ex Cia Aegei maris insula, quæ Zia nunc vulgò dicitur, ducto ab huius scriptoris verbis, & nominis similitudine argumento, eo importatam affirmaret. de qua re fides sit apud ipsum.

Obseruat autẽ Trigausius huius frondes ab his gentibus verno cælo legi, eásque in vmbra exiccari, & ad quotidianam decoctionem asseruari, & in conuiuiis, & quoties ædes hospes amicum visurus ingreditur (hospitibus enim, & in conuiuio Helena suum poculum miscet) salubriter, hilaritérque hac potione inuitari.

Nec prætereundum in hac narratione folium, quod & Indum cognomen habet, Græcis μαλόβαθρον, quando id ita sit, de qua re meritò dubitatur. Eius enim hæc vis est, vt mirum in modum hominem exhilaret, & ferè alterum Nepenthes, à Cardano extollitur. Similiter ad eius vires accedit, quod Paulus Iouius de Selimo Imperatore agens, scribit: illam scilicet vesci semine quodam solitum, quod rerum seriarum, ac molestarum memoriam hominibus adimit, eósque liberos ac iucundos, per aliquot horas facit. Et additum ad libri oram, *forsan Nepenthes fuit.* Quale autem id semen, videtur Iouius

Iul. C. Scalig. exercit in Card. 146.

Card. de subtil. li. 8.

Paul. Iou. in Turch. hist.

ignoraſſe, cum ſolum referat, quæ à Gritti Venetiarum duce acceperat. At Petrus Belo qui Iouij locum memorat, ſuíque muneris, & facultatis erat quidquid in his regionibus admirabile oriretur, diligenter inueſtigare, nec illud quiuit; ſaltem per nomen exprimere.

Petr. Belo apud Eluſ. Obſeruat. lib.3.c.15.

Minimè igitur tanti faciendum puto, quod de Horatio quodam Patinio refert Io. Baptiſta Perſona, vt in omnibus ei fides ſit adhibenda. Cum enim μελαγχολικῶς degeret, amici cuiuſdam hortatu pauxillum pulueris ex radicula quadam ait vino ebibiſſe, eóque poto adeo lætum in viam erupiſſe, vt vel ebrius fuerit reputatus. Nam amici illius teſtimonium, quod his verbis expreſſit: *dicebatq; Helenij genus quoddam eſſe quod ex Aegypto delatum fuerat.* ex confičto additum proculdubio iudicandum, & cuilibet colloquium attentè perlegenti, & ex his quæ ſuprà diximus innoteſcet.

d. coll. 13.

Sed quid diutiùs in his immoramur? quinimò Fabij Columnæ viri vndequaq; doctiſſimi, in hac re iudiciũ non interponimus: qui, vt interroganti mihi obſequeretur, ex tempore, vt eſt herbarum columen, & omnis Naturæ hiſtoriæ peritiſſimus:

mus: ſe inter narcotica pharmaca, hoc Nepenthes reponendum, exiſtimare reſpondit: quod nec Euſtathius ſcriptor ſanè erudititiſſimus ignorauit. cum κατὰ ἱστορίαν Euſtath. in 4. odyſſ. ἐκδεκτέον hiſtoricè iuxta hanc partem, quam agimus putet exponendum. ὡς, καὶ πλείστων ὄντων παρ' αἰγυπτίοις ναρκωτικῶν τινῶν ἢ θελκτηρίων φαρμάκων. *quod huiuſmodi fuerint apud Aegyptios ſtupefacientia, vel demulcentia medicamenta.*

Verùm, cum à nobis ſint explicata, quæ delinire, & animos exhilarare creduntur, nunc de his quæ ex ſtupore, & obliuione vim ſuam patefaciunt. Quemadmodum de opio, hoc eſt, de papaueris ſucco aſſeritur. Calefacere enim pectus, contra Clinicorum vulgus doctiores obſeruant, & ex fumis, qui inde in caput euehuntur, cerebrum temulentia quadam perturbari. Illius eſu Turcæ, animoſiores fiunt, miniméque belli periculum expaueſcunt. Vocant autem huiuſmodi medicamentum *Maſlac*, vt ſcribit Quer- Quercet. phar. c. 24. cetanus, & vt legitur apud Anquillaram *Mazluc*. Nec apud eos tantum in vſu, vt Petrus Belo refert, ſed apud Perſas, In- P. Belo obſeru. lib. 3. cap. 15. dos, aliáſque quamplurimas nationes, inter quas, Ægyptiorum gentem notat Proſper

Alpin. de med. Ægypt. li.4. cap.2.

ſper Alpinus, inſignis inter Medicos ſcriptor, qui diù in Ægypto verſatus, peculiari obſeruatione cognouit: eos pharmaca quædam animi gratia frequentare, quæ hilaritatem, deinde ſtuporem aduocant, & viſiones concitant admodum iucundas, ipsíſque optatas. Præter enim cannabi folium quod per excellentiam aſſis, id eſt herbam vocant: & alia quædam, cum in ipſa regione prouenientia, tum aliunde importata, meconium, noſtrúmue opium ipſis præcipuè in vſu, quod *Affion* dicunt: additque illud, quo omnes vtuntur, ex locis Saieth, vbi olim Thebarũ vrbs erat præclariſſima, deferri; ibi etenim nigra papauera copioſiſſimè proueniunt, cæteríſque omnibus facultate præſtant, ex quorum capitibus ſuccum exprimunt, quem ſolo ſiccant, atque ad vſum ſeruant.

Nuper inter rerum monſtra, Neapoli ſub Oſſunio Prorege huius regionis purpuratum viſimus (heu quanto cum detrimento, & graui Sypontinæ vrbis fato, quæ & huius interuentu, vt nobis indicatum, capta, direptáque à Thracibus) huic Barbaro frequenti in vſu opium, & patrium ſolummodò probatum, vt Marius Schipanus, vir ne dum Medicorum, ſed omnium

nium conſenſu doctrina, & eruditione præcellens, mihi affirmauit, qui proinde facilè aſſentitur, herbam Polydamnæ, & Thebarum opium idem fuiſſe. Quæ quidem περὶ νεπένθους opinio, mirum in modum Poëtæ congruit. haud enim de eo narrat, quod cor lætificet, & animi hilaritudinem inducat, vt qui ad bugloſſum reſpexere, aut ad Theophraſti œnotheram (nec deſunt, qui hanc herbam illud eſſe affirment, & breuitati conſulens omitto expendere) vel ex hoc à vero aberraſſe demonſtrari poſſet, ſed tantummodo luctus, iræ, & malorum omnium obliuionem inferre, vt rectè Lucianus ληθεδανὸν φάρμακον abſolutè dixerit, id eſt, *obliuionem pariens inducensque medicamentum.* Plena enim obliuionis papauera ſunt. vnde Seruius ad illud Maronis carmen, Theophr. lib.9.c.21. Lucia.dialog.de ſal. Seru. in 4. Georg.

Vrunt lethæo perfuſa papauera ſomno.

eruditiſſimè annotat: Cererem ab Ioue commonefactam, papauere (Cereale apud eundem Virgilium vocatur) orbitatis oblitam, cum iam Proſerpinam raptã à Plutone ex inferno recipere non potuiſſet. Qua de re, nonnulla in Virgutis noſtris. Et hoc modo dubitationi occurritur, ne temerè à receptis excidamus, quæ ἄχολον Virgil. 1. Georg. Virg. 15.

 illud

illud Nepenthes epitheton, vt aliter interpretaremur allexit. Haud enim dissidet iram, & mœrorem delere, cum per soporiferam vim id contingere affirmemus.

Soporiferum autem Nepenthes fuisse, & Poëta etiam indicat, cum paulò post ipsius haustum facit Telemachum dicentem :

Odyss. δ.

ἀλλ' ἄγετε εἰς εὐνὴν τρέπεσθ' ἡμέας ὄφρα καὶ ἤδη
ὕπνῳ ὑπὸ γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντες.

Sed agite ad cubile ducite nos, vt iam
Somno à dulci delectemur dormientes.

Quercet. phar. c. 24. & de prisc. philosop. med. mat.

In cuius rei testimonium vnum Quercetanũ sufficere visum est : nam Theodorum Zuiglium, qui primus anodyna opiata huiusmodi medicamenta Nepenthus nomine insigniuit, haud mihi fas nominatim proferre : hic quidem, & hanc nomenclaturam sequitur, suáque auctoritate commendat. Sed quoniam Plutarchus in problematis conuiualibus, τῶν ὑπνοτικῶν φαρμάκων duas species recenset : μηκώνιον, id est, *opium*, & μανδραγόραν, *& mandragoram*. cúmq; ea, quæ iam dudum de papauere relata sunt, ab Homeri narratione non aliena iudicauimus: fortasse etiam ad eum mandragora pertinebit. Visum est ergo

Plut. lib. 1. q. 5.

ergo aliqua de ea dicere, non vt bonus Luciani Scholiaſtes, qui in Timone Adagiorum ſcriptorem in prouerbio *mandragoram bibere* verbatim compilare, ſuppreſſo auctoris nomine, haud erubeſcit: quem in minutioribus citare ſolet. Sed non ſum ego μορύχου, vt dici ſolet, μωρότερος, qui hæc curo.

Redeo ad Mandragoram. Genus enim plantæ eſt ſoporiferum, ſed à veteribus ſuperſtitione veneratum, à Magis religione obſeruatum, & in amoris philtron, à Circe, vnde Circæam dictam, vt Dioſcorides inquit, curatum. Cuius effodiendi ritus, ſanè haud prætermittendus, quem Theophraſtus, & Plinius referre operæ pretium iudicarunt. περιγράφειν δὲ, καὶ τὴν μανδραγόραν εἰς τρεῖς ξίφει τέμνειν δὲ πρὸς ἑσπέραν βλέποντα· τὸν δὲ ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι, καὶ λέγειν ὡς πλεῖστα περὶ ἀφροδισίων. quorum ſenſus. *Circumſcribunt, & mandragoram gladio ter, ſecantq́ ad occaſum ſpectantes. iubent, & alium ſaltantem tripudio circumagi, multaq́ de veneris vſu, & re dicere.* Plinius inſuper addit: *cauent foſſuri contrarium ventum, &c.* Quibus cæremoniis nobilitata mandragora, velut inſigne quoddam miraculum, facilè meruerat Helenes

Dioſcor. lib.4.c.74.

Plin.li.25. cap.11. Theophr. plant.hiſt. lib.6.c.2.

fieri donum, & ab eadem, propter narcoticam facultatem mœſtis hoſpitibus vino miſcui. celebre ſiquidem cum vino, eius eſt temperamentum. vnde μανδραγορίτην οἶνον, cuius duplicem modum, id eſt coctura, & ſecus Dioſcorides proponit.

Dioſ. li. 4. cap. 74.

Plutarc. de audiendis Poëtæ.

Tertium eſt omnium delicatiſſimum, quod ex Plutarcho colligitur, inquit enim, ὥσπερ γὰρ ὁ μανδραγόρας ταῖς ἀμπέλοις παραφυόμενος, καὶ διαδοὺς τὴν δύναμιν εἰς τὸν οἶνον μαλακωτέραν ποιεῖ τὴν καταφορὰν τοῖς πίνουσιν. *Vt enim mandragora prope vites naſcens, virtutem miniſtrans vino, leniorem efficit illius in potatores vim ſoporandi.* Veteres enim, quibus mandragoræ in cibo, potúque maximus vſus: eam prope vites plantabant, vt inde cõtracta in vinum virtute, lenius ſoporarentur. Sic etiam braſſicis, vt exilius vinum haberent, idem factitaſſe retulit Athenæus. quod eo libentiùs dixi, vt antiquorum induſtria, diligentiáque in ea curanda pateſceret. Cui addendum, quod Pythagoras ἀνθρωπόμορφον vocarit; ex ſemi hominis forma: de qua Columella, & verum eſſe: ſunt qui mordicus ſuſtinent. Alij in pomis hanc generis diuerſitatem fieri agnoſcunt. Nos ideò ſic dictam putamus, quia formam homini reſtituit;

Ath. lib. 1. deipnoſ.

Columell. libr. 10. de re ruſt.

reſtituit;ſtigmata enim citra exulceratio-
nem delent,quod Dioſcorides fatetur. Dioſ.l.24.
Sed abſtruſiorem ex myſteriis , & reli- cap.74.
gione , cuius vbique magnus ille auctor
erat, cauſam id nomen habuiſſe:rectè for-
ſan opinatur Marcellus Virgilius ; quam- Virgil. ad
uis contra eum ſatis inconſultè genui- Dioſ. li.4. cap.74.
num ſtringat Pierius Valerianus. cum ex- Pier. hie-
perientia compertum ſit , bifidam eius ra- rogl. l.58.
dicem in viri , fœminæque ſexum artifi-
cioſè ab impoſtoribus conformari.

Sed Pierij alteram oſcitantiam ſilentio
occulere haud poſſum. ponit enim man-
dragoram lætitiæ hieroglyphicum,& Xe- Xenoph.
nophontis teſtimonio eam pro lætitiæ ar- in ſympo.
gumento citari confirmat. Quod quan-
tum à vero ſit alienum , Xenophontis lo-
cus indicabit : quem ſubiiciemus. Inquit
hic lepidiſſimus & ſuauiſſimus ſcriptor;
(ſic de eo loquitur Athenæus , hunc eun-
dem locum deſcribens) im ò potiùs hæc
Socratem loquentem inducit. ἀλλὰ πίνειν
μὲν ὦ ἄνδρες, καὶ ἐμοὶ πάνυ δοκεῖ τῷ γὰρ ὄντι
ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς τὰς μὲν λύπας ὥσπερ
ὁ μανδραγόρας ἀνθρώπους κοιμίζῃ τὰς δὲ φιλο-
φροσύνας ὥσπερ ἔλεον φλόγα ἐγείρει. *Biben-
dum ſanè ô præclari viri admodum cenſeo,
quandoquidem re verâ noſtros animos vinum
rigans*

rigans curas, & molestias sopit, vt homines mandragora; hilaritatem verò excitat, vt oleum flammam. Lætitiam quippe, & hilaritudinem ex vino oriri, haud ex mandragora hoc loco Xenophon ait: illúdque sedare curas affirmans, pari modo ac mandragoram sensus hominum corripere. & sic τὴν ἀναισθησίαν illius exemplo, & non iucunditatem exprimit, vt Pierius voluit.

Sensu autem priuare mandragoram, ex Dioſc. ibi. Dioscoride habes. Nam eius radicis decoctum contra vigilias datur: & his, quos sine doloris sensu secare, aut vrere voluerint. Sed nunquid Deo illo, quo vates incalescunt percitus, fatidicè Homericum hoc mysterium diuinauit? & sicut per metalepsim ex vno significatu, alius colligitur, & gradatim itur ad id quod ostenditur; sic ex mandragora Helenæ poculum, & ex hoc lætitiam, ad quam denotandam prouerbio effertur, vt infra dicemus, subobscurè indicauit. Pet. Ronſ. li. 1. amor. Quemadmodum à Petro Ronsardo, Poëtarum ab omnibus seculis secundum Maronem (Sceuol. in elog clar. vir. teste Sceuola Sammarthano) facilè principi: similiter factum animaduertimus, ait enim in suis amoribus, quos Gallicè, vt cætera sua poëmata scripsit.

Ode

O de Nepenthe, & de liesse pleine
Chambrette heureuse.

Quibus verbis ædem compellat Nepenthis, & lætitiæ plenam: eámque beatam significat, & ad lætitiæ synonymon Nepenthus deflexit vocabulum. Ad quam significationem, aliter, quàm per gradum Helenæ potionis, eiúsque subintellecta cognitione non peruenitur. Quod quidem iudicio meo, si fas est in medium afferre, dictum contenderem periculosa quadam audacia: eâ certè haud raró peccat summus hic auctor; licet nonnulla eius auctoritate, libenter sint concedenda.

De Pierio aliter sentimus, cum propius clariúsque Nepenthes quàm mandragora ad Helenæ poculum significandum accedit; cætera curiosus Lector apud Medicos, & Botanistas inquirat: & si φιλολογίαν amet, plura, vel ad vsque fastidium in libris antiquitatum conuiualiũ, in vnum congesta ab eius auctore reperiet.

Est, & alia somniferi species, cuius fortasse habenda ratio: nec omnes huic considerationi subiiciuntur. Hanc *Solanum*, Græci στρύχνον μανικὸν vocant: in quo describendo, delineando, & Dioscoridis textum restituendo, egregiam, vt in omnibus

Column. in Phiob, Cluſcus in Schol. ad Chriſt. à Coſta.cap. 53.

nibus ſibi laudem meruit Fabius Columna Lynceus, vel Cluſij doctiſſimi hominis teſtimonio: eandémque eſſe ait, quam Christophorus Coſta *daturam* appellat, Medicíque legitimam nucem Methel Arabum eſſe cenſent. Vim habet pota in vino radix drachmæ vnius pondere, inquit Dioſcorides, *φαντασίας ἀποτελεῖν οὐκ ἀηδεῖς, imaginationes efficiendi nō iniucundas.* Sumi autem à Turcis, & eſſe apud eos frequenti in vſu, ex Belonis obſeruationibus; ſiue mauis Petri Gillij, cui opus vendicatur, & ex Cluſij ad eum notis colligitur.

Dioſ. li.4. cap.72.

lib. 3. obſeru.c. 50.

Venit ergo in mentem, ad hoc illam Aloyſij Anquillaræ referre opinionem: cum Nepenthes, aut Enopiam eſſe, quam eandem cum Helenio facit addubitat, aut quandam aliam Italiæ notam, quam conſultò ait tacere; cauſatus Chriſtianam religionem, cum inde multa mala confici poſſint. Sic Plinius, ne omnia de Solano diceret, cauſas prætexuit, *minimè*, inquiēs, *diligenter demonſtranda remedia, non venena tractanti.* Liquet ſanè ad furta, ad res venereas, & ad inſaniam inferendam abuti.

Garſ. ab hort. aro. lib.2.c.24. Chriſt. à Coſta cap. de datura.

Sed nuper cum de hac re Echimum

quen

quendam ex Aphricana gente captiuum, & Oſſanenſium Ducis triremibus mancipatum, conſuluiſſem; is me docuit *Mazluc* etiam apud Arabes herbam eſſe inter frumenta naſcentem, hoc eſt, *Lolium* ſignificare: ac rerum medicarum commentariolo, quod ſecum ſua lingua exaratum circumferebat, conatus eſt comprobare. Et porrò haud à veritate alienum videtur, cum lolium tenebricoſas vertigines, & mentis aberrationem, atque temulentiam efficiat; imò αἶραν à Græcis volunt plerique, παρὰ τοῦ αἴρεσθαι dictum. Rapitur quippe in cerebrum lolij vapida, & nocua aura. Quâ etiam ratione in ſoporiferis medicamentis, eius farina immiſcetur: quod Mathias Lobel peritiſſimus, & diligentiſſimus Botanicus in ſtirpium obſeruationibus, & in aduerſariis notat. Relatu ſanè dignum eſt, quod illuſtris vir ex loliacei panis comeſtione, ſibi contigiſſe commemorat. Dum enim in fratris caſtello degeret, die quodam Dominico ex ſacris, quibus interfuerat, poſt longiuſculam ambulationem domum reuerſus: panem cuiuſdam ex municipibus lolio haud expurgatum: oritur enim abundè in illis agris, ſimúlque cum tritico molitur, & ſic

Lobel cap. de Lolio.

panem

panem conficiunt vulgarem : quem fortè cum offendiſſet, velut famelicus comedit. Poſt paululum ſomno correptus, in lectum ſe recepit. Deinde expergefactus, ita mente alienatur, vt conſtantiſſimè crederet longam dormiſſe noctem, & aduocatis ſeruis cœpit eos obiurgare, quod veſpere feneſtras in ſalutis ſuę damnum minimè obſeraſſent, nec dormiturientem dominum veſtibus exuiſſent. Et quamuis ij, & domeſtici omnes, rem vt eſſet ei demonſtrare contenderent: nunquam id percipere potuit, ſed magis ac magis ea imaginatione deceptus, in iurgiis perſeuerabat : & vix nunc mentis deſipuiſſe exiſtimat. Quid ſi ex loliacea farina tantum fuiſſet panis? formant ex ea Ægyptij, adiecto cannabi ſeminibus medicamentum, quod *Boſa*, eorum lingua nuncupatur. ídque ea omnia præſtat, & valentius vt ſcribit Alpinus,quæ meconio ſuperiùs aſcripta ſunt. Vino autem farinas immiſcere: non eſt à moribus veternm alienum; cum ex Homero in Neſtoris & Circes poculo albam farinam inſperſam; imò, & caprinum caſeum adraſum, ſupra iam ſit probatum.

P.Alp. lib. 4.de Med. Ægyp.c.2.

Sed his, licet plenè videatur exhauſta materies,

materies; cum ferè omnes de hac re ſententiæ in medium productæ : inſuper aliquid addere excogitauimus, quod,& propoſitum attingit finem:& ſcire haud modicum delectabit, ſiquidem an medicamentum Nepenthes, ex chemia officina conflatum ſit,ſupereſt conſiderare? Et ſanè, ex Marco Tullio ſciri poteſt, *Vulcanum*, quem Ægyptij *Opam* nuncupant, in Nilo natum, & Nili filium,nec cuſtodem tantum eſſe Ægypti quæ & ab eo ἡφαιστία dicta; ſed, vt Diogenes Laërtius narrat, ὃν ἄρξαι φιλοσοφίας, *qui primùm Aegyptijs philoſophiæ aperuit principia.* Inuenit autem Vulcanus,inquit Zezzes:

Cic. lib.3. de natur. Deor.
Euſtath.in Dio. Aphr.
Laërt. in procem.
Zezzes in Chiliad.

πῦρ, καὶ τέχνας ὅσαι ἐκ πυρὸς ὁπόσας.

Ignem,& artes ex igne quot ſunt.

Eius ergo Philoſophia in ignis inuento habuiſſe originem conſonum eſt : & ab eo chemiam artem repertam, eíque nomen,ſi articulum demas, Ægyptium. Siquidem Ægyptum quæ vel maxima nigram habet terram, ὥσπερ τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ: Chemiam vocari ſcribit Plutarchus.

Plutarc.de Iſid. & Oſid.

Chemmi Octauus Ægypti Rex,vt Diodorus habet: & Chemmi oppidum grande eſſe Thebaicæ prouinciæ,refert Herodotus.

Diod. Sic. de antiqu. geſt. lib.2.

Herodot. in Euterp. Suidas in Dioclet.

dotus. Floruiſſe tamen apud eos, & ex hoc Opa, opes quàm maximas, Suidas expreſsè teſtatur: cum narrat, Diocletianum Imperatorem, ne Ægyptij ex chemia arte diuitias compararent, atque opũ abundantia freti, arma mouere Romanis auderent in poſterum: libros omnes de chemia, ab antiquis Ægyptiis conſcriptos diligenter conquiſitos, igne abſumpſiſſe.

Vide Ioan. Lang. epiſtol. 53.

Vetuſtiſſimi autem Græcorum Ægyptios ſecuti, huiuſmodi doctrinam literis commendarunt. ídque manifeſtè conuincit, quod de aureo vellere Orpheus, & Apollonius cecinêre.

in Argon.

Quamobrem liber fuiſſe dicitur ex membranis, ſiue Arietis pellis, in qua contineretur, vt ſcribit Suidas, auri faciendi ratio. Et ab Apollonij Scholiaſte μέθοδος χρυσοπράξιος, ἢ χρυσογράφης aureum vellus exponitur. Imò ipſe idem Orpheus videtur id apertiſſimè demonſtraſſe: auream ouem, pendentem inter varia plantarum genera, deſcribens:

Suidas in ver. δέρας. libr. 2. in Apoll. vide Guilād. in Papy. méb. 6. Orpheus Argon.

ἐν ἧ πόσι ῥίζῃσι κατηφερέες χθαμαλῆσιν
ἀσφόδελος κλύμενός τε, καὶ εὐειδὴς ἀδίαντος,
καὶ θρύον, ἠδὲ κύπειρον, ἀγερέων τ', ἀμβυηνὰ
ὅρμινόν τε ϗ εἰρύσιμον, κύκλαμίς τε θεουδής.
στοιχὰς παιονίη τε, καὶ εὐερνές τε πολύκνημον

μανδρα

μανδραγόρης, πόλιον τ' ἐπὶ δὲ χαφαρὸν δίκ-
ταμον
εὔοδμός τε κρόκος, ἰδὲ κάρδαμον, ἐν δ'
ἄρα κῆμος
σμίλαξ, ἠδὲ χαμαίμηλον μήκων τε μέλαινα
ἄλκυα, καὶ πάνακες, καὶ καπασὸν ἠδ' ἀκόνιτον.

Id est.

Hic etiam paruis tectæ radicibus herbæ
Asphodelus, Clymenusq́; & pulchrior his Adiantus,
Et Thryon imbellis, Aristereonq́;, Cypironq́;
Hermion, Trysimon, deuotaq́; Cyclamos aris,
Stœchas, Pæoniaq́; & ramo diuite crescens
Mandragora, & Polion subtilisq́; Dictamus vnà,
Hic, & odora Crocus, hic Cardamon, hic quoque Cemus
Cumq́; Chamaemelo Smilax, Mecon quoque nigra,
Alcyaq́; & Panaces, & Capason atque Aconitum.

Quæ ad fixationem, quod aiunt Mercurij, & reliqua huius opificis pertinere Iacobus Massonus notauit: respuisse autem de chemia Homerum dicere, haud fortasse negabit: cui Helenam ex ouo nasci, aliquid chemicum subolebit. *Non enim,* (scribit Meicrus) *in ouo homines vt pulli na-* Maff. li. 3. cap. 41. in Danthem. Michaël Meicr. de volucr. arbor. cap. 4.

turaliter, per artificium generantur: quamuis Helena, illa mulierum formosissima, belli Troiani, hoc est, opificij chemici causa, vna cum Polluce ex vno ouo prodijsse fingatur. Qui etiam Græcos, ex Ægyptiorum doctrina, non aliud adumbrasse contendit in Herculis laboribus, Vlyssis erroribus, Iasonis periculis, Thesæi facinoribus, & aliis plerisque eorum fabulis.

Itaque modesta satis, atque admodum simul amplectenda, nostra hæc apparebit conclusio: Poëtam, videlicet pro Ægyptiaco Helenæ pharmaco, ex chemia arte quæsitum medicamentum aliquod indicare: vt factum sit, quod plerique Medicorum filij, qui eam profiteri, meritò glorientur: nonnulla huius generis, & tanquam in hanc sententiam euntes, sub Nepenthus nomine tradere conati sunt. inter ipsa autem medicamenta, & quæ ex dictarum aliarúmque plantarum substantiis erui possunt: nihil auro præstare existimo. Contusum enim, & in foliis redactum ad vires cordis reparandas, vulgatum remedium. Quod autem optimum, si absolutè potabile, chemicorum industria efficiatur, vt experientia viris doctissimis obseruatum. Hoc etiam ab Regibus parari,

parari, miniſtrari, ob ſuúmque pretium regale effici donum, & omnia cum Homericis verbis congruere, facilè concedendum. Nec opus, exhilarandi aureæ potionis eximiam facultatem in dubium reuocare, atque ad horum omnium ſingularem probationem deſcendere.

Itaque pauculis, ad prouerbium, quod aiunt Helenæ Crateris adiectis verbis: finem huic parti, ne modum excedat imponamus. Haud enim frugi exiſtimo tempus terere, vt inueſtigemus fortè an hæc Helenæ potio μαγικῶς huiuſmodi curationis efficaciam retinuerit? Scio etenim ὅτι ἀρχαία ἦν, ἡ δι' ἐπαοιδῆς ἰατρική, vt Pindari inquit Scholiaſtes, & Pindarus ipſe, ac etiam Homerus, quẽ idem citat Scholiographus probant: nimirum incantationibus medicinam facere rem eſſe antiquiſſimam. Plinius tantum operis ex Magia in Vlyſſis erroribus ſcribit, vt totum opus non aliunde conſtet. Siquidem, vt ipſe addit, *Protea, & Syrenum cantus apud eum non aliter intelligi volunt: Circe vtique & inferorum euocatione hoc ſolum agi.* Sed quod ſanè in admirationem rapit, & ipſa Homeri carmina, ſub hoc curationis genere vſurpata. Quandoquidem ad quar-

Pind. Pyt. ode 3. Porphy. de vita Pyth. & ibi Cõradus Ritterſhuſ.

Plin. li. 30. cap. 50.

 tanæ

Q. Ser. de med. c. 50. tanæ mox grassaturæ remedium, apud Q. Serenum Sammonicum præcipitur.

Mæoniæ Iliados, quartum suppone timenti.

Plato in Charmid. Socrates apud Platonem, τὴν ἐπῳδὴν in castris à Thrace quodam, didicisse memorat, quam idem à Zamolxide didicerat: & cum nobis alibi deseruiet, hoc impulsu sub calamum veniet. Est enim hæc Thracica incantatio. ὥσπερ ὀφθαλμοὺς ἄνευ κεφαλῆς, οὐ δεῖ ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι, οὐδὲ κεφαλὴν ἄνευ σώματος, οὕτως οὐδὲ σῶμα ἄνευ ψυχῆς.

Oculum sine toto capite,
Caput sine toto corpore,
Corpus sine anima sanari non posse.

Magicis autem artibus operatos Ægyptios, constat ex sacra Scriptura, & in illis σεμνυνέσθαι Origenes docuit, vnde ansa pessimæ blasphemiæ aduersùs Christũ, quod Ægyptiorum ex adytis, vt inquit Arnobius, angelorum potentium nomina, & remotas furatus sit disciplinas. Has αἰγυπτίαν σοφίαν, hoc est, *Aegyptiæ sapientiæ* nomine designauit Heliodorus, & apud eiusdem notæ scriptorem cum apicula manum Clionis pupugisset: puella Leucippe statim dolorem excantauit: addítque doctrinæ rationem Tatius, quod ab Ægyptia muliere didicerat, & suboluisse quid Magicum

Orig. li. 1. cõtra Celsum.
Arnobius lib. 1. aduers. gent.
Helio. Æthiop. lib. 2.
Tat. lib. 2.

gicum in hac noſtra curatione, iam Plutarchi locus admonuit, quo ad Helenes imitationem factum apud veteres indicauit; pauimenta, vt hilaritas excitaretur, verbenacarum diluto irroraſſe. Siquidem ad Magos referendum: qui *aiunt*, vt Plinius teſtatur: *Si aqua ſpargatur triclinium qua manduerit, lætiores conuictus fieri.* quod Plutarchus dicebat. Itaque ſi in hoc genere ſtudium Helenæ: profectò non caruit Ægyptiorum ſuperſtitione, & ταύταις ταῖς ἐπῳδαῖς. Verùm cum hæc medicamenta, deliramenta potius ſint exiſtimanda, ad nullam curationem vtilia: quod non ſemel ab eodem Plinio, aliíſque auctoribus comprobatum: nec huiuſmodi imitationem cum Helenæ pharmaco aſſerimus, quandoquidem nec in bugloſſo eam ſubeſſe ſit demonſtratum: rurſúmque ab his vanitatibus Nepenthes diſtare, ipſius deſcriptione ſit clarum, vt meritò eas prętermittere iudicemus.

Plin.li.25. cap.9.

Plin.li.28. cap.4. Frāc. Vall. de ſacr. phil.c.2.

Quanquam id non omittendum, quod doctrinæ concluſionem reſpicit. Quid enim magis in hac parte arrideat, veriſimile eſt à me Lectorem meum exquirere; in cuius gratiam id enuncio: me ſcilicet, nihil certi definire; ſed ſi μυθολογίαν

considero, cuius maxima in poëmatibus habenda ratio: placet, quod de Chironio panace, siue de Helenio dictum est, vt quarta & vltima parte euidentiùs apparebit. Ad φυσιολογίαν verò Poëtam examinare? quod de Nepenthe narrat, etiam citra hyperbolem (nam ὑπερβολικῶς dictum Eustathius voluit) nisi narcotico pharmaco, posse sustineri non video. Quale autem horum fuerit, vel aliud determinare, cuiusuis erit facultas & iudicium. Sufficiat nobis ad perfectam tractationem, vel in hac parte curiosis ingeniis non defuisse. Quantum ad adagionem spectat sic de eo Cælius. *Craterem Helenæ apud Philostratum prouerbij forma enuntiatum animaduertimus, de ijs, quæ nobis æstuationem mentis leniunt, solicitudinem sedant, molliuntq́ue, & disserenato animo, ac fronte erugato, exporrectoq́ue curarum obliuionem inducunt.* Hactenus Cælius, & ab eo desumentes Erasmus, & Iunius, eadem verborum formula proponunt. in qua re (modestè dico) consideratiores expetiissem. Haud enim vnus est crater, qui propter Helenam à veteribus celebratur: pluráque vascula apud scriptores insignia, ad Helenam referuntur, inter quæ illud satis

C. Rhod. lect. antiq. lib. 19. c. 3.

Iun. Cent. 6. Adag. 25.

decan

decantatum τρίπους, à tribus quibus fulciebatur pedibus nominatum, Coi, & Miletij illustrissimarũ Ciuitatum certamen, Thaletis sapientiæ præmium, Delphici Apollinis insignè donarium.

Hunc tripodem, inquit Diogenes in Thalete à Vulcano fabrefactum, ac pro munere Pelopi à Deo datum, cum ille vxorem duceret, demum ad Menelaum peruenisse: raptúmque cum Helena ab Alexandro, & Troiam nauigantibus fertur eam iussu Oraculi, vt Plutarchus memorat, in Coo mare ad rixarum causam depofuisse. At tripodem crateram fuisse, & ad vini vsum (ne quid lecythum cum strophio) Athenæus docet. nam, etsi plura tripodum genera apud priscos, vnum tamen poculum fuit, de quo Homerus,

Laërt. li. 1.

Plutarc. in Solon.

Ath. deip. lib. 2.

ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας.

Homer. iliad. li. 9.

ἐν τούτοις γὰρ (inquit Athenæus) τὸν οἶνον ἐκέρνον, *in his tripodibus vinum miscebatur.* Ex hoc enim crateris orta denominatio, quod nec ipse omisit. Vtrumque verò ἀναθεματικῶν, hoc est, ad ædium, templorúmque ornatum solitum consecrari, vt hoc Helenæ vas: quod Thales Didymæo deuouit Apollini. Constat sanè ex Diogene, qui varias de tripode veterum opinio-

Ath. deip. lib. 3.

Diogen. in Thalete.

 nes

nes recenſet, non aliter ab illis reputã-tum, cum vel phialam, vel poculum nominet.

Huc etiam pertinet, Crater ille Temeſius, quem Menelaus per regionem Iapygiorum veniens, Palladi Scyletriæ, cum eius clypeo, ac pulchris Helenæ vxoris calceis, dona appendit. de qua re tenebricoſus vates Lycophron cecinit:

Lycoph. in Caſſand.

ἥξη δ' ἀλήτης εἰς ἰαπύγων στρατὸν
καὶ δῶρ' ἀνάψει παρθένῳ σκυλητρίᾳ
ταμάσιον κρατῆρα, καὶ βοόγριον,
καὶ τὰς δάμαντος ἀσκέρας εὐμαρίδας.

Et ex Ioſepho Scaligero, ad priſtinæ antiquitatis dialectum.

Iapygumq́; adibit erro exercitum
Ponetq́; donum virgini Feretriæ
Ancile ſcutum, & hyrnæam Temeſiam,
Sponſæ nocentis, cernuoſq́; mulleos.

Hunc κρατῆρα ad tripodem Thaletis refert Io. Meurſius, & illum Vulcani Pelopi vxorem ducenti donatum affirmat; de quo iam diximus: at de eo, & iſto Temeſio Apuleium, & Philoſtratum intelligere locis, quos ad aliud reſpicientes, in hac parte laudauimus. cum hic ſuam lucubrationem, haud aliter, quàm Helenæ poculum Ægyptiis pharmacis imbu-

Io. Meurſ. in com. in Caſſand.

tum,

tum, leuare dolorem posse: Antonio scribit; ille marino aliquo, & pisculento non Helenam suam crateram medicasse asseuerans. Et mea sententia allucinatur eruditissimus alioqui scriptor adeò, vt pudeat nunc illius errorem detegere. Nam quid cõmune potest habere aureus Vulcani tripos, (ex auro enim fuisse orta de eo contentio suadet, & Oraculi ad Coos responsum.

πρὶν τρίποδα χρύσεον ὃν ἥφαιστος βάλε πόντῳ

& reliqua, quæ in Diogene habes) cum Temesio isto vasculo? quod æreum dicimus, quia Temesium. Temesis namque Calabriæ ciuitas ἐρισόχαλκος, vt inquit Tzetzes, in qua optimum æs conflabatur: & in eam Pallas, apud Homerum in mentis Anchalai filij formam sese versã, ferrum splendidum ducere, vt inde æs asportaret: Telemacho commentum narrabat.

Diog. ibid.

Tzetzes in com. in Cassand.

Rursum si ante Troianum bellum tripos mari demersus, non nisi Thaletis tempore fuerat à piscatoribus Coi repertus, quem ortum primo anno tricesimæ quintæ Olympiadis, ex Apollodoro in Chronicis Laërtius refert, & sic annis ferè

Diogen. in Thalete.

rè quingentis quadraginta quinque poſt Troiam captam; qua igitur ratione, iterum in Menelai manus poterat peruenire haud video. Sed age peruenerit. quis quæſo fatebitur de tripode, vel Temeſiano cratere Philoſtratum, & Apuleium intelligere? cum (mitto rationem hiſtoriæ) quam euidenter Homerum reſpiciant, & notiſſima Hyppallage, non aurum, non electrum, non opus, non formam Crateris admirantes τὸ πόρμ, & Ægyptium medicamentum in prouerbium traxere. euitata nihilominus locutionis amphibologia, vt mox dicam. Sed prius aliud etiam indicabo celebrari Helenæ vaſculum, quod ad ſuæ mamillæ menſuram, ex electro confectum, apud Lyndum inſulam Rhodiorum in Mineruæ templo conſecrauit: quod Beroaldus ad Apuleium obſeruauit: Raderus ad illud Martialis carmen de Phiala Ruffi.

Beroal. in Apul. li. 10.

Epig. li. 8.

Vera minus flauo radiant electra metallo.

haud omiſit, nos ad noſtrum Syntagma de mamillis reiicimus.

Ex his ſanè argui poteſt, haud illa dicendi formula paræmiam enunciandam fuiſſe, quod etiam Philoſtratus confirmat.

mat. Nam Helenæ Crater cum dixiſſet, neceſſariam fecit additionem : τῶν αἰγυπτίων φαρμάκων. Conſultò etiam Apuleius, ne in hunc lapidem tranſuerſum daret, verbo medicauit, omnem abſtulit dubitationis ſcrupulum.

Sed in hac parte hic finis eſto.

DE

DE HOMERI NEPENTHE

PARS ALLEGORICA, QVÆ ET DE CONSOLATIONE.

EXEGI ſuperiori diſceptatione, quæ ad Nepenthus hiſtoriam pertinere videbantur. Reliquum eſt vt hanc partē allegoria compleat. Materia æquè nobilis ac iucunda, certè ad Homeri propoſitam intelligentiam pernecesſaria. Quidquid enim in eo, maximum & admiratione dignum. Id non in verborum cortice, & narrationum figmentis (quibus tamen ſua laus) ſed in ſententiarum receſſu, fabularúmque alluſionibus latere à veteribus compertum eſt. Metrodorus Lampſacenus de quo Dioge

Diogenes,& Tatianus meminere, totum Homeri poëma ad allegorias traxit. idémque Heraclides Ponticus, Proclus, & Eustathius, aliísque quamplurimi sunt imitati. Strabo copiosus,& elegans auctor de Homeri fabulis aduersus Eratosthenẽ id conuincit:& prudentissimus scriptor Plutarchus, παρὰ δ' ὁμήρῳ, inquit, σιωπώμενόν ἐστι τὸ τοιοῦτον γένος τῆς διδασκαλίας ἔχον δ' ἀναθεώρησιν ὠφέλιμον ἐπὶ τῶν διαβεβλημένων μάλιστα μύθων οὓς τῇ πάλαι μὲν ὑπονοίαις ἀλληγορίαις δὲ νῦν λεγομέναις. *apud Homerum id mutum doctrinæ genus extat, considerationem habens vtilẽ ijs in fabulis etiam quæ maximè vituperantur, quas nunc allegorias, antiqui hyponæas nominabant.*

Diogen. in Anaxora. Tatian. in orat. cõtra Græcos. Strab. li. 1. Georg. Plutarc. de aud. Poët.

Quouis igitur istorum nomine dicas; siue *allusionem* Latino vocabulo vt Scaliger opinatur, vel *alieniloquium*, vt Isidorus, appelles; si quid fructus in huius poëseos hortis colligere est in animo, summo studio summóque ingenio inuestigabimus. Et in proposita de Nepenthe disceptatione, eò magis consequi niti debemus, quod quæ à nobis iam suprà sunt exposita; quamuis luculenter pro viribus absoluerimus: minimè rem totam exhauriunt, neque sedulæ perscrutantium curiositati

Iul. Scalig. Poët. li. 3. cap. 84. Isid. orig. lib. 1.

riositati satis vndiq; facere possunt. quippe qui (mitto opinionum varietatem, & abditam seclusámque medicamentorum cognitionem) si diligenter volumus, quos Homerus huic pharmaco tribuat effectus perpendere: cogimur proculdubio affirmare nulla medicamina, siue simplicia, siue composita, vel etiam θεῶν χεῖρας illas à veteribus decantatas tantam vim tantámque efficaciam retinere, vt tam grande miraculum in natura produci possit. Nam qua ratione id confici potuisset, nisi vt ex Eustathio iam suprà monuimus, vel oblectando & exhilarationem inducendo, vel per stuporem sensuúmque priuationem? Sed ex nullius quantumuis in suo genere efficacissimi, præsentissimíque remedij vsu accidere potest, vt quæ ab Homero narrantur eueniant. Esto enim, si placet, Nepenthes lętificum quid potentissimum & admirandũ? quo pacto parẽtes, qui filiũ trucidari videant, à lacrymis & commiseratione cohibeat? si Euriali mater apud Virgilium, non oculis nati internicionem conspectans, sed fama quæ in malis nonnunquam veridica, auribus perculsa: illicò in lacrymas effunditur.

Eustath. in 4. odyss.

Virg. Æn. lib. 10.

Ac subitus miseræ color ossa reliquit

Excussi

Excußi manibus radij reuolutaq́; pensa
Euolat infelix, & fœmineo vlulatu
Sciſſa comam, &c.

en porrige lugenti huic fœminæ buglosſum, propina nectarite, medica quibusuis herbulis generosa phalerna, non ceſſabit misera pectus plangere, capillos ſcindere, & oculos ad vſque calamitatem difflere. Quid igitur hæ φαρμακοποσίαι? niſi medicorum ineptiæ & vt Comicus inquit

ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστί, καὶ στωμύλματα. Ariſtoph. in ranis.

Epiphyllides hæ ſunt, & argutæ nugæ.

Nam re verâ ſicut amor, qui eos quos concupimus deſiderium eſt poſſidendi, ita & luctus ægritudo ex eius, qui carus fuerit interitu acerbo, *nullis,* vt cum Ouidio dicam, *eſt medicabilis herbis.*

Nec rectiùs de narcotico pharmaco inuentum, quandoquidem diſertis verbis canat Homerus, *οἱ τὸ καταβρόξειεν*, &c. *qui illud deglutierit*, ſi poſtmodum ei mater patérue mortui fuerint, vel fratrem, aut filium necari conſpexerit lacrymas non profundere. Sed ſi vis eſt opij atque μανδραγορείτου οἴνου ſenſu priuare; profectò nec funus ſenſerit, nec oculis potis erit comprehendere, vt Poëtæ verba ſe habent. Vtrumque igitur affirmare ἀπροσδιόνυσον,

διόνυσον, & absurdissimum. imò re exactiùs pensiculata, Goropij eruditissimi hominis verba, quæ de *Moly* protulit vsurpare in hac quæstione fas erit. *Vereor*, inquit hic auctor, *ne tota hæc medicorum disputatio, ad lanam caprinam referenda sit, eo quod Nepenthes in Homeri & antiquorum potius fabulis, quàm in vllis montibus natum sit.* Quid ergo reiiciamus Homerum & ἀποσκορακίζομεν? non. si quidem τὴν τοῦ λόγου, ait Eustathius, αὐτόνομον ἀτοπίαν ἀλληγορία ἐθεράπευσεν ἢ ἀναγωγικὴ ἢ ἱστορικὴ, id est, *licentiosa sermonis absurditas ab allegoria remedium capit, vel anagogica vel historica*, καὶ συμβολικώτερον ἐκληπτέον idem auctor Nepenthus hoc pharmacum speciatim ad hunc locum asseruit. Quam explicandi rationem cum quis rectè nouerit, tunc profectò intelliget Homeri figmenta non inaniter, neque ad risum aut delectationem tantum efferendum esse conficta, sed rerum cognitione dignissimarum vmbras, atque integumenta quædam esse; quæ si quis rectè explicuerit, quanta sit in eis quámque recondita scientia perspiciet: nec aliud in his tenebris lumen, vel tutius Ariadnæ filum in his difficultatum laberynthis. Nam quid semota hac exponendi

Io. Gorop. hermat. lib. 9.

Eustath. in 1. Iliad.

idem in 4. odyss.

di ratione Homerum diceres? nisi vt Heraclides Ponticus acutè admonet Salmoneum Tantalúmque alterum *ἀκόλαστον γλῶσσαν ἔχων αἰσχίστην νόσον*, *habentem linguam intemperantem, & morbum pessimum.* Quam rectè licet aliquantulum subobscurè ad Poëtam nostrum, & ad hanc opposita soluendi necessitatem respiciens Aristoteles *τὸ ἀδύνατον πρὸς τὴν ποίησιν*, id est, *quod fieri nequit, ad ipsam poësim esse referendum* docuit. Quoniam, vt Tzetzes apud Hesiodum docet, *ὁ ἀλληγορικὸς μῦθος τὸ κυριώτατόν ἐστιν τῆς ποιήσεως χαρακτήρισμα*, *proprium est poëtices character allegoria.*

Heraclid. in Homer. alleg.

Aristot. in Poëtice.

Tzetzes in operib. Hesiod.

Rem igitur quod bene vertat exordiendo cum veteres in hoc Homeri pharmaco *τοῦτο τὸ ἀδύνατον* comperissent: statim aliqua alia Poëtam docere voluisse, & sub putaminum scabritie ruditatéq; nucleũ doctrinæ abditum suauissimum existimarunt: nec certè eos fefellit opinio. Latere enim in hac scrobe thesaurum, & claudere hanc concam margaritam verissimum est. Quod autem perscrutati nobísque proponere conati sunt, illud est quod Plutarchus scribit: nimirum suauem Helenes eloquentiam, & pulchram

pulcherrimæ fœminæ orationem efficacissimũ verúmque Nepenthes fuisse. ἡ γὰρ

Plutarch. symp. li. 1.

Ἑλένη, addit loco iam in superiori parte à nobis laudato, πίνουσιν αὐτοῖς διηγεῖται περὶ τοῦ ὀδυσσέως.

ἀλλ' οἷον ἔρεξε, καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ.
αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας.

τοῦτο γὰρ ἦν (ὡς ἔοικε) τὸ νηπενθὲς φάρμακον καὶ ἀνώδυνον, λόγος ἔχων καιρὸν ἁρμόζοντα τοῖς ὑποκειμένοις πάθεσι καὶ πράγμασιν, id est, *Bibentibus enim narrat Helena de Vlysse.*

Infracta quantum tolerarit mente laborem.
Cum se verberibus fœdè multasset acerbis.

hoc enim fuit opinor illud mærorem abolens Nepenthes medicamentum, omnemq́ amoliens dolorem, oratio præsenti rei, & affectibus accommodata. Hanc Plutarchi sententiam repetit firmátque Macrobius Aurelius, cuius hæc sunt verba: *Nam si Homeri latentem prudentiam inscruteris altius, delinimentum illud quod Helena vino miscuit*

Macrob. Satur. li. 7.

νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν τ' ἐπίληθες ἁπάντων

non herba fuit, non ex India succus: sed narrandi opportunitas, quæ hospitem mæroris oblitum flexit ad gaudium. Vlyßis enim præclara facinora, filio præsente narrabat.

πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι, οὐδ' ὀνομήνω ὅσσοι

ὅσοι ὀδυσσῆος ταλασίφρονες εἰσὶν ἀέθλοι,
ἀλλ' οἷον τὸ δ' ἔρεξε, καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ
δήμῳ ἐνὶ τρώων ὅθι πάσχετ' πήματ' ἀχαιοί.

ergo paternam gloriam, & ſingula eius fortia facta dicendo, animum filij fecit alacriorem: & ita credita eſt contra mœrorem vino remedium miſcuiſſe. Quandoquidem ſumma in leuandis doloribus ſermoni tribuatur facultas. vnde apud Græcos παραμυθεῖσθαι, καὶ παρηγορεῖν quod apud nos ſonat *alloqui* abſolutè pro *delinire & ſolatium afferre* vſurpatur. idem παραμυθία καὶ παραμύθιον, id eſt, *allocutio & alloquium* exprimunt, vt doctè & eleganter docuit Moretus. Mor. li. 2. var. lect. cap. 4.

Probat hãc etiam opinionem decus illud Chriſtianæ pietatis, & Demoſthenicæ facundiæ S. Gregorius Nazianzenus, ita ad Nicobulum ſcribens, vt in Heruagiana habetur editione, nec enim poſſumus Græcè, cum & Morellius has orationes haud impreſſerit. Gregor. orat. ad Nicob. *Quin illud quoque perſpectum habeo nihil aliud quàm diſertam quandam, & elegantem orationem fuiſſe medicamentum illud, quod Mercurius Vlyßi ad Circem ſe conferenti porrexit, tum vt ſocijs ſuis in porcos mutatis opem ferret, tum ne ipſe quoque in porcum mutaretur. Nam quid aliud fuiſſe dicam Nepenthes illud malorum omnium ob-*

liuionem inducens, quod Polydamna Aegyptia Thonis vxor tēperauit, Helenæ verò hoſpitalis cuiuſdam muneris loco dedit, quàm facundam orationem egregieq́ perpolitam?

Non abs re paulo altiùs exorſi ſumus hunc locum. Cupio Lector iam olfacere incipias huius opinionis dubietatem. vides enim apud hoſce auctores Nepenthes eloquentiam, & Moly ſimiliter eloquentiam ſignificare? quaſi Homerus nil nobis aliud obtruſiſſet in ſuis carminibus, quàm eloquentiam: & vnus fuerit è Sophiſtarum numero myſtes, qui oratoriam olerum hieroglyphicis inſtituerit. Nec deſunt qui herbam aliam *Lirion* videlicet, apud Homerum dicant eloquentiæ ſymbolum, cum fingat Troianorum Concionatores cicadarum inſtar locutos, liliaceam vocem emittentium: & obſeruatio haud vulgaris eſt hominis, ſed Luciani, cuius verba cum ſummā prodant cuiuſdam ſcriptoris inſcitiam, libet hoc in loco congerere. Inquit enim, οὕτω γέ τοι, καὶ τοῦ Νέστορος ὑμῖν ἀπορρεῖ ἐκ τῆς γλώττης τὸ μέλι, καὶ οἱ ἀγορηταὶ τῶν Τρώων τὴν ὄπα τὴν λειριόεσσαν ἀφιᾶσιν, ἀνθηρήν τινα. λείρια γὰρ καλεῖται, εἴ γε μέμνημαι τὰ ἄνθη. Eraſmus vertit: *Hinc videlicet apud vos, & Neſtoris lingua melle profluit,*

Lucian. in Ne. gal.

profluit, & Troianorum concionatores lirioëssam edunt, videlicet floridam quandam vocẽ: nam liria si satis commemini flores appellantur. Hanc versionem Lucianeam, ad vsque ferè dimidium illius opusculi exscripsit Cælius Augustinus Curio. auctor, qui duobus libris Pierij Valeriani hieroglyphica auxit; imò potiùs onerauit, vt Herculem eloquentiam in sacris notis denotasse demonstraret. rursúsque ad posterioris libri calcem, hæc de Iride ex eodem Luciano recitat, *iridem herbam eloquentiæ symbolum, cum Homerus fingat Troianorum oratores, vt qui disertissimi essent lirioëssam*, id est, *Iridem herbam floridam comedisse, quod eloquentiæ præcepta illos hausisse significat.* Pauca sunt verba, sed copiosa errorum seges. inscitia enim Græcæ linguæ Luciani interpretis decipitur verbis: & quod ille dixerat: *Troianorum concionatores lirioëssam edunt*, hic *Troianorum Oratores*, nec propriè Oratores, cum hac notione legati potiùs designentur, & non consultores, & in concione differentes, vt ij erant. *Lirioëssam* exscribit Curio, id est, *iridem herbam.* Lirioëssa enim adiectiuum est nomen, vocíque iniunctum: & haud iridem herbam, sed ex lirio dissimili plantæ floríque ge-

Cæl. Aug. Curio in hieroglyphic. li. vl.

nere deriuatum quidpiam exprimit. Tandem pro *edunt:* quod est ἀφιᾶσιν Luciani, & ἱεῖσι Homeri, *comedisse* bellus hic auctor expressit, totóque cœlo ab ipso Poëta dissentit, vt ex hoc eius loco ad maiorem lucem erit conspicere.

Homer. iliad. 3.

εἵατο δημογέροντες ἐπὶ σκαιῇσι πύλῃσι
γήραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι ἀλλ' ἀγορηταὶ
ἐσθλοὶ τεττίγεσσιν ἐοικότες οἵ τε καθ' ὕλην
δενδρέῳ ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι.

Sedebant populi seniores in scæis portis
Ob senectutem, iam ab bello cessantes, sed concionatores
Boni Cicadis similes, quæ in sylua
Arbori insidentes vocem liliaceam emittunt.

Sed quâ ratione Iris apud Cælium Curionem eloquentiæ symbolum? pudet eiusdem dicta referre. propterea quod vires possideat eloquentiæ similes, vt nimirum prauum halitum corrigat, gratúmq; & suauem spiritum reddat, & venena repellat. Nam ex iis de causis aptius sexcentas alias liceret efferre, ego quando id ita esset, aliunde deducerem. *Floret enim iris diuersi coloris specie sicut arcus cælestis, vnde & nomen,* Plinius ait. Nomen autem arcui com

Plin. li. 21. cap. 7.

communi Grammaticorum ſuffragio imò & Philoſophorum principis calculo, ἀπὸ τοῦ εἴρω. εἴρειν autem *dicere* & *nunciare* ſignificat. Sic apud Homerum, quidam Sthacę mendicus *Irus* vocatur.

Plato in Cratylo.

Homer. odyſ. li. 18.

οὕνεκ' ἀπαγγέλλεσκε κιὼν ὅτε πού τις ἀνώγοι.

Quoniam nuncia deferebat profectus quando aliquis iubebat.

Nullum igitur abſurdum, vt & planta cognominis ad dicendi ſymbolum proponatur. Ab eodem etymo lirion deriuare fortaſſe plauſibiliter, vt ἀπὸ τοῦ λείου, non ad Iridem, ſed ad τὴν ἥραν, id eſt, *Iunonem* referens, nam & ſuo lacte prognatum, eóque ἥδεσθαι τὴν ἥραν φασὶ, *delectari Iunonem ſcribunt*. Sed non liquet pronuncio.

Cle. Alex. lib. 2. pædag. cap. 8. Caroll. Paſc. Coron. lib. 3. cap. 8. Dioſcor. lib. 3. c. 8.

Elegantior inde tamen Comici iocus, quo Penia Iouem perſtringit, λήροις ἀναδῶν τοὺς νικῶντας, τὸν πλοῦτον ἐᾷ παρ' ἑαυτῷ. videlicet λειρίοις, *lileis*, & quod ferè idem, λήροις *nugis* victores ornans ſeruat ſibi diuitias. Negari vtique non poteſt, in diuinis libris ſymbolum hoc retineri : legimus enim labia ſponſi, κρίνα (κρινὸν autem & λείριον idem eſſe docuit Athenæus) στάζοντα σμύρναν πλήρη, *lilia ſtillantia myrram*, & pro his ipſos quos dicimus prædicatores Chriſti ſanctus Gregorius intelligit. Itaque

Ariſtoph. in Plut.

Ath. lib. 5. deipnoſ. Dioſc. ibi. Cant 7. S. Gregor. li. 24. mor. cap. 10.

que etsi luce clarius mihi constet, λείρια τὰ ἄνθη, id est, *flores*; & λειριόεσσαν ἄνθησαν, id est, *floridam* significare: cuius rei plura testimonia habes apud doctissimum Carolum Pascalium, quæ & huc transferre superuacuum est: haud tamen in hoc Homeri carmine λειριόεσσαν pro florida & suaui accipiendam contendo, sed pro acri potius, & acuta vt apud Oppianum,

Oppian. li.3. ali.

ὀδμὴ δ' αἶψα θάλασσαν ἐπέδραμε λειριόεσσα.
Odor verò statim mare incurrit vt lilij.

Hesiod. in Theog.

Et fortasse etiam apud Hesiodum, ibi θεῶν ὀπὶ λειριοέσσῃ σκιδναμένῃ, qua vegetam, & sonoram Musarum vocem extollit. Cum certum sit ipsius cicadæ stridentem molestúmque auribus esse cantum, quod dici non potest: quantum ad mei genium accommodatè, & ad Homeri imitationem expressit Ariostus:

Ariost in Orland. can. 8.

Sol la Cicala col noioso metro
Fra idensi rami del fronzuto stelo
Le valli e i monti assorda e il mare el cielo.

Vt quamuis isthæc comparatio ad eloquentiæ laudem multum momenti non habeat, haud tamen ad loquacitatem traducenda: quæ vitium est in dicendo, vt Io. Spondano placuit; sed ad argutam facundam, miniméque intermissam dicendi

Io. Spond. in 3. Iliad.

venam:

venam: quam alibi in Vlysse cõmendans νιφάδεσσιν χειμερίῃσιν, *niuibus hibernis* æquiparat. Oratio videlicet, non hyeme frigidior; sed, vt ait Seneca, concitata, & sine intermissione, in morem niuis superueniens.

Homer. iliad. 3.

Seneca epist. 40.

Sed ne longius euehamur contra hanc Nepenthus allusionem, audiamus eundem cuius modo commeminimus Ioannem Spondanum disserentem. Putat iste auctor non bene Poëtæ conuenire, & tres videtur adducere rationes. Prima est, quòd expresse Homerus narrationem Helenæ ab hoc pharmaco distinguat. Secunda, quòd si Homerus ad tempestiuam narrationem annuisset, non hoc Helenæ pharmacum à Polydamna Thonis vxore datum obseruasset, neque eo nomine Ægyptum pharmaca omnigena ferentem laudasset. Sed leuia sunt hæc, & ipso scriptore indigna. Nam quod dicitur de sermonis opportunitate: planè allegoricum est, & aliud ipsam literam docere, vel cæco quidem, ne dum his scriptoribus per quam notissimum. Viderunt enim Poëtam re vera de herba loqui, & herba Ægyptia, sed plantam tanta diuinitate (vt sic dicam) præditam ἀδωώατον existimantes, ad

Io. Spond. in com. ad 4. odyss.

ad hoc genus defensionis, velut ad sacram quandam anchoram confugerunt.

Sed vltimam Spondani rationem attendamus, quæ certè magni ponderis est; & prorsus horum scriptorum opinionem euertit. *An*, inquit, *illà de Vlysse narratio adeò potens, & efficax erit, vt lacrymas sistendi vires possideat, è pectore mœrorem eliminet, & omnem malorum nebulam discutiens, vdam serenamq; animo tranquillitatem inducat?* Et secus esse, breuiter rem ipsam examinando demonstrabitur.

Consolationum officia ad quinq; principalia capita reducuntur, quæ à Romano Philosopho, & Oratore M. Tullio in Tusculanis Quæstionibus numerantur. Nos pro re præsenti, iuxta propositam pharmacωn diuisionem in duas species distinguimus. Vna est, quæ sententiis exemplísque ad firmandum animum vtitur, ad ídque apertè, & ex proposito contendit, vel malum illud omnino non esse demonstrando, vt Cleanti placuit, vel non magnum malum, vt Peripateticis, vel abducendo à malis ad bona, vt Epicuro, vel ostendendo nihil noui, & inopinati accidisse vt Cyrenaicis, aut tandem, ex Chrysippi sententia, detrahendo illam opinionem

Cic. Tusc. lib. 3.

nem

nem mœrenti. Altera ſpecies eſt, quæ lepore & ſuauitate narrationis, miniméque à philoſophia petitis argumentis, ſed ad diuerſa iucundáque deflectens, mentem leuiter ſeducendo, mœroris aberrationem producit. Græci propriè τέρψιν dixere, quaſi τρέψειν deductionem animæ à re triſti ad bonam, hanc tempeſtiuam, alteram admonitoriam dicimus: quæ ſi ita mihi concedantur, reliquum eſt videre cuiuſmodi Helenes oratio fuerit, & ad quod caput huius diuiſionis ſit referenda. In quo Plutarchi, aliorúmque ſcriptorum alluſio ſuſtineri poſſit. Verùm enim verò cum ex Homero conſpicuum ſit, Helenæ fuiſſe mentem, corda mœſtiſſimorum hoſpitum demulcere, inquit enim Telemachum, & Piſiſtratum alloquens,

Iul. Cæſ. Scal. exer. in Card. 299.

Homer. 4 odyſſ.

> καὶ μύθοις τέρπεσθε, ἐοικότα γὰρ καταλέξω.
>
> *Et ſermonibus delectamini, decentia enim ordine dicam.*

Videtur ſine dubio ex his verbis, eo dicendi genere vſum fuiſſe, quod nos tempeſtiuum appellauimus: cui & ſcriptores ſuprà laudati conſentiunt.

Sed, vt nihil omittatur, duo etiam ſuperſunt conſideranda, quibus hic ſermo connecti poteſt. Scurrilitas videlicet, &

dicterio

dicteriorum feſtiuitas. ita enim Iambe(ex ea Imbicum carmen, & ἰαμβίζειν) Treſſa quædam mulier, vt auctores ſunt Proclus, & Apollodorus, Cererem deam, vel ad riſum concitauit, cum ob raptam filiam triſtitia affecta, Eleuſinem veniſſet. Item compotatio, hoc eſt, ἡ ἐν συμποσίοις φιλικὴ ὁμιλία, nec aliter Euſtathius Nepenthes interpretatur. ἧς enim inquit, ἀνακιρναμένης τῷ φιλοτησίῳ κρατῆρι, καὶ εἴτε σπουδαῖα, εἴτε, καὶ ἄλλως ἡδέα, καὶ ἀστεῖα ζητήματα ὑποκινούσης οὐκ ἔστι τὸν συμποσιάζοντα μνησθῆναί τινος τῶν ἐμπρόσθεν κακῶν, οἷα χανδὸν ἐμπιπλάμενον οὐκ οὕτω τοῦ περισοβοῦντος κρατῆρος, ὅσον τοῦ τῆς ὁμιλίας γλυκέος. *Propinato*, videlicet, *amicitiæ poculo, & inſimul ſeriis ſuauis, & vbanis quæſtionibus permiſtis: nequit conuiuator aliquem præſentium malorum recordari, velut affatim non tantum circumducti calicis, quam dulci confabulationis latice repletus.* Et Cælius Rhodiginus in hac etiam permanſit ſententia. *Quod ſi iucunda*, ait, *confabulatio, quam epycilicon recte dixeris, veluti poculis coaptatam, & (vt Macrobij verbum repetam) appetibilis adhibeatur venuſtas, fiet illud Homericum Nepenthes, quod is intelligi voluit pharmacum ἀνώδυνον, quia mæſtitiam exigeret, & euthymiam pararet, ac*

tran

Proclus in Chreſtom. Heſichius in Iambe. Apoll.li.1. Biblioth.

Euſtath. com. ad 4. odyſſ.

Cæl.li.26. c.25. ant. lect.

tranquillitatem. Sed an re vera ita ſit videamus. Etenim ne in aliquam harum opinionum partem eamus, plura nos retinent. hic tria tantummodo indicabimus, applicationem ſcilicet, efficaciam, & firmitatem. Singula vt commodius expendemus. Et primò minus efficax eſſe remedium opportunæ narrationis ad luctum ſedandum, quàm Homericum Nepenthes, ex eo docemur, quia hoc ſtatim, & incontinenti, illud ſenſim & temporis interuallo medicinam facit. Haud enim qui filium viderit corporatum, vt veteri dicam verbo, lacrymas potuerit effundere, at Helena non verbo, ſed narratione hoſpites oblectabat. Itaque ſecius exhilaraſſe Plutarchus etiã cogitur affirmare. οὐ συννοοῦσι, inquit, ὅτι κἀκεῖνας ὁ μῦθος ἐκ περιηγήθων ἀπ' αἰγύπτου, μακρὰν ὁδὸν εἰς λόγους ἐπιεικεῖς, καὶ πρέποντας ἐτελεύτησεν, hoc eſt, *non conſiderant illam fabulam longo itinere ex Aegypto vſque circumuagantem in ſermones euaſiſſe vrbanos, & congruos.* Longum iter temporis ſpatium arguit. Et Euſtathius de ſua epycilicia oratione, τὴν ἀγμὴν τῆς λύπης ἐκκρουσαμένη ἀπήμβλυνε, *mœroris aciem pertundens hebetauit.* Non igitur potentiſſimum vt Nepenthes medicamentum?

Plutarc. in conſol. ad Apoll.

tum? & licet ex iocis, dicteriis, mimicâque ſcurrilitate, repentina & violenta nonnunquam exhauriatur hilaritas: quâ de cauſa ſummis principibus in publica commoda occupatiſſimis, vt facilè à ſeriis ad iucunda animos reuocent, huiuſmodi relaxamenta, nonnullis approbantibus indulgentur: haud tamen fieri poſſe iudico, vt in grauiſſimis afflictionibus, ita lenis ingenij vir comperiatur, qui ſcurrarum mimis arrideat. Et quamuis contingeret, illud certè negari non poteſt: & illicò ad priſtinas paſſiones relabi, vt curationis habilitas, quæ ſecundo nobis proponitur conſideranda, nec inefficacia ſolum contrarium prorſus euincat. Animus quippe æger ſuaui, & tempeſtiua eloquentia detentus, veluti ſequeſtro quodam deponit ægritudinem ſuam, ſtatim integram, vel leuiter imminutam recuperaturus: vt deſultorius ex alio in aliud reſiliens, mœroribus ſe denuo, & lacrymis tranſuerſum tradat. Quod verè extulit Boëthus. *Speciosa quidem iſta ſunt inquam oblitaq́ʒ rethoricæ ac muſicæ melle dulcedinis: tunc tantum cum audiuntur oblectant. Sed miſeris malorum altior ſenſus eſt: itaque cum hæc auribus inſonare deſierint inſitus animum*

Boët. lib. 2. de conſol. phil.

mum mæror prægrauat. At Nepenthes κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων, *malorum omnium obliuionem inducit.* & *ab eo*, inquit Plinius, *tristitia omnis aboletur.* Plin. li. 21. cap. 21.

Sed hic aliquantisper hærendum, vt Eustathij verba perpendamus, quæ toti huic lucubrationi facessunt negotium. Oritur enim difficultas ex Homeri verbo, ἐφημέριος. Vt rem probè intelligas, operæpretium est Eustathij locum perspicere. Inquit enim hic Græcorum eruditissimus. Σημείοσαι δὲ καὶ ὅτι διὰ μὲν τοῦ τῆς Ἑλένης τούτου κρατῆρος οὐκ ἂν ἐφημέριος (carmen est Homeri) τὶς βάλοι δάκρυ κατὰ παρειῶν. οἱ δὲ ὕστερον ῥήτορες τῇ τῶν παραμυθητικῶν μεθόδων εὑρέσει παντελῶς ἐξαιροῦνται τὸ πάθος, ὡς διὰ βίου μὴ δακρύειν τὸν τοῦ παραμυθητικοῦ δεόντως ἐπαΐοντα. quæ ita vertimus. *Nota autem quod per hanc Helenæ potionem, non vtique eo die perfundat quis lacrymas à palpebris. Posterioris autem seculi Rhetores adinuentis consolandi methodis, radicitus paßionem euellunt. itaque per totam vitam plorare nequeat, auribus vt par est, eorum exhortationes admittens.* Eustath. in com. ad 4. odyss.

Nimium sibi arrogasse Sophistas, qui ad miserias extirpandas perpetuum medicamentum suis ascripsere orationibus,

cum leuidenſe admodum ſit, & exiguum: iam id ferè eſt quod tetigimus. Sed quod voluit vnius dieculæ remedium Nepenthes eſſe, quamuis hoc etiam Didymus affirmet, & ſciam omnes hactenus indubitanter eſſe ſecutos, haud facilè mihi probatur. Negari vtique non poteſt ab Homero, quod ſæpius iam dixi, hoc pharmacum ἐπίληθον dictum; licet in aliquo codice ἐπίλιπον mendosè irrepſerit; quæ vox, ſiue neutrum ſit nomen, & antepenacutum, vt Ariſtarchus voluit, ſiue participium vt Aſcalonites contendebat: hoc certè ſignificat, *obliuioſum, & obliuia gignens*, ſicut & Lucianus aſſeruit ληθεδανὸν φάρμακον vocans.

Didym. in 4. odyſſ.

ex Euſtat. comm.

Lucian. dialog. de ſaltat.

Sed quænam dolorum obliuio hæc eſt, ſi pauculis tranſactis horis pertinacius eorum memoria recrudeſcit? ineptè Plinius abolendi verbo eſt vſus, ſi rediuiua rurſus, & ſubitaria emergit afflictio. Fuit igitur vt cogitarem aliter apud Homerum ἐφημέριον exponendum. Siquidem Plutarchus, vt Lexicographi aduertunt, ἐφήμερον φαρμακὸν dixit, id eſt, *ephemeron venenum*. quod ſtatim celeritérque ne die quidem interiecta occideret, quâ etiam ratione cicutam ephemeron de mortis

Plutarc. in Themiſt.

præ

præceleri ratione itidem dictam, ex veteribus C.Rhodiginus annotauit: quemadmodum apud Latinos præsentaneum venenum,& presentaneum remedium quod confestim illud offenderet,hoc opem ferret expositum. Quæ si ad Homeri intelligentiã trahamus,erit Poëtæ sensus. *Quicunque illud deglutierit statim, vel in ipsa die lacrymas non potuerit è palpebris effundere.* τὸν μὲν θανόντα, statuebat Simonides, οὐκ ἂν ἐνθυμοίμεθα,

C.Rhod. antiq.lect. li.28.c.31.

Sim. apud Stobeum serm. 278.

εἴ τι φρονοῖμεν πλεῖον ἡμέρας μιᾶς.

De homine defuncto non cogitabimus
Si quid sapiamus, amplius vno die.

Idem ius flẽdi Homerus dederat in Iliade. Homer. iliad.19.

ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταθάπτειν ὅς κε θάνῃσι
μηλέα θυμὸν ἔχοντας ἐπ' ἤματι δακρύσαντας.
Sed sepelire decet defunctum pectore forti
Constantes, vnamq; diem fletu indulgentes.

Sed bruta animalia,inquit Niphus noster, haud pluribus vno die tristantur ob filiorum mortem. itaque vt quid propriùs virum deceret, sapientem ostenderet in Odyssea, cuius id principale propositum, vt inferiùs paulò dicemus;neque hoc die, neque in posterum suo pharmaco lugendum esse, Homerus voluit. Quam exponendi rationem Isaacius Tzetzes confir-

Aug. Niphus de misericor. cap.vlt.

Tzetzes in Chil.6. num. 70.

mat, cuius verba qualiacumque sint, apponemus.

ὅμηρος τὴν πολύδαμναν φησὶ τὴν αἰγυπτίαν εἶναι γυναῖκα θῶνος μὲν αἰγύπτου βασιλέως, οἵτινες ὑπεδέξαντο μενέλαον ἑλένην ἀνέμοις πρὸς τὴν αἴγυπτον βιαίως ἐκρειφέντας καὶ δωρεοῖς ἠμείψατο τούτους ἀξιοχρέοις θῶν μὲν τὸν μενέλαον, πολύδαμνα δὲ ἑλένην καὶ φάρμακον ληθεδανὸν τῶν ὀδυνῶν δωρεῖται ὃς βάλλουσα πρὸς οἶνον μὲν, ἄν τις ἐκ τούτου πίνοι ἐτήρει τούτων θλίψεων ἀνθημερὸν μακρόθεν, ὡς μὴ δακρύσαι μηδαμῶς, κἂν φίλον παῖδα τοὺς μετ' οἶνον λόγους πρὶν ἑλένης θελκτηρίους ἐν ὀδυσσείᾳ φάρμακον ληθεδανὸν εἰρήκεν, &c.

ait enim iniectum in vino Polydamnæ pharmacum, quod in Odyssea sermones Helenæ illecebrosos interpretatus erat, eodem die, quo quis bibisset, longè ærumnas & angustias abegisse.

Huic expositioni alteram adiungebat Elias Palaganus, vir artis medicinæ consultissimus, & cui me plurimum debere profiteor. Is cum dubitationi meæ annuisset, vt est Græcè apprimè peritus: ex quo ἐφήμερος absolutè mortalem, & hominem denotat; quod scilicet in diem sit, & de crastino quid certi statuere nequeat: hoc modo, hácque notione à Poëta voluit

luit vſurpatum. Itaque huius loci, hæc ſit ad verbum Latina Metaphraſis. *Quod ſi quis mortalium in potu (mirum cur in cibo dicat Valaterranus) ſumpſerit, nunquam lacry-* Volater. in hom. verſ. *mas fuderit à palpebris.* Et ne ad incitas videamur redacti, illud inſuper addi poteſt, vt ſi ἐφημέριος antecedenti orationis particulæ ſubſeruire dicamus: amphibolia ad ſyntaxin iuxta Ariſtotelicam ſoluendi Ariſtot. in Poët. rationem referatur. eliciatúrque ſenſus *qui ſemel,* ita Budeus, *vel per diem ſumpſerit haud deinde, &c.* Verùm enim verò, neque ex his Didymi, & Euſtathij ſententiam, quâ ἐφημέριος, id eſt, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἔπιεν interpretatur, explodendam contendo. Quandoquidem ea ſit receptiſſima vocis in hac materia ſignificatio, vt ex Theognide: Theogn. ſent.

σύν σοι Κύρνε παθόντι κακῶς ἀνιώμεθα πάντες
ἀλλά τοι ἀλλότριον κῆδος ἐφημέριον.
Tecum Cirne affecto male, mæremus omnes:
Sed ſanè alienus dolor, diem vnum durat tantum.

Conſtat etiam, ex Apollonio Rhodio Apol. Argon. lib. 3. in eo medicamine, quod Medeam Iaſoni dediſſe commemorat (imitatur enim Horum) aítque

ἤριδὲ μυδήνας τό δε φάρμακον, ἡ ὑτ' ἀλοιφῆ

γυμνωθεὶς φαίδρυνε τεὸν δέμας. ἐν δὲ οἱ ἀλκὴ
ἔσσεται ἀπειρεσίη, μέγα τε σθένος. οὐδέ κε φαίης
ἀνδράσιν ἀλλὰ θεοῖσιν ἰσαζέμεν ἀθανάτοισιν
πρὸς δὲ καὶ αὐτῷ δουρὶ σάκος πεπαλαγμένον ἔστω,
καὶ ξίφος, ἔνθ' οὐκ ἄν σε διατμήξειαν ἀκωκαὶ
γηγενέων ἀνδρῶν. οὐδ' ἄσχετος ἀίσσουσα
φλὸξ ὀλοῶν ταύρων. τοῖος γε μὲν οὐκ ἐπὶ δηρὸν
ἔσσεαι, ἀλλ' αὐτῆμαρ.

Mane verò vbi distillaueris pharmacum tanquam adipe
Nudatus vnge tuum corpus. robur autem inerit immensum,
Validaq; vis, neque dici poteris
Viris sed dijs similis esse immortalibus.
Ad ipsam verò etiam hastam scutum oblitum sit,
Ensisq;, tunc non te vulnerauerint cuspides
Terrigenarum, neque sæua irruens
Flamma terribilium Taurorum. talis quidem non diu
Eris, sed vno die.

Aliter enim ad suum opus, & quod sibi commodius transtulit Ariostus: apud quem Isabella Rhodomonti Sarsiæ Regi inquit:

Ariost. in Orland. cant. 29.

Io

Io dico se tre volte se n'immolla
vn mese inuulnerabile si troua.
Oprar conuiensi ogni mese l'ampolla;
Che sua virtu piu termine non giona.

Indubitatum autem est apud Apollonium, Medeæ pharmacum, præter diem vnum vires non habuisse, quod Apollodorus etiam notat. οὕτω τῷ φαρμάκῳ χρισθέντα, ἔφη πρὸς μίαν ἡμέραν μήτ' ἂν ὑπὸ πυρὸς ἀδικηθήσεσθαι, μήτε ὑπὸ σιδήρου. videlicet. *Hoc enim delibutum vnum dumtaxat inquit illa diem, nulla neque ignis, neque ferri violentia læsum iri asserebat.* Dion Chrysostomus allegoricè hoc pharmacum, velut alterum Nepenthes, contra mœrorem, luctúmque remedium interpretatur. itaque hic eius verba referre maximum operæpretium fuerit. ἂν δὲ ἐκεῖνο ἐνθυμηθῇς ὅτι μηδείς ἐστιν ὅλως τοῦ βίου χρόνος, ἀλλὰ πάντες οἱ μακάριοι, καὶ λίαν εὐδαίμονες δόξαντες εἶναι τεθνήκασι. καί σοι πάρεστιν ἤδη τοῦτο τὸ πέρας, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἔλθῃς τοῦ βίου, πολλὴν λήψεσθαι ἡγήσῃ καὶ μεγάλην εὐήθειαν, τὸ νομίζειν ὅλως τί δεινὸν εἶναι τῶν γιγνομένων, ἢ μέγα, ἢ θαυμαστὸν, δίχα γε ἑνὸς, τοῦ χωρὶς λύπης, καὶ φόβου, καὶ τῶν τοιούτων παθῶν. μίαν γοῦν ἡμέραν διαγαγεῖν. τὸν Ἰάσονα φασὶ, δυνάμει τινὶ χρησάμενον λαβόντα παρὰ τῆς Μηδείας. ἔπειτα οἶμαι, μήτε παρὰ

Apoll. Bibliot. li. 1.

Dion orat. 16.

τοῦ δράκοντος, μηδὲν παθεῖν, μήτε ὑπὸ τῶν ταύρων τῶν τὸ πῦρ ἀναπνεόντων. Hunc locum Isaacus Causabonus vir citra omnem cõtrouersiam eruditissimus, Diatriba in Dionem percurrens, Naogeorgij versionem haud probat, existimátque fraudi ei fuisse vitiosam istorum sub finem interpunctionem: proinde desinere periodum, non in παθῶν; sed ei appingit sequentia verba, μίαν γοῦν ἡμέραν διαγαγεῖν. deinde ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς sequi: non τὸν ἰάσονα, verum addita particula comparationis, quam omnino putat necessariam, καθάπερ τὸν ἰάσονα, &c. Sed minimè mihi probatur, & ad interpunctionem quod attinet, μίαν γοῦν ἡμέραν, ex his quæ diximus, euidenter apparet ad Iasonis τὴν δύναμιν pertinere: & propterea malè antecedentibus, ferrumine istorum verborum, *non dico ætatem longam, sed vel, &c.* agglutinari, quod vel ipse Causabonus demonstrat, qui eadem verba repetere, & de suo adiicere necessarium reputauit. Rectiùs actum cum Dione credo, si transpositis verbis hoc modo lectio discriminetur. τῶν τοιούτων παθῶν διαγαγεῖμ. deinde nulla adiecta particula, μίαν γοῦμ ἡμέραν τὸν Ἰάσονα, &c. itaque hic totius loci sit sensus. *Si verò illud consideraueris, quod*

nullum

nullum ſit omnino (expungo illud *certum* quod Naogeorgius addit, cum nec in Dione, nec ad eius mentem) *vitæ tempus, ſed omnes beati, quiq́; nimis felices ſunt habiti, defuncti ſint, & tibi iam adſit ille vitæ terminus, etiam ſi diutiſsimè viuas, magnas putabis eſſe nugas, magnamq́; ſtoliditatem exiſtimare quidquam ex vniuerſis quæ fiunt graue eſſe, aut magnum, aut admirabile præter vnũ, quod eſt ſine mæſtitia & timore, & ſimilibus perturbationibus vitam tranſegiſſe. Vnum duntaxat diem Iaſonem aiunt virtute quadam vſum accepta à Medea; deinde, opinor, neque à dracone, neque à tauris ignem efflantibus quidquam paſſus eſt.*

Demus igitur cum Chryſoſtomo, eaſdem vires tam Helenæ potionem, quàm Medeæ vnctionem habuiſſe. illud etiam aſſerere conſequens erit, quod ſicut eo vnguine delibutus Iaſon, ignis atque ferri pericula euaſit: ita hauſto Nepenthe, quo die coniunctorum funera conſpici oporteret, euitatæ tunc temporis ob eam cauſam lacrymæ non amplius ex noſtris oculis erupturæ. Quamuis in alia, ſi quæ poſtea acciderit orbitas, denuò medicamine opus ſit. Vtcumque tamen res ſe habeat, non poteſt ex hoc capite Nepenthes ad tempeſtiuam orationem congrue-

Boët. li. 2. de consol. phil.

re, cum hæc vt ex Boëtho firmauimus, vix cum exaudiatur oblectat: & dolor, vel voluptatibus delusus, vel occupationibus

Senec. in consol. ad Hel. c. 16.

abductus, ipsa quiete, vt ait Seneca, impetum ad sæuiendum colligit: itaque tantum abest vt ἐφημέριον φάρμακον sit, vt nec ὡριαῖον, imò non magis remedium, quàm impedimentum esse dicendum erit. Et

Dio. orat. 16.

fortasse in eandem Chrysostomi sententiam, circa hoc pharmacum eundum sit, quam de illo Medeæ post verba quæ modo attulimus profert. ταύτην οὖν δεῖ κτήσασθαι τὴν δύναμιν παρὰ τῆς Μηδείας, τουτέστι τῆς φρονήσεως λαβόντα, καὶ τὸ λοιπὸν ἁπάντων καταφρονεῖν. *Hæc igitur virtus acquirenda est à Medea, hoc est, à prudentia, vt in posterum omnia contemnantur.* Verum vltimam, præcipuámque harum quas proposuimus differentiam ne obliuiscamur: & in applicatione consistit. Homero enim licet mœstis hospitibus medicatum vinum ab Helena propinetur, eius tamen legitima & vera sorbitio malorum euentum præcedit. *qui illud deglutierit*, inquit, *inlacrymabilis fiet, quamuis charorum virorum funera conspiciet.* at delinimentum orationis, ante infelicitatis casum nequit adhiberi: vulnera vnguentis egent, nec qui caret

vlceri

vlceribus emplaſtrum quærit, cum ſanis corporibus fruſtra Medicus aduocetur.

ψυχῆς νοσούσης, ita enim vulgo circumfertur, licet ὀργῆς etiam legatur, εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. Æſchil. in Prom. vinct.

Animæ ægrotantis Medicus eſt oratio.

Quod carmen idem eruditiſſimus ſcriptor Cauſabonus vt verbum ἀλεξίλογα apud Athenæum in verſibus Critiæ interpretaretur, magis vt aliquid diceret, quàm quod boni aliquid, in medium protulit. Eſt Critiæ carmen, Cauſab. cum Ath. lib. 1. c. 26. Crit. apud Ath. lib. 1.

Φοίνικες δ᾽ εὗρον γράμματα ἀλεξίλογα.

Phœnices inuenere literas alexilogus.

At quis eſt qui non videat quantum indecorè, ne dicam inſulsè literarum characteribus hoc iungeretur epitheton, ſi re verâ literas ἀλεξιλόγους diceres propter vim orationis in ſanandis animi perturbationibus, vel quia per literas abſentiæ malis medeatur? An ſi Deo placet hæ Phœnicum literæ velut illę Epheſiorum notulæ, certam promittentes felicitatem, vt qui eas ſecum habuiſſet, vt Græci nugantur, quidquid optaret ſuo arbitrio aſſecutus fuiſſet? An characteres erant quos malachim cœlo deſcriptos nugiuenduli geomantes efficaciores, quàm phyſica- Suidas in Epheſ.

rum

rum commixtionum proprietates oblaterant? vel ad illud Athenodori reuocabimus, qui miſſionem conſecutus ab Auguſto, vt aliquod Philoſopho dignum monumentum relinqueret, ne quid iratus monuit faceret priuſquam nomina literarum recenſuiſſet? Et quoniam huc vſque ſermonē produximus, illud etiam addi poteſt, fuiſſe in ea ſuperſtitione nonnullos veterum, vt ſeptem Græcorum vocales literas putarent ad ſtomachi re-
Am. li. 29. medium prodeſſe, vt Ammianus ait, eas enim variatis ſedibus in laminis collo-
Stephan. Clauer. ad Claud. cap. 19. Kirc. li. 7. cap. 23. cabant, cuius thema ex Elia Vineto Clauerius ad Claudianum repræſentat, & Ioannes Kirchmannus aliter rem interpretatus in ſuo de Funeribus Romanorum libro. Verùm enim verò in huius vo-
Euſt. odyſ. lib. 14. cis explicatione, nec Euſtathius à Cauſabono relatus mihi probari poteſt. Inquit enim in Commentariis in Odyſſeā quem-
Homer. odyſſ. 14. Heſiod. in Erg. admodum ἀλεξάνεμος χιτὼν ab Homero, & νειὸς ἀλεξιάρη, ab Heſiodo, ſic ἀλεξίλογον à Critia dictum, & proinde γράμματα ἀλεξίλογα exponit ἢ τὰ ἀλέγοντα ἤγουν βοηθοῦντα εἰς λόγον, hoc eſt vt Iſaacus vertit, *quibus vtimur in ſermone*, vel δι' ὧν ἀποσοβεῖται τὸ πλεῖο λέγειν, *quarum ope longiorum ſermonum*

fit

sit compendium. Vtrumque enim respuo, nam nemo characteres loquitur, & analphabeti adhuc verba distinguunt. Imò si ad scripturam referantur, etiã dubium facit illud τὸ πλεῖο λέγειν, quasi non elementa sed notas, & abbreuiationes Phœnices inuenissent. Nónne rectiùs doctissimus vir Constantinus Iophia, quem honoris & obseruantiæ causa nomino, γράμματα, inquit, ἀλεξίλογα, quæ remedium efficacissimum sermoni afferunt? Quandoquidem verba quæ ab ore emissa irremeabiliter fugiunt, literis velut retinaculis quibusdam continentur, & longum conseruantur in æuum. Quod & Lucano videtur placuisse, quamuis non nemo de Hieroglyphicis notis inscitè meo iudicio intelligat.

Luc. Pharf. lib. 3. Vlyss. Alobrand. ornith. lib. 1. de aquila in hierog. Io. Bellon. de Ninph. antro.

Phoenices primi, famæ si creditur, ausi,
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Quæ forsan Eustathij fuit mens; ne nimis audaculè eruditissimum Grammaticum obdormisse dicamus. Sed si ita est, malè Isaacus illud βοηθοῦντα εἰς λόγον, *quibus vtimur in sermone* expressit. Sed an licet mihi symbolum dare? certè hæc est calami auctoritas, dicam quod sentio, aliter retenta verò hac lectione venit in mentem

H. Iunius ἀλεξίλογα legit.

mentem exponere. Dixit enim Critias γράμματα ἀλεξίλογα, quia literis ſermo euitatur, hoc eſt quibus poteſt quis eum non morari: nam vt cum Nyſſæ dicam Antiſtite, valent homines per literas loqui, ac propè modo quodam manibus inter ſe diſſerere, literarum notis voces ipſas comprehendentibus, quod familiare eſt admodum, & apud Chinenſes in vſu; cũ vna in vrbe, & in vicinia exiſtentes literis epiſtoliiſque negotia expediunt, compléntque officia. Sed vt exemplo aliquo expoſitionem, & cum Euſtathio ipſo confirmem, ἀλεξιάρη dicitur γῆ, id eſt frugifer & copioſus ager, nam qui eum colit agricola, non cogitur ad iram & deprecationem prorumpere: ſic qui literas norunt, non neceſſe habent effari. Nihil ergo ad Critiam propoſitum carmen, ſed ad rem noſtram ſatis. Nam vt Medicus ante morbum non adciſcitur, ſic oratio iam ægrotanti animo medicinam facit. cui dicto, & aliqua alia poſtremò adiiciemus.

Gregor. Nyſſ. li. de Hom. opific cap. 8.

Trigau. de Chriſt. exped. apud ſinas.

Nunc locus eſt videre an aliud orationis genus in hac Helenæ narratione Homerus expreſſerit, & videtur ſuſtinẽdum. Nam cum Telemachus de morte patris ſui angeretur, Vlyſſem enim obiiſſe extimeſcebat.

meſcebat. Igitur eius præclara facinora, & gloriam quam ex geſtis ſibi compararat filio ipſi narrando, quid quæſo aliud, & Chryſippea quadam methodo concludere videbatur euidẽtius, quàm eum ſatis ſupérq; vixiſſe; vt inde tacitè innueret, ſi re vera fatis conceſſiſſet, non eſſe lugendum: nec ita ſeſe oportere facere rectè Telemachum iudicare? prudenti ſanè conſilio, vt cum de obitus certitudine non conſtaret, ambiguum & subobſcurum conſolationis argumentum proponeretur. Huius autem noſtræ vitæ exitus, quamquam immaturus, gloria nominis, laudíſque celebritate penſatur, & quod mors eripit, fama ipſa reſtituit. Sapientiſſimè noſter Ennius, quem citat Marcus Tullius, admonebat. Cic. Tuſc. lib. 1.

Nemo me lacrumeis decoret, neque Funera fletom
Facſit (ita enim Scaliger emendat) *quon volito viuo per ora virom.* Io. Scalig. de verſ. à Gaza verſis.

Hinc etiam illud ſcurrilis Poëtæ ſerium carmen, Mart. epigram. libr. 10. epigr. 51.

Dum numerat palmas, credidit eſſe ſenem.

Et Ouidius ad Liuiam de Druſa ſcribens rectè habet,

Quid numeras annos? vixi maturior annis,

Acta

Acta senem faciunt: hæc numeranda tibi. ita obiisse Alexandrum aiunt, qui cum ad XXXIII. annos ætatem produxerit, multitudine tamen ac magnitudine rerum gestarum inclaruit.

Si igitur vim facit hæc coniectura, alterius cessant opinionis difficultates. nam si aliquo aut syllogismo, aut enthymemate bonus orator non esse lugendum extorserit: opus est credere, vt qui huiusmodi oratione fuerit persuasus, efficaci & firma conclusione à lacrymis temperandum animo suo proponat: nec horum sermonum vsus præsumptionem recusat, imò hæc illi congruentior applicatio, quod Plutarchus Xenophontis exemplo elegantissimè testatur. Quemadmodum ait, in felicitate positi deorum præcipuè memores esse debemus, eósque venerari, vt cum in necessitate fuerimus, confidenter inuocemus iam beneuolos, & amicos. οὕτω καὶ τῶν λόγων ὅσοι πρὸς τὰ πάθη βοηθοῦσι δεῖ πρὸ τῶν παθῶν ἐπιμελεῖσθαι τοὺς νοῦς ἔχοντας, ἵν' ἐκ πόλλου παρεσκευασμένοι μᾶλλον ὠφελῶσιν. *ita & cordatis viris eorum sermonum cura est habenda, quibus in afflictione iuuantur, & priusquam ipsa obueniat, vt iam diu meditati magis proficiant.* Sic etiam velut fatuos aurea

Plutarch. de tranqu. anim.

Dion. Chrysol. orat. 32.

rea Prusiensis auctoris lingua eos esse ait, qui post domesticorum funus, ἀξιοῦσι ἀφικνεῖσθαι τὸν φιλόσοφον καὶ παρηγορεῖν, *rogant vt veniat Philosophus, & hortetur cum alio quidem tempore nulli illis curæ sit.* Rectè igitur apud Euripidem sibi Theseus consulebat. Galen. de Decretis, lib. 4. c. 7.

ἐγὼ δὲ παρὰ σοφοῦ τινός μαθὼν
εἰς φροντίδας νοῦν συμφοράς τ' ἐβαλλόμην
φυγάς δ' ἐμαυτὸν προστιθεὶς πάτρης ἐμῆς
θανάτους τ' ἀώρους, καὶ κακὰς ἄλλας ὁδοὺς
ὡς εἴ τι πάσχοιμι, ὧν ἐδόξαζον ποτὲ
νή μοι νεοραὶς προσπεσὸν ψυχὴν δάκοι.

Quæ carmina ita in Latinum conuertit Cicero: Cic. lib. 3. Tusc. Qu.

Nam qui hæc audita à docto meminissem viro
Futuras mecum commentabar miserias,
Aut mortem acerbam, aut exilij mæstam fugam,
Aut semper aliquam molem meditabar mali:
Vt si qua inuecta diritas casu foret,
Ne me imparatum cura laceraret repens.

At neque hanc exponendi rationem probare possum, & facilè nisi me animi fallit, quispiam id ita esse mecum existimabit; si libuerit rem ipsam introspicere. Nam, vt cætera omittam, verissima sunt

Plinius in epist. verba Plinij : *vt crudum vulnus medentium manus reformidat, sic recens animi dolor consolationes reijcit, ac refugit.* Proinde rectè vetarit Chrysippus teste Cicerone ad recentes quasi tumores animi remedium adhibere : & vt suprà docuimus vana esse ad solatium matris in recenti orbitate filij medicata venena, sic huiusmodi consolationes, nihil prodesse, & prorsus inanes Ouidius demonstrauit.

Cic. Tusc. lib. 3.

Quis matrem nisi mentis inops in funere nati
Flere vetat? non hoc illa monenda loco est.

Et cum tempus aliquid de doloris intensione remiserit, deferbueritq; vehemens illa animi agitatio, vt maturitatem quandam ægritudo videatur habere : tunc ex Medicorum præcepto τὰ πέπονα φαρμακεύειν, atque huiusmodi consolationis officium ab viro amico & eloquenti præstari oportere fatentur omnes, & idem Plutarchus ad Apollonium testatur.

Hippocr. aphor. 22. lib. 1. Senec. de cons. ad Hel. cap. 1.

Cúmque ita sit, machinas, vt dici solet post bellum afferre videtur hoc adiumentum, ficulneum sanè si cum Nepenthe diligentiùs conferatur. quando, & post infelices casus quidquid opis præstare festinatum consilium potest, serum admodum

sit.

ſit. Hoſtem enim qui ſemel admiſit mænibus, etiam cum excluſerit nocens eſt. Nec illa prodeſt anticipatio, quam cum Plutarcho docuimus, cum non ad ſermonem, & ad oratoris prudentiam, ſed ad præcepta, & meditationem philoſophiæ pertineat.

Itaque potiùs hinc colligi datur Nepenthes noſtrum à philoſophiæ documentis pendere, quã à Suadæ linguæ conſolantis, & opportunè diſſerentis elegantia. οὐκ ἐπαΐει γὰρ ὁ νοῦς, inquit Plato in Axioco, ſiue quis alius ſit auctor, ἀποπλανώμενος εἰς ἐνεπείας λόγων, οὐδὲ ἅπτεται ταῦτα τῆς ὁμολογίας. ἀλλ' εἰς τὴν πομπὴν, καὶ ῥημάτων ἀγλαϊσμὸν ἀνύτει. τῆς δὲ ἀληθείας ἀποδεῖ τὰ δὲ παθήματα σοφισμάτων οὐκ ἀνέχεται. μόνοις δὲ ἀρκεῖται τοῖς δυναμένοις καθικέσθαι τῆς ψυχῆς. *animus enim cum ad elegantias verborum traducitur, non acquieſcit, neque hæc vel extremam cutem attingunt. ad pompam quidem & ſplendorem verborum faciunt ſanè aliquid, ſed remota ſunt à veritate. nec affectiones animorum ferunt argutias, ſed ea ſola quæ ad mentem penetrare queant admittunt.* At quamuis omni dicendi arte Philoſophorum ſententiæ ornari poſſunt, & præcipuè quæ ad ſubleuandos mœrentium animos

Plato in Axioco.

 adiu

adiuuant, vt Antiphontem fecisse legimus, qui ἀλυπίας, hoc est *indolentiæ* artem est professus, habuítque in clarissimis vrbibus, vt Philostratus nominat νηπενθεὶς ἀκροάσεις disputationes, veluti quædam amuleta luctus, quibus homines mœrore afflictos oratione solabatur. id quoniam incredibili suauitate efficiebat, Nestor est appellatus. Idem Cicero omni Nestore suauior egit in consolatione ad se ipsum, quam summo studio, & lucubratione explicasse in Tusculanis, & alibi meminit: non est proinde quod inuicem distingui haud debeant & diuersimodè iudicari. Propriè igitur hæc anticipatio non ad oratoriam (nulla enim est in felicitate consolatio) sed ad philosophiam spectat, ex cuius præceptis omnia ad animorum salutem comparantur.

Philost. in Antiph.

Cic. Tusc. quæst. li. 4. & li. 2. diu.

Sed cum duplex sit orationis genus ἔμμετρον & ἄμετρον, *musicum & pedestre*; cum quid vnum ad luctum exigendum vim habeat sufficienter sit disputatum: iucunda sanè erit accessio, si quid alterum possit breuiter disquiramus. ad Nepenthes namque haustum pertinere, meritóque cum eloquentia consociari summus auctor Boëthus indicauit. *Sed tempus est,* inquiens,

Boët. li. 1. de consol. phil.

inquiens, *haurire te aliquid ac degustare molle atque iucundum, quod ad interiora trāsmissum validioribus haustibus viam fecerit. Adsit igitur Rhetoricæ suadela dulcedinis, quæ tunc tantum recto calle procedit cum nostra instituta non deserit: cumq́; hac Musica laris nostri vernula, nunc leuiores, nunc grauiores modos succinat.* Sed quid indicasse Boëthum aio? si id longè clarius apud Valerium Flaccum, & Antiquissimus & Doctissimus Theologus Clemens Alexandrinus aliud hoc pharmacum non fuisse expresse videtur sentire. Est Valerij Poëtæ locus: Val.argeñ. lib.4.

Thracius at summa: socios è puppe Sacerdos
Fata deū: & miseræ solans incōmoda vitæ.
Securum Minyis agit, & medicabile carmen
Quo simul aſsūpta pulsus fide luctus & iræ
Et labor & dulces cedunt è pectore nati.

Ad quem locū Io. Baptista Pius Bononiēsis, *Tale fuit Nepenthes Helenæ.* Sed & Clementem audiamus. inquit enim ἄδει δέ γε ὁ Εὔνομος ὁ ἐμὸς οὐ τὸν τερπάνδρου νόμον, οὐδὲ τὸν Καπίτωνος, οὐδὲ μὴν Φρύγιον, ἢ λύδιον, ἢ δώριον, ἀλλὰ τῆς καινῆς ἁρμονίας τὸν ἀΐδιον νόμον τὸν φερώνομον τοῦ θεοῦ τὸ ἆσμα τὸ καινὸν τὸ λευιτικόν

νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθες ἁπάντων.

Io. Baptist. Pius in com. Valer. Flac.
Cle. Alex. in Protre.

γλυκύ τι καὶ ἀληθινὸν φάρμακον πειθοῦς ἐγκέκραται τῷ ᾄσματι. *Canit autem meus quidem certè Eunomus non Terpandri modum neque modum Capitonis, ſed neque Phrygium, vel Lydium, vel Dorium: Sed nouæ harmoniæ æternum modum, quia à Deo accipit denominationem canticum nouum leuiticum.*

Luctu iraq; carens, grauiumq; obliuia ducens
Cunctorum.

iucundum quoddam, & verum perſuaſionis medicamentum eſt cantio temperatum. In his Theologi verbis offert ſeſe obiter conſiderandum quod de Capitone legitur. Lectio enim mihi ſuſpectiſſima ſemper viſa.

Gẽt. Heru. in Clem.

Quod etiam Gentiano Herueto ſuboluiſſe cognoui, cum ad hunc locum ita ſcribat: *Terpandrum Lesbium conſtat fuiſſe ſuauiſsimum Muſicum. Capitonem autem ne relatum quidem fuiſſe in Muſicorum numerum vſquam legi.*

Plutarc. de Muſica.

Puto tamẽ ex Plutarcho emendandum, & pro Capitone Cepionem reponendum. Cepio enim inſignis Muſicus, & Terpandri diſcipulus: quo auctore nomos ſiue modus κηπίων denominatus. Nec de alio Clementem intellexiſſe Plutarchus manifeſtè conuincit.

Quod autem ad Muſicam, & Nepenthes

thes pertinet in hac horum artium collatione præpotentem ipsam Musicam non dubitandum. *Quid enim illa præstantius,* non ineleganter magnus inquit Cassiodorus, *quæ cæli machinam sonora dulcedine modulatur, & naturæ conuenientiam vbique dispersam virtutis suæ gratiæ comprehendit?* Et ne omnia exscribam, pauca hic subnectam, quæ idem Auctor ad vim Musices explicandã addit: *Hæc cum de secreto naturæ, tamquam sensuum Regina, tropis suis ornata processerit, reliquæ cogitationes exiliunt: omniaq́ue facit eici, vt ipsam solummodo delectet audiri. tristitiam noxiam iucundat, tumidos furores attenuat: cruentam sæuitiam efficit blandam: excitat ignauiam, soporantemq́ue languorem: vigilantibus reddit saluberrimam quietem: vitiatam turpi amore, ad honestum studium reuocat castitatem: sanat mentis tædium, bonis cogitationibus semper aduersum: perniciosa odia conuertit ad auxiliatricem gratiam: & quod beatum genus curationis est, per dulcissimas voluptates expellit animi passiones. Incorpoream animam corporaliter mulcet, & solo auditu ad quod vult deducit: quam tenere non præualet verbo, tacito manibus clamat, sine ore loquitur, & per insensibilium obsequium præualet sensuum exercere dominatum.* Hæc

Cassiod. var. lib. 2.

Cassiod. ibid.

ex Caſſiodoro, plura alia atque ſimilia ex Athenæo, Plutarcho, Boëtho, Martiano Capella, aliiſque vetuſtis auctoribus huc transferri poſſent: ſed nobis ea ſeligenda tantum quæ propiùs rem noſtram reſpiciunt. Tale eſt Heſiodi antiquiſſimi Poëtæ carmen,

Heſiod. in Theog.

——ὁ δ' ὄλβιος ὅν τινα Μοῦσαι
φίλωνται. γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή,
εἰ γὰρ τις πένθος ἔχων νεοκηδέϊ θυμῷ
ἄζεται κραδίην ἀκαχήμενος, αὐτὰρ ἀοιδὸς
μουσάων θεράπων κλεῖα προτέρων ἀνθρώπων
ὑμνήσει, μάκαράς τε θεοὺς, οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν.
αἶψ' ὅγε δυσφρονέων ἐπιλήθεται οὐδέ τι κηδέων
μέμνηται. ταχέως δὲ παρέτραπε δῶρα θεάων.

Latinè autem, & ad verbum

——Beatus quemcumque Muſæ
Amant: ſuauis ei ab ore fluit vox
Quod ſi enim quis luctum habens recenti dolore ſaucio animo
Triſtetur, animo dolens, cæterum Poëta
Muſarũ famulus res claras priſcorũ hominũ
Laudibus celebrauerit, beatosq; deos, qui Olympum incolunt;
Statim hic ſollicitudinum obliuiſcitur, nec quiſquam dolorum
Meminit: citò enim deflexerunt eum aliò dona Dearum.

Heſiodi

Hesiodi sententiam paucis venustè tamen expressit Horatius, Hor. lib. 1. ode 26.

Musis amicus tristitiam, & metus
Tradam proteruis in mare Creticum
Portare ventis.

Pindarus iactanter, sed eleganter de suis hymnis, Pindarus Nem. ode 8.

——ἐπ' ἀοι--
δαῖς δ' ἀνὴρ νώδυνον καί τις κάματον
θῆκεν.

Per carmina autem laborē efficit aliquis esse expertem doloris.

hoc est, vt Scholiastes exponit, hymno Schol. ibi. tamquam per incantationem leuabo molestiam laborantium: & velut ab experimento testatur Marinus, cum de Proclo Mar. in vita Procli. inquit eum in grauissimis cruciatibus omnem remissionem atque sedationem doloris λεγομένων τῶν ὕμνων fuisse consecutum. Vis enim carminis, inquit Gorgias, Gorg. ora. in Helen. cum animi opinione coniuncta fascino eum demulcet, quoque vult transfert. Sed maiora apud Maximum Tyrium de Max. Tyr. dissert. 21. Musica leguntur, & ad rem nostram appositè magis. δεινὴ μὲν γὰρ ἐπελαφρῦναι οἶκτον, δεινὴ δὲ ἀμβλῦναι ὀργὴν, δεινὴ δὲ ἐπισχεῖν θυμὸν ἀγαθῶν ἐπιθυμίαν σωφρονίσαι, καὶ λύπην ἰάσασθαι, καὶ ἔρωτα παραμυθήσασθαι καὶ συμφορὰν

κουφίσαι. hæc est quæ facillimè luctum leuat, facillimè iram cohibet, optimè cupiditates temperat, dolores mitigat, amores solatur, aduersam fortunam subleuat. Censorinus de nouenario loquens Musis ait attributum, quia morbos animi, *quos appellant pathe, Musicâ lenire, ac sanare consueuerit.* Huius autẽ minimè expertem fuisse Helenam, vt non alio quam huiusmodi pharmaco medicinam fecisse consonum videatur; Theocritus Bucolicorum Poëtarum Princeps celebri firmat encomio.

Censor. de die nat.

Theocrit. idill. 18.

οὐ μὰν οὐ κιθάραν τις ἐπίσταται ὧδε κροτῆσαι
ἄρτεμιν ἀείδοισα, καὶ εὐρύστερνον Ἀθάναν
ὡς Ἑλένα.

Nulla etiam nouit citharam sic pulsare
Dianam cantu celebrans, & amplo pectore
Mineruam
Sicut Helena.

Nec dissentire ipse videtur Homerus, cum ἄχολον φάρμακον Nepenthes dicat. Musicam autem iram delinire, καὶ τοὺς θυμοειδεῖς καταπραΰνειν Athenæus docet, & idem Poëta demonstrauit cum Achillem fingat vt Plutarchi vtar verbis τὴν ὀργὴν πέπτοντα τὴν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, διὰ μουσικῆς, ἧς ἔμαθε παρὰ τοῦ σοφωτάτου χείρωνος. *iram quam aduersus Agamemnonem conceperat,*

Plutarc. de Music.

rat, Musica quam ex sapientissimo Chirone hauserat concoquere.

τ̃ δ' ἕυρον (inquit Homerus) φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ Homer. iliad. 9.

καλῇ δαιδαλέῃ περὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἦεν

τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν Ἠετίωνος ὀλέσσας

τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.

Illum pulsantem citharam inuenere sonorã,

Quæ formosa fuit multum fabricata per aurum

Quam tulit ex spolijs capta Eëtionis ab vrbe.

Hac animum oblectans heroum facta canebat

Fortia, &c.

Ad hunc Homeri locum multa cum Plutarcho, Dion, Chrysostomus, Ælianus, Sextus Empiricus, Valerius Maximus, aliique veterum. Nos solum Athenæi verba pensiculabimus, & quia magis ad rem, eísque interpretandis doctissimus alioquin & diligentissimus interpres fœdissimè labitur. Est Athenæi locus. καὶ ὁ ὁμηρικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς τῇ κιθάρᾳ κατεπραΰνετο ἣν αὐτῷ ἐκ τῶν Ἠετίωνος λαφύρων μόνην ὅμηρος χαρίζεται, καταστέλλειν τὸ πυρῶδες αὐτοῦ δυναμένην, μόνος γοῦν ἐν ἰλιάδι ταύτῃ χρῆται τῇ μουσικῇ.

Dio. orat. 2. de regn. Ælian. de var. hist. Sext. Emp. aduers. Math. c. 22. Valer. li. 8. cap. 8. Ath. deip. lib. 14.

Dale

Dalecāp.vertit.*Homericus Achilles mulcebatur cithara, illā ex Eëtionis ſpolijs Homerus ſolā tribuit, quæ igneā eius vehemētiā cohiberet. Solus igitur apud Homerum in Iliade Achilles Muſica illa vtitur.* In hac verſione aliqua demit, nōnulla addítq; interpres: in vtriſq; vitium. Et vt alterum omittam, quid magis præter rationem, quàm annotare quod Achilles in Iliade ſolum vtatur Muſica, ſi de Achille velut ſtrenuo ad Troiam bellatore, & cum ipſo vrbis excidio interempto, haud aliqua apud Homerum, prę-terquam in eo poëmate fiat mentio? pauca enim illa verba, quæ ad Vlyſſem apud Cimerios, cum de Neoptolemo filio ſciſcitaretur habuit, & quæ cum Agamemnonis defuncti vmbra de ipſius funere loquitur: *mortualia ſunt gloſſaria*, vt illud Catonis vſurpem, & ad Achillem tamquam ad mortuum pertinere. Aliter igitur Athenæi mens, aliter etiam verbum. Quorum ſenſus, *μόνως γοῦν ἐν ἰλιάδι ταύτῃ χρῆται*, hoc eſt, *ſolum in Iliade eam vſurpat* Homerus, videlicet quod in Odyſſea nihil Muſicum Heroi attribuit, quem ornandum in eo opere ſuſcepit. imo nec geſtum dictúmve aliquod quod ſummopere & ex propoſito ad Muſices commenda

mendationem respiciat, nisi amet quis sub hac consideratione extollere, quod Alcinoo Demodicũ à cantus celebritate laudauit: quem etiam oblatis è mensa munusculis honorauit; vel quod in Procorum occisione ferus immitísque cum versaretur, Phemio Cantori vitam condonauit. Sed vtrumque aliis diuersísque rationibus actum. Cum enim apud Phæacas esset, audiuissétque ex Alcinoo, Odyss.l.1. Odys.l.22. Homer. odys.lib.1.

αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε χόρειτε.

tempori inseruire opus suum existimabat; quemadmodum Megaclides ait, quem laudat Athenæus, ὥσπερ ἂν δοκεῖν ὁμοηθὴς τοῖς Φαίαξιν εἶναι, *vt videretur eisdem esse moribus ac Phæacas*. Pepercit verò Phemio, nõ quia canendi artem, velut rem præclarissimam sciret; nec quia in conuiuiis Procorum canendo, eorum petulantiam, & insolentiam (qua ratione inquit Atheneus velut lege quadam Musica in compotationibus adhibetur) & tamquam alter Clitemnestræ Agamemnonis vxoris ἀοιδὸς ne quid parum honestum in Penelopem auderent cantus concinnitate, & modulatione cohiberet: sed quia Telemachus dilectus filius pro eo intercederet, Megaclid. apud Ath. deip.li.12. Ath.li.14. Homer. odyss.3. Strab.li.1. Geograp.

ret, & quæ potior, quod ἀνάγκῃ, id est vi, & necessitate coactum se inter Procorum turbam detentum deprecaretur, quod ab ipso poëmatis initio Homerus ex industria præmonuerat. Cum verò Vlyssis imperio nuptiale, & saltatorium canit, ne quid forinsecus de Procorum nece innotesceret, ex conficto præcepisse idem Poëta demonstrat. Verùm enim verò quodnam arcanum repositúmque mysterium, in Iliade solum Musicam recipere, secus autem in Odyssea? magnum profectò, & Homero hoc est omniũ Poëtarum Philosophorúmque principe dignum. Nimirum vt Politianus seu Plutarchus aduertit; quia in Iliade virtutem corporis; in Odyssea fortitudinem nobis animi repræsentat: vel vt dicas rectiùs, quia in Iliade iram canit perniciosam; hoc est de iis, quæ in ea animæ parte insidunt, quæ ratione vacat: & cum proximè ad sensum accedat, modulamine cantionum demulceri, vel temperari, ac etiam impelli queunt. Et hic præstat Possidonij vetustissimi Philosophi, quæ apud Galenum extant, verba subnectere, quo loci de Damonis tibicinis musica agens, qui cum Phrygium modum mutasset in Dorium temulentis iuuenibus

Homer. odyss. 1.

Homer. odyss. 17.

Polit. pref. in Hom. Plutarc. de aud. Poët.

Galen. de decr. li. 5. cap. 5.

uenibus furoris impetum coërcuit: hunc in modum causam reddens in Chrysippeos inuehitur. οὐ γὰρ δήπου τὰς δόξας τοῦ λογιστικοῦ, μεταδιδάσκονται πρὸς τῶν αὐλημάτων, ἀλλὰ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἄλογον ὑπάρχον ἐπεγείρονται, τε καὶ πραΰνονται διὰ κινήσεων ἀλόγων ἥτε ὠφέλεια καὶ ἡ βλάβη τῷ λογικῷ ἡ δι' ἐπιστήμης τε καὶ ἀμαθίας. *Non enim rationalis facultatis opiniones dedocere, ac mutare cantilenis valemus: sed affectibus obnoxia animæ pars cum sit irrationalis, ipsa sanè motibus quibusdam irrationalibus, & excitari & sedari potest: ita enim natura comparatum est, vt irrationale ab irrationalibus, rationale à scientia, & inscitia, & vtilitatem, & detrimentum adipiscatur.* Odysseę verò Poëma haud otiosorum hominum vitam, vt alibi inquit Athenæus; sed ea continet, quæ rationem respiciunt, Ath. deip. lib. 1. *quid virtus, quid sapientia poßit.* Horat. epist. 2. l. 1. Ratio enim, vt Plato docet, cum scientia, tum potissimum prudentia perficiatur, scientia per doctrinam philosophiæ, prudentia doctrina simul, & longo vsu rerum adueniat, hinc in eius initio habetur, quod πολύτροπος Vlysses Homer. 1. odyss.

πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

Multorum hominum vidit vrbes, & mentem nouit.

Non hoc autem Musicę datum, vt sapientia prudentiáque animum ornet, vt non immeritò ab Homero ad aliud poëma reiiciatur. Ex his ni fallor lucem aliquã accipiunt, quæ de Epico cyclo Proclus in Crestomathia edocuit, cum terminari inquiat μέχρι τῆς εἰς ἰθάκην ἀποβάσεως ὀδυσσέως, *ad reditum vsque Vlyßis in Ithaca.* Et iam quod attinet ad Homeri poëmata & ad virtutem: ex his meis lucubrationibus habes, in Batrachomyomachia pueros educatione iuuari. Ilias corripit iuuentutis affectus, & in Odyssea ipsa hominis ratio perficitur. quæ ideo dicta volui, vt acutiora ingenia in hac re excitarem, cum summæ vtilitatis esset hoc Epicum cyclum exactius comprehendere. Sed ne aliò referamus orationem: quod de Musica diximus, ab aurea illa Dionis lingua edoceri oportet, vt proposita magis assequamur. Timotheus ergo Tibicen alter, Alexandro regi cum primum artis suæ specimen exhiberet, & ex cantu Musices, atque modulatione tibiæ adeo eius animum incitasse fertur, vt confestim exiliierit ad arma. Hic ergo Timotheus addit Chrysostomus, si quemadmodum bellicum nouerat nomum percurrere quendam,

Proc. apud Phoc.

Vide Ioseph. Scal. in Catull.

Dio. Chry. orat. 1. de Regno.

dam, sic etiam nouisset iustam cantionem animum prudentem atque temperatum humanúmque reddere valentem, neque solum ad arma ruentem, sed etiam ad pacem atque concordiam, deorúmque honores, ac hominum curas: omnino dignus erat qui versatus esset apud Alexandrum, eíque occinuisset, non solum sacrificanti, sed etiam alias quando se luctibus præter dignitatem, ac decorum mancipasset, aut puniuisset acerbiùs quàm leges, aut æquitas ferret, aut suis indignatus esset amicis atque sodalibus, aut mortales verósque parentes despexisset. ἀλλὰ γὰρ οὐ πᾶσαν, inquit, ἴασιν, οὐδὲ ὠφέλειαν ὁλόκληρον ἠθῶν, ἱκανὴ παρασχεῖν, ἡ μουσικῆς ἐπιστήμη τε καὶ ἕξις, οὐ γὰρ οὖν ὥς φησιν ὁ ποιητὴς.

οὐδ᾽ Ἀσκληπιάδαις τοῦτό γε ἔδωκε θεός. Theognis in sent.

At enim non omnem medelam, neque solidam moribus vtilitatem adferre potest Musices scientia, atque habitus.

Haud Medicis numen munera tanta dedit.

vt ait Poëta. Luctui verò malum, quod altiùs animum penetrat, quia nimirum ex nõ recta opinione deprauatáque ratione vires assumit: Musica ipsa prorsus intempestiua, quod aiunt, narratio, & pharmacum proinde minimè opportunum.

Nec apud veteres vnquam repertus eſt, qui hac arte inſtructus huiuſmodi medicinam facere ſit aſſecutus. teſtis Euripides apud quem Medeæ nutrix.

Euripid. in Med.

Στυγέους δὲ βροτῶν οὐδεὶς λύπας
εὕρετο μούσῃ καὶ πολυχόρδοις
ᾠδαῖς παύειν ἐξ ὧν θάνατοι
δειναί τε τύχαι σφάλλουσι δόμους,
καί τοι τάδε μὲν κέρδος ἀκεῖσθαι
μολπαῖσι βροτούς.

Sed nemo hominum horribiles mœrores
Inuenit quomodo Muſica & vario neruorũ
Cantu ſedare poſſimus, ex quibus cædes
Et graues caſus euertunt domos,
Atque his maxima vtilitas eſſet mederi
Hominibus cantu.

Plutarc. in præcept. coniug.

Plutarchus notans hunc locum rectè Euripidem ait damnare quod Muſica inter pocula adhibeatur, cum ſanè oporteret ἐπὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰ πένθη μᾶλλον τὴν μουσικὴν παρακαλεῖν, *iris & luctibus potius leniendis, Muſicam aduocare.* Sed non eo vires ſuas extendit, vt ἀπενθὲς καὶ ἄχολον dicatur medicamentum. Conſtat namque ex Homero nec Vlyſſem, nec Penelopem, aliquam ex ea conſolationem hauſiſſe. Cum enim Phemius reditum Achiuorum ex Troia canere eſſet exorſus, exau-

Homer. odyſſ. 1.

diuiſ

diuissétq; eum Penelope, confestim auersata cantione graui luctu corripitur. Vlysses verò in Alcynoi conuiuio cum præclara eius facinora Demodocus ad lyram memoraret, obtecto capite in lacrymas erumpit: & cum rursus eundem Musicum rogasset, vt de Durateo equo accineret, cuius causa & carnibus ex mensa donauerat: quod suprà omisimus adducere, iterum, vel vt ansam præberet de seipso sciscitandi, vel qua alia ratione, ad lacrymas conuertitur.

Homer. odyss. li.3.

ὡς γυνὴ κλαίῃσι φίλον πόσιν. Hom. ibi.

Vt fœmina flet dilectum virum plorans, & ingemiscens.

Nullo igitur pacto Nepenthes nostrum ad Musicam pertinebit: cum nec ex Ægyptiorum more commendabilis, quandoquidem τὴν μουσικὴν νομίζουσιν, οὐ μόνον ἄχρηστον ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ βλαβερὰν, *Musicam non solum inutilem, sed nocuam ducant Ægyptij*, vt Diodorus scriptum reliquit. At Nepenthes omnem laudem secum ab Ægypto aduexit. itaque nec in ea parte, quæ ad iram sedandam attinet, aliquid commune retinebit. Quoniam vt ex eodem Homero edocemur, subita Achillis ira, non quid leue est, vt faciliter ei obsisti

Diod. Sic. lib.2.

possit: animus enim prius occupatur ab iracundia, quàm ratio sese componere possit ad resistendum. itaque vt eam Poëta cohiberet, ad diuinam virgulam coactus confugere, è cælo Mineruam aduocauit. inquit enim in Iliade:

Homer. iliad α.

ἦλθον ἐγὼ παύσουσα τεὸν μένος, αἴκε πίθηαι
οὐρανόθεν.

Vide Heracl. Pont. in alleg.

Veni ergo sedatura tuam iram, nec id assequi confisa, *si modo persuadearis*, addit: & cum ad Palladem, hoc est, ad ipsam sapientiam hoc reiecerit Homerus: meritò ad hanc æquanimitatem hominibus inducendam, nec Musicam, nec minus multo Eloquentiam valere dicendum est.

Dio. orat. de reg.

Itaque rursus cum Dione, verbis immediatè post ea, quæ supra adducta sunt, affirmabimus. μόνος δὲ ὁ τῶν φρονίμων τε, καὶ σοφῶν λόγος οἷοι γεγόνασιν οἱ πολλοὶ τῶν προγόνων ἀνενδεὴς, καὶ τέλειος ἡγεμὼν καὶ βοηθὸς εὐπειθοῦς καὶ ἀγαθῆς φύσεως, πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν παραμυθούμενός τε καὶ ἄγων ἐπιμελῶς. *Sola autem prudentium sapientiumq; oratio, quales multæ habitæ sunt à maioribus, sufficiens atque perfecta dux est, adiutrixq; tractabilis* (haud enim simpliciter pharmacum) *& bonæ naturæ ad omnem dans consilia virtutem ducensq; diligenter.* Ex quibus verbis

non

non solum ad Nepenthes definiendum, vt suo loco tentabimus, nobis semita aperitur, sed Hesiodi aliorúmque de Musica opinionem ad nobilem, verúmque sensum reducemus.

Itaque ex Plutarcho duplicem Musicam obseruandum, θεατρικὴν, & παιδευτικὴν. Serò apud Græcos theatricam musam receptã, totam autem canendi scientiam olim veteres ad deorum cultum, & iuuenum institutionem promouisse: nec aliter probandus vsus. εἰ οὖν, (inquit Plutarchus) βούλεται μουσικῇ καλῶς, καὶ κεκριμένως χρῆσθαι τὸν ἀρχαῖον ἀπομιμείσθω τρόπον, ἀλλὰ μὴν, & τοῖς ἄλλοις αὐτὴν μαθήμασιν ἀναπληρούτω, καὶ φιλοσοφίαν ἐπιστήσατο παιδαγωγόν. αὕτη γὰρ ἱκανὴ κρῖναι τὸ μουσικῇ πρέπον μέτρον & τὸ χρήσιμον. *Si quis autem rectè, & prudenter Musica vti voluerit, meminerit antiquum modum: & quidem alijs eruditionibus perficiat, & philosophiam ei statuat magistram. ipsa enim sufficiens Musicæ decus modum, & vtilitatem impertire.* Non immeritò apud Boëthum Musicam laris sui vernulam philosophia commendat, theatricam & profanam auertit. *Quis*, inquit, *has scenicas meretriculas ad hunc ægrum permisit accedere, quæ dolores eius non modo nullis*

Plutarc de Musica.

Boëth. de consl. phil. lib. I.

nullis fouerent remedijs, verum dulcibus insuper alerent venenis. Hæ ſunt quæ infructuoſis affectuum ſpinis vberem fructibus rationis ſegetem necant, hominumq́; mentes aſſuefaciunt morbo, non liberant. & paulò poſt: *Sed abite potius Sirenes vſque in exitium dulces, meisq́; eum muſis curandum ſanandumq́; relinquite.*

Homer. odyſ. l. 12. Apollon. Rhod. arg.

Huc ſpectat quod in veterum fabulis effertur, Muſas in certamen cantus à Sirenibus prouocatas: quibus victis Muſæ alas, quas prius habebant auulſerunt hanc enim Muſices differentiam explicat, ad quam, & Homerus, & Apollonius annuere; hic cum Sirenum cantus periculum ſubiiſſe canat Argonautas, & Orpheum pulſando citharam, ne exaudirentur impediuiſſe; ille cum prudentiſſimum Vlyſſem fingat nauis malo conſtrictis nexibus illigatum, perniciem dulciſonæ vocis euaſiſſe. Vt rectè, & in hanc ſententiam Pythagoram admonuiſſe appareat ὡς χρὴ τῶν Σειρήνων προτιθέναι τὰς μούσας, vt apud Clementem, & Theodoritum habetur: *quod Muſas Sirenibus anteferre oporteat.*

Theodor. l. 8. de cur. Græc. aff.

Luc. dial. de ſaltat.

Hinc Craton apud Lucianum ſaltationes, & cantilenas, quæ in theatris aures oculóſ

oculósque ſpectantium detinebant, his Sirenibus, atque Lotophagorum cibo æquiparat; & quamuis ex vtriſque apud Homerum obliuio inducatur, nihil tamen cum noſtro pharmaco. Etenim τοῖς μὲν τῶν λότου γευσαμένοις, καὶ τῶν σειρήνων ἀκούσασιν ὄλεθρος ἦν τῆς τε ἐδωδῆς, καὶ τῆς ἀκροάσεως τοὐπιτίμιον, *ijs qui lotum degustauerant, ac Sirenas cantillantes audierant, exitio fuit manducationis, & auditionis prolubium.* Obliuionem ſiquidem rerum domeſticarum, & negotiorum præſentium inagnitionem inducebant; ſicut in Iliade, ſub Latonæ fabula aliam nocuæ obliuionis ſpeciem, vt auctor eſt Heraclides, indicauerat. At Nepenthes malis atque doloribus obliuium facit, vt tantum hoc commendatione dignum, quantum ea vituperationi obnoxia: nec ex his minus verum eſſe apparet, quod ſupra cum Athenæo annotauimus Muſicam in Odyſſea minimè receptam, nec approbatam. Sed his Sirenis atque huiuſmodi modulationibus conſultò prętermiſſis, quænam hæc Muſica πεπαιδευτικὴ nobis conſiderandum. Et quidem non ea eſt, dicam cum Maximo Tyrio, quæ tibiis aut cantiunculis, aut pedum motibus, aut ſola vocis inflexione, ſine

Homer. iliad.

Her. Pont. in alleg. Hom.

Max. Tyr. diſſer. 21.

verbis animum penetrat. hæc enim modulatio, vt idem alibi inquit, voluptatem quidem aliquam ab ipsa arte mutuatur, quia tamen sine significatione vlla, sine verbis est & vocibus, nihil dignum animæ delectatione adfert. Si quis enim pulchra comparatione addit, eam quæ ex sola modulatione constat voluptatem, cum altera illa quæ ex oratione verbísque hauritur, velit conferre: hanc cibo, illam odori similem videbit: quorum illi quidem validissimè nutriunt: odor verò, quâ odor est, res est vilissima, & ad nutriendum nihil confert, aut parum. Ciborum autem genera duo sunt, alia quidem ad gustum tantum comparantur, alia ad salubritatem apponuntur. ἐγὼ δὲ, inquit Tyrius Maximus, ποθῶ πρὸς τὴν εὐωχίαν, τροφὴν λόγων ὑγιεινῶν, καὶ αὐτὸς τοιούτου δέομαι σιτίου, ἀφ᾽ οὗ ὁ Σωκράτης ὑγίαινε, καὶ Πλάτων, ὁ Ζενοφῶν, καὶ Αἰσχίνης. *Ego vt plenam voluptatem consequar, sanis pasci volo sermonibus, sanum requiro cibum, quali Socrates, aut Plato, aut Xenophon, aut Aeschines in curanda valetudine vsi sunt.* & deinde dissertationem concludit: *Mihi verò vel* Homerus*, vel Hesiodus, aut si quis alius Poëta diuinus est, Deum canat, qui mederi possit morbis animi.* Háncque veram,

idem diss- sert. 12.

ram, legitimámque esse Musices rationem, & alibi docuit: cuius verba, nec audire pigebit. καὶ εἰδώλῳ τινὶ μουσικῆς ξύνοντες λανθάνομεν οἰόμενοι αὐτὴν ὁμήρῳ φίλην, καὶ Ἡσιόδου διδάσκαλον, τὴν Ὀρφέως μητέρα. *nescimus enim solam Musicæ vmbram esse quam retinuimus, veramq́; illam Heliconiam musam habere falsò nos arbitramur, quæ amica Homeri, magistra Hesiodi, Orphei mater fuit.* idem dissert.21.

Ex quibus eam Musicam laudari, celebraríq; facilè constat, quę idem cum Poëtica dici potest. Nec ignotum Musicum studium, & artem Musicam appellari: atque ad duo hæc pariter intendat τὴν μελοποιΐαν, καὶ τὴν παιδείαν, hoc est, *ad rithmum & doctrinam* respiciat, ista ad vitæ institutionem; numeri verò cantionum καὶ τὰ ἐν ᾠδαῖς ἐμφερόμενα διηγήματα (vt cum sancto Iustino dicam) ἁρμοδίως * ἐγίνοντο ἄγοντες τὰς ψυχὰς εἰς τὴν πρέπουσαν τοῖς ᾀδομένοις αἵρεσιν. *Concinnè iuxta rerum in carmen relatarum commemorationem sunt facti, animos prout conuenit ad ea quæ canuntur complectenda inducentes*: huiusmodi autem Poëtarum διδασκαλίας, hoc principale propositum, *viuere*, & *scire*; hoc est vt Doctissimus Daniel Heinsius ex veteribus obseruauit, ὠφελεῖν πρὸς τὸν βίον, καὶ εἰπεῖν πρὸς ζωὴν

Terent. in prolog. Heaut. & in prolog. Hecyræ.

Iust. Mart. q.107.

Daniel Heins. in Hesio. c.6.

χρήσιμα, *ad vitam, vitæq́; institutum vtilia & conducibilia dicere.* quæ pars diutius Poëtarum fuit, adeóque vt Philoſophorum ſententiæ, in quibus de moribus, de Deo, de virtute egerunt, quæ ad hanc doctrinam ſpectabant ἄσματα, & ἀδόμενα dictæ fuerint; vnde Thaletis ἄσματα Chilonis, & aliorum, hæc *carmina* à veteribus Latinis dicta Heinſius ſcribit. Hinc apud Dionyſium Catonem,

Heinſ. ibi.

Si Deus eſt animus nobis vt carmina dicunt.

Carmina, id eſt dicta Philoſophorum exponit: & cauſam eſſe, quia dicta illa breuia, quibus ſententias ſuas de Deo déque reliquis includebant, ἀδόμενα dicebant. Quod licet eruditiſſimè, atque elegantiſſimè dictum, non vndique tamen mihi ſatisfacit. Omnino autem eam reiicio intelligentiam quam illuſtris Scaliger ei attribuit, qui Græcè Catonem exprimens, *vt carmina dicunt*, ὡς θέσφατα φησὶ παλαιῶν, *vt oracula pandunt, & vaticinia antiquorum* transfert. Siquidem illud pro comperto habeo, quod doctiſſimis viris haud fortaſſe in mentem venit, eo verſu Menandri locum in Adelphis, quem Iuſtinus Martyr ſeruat, Catonem reſpexiſſe. Solitus

Ioſeph. in Græc. opu.

S. Iuſt. de Mon. Dei.

tus

tus enim hic Poëta ſententias ad omnia vtiles poëmatibus immiſcere, ἅτε φιλοσοφίας, vt Dion notat Chryſoſtomus οὐκ ἄπειρος, *vt qui philoſophiæ non fuerit inexpertus.* cuius hæc ſunt verba:

Dio. Chry ſoſt. orat. 18.

Menand. in Adelp.

θεός ἐστι τοῖς χρηστοῖς ἀεὶ
ὁ νοῦς γάρ, ὡς ἔοικεν οἱ σοφώτατοι.
Deus eſt bonis ſemper
Animus, nimirum vt videtur ſapientiſſimis.

Vox autem σοφὸς Poëtis conuenire, vel eſt clara; imò tamquam propria eis attributa, idem Heinſius docuit. Hanc igitur de Deo ſententiam, cur potiùs in Philoſophorum ᾄσμασι, quàm in Poëtarum ὑποθήκαις repertam dicendum ſit, non video? re vera ſi tale fuit harum artium diſcrimen, quale Tyrius narrat, καὶ γὰρ ποιητικὴ τί ἄλλο ἢ φιλοσοφία τῷ μὲν χρόνῳ παλαιά, τῇ δὲ ἁρμονίᾳ ἔμμετρος, τῇ δὲ γνώμῃ μυθολογική; *quid enim aliud poëtice eſt, quàm philoſophia tempore vetuſtior, harmonia metrica, ſententia fabulis inuoluta?* profectò magis Poëtarum monita; cum ex his, tum propria vocis notione Dionyſium intellexiſſe dicendum erit. Fuit enim his poëmatibus abundè veteribus conſultum, cum omnium, qui antiquiſſimi Poëtę ὑποθήκαι,

Strab. li. 1. Geogr. Heinſ. ibi.

Tyr. dyſſert. 29. Vid. Strab. aduerſus Eratoſth. li. 1. Geog.

Isocrat. in Euagora. vt inquit Isocrates, ὡς χρὴ ζῆν καταλελοίπασι. tale vetustissimum illud Chironis poëma (haud enim malis auibus sæpius in hunc Chironem incidimus) in quo Achillem puerum instruebat: ob vetustatem Schol. in Pyth. 6. Hesiodo, vt Pindari inquit Scholiastes, attributum, in quibus hypothesis, primum omnium præceptorum à cultu Deorum Pindar. in Pyth. incipiebat, vt Pindarus canit, eiúsque principium, licet sententia diminutum, seruat Scholiastes: supplet verò, atque Io. Scal. in distic. Catonis. hunc in modum concipit illustris Scaliger:

εὖ νῦν τοι τάδ᾽ ἕκαστα μετάλλα Πηλέος υἱὲ,
εὔχου μὲν πρώτιστα θεοῖς αἰειγενέτῃσι.
Rectè hæc singula scrutare Pelei fili,
Supplica primū quidem Dijs immortalibus.

Et ab hoc præcepto omnis parænetica poësis incipit, vt Pythagorea, Phocilidis, & horum exemplo hæc Catonis, hísque omnibus non inferior quam Græcè Mo- Vid. Fabri Tetrast. retus, & altera, quā Vidus Faber tetrasticis Gallicè edidit, floridè satis, ac nitidè à Florente Christiano Græcis, & Latinis versibus expressam, ac etiam heroïcis ab Augustino Preuotio redditam: & nos Italicam facere aliquādo ausi sumus. Itaque ne alio deflectamur, illud necessariò ex

discussis

discussis oriri videtur: quod sicut, cum de eloquentiæ viribus disserebamus, Nepenthes ex philosophiæ præceptis oriri arguebatur: ita in hac disceptatione vltrò sese offert concludendum; eatenus Musicam, atque Poëticam ad Nepenthes pertinere, quatenus Musica πεπαιδευτικὴ, καὶ ἡ ποίησις φιλοσοφοῦσι, vt Themistius loquitur, & non alia potissimum ratione, nisi vt ad παιδείαν se habet, circa animum nostrum vtiliter, atque efficaciter versari, nec aliter Musis amicus, & Poëtarum auditor tristitiam ablegabit: quod Horatius, & Hesiodus dicebant. Nec quia antiquorum cantiones laudes Heroum, Deorúmque continerent, vnde pietas, fortitudo & bonorum, vt inquit Sextus, æmulatio: diuinitus hanc Nepenthus vim recepisse credendum est, vt cum Homero dicamus:

S.Empiricus c.22.

Homer. odys.lib.1.

——οὔ νύ τ' ἀοιδοὶ
αἴτιοι ἀλλὰ πόθι Ζεὺς αἴτιος.--

non sanè cantores
In causa sunt: sed interdum Iuppiter in causa est.

Quemadmodum de sacris hymnis, vero & omnipotenti Deo dicatis verissimè asserimus, sicut *de illo lapso è cælo psalterio* dicimus *quod vir*, inquit Cassiodorus, *toto*

Cassiod. var.libr.1.

orbe

orbe cantabilis ita modulatum pro animæ ſoſpitate compoſuit, vt his hymnis mentis vulnera ſanentur, & diuinitatis ſingularis gratia conquiratur. ῥῆμα γάρ ἐστι θεοῦ, καὶ ἐνθυμούμενον, καὶ ᾀδόμενον, καὶ ἀνακρουόμενον. *verbum namque Dei eſt quod animi cogitatione, quod carminis præludio, quod carmine ipſo celebratur:* vt non immeritò omnium rerum, quæ in hac vita triſtes, & luctuoſæ accidunt, piis afferat medicinam. itaque ſi boni illi Petrarchei ad amoris remedium, Eccleſiaſticum Breuiarium dono miſſum autumantes, ad hoc reſpexere, non omnino mehercle aberrarũt. Nam ſi Theocrito teſte Gentilium Muſis hoc datum:

Iuſt. Mart. q. 107.

Theocr. idill. 11.

οὐδὲν ποττὸν ἔρωτα πεφύκει φάρμακον ἄλλο
Νικία οὔτ' ἔγχριστον ἐμοὶ δοκεῖ οὐδ' ἐπίπαστον
ἢ ταὶ πιερίδες.

Nullum contra amorem eſt remedium aliud
O Nicia, quod aut inungi meo quidem iudicio aut aſpergi poßit,
Quàm Pierides.

ſine vllo prorſus dubio, Dauidicam lyram, & Dei, Diuorúmque laudes continentia carmina, paſſionis huius nequitiam retundere, & repellere poſſunt. Rectè proinde ſibi conſuluit ſummus ille Italicorum leporum artifex, & non minus

Bapt. Guarinus in ſonulo ad I.B. Marinũ Poetarũ omniũ hac ætate principẽ.

nus amicè, quam venuſtè amatori, & Poëtæ alteri extulit.

Hor per altro Helicona, onde al ciel vaßi,
Mi detta i carmi il gran Cantor Hebreo.

Quamuis igitur nec Muſicã, nec Eloquentiam Nepenthes aſſeramus; verum à Pœdia, & Philoſophia pendere: non ita tamen ab eo illas artes ſeiungimus, vt in totum explodamus. de qua re nonnulla poſterius dicemus.

Nunc cum noſtrum hoc pharmacum vino ab Helena miſceatur: συμβολικῶς hoc vinum, quo dulcius, atque ſuauius orationem, vel muſico, vel pedeſtri numero concinnam denotabit. Quodcumq; enim ad vitam pertineat documentum, ex ſapientum dictis haurire neceſſum eſt. at vinum magnus Poëtarum equus, vt Niceratus dicebat, hoc ſuo calore, ac vi ſpirituum peculiare ſibi vendicat, vt loquentiam bibentibus faciat. Nicer. in epigr. li. 1. cap. 59.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum? Proſper lib. 2.

Et cum mollis quidam ſuauis, & in venas permeans ſit liquor; factum eſt, vt hac etiã ſimilitudine ad καλλιέπειαν, & vt Nonius ait ad ſenſilocum illecebrum deriuetur. nónne de vino canit Horatius? Hor. lib. 1. epiſt. 15.

Quod curas abigat, quod cũ ſpe diuite manet

In

In venas animumq́; meum quod verba ministret.

Sed quomodo vinum in animum manare poſſit, quod in Poëta dubitationem facit, ſatis accommodatè Ficinus edocuit: quatuor inquiens eſſe elementa, quibus ſpiritus alatur, vino, eius odore, & cantu ſimiliter atque lumine: *vinum enim eſt pro terrà*, inquit nobiliſſimus hic Philoſophus, *odor ipſe vini vicem gerit aquæ, cantus rurſum, & ſonus agit aërem, lumen autem præfert igneum elemẽtum* Hinc igitur apud Plautum blanda, & flexanimis meretricularum oratio; ducto à vino ὑποκοριστικῶς vocabulo, *vinula* appellatur.

Ficinus de triplici vita.

Plaut. in aſinar.

Bene ſalutando conſueſcunt compellando blanditer
Oſculando oratione vinula venuſtula.

Et quandoquidem Martinalia inſtant, tertio Idus Nouẽbris contingit hæc ſcribere: libet altero Plauti loco, partem hãc claudere. Is eſt in Pſeudulo: vbi adoleſcens amator, Adelphatis, quam deperibat, verba admiratur, & ad Milphionem ſeruum conuerſus, eloquitur:

Obſecro hercle vt mulſa loquitur.

Mulſum enim ex vino confici, addito melle, ſatis eſt notum. Reſpondet ſeruus:

Nil

Nil nisi laterculos
Sesamum papaueremq; triticum, & frictas nuces.

In his verbis explicandis, quam se deridendum tradit Lambinus, cum contraria loqui Milphionem affirmat, quam Adelphasium herus dicebat: nempe dura, & iniucũda. *Laterculi* apud eum sunt lateres lapidei, & non mustacea: quæ nunc etiam ad laterum formam conficiũtur. *Sesamum papaueremq; triticum,* quod stomachum lædat: & formicis videatur obiiciendum; & non quæ maximè ad gustum appetebantur. Vnde apud Petronium in hac etiam comparatione veniunt. *Mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaq; quasi papauere, & sesamo sparsa.* Nos vulgò, pristinæ græcitatis vestigium, inter dulciarios panes σεσαμέλι aliquos appellamus. Sesamum verò in placentis adhibitum laudatúmque, & Homerus testatur, Athenæus in Itrio, & Sesamide demonstrauit: nec Marcellus Virgilius eruditissimus auctor, in Dioscoridem omisit, *frictas nuces* ad palatum iniucundæ putat Lambinus; at non ego, qui ex Athenæo didici, *coptam* placentæ genus, quod frictis auellanis nucibus, cum papaueris semine, item sesamo-

Lambinus in com. ad Plaut.

Pet. Arbit. in sat.

Homer. in Batrach. Ath. li. 14. M. Virgil. de Sesam.

Ath. ibid.

melle aliísque nonnullis componebatur: quæ ex Chrysippo Pemmatum scriptore enarrat: nos coptas vernaculè, epsilon vna tantum littera inter duas illas consonantes interiecta, adhuc retinemus: qua voce libum illud exprimimus, quod à cæna Dionysiacis his festis solemni ritu apponi solet. Sed satis pro tempore, & ad Plautini loci explicationē, & multo magis ad hanc partem: quam à viribus eloquentiæ exorsis, per suauitatem Musices eductam, his tragemmatum delitiis meritò terminauimus.

***

DE

DE HOMERI NEPENTHE

PARS ANAGOGICA, QVÆ ET DE VIRTVTE.

ANAGOGICAM hanc partem inscripsimus: & quidem, si nominis reddenda ratio, quod consentaneum visum iri nonnullis credo: quæ ex Eustathio in proximæ superioris partis vestibulo indicauimus, paulò nunc vberiùs repetenda. Cum enim id edoceremus, quod allegoria, ἡ διὰ ἱστοριῶν, vt ipse inquit Eustathius, θεραπεία τῶν μύθων εἶναι δοκεῖ τοῖς παλαιοῖς, hoc est, *veteres, velut medelam ad fabularum historias allegorias* reputasse: duas ipsarum species memorauimus; vnam *historicam*, alteram *anagogicam.* Eustath. in prin. Iliad.

cam. Interpretatio etenim fabularum, quæ narrationis seriem intra ipsius figmenti terminos sequitur, καθ' ἱστορίαν dicitur: vt, si Chironem, de quo inferiùs agenda mentio, Centaurum fuisse dicamus: id est media parte, & sublimi hominem; media, & inferiori equum. Atque in hoc genere tota nostra consummatur tractatio: quam hac de causa historicam nominauimus. Cùm verò demptis fabellarum inuolucris, eiusdem facti, quod narratur, veritas explicatur: allegoria est historica, quam πραγματικὴν Tzetzes apud Hesiodum vocauit; velut circa rem ipsam, factum, atque negotium se versantem, vt si Centarum, haud monstrum affirmemus equina, humanáque mixtura deformem; sed vnum ex illa Thessaliæ gente, quę prima equos, vt dorso ferrent edomuit, & equi sessor pugnare cepit. Hanc in suo libro, quem Palephatus, περὶ ἀπίστων inscripsit, ab ipsis Centauris initium sumens, & ἱστορήσας, vt ipse ait, prosequitur. Nos simpliciter allegoricam nūcupauimus, & tertiæ parti nomen fecit.

Tzetzes in Hesiod.

Alia interpretationis species, dicta est *anagogica*, quod ad altiora ingenium subuehat, & ab his remota exquirat. ídque duplici

duplici via, vel στοιχειακῶς, vt loquitur Tzetzes, videlicet elementa, & naturas rerum vniuersi considerans: ac si pro Centauro cõiunctionem illam intelligas, omni admiratione prosequendam, quâ diuinæ auræ particula, humanis adiungitur corporibus. Intellectus enim nunquam trahetur ad corpus, à quo longissimè distat; corpus autem ad motum per se inefficax; verum, si interponatur anima, ἣ μέσον τί ἐστι, *quæ media quædam natura*, vt inquit Porphyrius, inter substantiam diuiduam, & indiuiduam, & ex se mobilis: his conciliatur extremis. Quod antiquis Mythologis puto in mentem venisse, cum illud in fabula, sicut in Palæphato legimus, adderetur: ὡς ἐκ τῆς νεφέλης ἵππος τε καὶ ἀνὴρ ἐγεννήθη, *quod ex Nephele equus, & vir congeniti essent.* νεφέλη *nubes* interpretatur. Nubes autem est, quæ media inter ætherea, & terrena obuolitat. Si hoc solum ageremus, pluribus hęc ὑπόνοια comprobari posset. Nunc de altera anagogia, tamquam alio properantes tractandum: & ea est, quæ ψυχικῶς, inquit Tzetzes, hoc est ad animum, & mores spectat. Cuius ratione Centaurus ipse commodè etiã in hac specie nobis potest esse exemplo:

Porphy.

Palæph. de Fab.

plo;munia ſcilicet rationis,sẽſuúmq; gnauiter,& expeditè obedire ſignificabit. Ad quod de amore loquens grauis & eruditus auctor Speron Speronus deflexit. quo in genere pars iſta verſabitur. Itaque ad ſublimiora, & vtiliora pariter inuitatus: libens mecum progredere, amice Lector. Et primum ex eo carmine ſumamus exordium, quod ex Æſchilis Tragœdia ſuprà retulimus.

Speron dialog. I.

Æſchyl. in Promet.

ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.

Præſtat enim, illud rectè intelligere, cum non parum nobis afferat adiumenti. Itaque præmonendum eſt: tria ad ægrotantium ſanitatem neceſſaria. Naturam primò, & pro natura, facultatem intelligimus, & interiorem quandam vim: quæ etſi morbo deiecta, potens tamen eſt ope, auxilióque remediorum conualeſcere, ac contra omnem malorum impetum dimicare. Secundò peritiſſimum Medicum requirimus, id eſt, virum arte, & experimentis inſignem: qui curationi, ex propoſito, & diligenter inuigilet. Vltimò validiſſima addo medicamenta. Fruſtrà enim, quæ ſanitatem conciliãt, à Medicis edoceremur, niſi eis obtemperando, cum ſpe bona, & patientia, quæ ſalubria præſcribuntur, experire

Hyppocr. in Epid.

perirmur. Et quia corporis, & animi valetudines id habent commune, quod sanitas in vtraque vno modo attingitur. Virtus: quæ animi ὑγεία, ἢ κάλλος, καὶ εὐεξία, vt inquit Plato, & sanitas corporis, in quadam temperie; hæc humorum, & partium sita est; illa in passionum, & facultatum congruentia, & æquabilitate, ab eodē diuino Philosopho collocatur. Itaque & in hac animorum curatione, his quæ diximus: tria aliqua respondere, ac singulatim congruere consonum est. Et primum, quæ natura, vel naturalis vis est in corporibus: aptitudo quædam est animæ rationalis ad bonum. εὐφυΐαν Græci dicunt. Cicero *facilitatem* appellat, vt in malis *procliuitatem*: quam etiam συμμετρείαν, καὶ εὐκινησίαν εἰς ἀρετῆς κόσμον Maximus Tyrius descripsit, hoc est, *animæ congruentiam, habilitatemq́; vt virtutem admittat.* & breuiter in eadem dissertatione, φύσιν χρηστὴν, simpliciter naturā bonā dixit. Non, quod naturalis sit hominibus virtus; cū nec naturâ, nec sorte nobis obueniat, alioquin nulla esset laude digna: sed quia ex impulsione quadam feruida, generosa nascitur, ac stabili: quæ haud omnibus eadem natura contingit. Miratur quippe apud

Plat. dial. 4. de rep.

Plato in Sophista.

Cic. Tusc. lib. 4.

Max. Tyr. diss. 17.

Euripidem Hecuba, non idem euenire in hominum moribus, quod in prouentu segetum, & agros animatos noſtros animos vocari notum eſt. Aliquando enim ex terra non bona fruges haud malæ proueniũt; ſi imbres ſerenitatéſque accidant opportunæ: quibus è contrario deſtitutus bonus ager, infelices producit.

Cle. Alex. in Pædag.

Eurip. in Hecuba.

ἀνθρώποις δ' ἀεὶ (inquiens) ὁ μὲν πονηρὸς
οὐδὲν ἄλλο, πλὴν κακός.
ὁ δ' ἐσθλὸς ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐς ἀεί.

At mortalibus quiſquis malus,
Nil poteſt aliud eſſe, quàm ſemper malus,
Frugi vſque frugi. Sors nec ingenium viri
Aduerſa vitiat, ſed probus ſemper manet.

Itaque tantum τῇ φύσῃ tribuere videtur, vt parum proficere educationem, & inſtitutionem velit. Quod an rectè, vel ſecus dictum: non eſt hic locus differendi? id tantum ex Philoſophorum placitis aio, & ad rem præſentem attinet: haud omnes, vt ad ſcientiam, ita nec ad virtutem idoneos. non nemo, iuxta illud Heſiodi ἄχρηος ἀνὴρ & *terræ inutile pondus.* Igitur, vt ad viriditatem, & ſurculorum incrementum radix, & in excitando pariete fundamentum: ſic ſe ad virtutem habet

inſita

inſita hæc, de qua loquimur, ad bonum propenſio. Et ſub propoſita iſta medendi conſideratione eleganter ad eam Boëthus Seuerinus reſpexit; dum attollenti ſeſe ad conſolationem. *Rectè*, inquit Philoſophia, *percurris, idq; vt Medici ſperare ſolent, indicium eſt erectæ reſiſtentisq; naturæ.*

Boëth. de cõſol.li.1.

Sed quænam ars medendi? ecquis animis medicinã facere poteſt? Rectè Chryſippus apud Galenum. οὔτε γὰρ περί τι νοσοῦν, σῶμα ἔστι τις τέχνη, ἣν προσαγορεύομεν ἰατρικὴν, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τὴν νοσοῦσαν ψυχὴν ἔστι τις τέχνη. *Sicut enim ad ægrum corpus eſt quædam ars, quam medicinam nuncupamus, eodem pacto quoque ad ægrum animum ars quædam eſſe debet.* Hanc ſi libet inueſtigare, ex Platone, & Ariſtotele annotabimus: ὀρθὴν παιδίαν, id eſt, *rectam diſciplinam*, ad virtutem comparandam maximum eſſe momentum: imò nec aliter ad eius faſtigium tutò perueniri, niſi priuſquam malè, vel proſequendi, vel fugiendi procliuitas, in habitum inoleſcat: ab ipſa ineunte ætate pueris, velut auriga imponatur.

Chryſipp. in libr. de perturbat. apud Gal. de H. & P. dogm. l.5. Cic. lib.3. Tuſcul.

Hæc recta autem inſtitutio, eſt, ita per alienam rationem dirigi, vt voluptas, & amor, dolórque & odium rectè in animos influant, & quibus rebus oportet, iis re-

bus lætemur & doleamus, & quæ odisse oportet, oderimus, & amemus quæ amanda sunt. Ex hac enim disciplina oritur nobis prudentia, ὁ ὀρθὸς λόγος, id est, *& recta ratio:* quæ cum nobis expergefacta, & per superiorem morum consuetudinem confirmata fuerit: tunc propriæ rationi consentiendo, αὐτῆς ἡ ξυμφωνία ξύμπασα μὲν ἀρετή, *hæc ipsa consensio,* vt inquit Plato, *vniuersa quidem virtus est.*

Plat. ibid.

Probi igitur viri, & rectè admonentis auscultatio: magnum vitæ moralis fundamentum. Quod Hesiodus, celeberrimis illis versibus docuit:

Hesiod. ergon α.

οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ,
Φρασσάμενος τὰ κ᾽ ἔπειτα εἰς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.

Ille quidem optimus est, qui sibi ipsi per omnia sapit,
Cogitans quæcumque dein postremò sint meliora.
Rursus, & ille bonus est, qui bene monenti paruerit.

Proclus in comm. ad Hesiod.

Ad quem locum Proclus, Zenonem Stoicum refert, huiusmodi carmina immutasse: ita, vt primum faceret ab Hesiodo laudatum, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται, *qui bene*

monenti

monenti paruerit: deinde ſecundo loco, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ, *qui ſe nouit cuncta magiſtro.* Quod ſi ad examen ingeniorum; profecto abſque iudicio, & longè verius Epicurus, & cum eo eſt Seneca, & ipſa ratio. *Quoſdam*, ait Epicurus, *ad veritatem ſine vllius adiutorio contendere, ex ijs ſe feciſſe ſibi ipſi viam. hos maximè laudat, quibus ex ſe impetus fuit, qui ſe ipſos protulerunt, quoſdam indigere ope aliena, non ituros ſi nemo præceſſerit, ſed bene ſecuturos. ex his Metrodorum ait eſſe. Egregium hoc quoque, ſed ſecundæ ſortis ingenium.* Nec ratio hos verſus immutandi, quæ apud Diogenem legitur ſatis proba. τῷ μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ συνεῖναι: τῷ δ' αὖ πειθέντι προσεῖναι, καὶ τὴν πρᾶξιν, *huic ſcilicet ſolum adeſſe intelligentiam: qui verò obtemperet inſuper eſſe, & effectum.* Quandoquidem Heſiodus haud nudam extollat intelligentiam. Si quid autem in eo mutandum, potius id foret, vt ordo, quo ab recta diſciplina, ad rectam rationem peruenitur; diſtinctè, clariúſque exprimeretur. Cum primùm, quis alterius ratione ad bonum cõformatur, deinde ex ſe ipſo omnia ſapit. Quod vix per longam ætatem, & aſſiduum perfectionis ſtudium homines adipiſcuntur. φρόνησιν δ',

Senec. epiſtol. 52.

Diogen. in Zenone.

ἑ

καὶ ἀληθεῖς δόξας βεβαίους εὐτυχὲς ὅτῳ, καὶ πρὸς τὸ γῆρας παρεγένετο. τέλειος δ' οὖν ἐστιν ἄνθρωπος ταῦτα, καὶ τὰ ἐν τούτοις πάντα κεκτημένος ἀγαθά. *Beatus est*, ait Plato, *cui in senectute contigerit, vt sapientiam, verasque opiniones assequi poßit. Perfectus porrò vir est, qui hæc, & quæ in his sunt omnia poßidet bona.* Qui proculdubio, & Hesiodi, & Aristippi Socratici, & omnium iudicio πανάριστος cunctísque hominibus anteferendus, vt aliter affirmasse Zenonem, prorsùs incredibile videatur.

Plato de iust. & Cicer. de fin.

Ad quem autem isthæc spectet admonitio? vt altera particula non omittatur; Plato virtutes, minimè doceri posse, in Menone statuit. De iis autem intelligendum, inquit Alcinous, quæ in parte animi affectibus obnoxia sunt: quæ nec artes, nec scientiæ; sed, vel facultates, vel potentiæ appellantur. Licet Euripidi ἡ δ' εὐανδρία διδακτὸς, *& fortitudo ex ijs quæ docentur*: quæ tantum in rationali parte consistunt. cuius, vel vnam, vt Aristochius, quam & sanitatem vocabat, siue plures virtutes facias, rectè doceri queunt, & Plutarchus peculiari opusculo demonstrauit. Eos autem, qui doceant, Aristophanes voluit in διδασκάλους, καὶ ποιητὰς distin

Plato in Menone. Isocrates orat. cōtra Sophist.

Euripid. in Supplic. Gal. lib. 5. cap. 5. de dogmat. Plutarc. de vit. moral. Plutarc. in opusc. virtutem doceri posse.

diſtingui, ab alteris pueros, ab alteris pro-uectiores doceri.

τοῖς μὲν γὰρ, inquit, παιδαρίοισιν
ἐστὶν διδάσκαλος, ὅστις φράζει, τοῖς δ' ἡβῶσι
ποιηταί. Ariſtoph. in Ranis.

nam pueris ſolet æqua
Dictare magiſter: adultis inſtillant præce-
pta Poëtæ.

Vtrumque tamen confunditur.

Illud porrò haud ambigẽdum Poëtas, & præſentia ſua, & poſtea ſcriptis temperantiæ, & iuſtitiæ magiſtros publicos fuiſſe: quibus ἐπ' ἀρετῇ maximi quíque, nobiliſſimíque committebantur. Sed iam ſuprà, & in proximè antecedenti parte probauimus Philoſophiam in eodem templo cum Poëtica venerari, & nihil aliud eſſe, quàm Poëticam tempore recentiorem, harmonia expeditiorem, argumento apertiorem. Itaque, cum Cicerone dicimus, *quod omnium artium, quæ ad rectam viuendi viam pertinerent, ratio, & diſciplina ſtudio ſapientiæ, quæ Philoſophia dicitur, continetur.* Cic. lib. I. Tuſcul.

Ad virtutem igitur norma Philoſophia, & mores inſtituere ad Philoſophum, & Poëtã, & quoſcumq; qui Philoſophiam profitentur, pertinere. *Animi autem*, eo-

dem

Cic. lib. 3. Tuscul.

dem Cicerone attestante, *qui sanari voluerint, præceptisq́ sapientium paruerint, sine vlla dubitatione sanentur; est profectò animi medicina Philosophia, &c.* Si ergo laborantis animi sermones, Medicos esse fatemur; non omnes, sed qui de moribus sunt, eos esse necessariò concludendum.

Cúmque hoc ita sit, reliquum est medicinæ vsus accedat. Omnis autem doctrina, ad rectam animorũ institutionem pertinens, οὐ θεωρίας ἕνεκα, *haud speculationis causa*, vt inquit Aristoteles, suscipienda. Non enim quid sit virtus quærimus, vt cognoscamus; sed, vt per eius adeptionem boni, & beatitudinis participes efficiamur. Adipiscimur autem actionibus, & exercitiis, quibus iteratis, ac identidem repetitis, habitus conformatur. *Rectè igitur dicitur,* vt rem omnem Aristoteleis verbis concludam, *iustis ac temperatis actionibus, iustos, ac temperantes effici, his autem neglectis, neminem vnquam virum futurum. Sed plerique omnes, cum hæc agere non curent, ad verba confugientes, philosophari se arbitrantur. Itaque sperant futurum, vt boni sint, non multum ab ægris differentes, qui Medicos studiosè illi quidem, ac diligenter audiunt; sed nihil eorum, quæ ab illis præcipiuntur,*

Aristot. 2. mor. c. 2. Vid. Plut. de audit. Themist. orat. 2.

Themist. orat. 2.

tur, facere volunt. Quemadmodum igitur illis, nunquam corpus erit bene constitutum, dum ita curatur, sic nec his animus dum hoc modo philosophatur.

Ex his sanè liquet, quibus animæ sanitas constet. Constat enim virtute, vt diximus; quæ ex bona natura, per præcepta philosophiæ, & longa exercitatione nobis instillatur. Quod egregiè etiam Galenus docuit, proprio libello de cognoscendis, curandísque animi morbis. Cúmque prudentum orationem Medico comparari, adhibito carmine proposuerimus: de qua oratione, & quomodo sit intelligendum, itidem clarum. Absque enim illo virtutis principio, & absque repetitis actionibus: quamuis ab optimo viro profectus sermo, nihil ad animorum curationem. Non est ergo oratio, vel etiam si in hoc sensu accipias Homericum nostrum Nepenthes, cum sub eo perfecta salus concipiatur; nec tale aliquid, quod ad Medicum solum referatur. Sed quamuis magna sit languentibus, Medici aduentus consolatio; cuius præsentia, veluti spe quadam salutis, subquiescere ægritudinis molestia, & moderari videtur: & plerisque fides quam Medico habuerunt, in

Galen. de cog. anim. mor.

certam

certam ſalutis cauſam aſcribatur, vt aliquando concedamus ſermonem animi angoribus medicinam feciſſe. Quod alio verſiculo docemur, cui auctor Menander:

Menād. in Fragm.

λόγος γὰρ ἐστὶ λύπης φάρμακον μόνος.

Mœroris vnica medicina oratio.

Cum ſola, propriáque orationis vis, nulli melius aſſimiletur, quàm Medico: cuius tantum officium, ſalubria perſuadere, & ab noxiis rebus dehortari, iuxta aliud Menandri:

λύπην γὰρ εὔνους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος.

Quo ſenſu (niſi λόγος haud ſermo, ſed ratio ſit) & paulò ante laudatum rectiùs exponemus, vt pharmacum concedamus; quatenus οἶδεν ſermo ἰᾶσθαι, vel θεραπεύειν τὴν λύπην, id eſt, ſcit curare, & docet pharmacis triſtitiæ mederi. Itaque, vt ſuprà iam probatum eſt; ſi duo diſſocientur, ἡ χρηστὴ φύσις, καὶ τὸ ἐπίζεσθαι, nulla eſt περὶ τοῦ λόγου conſideratio.

Igitur ſi quid mancum, & imperfectum non eſt Nepenthes, aut his omnibus complectitur; cum ſecus non concedatur perfectio, aut his omnibus contradicit. Cúmque orationi par eſſe nonnullis videbatur, quomodo poterit repugnare virtuti? quæ ſi animum noſtrum reſpiciamus: proprium

prium & necessarium decus : si Homeri poësim, tota huius viret præceptis, & Odysseam, Ethicam, Scriptor Ponticus appellauit, quod Poëta ibi Vlyssem, vt idem ait, πάσης ἀρετῆς καθάπερ ὄργανον, velut organum quoddam omnium virtutum sibi proponens, philosophatus sit. Haud dissimile, atque diuersum erit de *moly* pharmaco iudicium : neque hoc ipsi fingimus, sed Maximum sequimur, αὐτὸν γε μὴν τὸν Ὀδυσσέα, inquit, οὐχ ὁρᾷς ὡς παντοίαις συμφοραῖς ἀντιτεχνόμενος ἀρετῇ ἔσωζε, καὶ τὸ δι' ἐκείνην θάρσος. τοῦτο αὐτῷ τὸ ἐκ κίρκης μῶλυ. *Ipsum verò Vlyssem nónne vides, quo pacto dum omnibus virtutem molestijs opponit, etiam animum ab ea sumat & fiduciam. Hoc est illud Circes moly.* Idem disertè habet Themistius, & pluribus auctoritatibus, & rationibus comprobari posset. Sed sufficiat ex his, velut plausibiliorem magis redditam nostram, de compari pharmaco opinionem : quam vt etiam magis, ac magis confirmemus, ad propriora quædam, & quæ rem ipsam articulatim demonstrent, Musis fauentibus progrediemur.

Heraclid. Pōt. in all. Hom.

Max. Tyr. diss. 17.

Themist. orat. 19.

Et primùm, quid sibi velit Horatius, expendamus, cum de Homero loquens : eum, & Chrysippo, & Crantori philoso-

Hor. epist. 2. lib. 1.

phis anteponat. Prælucet namque ad iter, quò tendimus, & ductu horum philosophorum, ne ob antiquitatis tenebras, & difficultatis impedimentum à recta semita aberremus, efficiet. inquit enim.

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi.
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid non,
Plenius, ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.

Quæ autem vt intelligamus: interpretum vices subeundæ, nec facilè aliorum dictis adhærebimus; siquidem, & in ipso, quod aiunt limite, Lambinus impegit. dum ait: *Troiani belli scriptorem, &c. Iliadem Homeri relegi.* Ne dum enim Iliadem; sed ipsam Odysseam Præneste relegebat Horatius, quod etiam illis verbis, voluit dictum. nam cum Lollio περὶ τ ἀναγνώσεως rationem explicaret: fructum ex Odyssea perceptum commemorat.

Lambin. in comm.

Rursus quid virtus, quid sapientia possit:
Vtile proposuit nobis exemplar Vlyssem,
Qui domitor Troiæ (pertinet enim ad rem Troianam) *multorum prouidus vrbes,*
Et mores hominum inspexit, &c.

Quid

Quid pulchrum? vt apud Græcos καλὸν, *honestum* interpretabitur. Itaque innuit Horatius: planius ab Homero doceri, quod honestum, & quod ei contrarium: itémque quod vtile, & quod non; quàm Chrysippus, & Crantor Philosophi faciant. Et hos duos nominat, ex eo quod alter Stoicus, alter Academicus esset: & συνεκδοχικῶς voluit asserere: Principes sectas, Poëtę Philosophorum omnium principi submittere fasces, & primas concedere. Sed rectiùs, duos proponit Philosophos; cum duo capita protulisset, ad Philosophiam pertinentia *honestum*, & *vtile*. Etenim contrariorum cum eadem sit doctrina, & huic quod non vtile, alteri quod turpe est opponitur. Horum igitur Chrysippum, & Crantorem auctores faciens: necesse erit vnum vni tribuere, & reliquo reliquum. Et si Poëtæ verba attentè inspiciamus: quod honestum Chrysippo, & quod vtile, Crãtori pertinebit: nec immeritò: nam, vt priùs de Chrysippo dicam, hic Philosophus, quem solum sapere dictum est, & fulcire porticum Stoicorum: quinque & septingentos ferè libros, de rebus philosophicis scripsit: & quamuis eos singulatim Diogenes enumeret, plurimos

Diogen. in Chrysipp.

in eo deesse, ex Sambuco obseruat Gesnerus. Plutarchus tamen placuisse, inquit, Chrysippo tria esse genera θεωρημάτων, vt primùm Logica, deinde Ethica, tertiò Physica sint edocenda, & τῶν φυσικῶν, nouissimus sermo sit de Diis. Itaque & in libris propriis, licet quam multi fuerint de rebus ad Dialecticam spectantibus, hũc tamen ordinem seruasse credendum est. inter autem ἠθικὰ, præcipuum locum obtinuere libri decem, quos περὶ τοῦ καλοῦ, & ἡδονῆς, *de honesto, & voluptate*, ad Aristocreontem scripsit: quos, & grauissimi plerique auctores citant. Et tamen in hac sua doctrina, ab Homero superari, ait Horatius. Sed hæc satis ad Chrysippum.

Plutarc. de stoic. rep.

Nunc de Crantore, & quid sibi cum Homero intercedat videamus. Pro qua re, similiter ad Diogenem recurrendum, vt in quo excelluerit hic Philosophus, cognoscamus. Recensentur autem huius auctoris commentaria, ad triginta versuum millia; sed quædam ex eis Arcesilao tribuuntur. Poëmata quoque scripsisse dicitur, sed nec de eis aliquid certum. hoc vnum tantum pro indubitato constat: librum de luctu edidisse. de quo Diogenes ait: θαυμάζεται δὲ αὐτοῦ μάλιστα βίβλιον τὸ

Diogen. in Crant.

περὶ

περὶ πένθους, *laudatur eius maximè liber de luctu.*

Nec desunt, qui pro hoc nobis fidem interponunt suam: inter quos Cicero, *Legimus*, inquit, *omnes, Crantoris veteris Academici de luctu. Est enim non magnus, verum aureolus, & vt Panetius Tuberoni præcipit, ad verbum ediscendus libellus.* alibi huius libri locum proferens, qui Græcè apud Plutarchum legitur: de eo dicere non veretur. *Nec absurdè Crantor ille, qui in nostra Academia, vel in primis fuit nobilis.* Hunc etiam præcipuum imitatum fuisse in Consolatione ad se ipsum, vt in libris de Republica Platonem, inde Officiis Panetium, Plinius memorat. Diuus item Hieronymus, id confirmat, & ex aliorũ numero Crantorẽ seligens, ait: *Legimus Crantorem, cuius volumen ad confouendũ dolorem suũ secutus est Cicero, Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Poßidonij ad sedandos luctus opuscula percurrimus: qui diuersis ætatibus, diuersorum luctum, vel libris, vel epistolis minuere sunt conati, vt etiam si nostrum areret ingenium, de illorum poßit fontibus irrigari.*

Cicer. in Lucull.

idẽ Tuſ. 1.

Pli. in præfat. histor. nat.

D. Hier. in epitaph. Nepotian.

Scripsit autem Crantor, vt ex Plutarcho colligitur, ad Hippoclem: consolans eum, in morte filiorum. Et nulli dubium,

Plutarc. in consol. ad Apoll.

quidquid artis,& diſciplinæ poſſidebat: in hoc opus contuliſſe. Haud tamen, vt Medicorum filius, aliqua concinnauit, indixítque catapotia, non ad delinimenta ſermonis, vt argutulus Sophiſta ſuam conſolationem deflexit; ſed Philoſophum, præceptis ex Philoſophia petitis, ſuam abſoluiſſe tractationem dicendum eſt, vt ex his, quæ ſuperſunt clariſſimè apparet. Verùm tamen pleniùs, ac melius hoc idem Homerum dicere, Horatius aſſerit. itaque illud neceſſariò emergit in admiranda Homeri poëſi, vtiliſſimum hoc documentum, & ex ipſo Philoſophiæ myrothecio depromptum, contineri. Quod ſi ita eſt, iam locum offendimus, iam in manibus habemus. cum in eo, velut peculiari epiſodio, & ſumpta vltrò occaſione: de remedio aduerſus luctum, Poëta loquitur; eóque non ſolum in obitu filiorum; ſed, vel etiam in eorum internicione, ante parentum oculos, ad ſedandum mœrorem, ſiſtendáſque lacrymas efficaciſſimo.

Diog. ibi. Sed cum de Crantore, in eius vita legatur. ἐθαύμαζε δὲ ὁ Κράντωρ πάντων δὴ μᾶλλον Ὅμηρον, *admirabatur Crantor præ cæteris Homerum.* Licet profectò coniectari: intimam eius medullam perguſtaſſe, recon-

dita

dita perſcrutatum eſſe, ſymbolorúmque anguſtiam vberiori diſcurſu, in ſuum opus produxiſſe, vt ea ratione tantoperè fuerit admiratus. Quod ſi temporis iniuria nobis non ademiſſet: facilior aditus, ad Homeri mentem penetrandam, concederetur, vel potius, iam patefactam admiraremur.

Verùm enim verò, antequam ad vlteriora progrediamur: quædam remouenda difficultas. Et ſi Philoſophi ſuſtinuiſſe partes Homerum dicimus, cur non hoc Nepenthes à Philoſophis, à Poëtis; vt ex his quæ docuimus videretur dicendum, vel ab Ægyptiorum ſacerdotibus, quàm potiùs à Medicis illius regionis prodiiſſe dixerit? Et quidem, illud in promptu occurrit, quod cum Poëta ſub pharmaci allegoria virtutem hanc indicet: τὴν μεταφορὰν producendo, eius auctores, quales quales ij ſint medendi arte præditos deſcribit. Sed altius, ex Maximo Tyrio; imò ex ipſa antiquitate: duas has artes corpus, animámque curandi, haud ſeiunctas inuicem reputabimus; cum olim vetuſtiſſimi Poëtarum, vni ſoli vtramque attribuerint. Vixiſſe enim in Pelio monte ferunt hominem, cui Chiron nomen: de quo variis

Orpheus in Argon.

Heraclid. in Alleg. Homer.

in locis opportunè egimus. Hic Chiron, cum optimus Medicus, itidémque iustissimus esset: artem quæ vtrumque ageret possidendo, quoscumque in disciplinam suam receperat, (Æsculapium, Herculem, Achillem, & Iasonem recepisse aiunt) omni laborum genere, venationibus, montanis itineribus, cursibus, humi decumbendo, cibis ferinis, fluuiali potu, ad summam perducebat sanitatem. Rursus hoc agebat, ne anima, vlla in parte corpori cederet, nec minus celeriter mentis aciem intenderet, minus fortiter affectibus resisteret. εἰ δὲ ἐν τῷ παρόντι διέστησέ γε πρὸς ἑαυτὴν ἡ τέχνη, μή πω σοι τοῦτο θαυμαστὸν φανῇ, *quod si hoc tempore distingui ars cæperit, quid mirandum?* cum & ipsa medicinæ ars, iam per partes corporis diuidatur: hæc enim oculos curat, illa tergum, & alia aliud. Lapis est Stabiæ, & à Capacio nostro refertur.

Max. Tyr. disser. 18.

Cap. in histor. Neap. lib. 2.

CN. HELVIVS. CN. L. IOLLA MEDICVS OCVLARIVS.

Herodotus in Ægypto, hanc etiam artis distributionem confirmat. ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τὰ δέσφι δέδασται. μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλεόνων. πάντα δ' ἰητρῶν ἐστι πλέα. οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι οἱ δὲ κεφαλῆς,

Herod. in Euterpe.

φαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων, hoc est, *medicina apud eos huncin modum distributa, vt singulorum morborum sint Medici, non plurium. itaque omnia referta sunt Medicis. alij enim sunt oculorum, alij capitis, alij dentium, alij alui partium, siue morborum occultorum.* Quod præsentiens Homerus, ne distracta hæc per partes ab Ægyptiis medicina, fictionis suæ ὑπόνοιαν dissiparet: consultò licet, vt ait Eustathius, τὸ παράδοξον, post carmina de Nepenthe, quæ in secunda parte laudauimus, statim subdit: Eust. ad 4. odyss.

ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
ἀνθρώπων, ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης. Homer. odyss. 4.

Medicus verò vnusquisque peritus super
omnes
Homines. Sanè enim Pæonis sunt ex generatione.

Itaque nec ex Homeri verbis, aliqua insurgit dubitatio; quinimò ad Medicum, quo sensu huiusmodi medicamentũ pertineat: iam manifestum apparet. Quod, scilicet, non nisi Chironis arte consequatur, & vt per salutem animæ, corpori etiã cum adhibeatur; secũdum Thracicam illam excantationem, quam Socrates εἰρωνικῶς ad Zamolsidem referens, Charmidi Plato in Charm.

dicebat, & suprà adduximus. Qua ratione in παρασκευῇ huius tractationis, hoc vnum tandem statuimus: corpus frugalitate, & temperantia decorandum: temperatis enim humoribus, nunquam ad aliquod violentum animi affectiones prorumpent.

Pertinere autem Nepenthes ad Chironem, imò, vt Medicinæ artis; ita & huius pharmaci auctorem fuisse: non solum ex Maximo Tyrio didicimus, sed luculento testimonio confirmauit Horatius, cum ad amicos scribens, eos diris sollicitudinibus leuare pectora suadet.

Hor. epod. ode 13.

Nobilis, vt grãdi cecinit Centaurus alumno.

Quem locum, non est interpretum, quos viderim, qui rectè exponat. cum ex Pindaro: quem in hac ode Horatius imitatur, ipsa petenda sit expositio, & ex his quæ suprà ex Pindari Scholiaste docuimus. Siquidem, cum circumferrentur antiquitus χείρωνος ὑποθῆκαι, hoc est carmina quædam celeberrima, in quibus Chiron Achillem de omnibus, quæ ad rectè viuendi institutionem pertinent, instruebat: volens Pindarus Thrasibulum, Xenocratis filium ad cultum deorum, & parentum venerationem excitare: sumpsit ex

Pyth. ode 6.

Pind. ibid.

ex hoc poëmate argumentum, & Chironis exemplo, ad Thrasibulum conuersus canit:

σύ τοι σχεθὼν νιν ἐπιδέξια χειρὸς ὀρθὰν
ἄγεις ἐφημοσύναν τὰν ποτ' ἐν ὄρεσι
φαντὶ μεγαλοσθενεῖ Φιλύ-
ρας υἱὸν ὀρφανιζομένῳ Πηλεΐδᾳ πα-
ραινεῖν μάλιστα μὲν Κρονίδαν
βαρυόπαν στεροπᾶν κεραυνῶν τε πρύτανιν
θεῶν σέβεσθαι
ταύτας δὲ μή ποτε τιμᾶς
ἀμείρειν γονέων βίον πεπρωμένον.

Tu vtiq; tenẽs eum(patrem)*dextera manu*
Rectam refers admonitionem, quam olim in montibus
Aiunt Philyræ
Filium robustißimo Pelidæ orbato parentibus
Consuluisse, videlicet potißimum quidem Saturnium
Grauisonum, fulgurum fulminumq; dominum,
Inter deos venerari:
Hoc vero nunquam honore
Priuare parentum vitam fatis datam.

Ex eodem Chironis poëmate, Horatius noster seligens: quod ad tristitiæ leuamen Chiron alumno cecinit, id est, in his

hypo

hypothecis ſuis docuit carminibus, captánſque ex illius perſona dictis ſuis auctoritatem: illum per proſopopœiam, ad
Horat.ibi. Pindari imitationem, hæc dicentem inducit:

Inuicte mortalis dea
Nate puer Thetide,
Te manet Aſſaraci tellus: quã frigida parui
Findunt Scamandri flumina,
Tubricus & Simois,
Vnde tibi reditum certa ſubtemine Parcæ
Rupere: nec mater domum
Cærula te reuehet,
Illic omne malum vino, cantuq́; leuato
Deformis ægrimoniæ
Dulcibus alloquijs.

Quod autem pro vino, & muſica intelligendum, quamuis Horatius more lyricorum. *Nos conuiuia, nos prælia virginum, cantamus vacui*, iucundè, elegantérque ad ſolatium ex conuictu, & muſica detorſerit: haud tamen digna Chironis ſeueritate interpretatio, neque Achillis educationi conformis indulgentia. cum huic vni maior, quàm cæteris Heroibus adhibita à Chirone diſciplina, vt qui in eo virtute, & viribus decorando, μᾶλλον, vt Theon ait, ἐφιλοτιμήθη *magis fuerit ambitioſus*: & ſumma

Hor.lib.1. ode 6.

Theõ Sophiſta in Achill.encomiũ & Chironis proſop.

ma

ma ipſius indignatio, quidquid ille, vel leuiter in hac inſtitutione deliquerit. Sed in hac re explicanda, commodiorem locum expectamus.

Nunc, cum iam ſufficienter ſit demonſtratum: Nepenthes philoſophicum eſſe remedium, & ab iis prodiiſſe, quorum munus ad virtutem inſtituere: in virtute quadam conſiſtere dicendum eſt. quod Petrarcha noſter indicabat. Pet. Rhyt. p. 1. ſonul. 45.

E col terzo beuete vn ſucco d'herba,
Che purghi ogni penſier, chel cor affligge.
Dolce à la fine, & al principio acerba.

Nam hæc peculiaris, & genuina virtutis nota: fructus habere dulces, radicem verò inſuauem. Quænam igitur virtutis ſpecies ſit, modò inquirendum. Heſiod. oper. lib. 1. Virgil. de litt. Pyth.

Et primùm, quod notiſſimũ eſt in Philoſophia morum, imò ex Homeri ſapientia deductum: ita ſe habere animi conſtitutionem dicimus, vt vna ſit eius pars ratio, altera rationis expers, qua iracundia continetur & cupiditas. Cúmque diuerſa harum partium ſit natura: neceſſe eſt diuerſam eſſe perfectionem. Virtutum ergo quædam in parte rationali, quædam in rationis experte collocantur: illas principes cum τ ἡγεμονικῆς occupent locum; Vid. Heraclid. in all. Hom. Plutarc. de virt. mor.

has

has comites aiunt. Síquidem à superiori perficiuntur, nec aliquid honestum faciunt, secundum rationem, quæ in eis est. ab altera enim mutuantur: à qua, velut iugales, ab auriga dirigantur, moderantúrque.

Huius prærogatiuæ esse Helenæ pharmacum, constat euidentissimè: cum pari modo ab eo modus, & regula reliquis partibus præscribatur. Quod Homerus expressit: νηπενθὲς & ἄχολον vocans. Nam ecquis est, qui non videat ἄχολον ad irascibilem pertinere, sicut νηπενθὲς concupiscibilem respicit? luctus enim in hac animi parte insidet, cum ex Cicerone, non aliud sit, quàm ægritudo ex personæ, quam concupimus interitu. Horatius manifestè desiderium vocauit: mortem Quintilij Vari flens.

Cicer. 4. Tuscul.

Hor. lib. 1. ode 24.

Quis desiderio sit pudor, aut modus
Tam cari capitis?

Arist. li. 3. mor. c. 13.

Et licet Aristoteles, neget eos, qui amicorum obitu maiorem dolorem capiunt, intemperantes dici: quæ intemperantia in hac animi parte collocatur, non est proinde, vt huic affectioni alia designari possit sedes. Et hinc rectiùs omnis diluitur dubitatio, quæ de vocis ἄχολον interpretatione,

tatione, in ſecunda parte nos morabatur.

Si igitur, per hoc medicamentum, habitum rationis Homerus intelligit, age, videamus quiſnam ſit? & nulli dubium eſt, vt Theages inquit Pythagoreus, rationalem hominis partẽ cognitione perfici. Theag. in li. de virt. Cognitio aut ſcientia eſt, vt geomemetria, & dialectica: aut ars, velut nauigandi, ſerendi: aut prudentia, qua quis cuncta tuetur agenda, ac diſponit: aut ſapientia, qua Deum agnoſcit, religionem colit. Ariſtoteles etiam τ̃ νοῦν, id eſt, *mentem*, ſiue *intelligentiam* conſiderat: quæ eſt principiorum, vt *totum ſua parte maius*. Et aliquem iſtorum eſſe, neceſſariò fatendum eſt. Sed in arte quadam conſiſtere, ſuadetur ex Antiphontis auctoritate, qui, vt inquit Plutarchus, & nos ſuprà docuimus: librum ſcripſit περὶ τῆς ἀλυπίας τέχνης, Plutarc. in Rhet. vit. nec ſcientiam ſimpliciter eſſe repugnat, ſi Tacitum attendamus, de Agrippina loquens, *illic paucos dies componendo animo inſumpſit, violenta luctu, & neſcia tolerandi.* Tacit. 3. annal.

Nos breuiter habitum prudentiæ ſtatuimus: neque exinde artem, vel ſcientiam eſſe reiicitur, cum vtrumque nomen virtuti conueniat, vt Maximus Tyrius elegantiſſimè docuit; & eo magis pruden- Max. Tyr. diſſert. 17.

tiæ,

Alcinous de Doct. Plat. c.29.

tiæ, quæ ex Platonicorum doctrina, *scientia* deſcribitur *bonorum malorumq́, & quæ media inter vtrumque ſunt animæ affectionibus quæ cuique ſunt propria præſcribens.* Et dici haud poteſt quam rectè Homero aptetur.

Homer. 4. odyſſ.

τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα ἐσθλά.

Talia Iouis filia habebat pharmaca.

μητιόεντα, ſi quidem hæc vox ἀπὸ τοῦ μήτιος deriuatur. μῆτις autem conſilium, & vt ait Chryſippus apud Galenum. ὡσανεὶ τὶς φρόνησις, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον τέχνη, &c. *quaſi quædam prudētia, & rerum quæ in vitæ actionem veniunt, ars.*

Galen. de Dogm. lib.3.c.8.

Eſt igitur Homeri ſenſus, non, vt ex Plutarcho refert Budæus, κατὰ τὴν θεωρητικὴν τέχνην ἐσκευασμένα, vel, vt ait Euſtathius, βουλῆς δεόμενα εἰς ἀποφυγὴν, ſed quemadmodum Volaterranus exponit, qui & ſi in Græcis vertendis F. Floridi cenſura pueriliter perſæpè labitur, hunc tamen locum meo iudicio ita vertit, vt quam rectiſſimè explicaſſe appareat, cum ait: *Tale igitur pharmacum Helena Iouis filia bonum admodum, & ad mentem conſiliúmve faciens habebat.* Et Iouis filiam, hoc in loco Helenam appellari, non eſt abs re: & ex

Volat. in Hom. ver. F. Florid. Sabinus in Apologia.

Athe

Athenæi verbis colligitur, quæ ſupra retulimus. qui quidem & vnam, & alteram conditionem notat: primò Helenam Iouis extitiſſe gnatam. Quod allegoricè, & ad rem noſtram ſi intelligas: quid aliud eſt Helena, quàm διάνοια, hoc eſt, vt ita hic mihi dicere concedatur, διὸς νοῦς, velut ex Ioue orta ſapientia? Altera conditio ab Ægyptiorum ſapientibus edocta, inquit Athenæus; quatenus à pædia, & longa exercitatione, prudentia nobis acquiratur. Dependet autem à varia inſtitutione: vt diuerſimodè inſtitutus, iuxta varios hominum mores, & Philoſophorum ſectas, diuerſimodè quis prudenter agere iudicetur. Sed de pædia, quæ ſpecialiter ad hanc prudentiam, de qua loquimur, pertineat: mox aliquid dicemus. nunc rem ipſam, ſuóque peculiari nomine definiamus.

Proficiſcitur, inquit Alcinous, à prudentia recta ratio, & à recta ratione, rectus animorum ſtatus conſtituitur. Siquidem virtus, (exemplo vtar Maximi Tyrij) vt Lacedæmoniorum reſpublica ſe habet: in qua populus ſub tali imperio viuit, vt minor pars, eáque optima imperet, altera obediat. Indiget autem altera pars

Alcin. de doct. Plat. cap. 28.

Tyr. diſſ. 17.

altera ; tam quæ imperat, ea quæ paret, quàm quæ paret conſeruationi eius,& tutela quæ imperat. Et ita in animis noſtris, qui conſeruantur,& præſidio, & moderatione egent, ſunt affectus. Ratio eſt quæ conſeruat,tuetur,& moderatur. Vt autem ad imperantis normam, tota componitur ciuitas : pari modo ab ipſa ratione,hic,vel ille ſtatus inducitur. Siquidē à praua imperandi diſpoſitione, turbæ, ſeditiones, ſeruitutes,& affectuum tyrannides oriuntur : rectam autem rationem pax, tranquillitas, felicitas, & ipſamet beatitudo conſequitur. Quem animi ſtatum, vno verbo μετριοπάθειαν Græci dicunt : & mediocritatem quandam, & temperationem affectuum explicat, quam probarunt Platonici, & eos ſecuti Peripatetici. Stoici verò exorſi ab eadem prudentia, in hac re concludunt : *qui prudens eſt, & temperans eſt : qui temperans eſt, & conſtans : qui conſtans eſt, & imperturbatus eſt : qui imperturbatus eſt, ſine triſtitia eſt.* Reiiciunt hi enim affectus omnes, & cupiditate, lætitia, & metu, ægritudine, & dolore velut malis,ſeditioſiſque incolis expulſis : receptiſque pro aliquibus eorum voluntate, gaudio,cautione,non modo quietam; ſed

Senec. epiſtol. 85.

omnino

omnino imperturbabilem politiam constituunt: & hanc animi firmitatem, & constantiam ἀπάθειαν dixere, Latinè *impatientiam*. Sed ambiguè, inquit Seneca: poterit enim contrarium eius, quod significare volumus, intelligi clariùs imperturbatio. Siquidem Cicero, vt notat D. Augustinus, quos Græci πάθη, *perturbationes* ferè semper appellat: quarum vacuitatem, siue carentiam, imperturbationem; siue mauis imperturbabilitatem, vtcumque appellabimus. Ad huius ἀπαθείας instar: constitutionem animi, haud ad omnes; sed tantummodo ad hanc specialem turbationem; quæ luctus dicitur, inconcussa stabilitate resistentis: ἀπένθειαν nominamus. Nec vocem ipsi cudimus, sed à doctissimo Budæo habemus: qui apud Theophrastum, loco quem in secunda parte adduximus, in illis verbis λήθην ποιεῖν, ϗ ἀπάθειαν τῶν κακῶν: ex quo Plinius ea exprimens, *obliuionem tristitiæ veniamq́; afferens habet. Fortasse autem Plinius* (inquit Budęus) *non ἀπάθειαν, quasi indolentiam, & impatibilitatem malorum, sed ἀπένθειαν legit, quasi luctus veniam, quod verbum alludit ad νηπενθές, vt suspicari subeat Plinium scripsisse obliuionem tristitiæ, veniamq́; luctus afferre.* Qua

Senec. epistol. 9.

S. Aug. de Ciuit. Dei lib. 9. c. 4.

Budæ. in l. qui venenum, ff. de verb. sign.

Plin. li. 25. cap. 2.

coniectura, alia certè ratione nos iuuat: nam hac voce mirum in modum constantia aduersus luctum exprimitur, *quæ illuencositas* nouo vocabulo Latinè diceretur. Et ita definiri potest tenor animi ad eam firmitatem, & duritiam producti, vt nullam ex obitu, vel internicione quorumcumque charissimorum capitum, solicitudinem, & tristitiam contrahat. *Et hæc est sola illa Helena*, ait literarum columen Lipsius, *quæ verum illud, legitimumq́; Nepenthes propinet, in quo obliuio curarum & dolorum.*

Lipsius de Const. lib. 1. cap. 6.

Sed quid paradoxon hoc Stoicorum inuentum: quod vix in scholis, vt ait Tullius, Stoici probant, & oppugnatam, exagitatam, atque adeò derisam, horum hominum sententiam, rursus excitare, & probare audebimus? an non, cum isthac apathia, quam ratio, atque religio abstulit, & stolones huiusmodi ἀπενθείας similiter excidendi, cum eadem ab istis, quàm ab illa nascantur absurda, & mala proueniant? Siquidem probatum est, humanam naturam negare alicuius animum immunem esse tristitia: sapientem non vinci mœrore, cæterum tangi: & affectus omnes naturales esse, non voluntarios omnium

nium viuentium ratio demonstrauit.

Fructus autem, si qui ex hac arbore, stupor, & inhumanitas. Nam, & misericordiam, inquit Augustinus, Stoicorum est solere culpare; & in homine præclarum, & excellens bonum est misericordia. addit Lactantius, vtrumque rectissimè à Plutarcho inculcatum, cuius verba præstat audire. τὸ μὲν οὖν ἀλγεῖν, καὶ δάκνεσθαι τελευτήσαντος υἱοῦ φυσικὴν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς λύπης, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρομαι τοῖς τὴν ἄγριον ὑμνοῦσι, καὶ σκληρὰν ἀπάθειαν ἔξω, καὶ τοῦ δυνατοῦ συμφέροντος οὖσαν. ἀφαιρήσεται γὰρ ἡμῶν αὕτη τὴν ἐκ τοῦ φιλεῖσθαι, καὶ φιλεῖν εὔνοιαν: ἣν παντὸς μᾶλλον διασώζειν ἀναγκαῖον: & vt Xilander vertit: *iam ex morte filij dolorem, ægritudinemque animi concipere res est talis, quæ à naturali profecta principio non sit in nostræ voluntatis sita libertate. Non enim eos probo, qui feram quandam laudibus ferunt duramque indolentiam, quæ neque contingere nobis potest, neque vt posse fingas commodatura nobis esset. abolitura enim erat quam conseruari maximè oportet, quæ ex amore vltro citroque existit beneuolentia.*

S.Aug.l.9. c.5. de Ciuit.Dei.

Lact.lib.6.

Plutarc. in consol. ad Apoll.

Itaque ex his (si rectè colligo) duo obiiciũtur: ἀπένθειαν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, hoc est, ex iis esse, quæ non sunt in nostra potestate.

Alterum mutuam inter homines beneuolentiam labefactare. Vtrisque occurrendum, & longè aliud esse facili negotio demonstrabitur. Et primùm nullum ex apenthia oriri malum: quandoquidem, & amor inter homines conseruatur, fouetúrque misericordia. Nec idem iudicium arbores omnes Thracica quadam agriculatione indiscriminatim præcidere, & rubos euellere, stolonésque in pomis, aut in oleis proceros amputare, hoc est, passiones, & adfectus omnes ab animis nostris auferre: & luctum eradicare. Hunc velut inutilem damnosúmque reiicimus, reliquos affectus, nec extirpandos cum Stoicis, nec compescendos, cum Peripateticis existimamus. Quamobrem sacra doctrina nos doceat, his etiam laxari fræna debere, si vnde fuerint, & cuius causa probauerimus. *Nec in disciplina nostra*, inquit S. Augustinus, *quæritur vtrùm pius animus irascatur, sed quare irascatur, nec vtrum sit tristis, sed vnde sit tristis; nec vtrum timeat, sed quid timeat. Irasci enim peccanti vt corrigatur, contristari cum afflicto vt liberetur, timeri periclitanti, ne pereat, nescio vtrum quisquam sana consideratione reprehendat.*

Cōparatio Herodis Attici apud A-gel. lib. 19. cap. 13.

S. Aug. l. 9. de Ciuit. Dei cap. 5.

Luctus verò nec lugenti, nec ei qui decessit,

cessit, nec erga Deum, nec erga homines aliquid boni, & vtilitatis in se habet: an ergo eo carere iustè quis imputabit? Si lugentem consideras, magna quidem amentia est, pœnas à se infelicitatis exigere, mala sua augere, & se mortuo quem deplorat adiicere. Quod si iucundam præreptam nobis, ob necessariorum funus consuetudinem dolemus, nec alia causa est, quâ eos desiderare contingat; si tanti iucunditatem facimus, cur eam si aliunde liceat, non potius aliquo modo nobis comparare, quàm voluntario mœrore affligi volumus? qui si torquet, non adiuuat, primo quoque tempore deponendus est, & ab inanibus solatiis, atq; amara quadam libidine dolendi animus recipiendus. Si ad eos qui obierunt respexeris,

Id cinerem, aut manes credis curare sepultos?

Nullis planctibus defuncta reuocantur, sors immota, & in æternum fixa nulla miseria mutatur, & mors tenet quidquid abstulit, desinat ergo dolor qui perit: & ab Homero animum sume, & ab his quibus Priamum Achilles alloquitur, vtramque hanc causam complexus. Homer. Iliad. 24.

ἄνσχεο, μηδ᾽ ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν.
οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμενος υἷος ἑῆος,

οὐδέ μιν ἀνστήσεις, πρὶν καὶ κακὸν ἄλλο πάθησθα.

Aequo animo tolera, aßiduo nec te ipſe dolore
Confice. proficies etenim nihil inde, nec ipsũ
Sic poteris nati lacrymando excire cadauer,
Sed grauiora tibi potius tormenta parabis.

Et cum animos noſtros æternum viuere indubitãter credamus: eos mortali corpore exutos, aut cœlum conſcendere, aut in inferna demergi: nec cum Seneca dicimus: *illa, quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabulam eſſe.* Itaque poſt huius vitæ vſuram, quicumque iſtorum contigerit locus, iam non amplius lugendum. Nam aut beatus, & diuorum conſortio potitur, aut damnatus eſt. Beatum flere inuidia eſt, monet Seneca, cum tantum nolis illi eſſe beneficij; ſed ob exiguũ tui commodum, iam vltra in huius vitæ miſeriis optares damnatum dementia. indignus quippe is omni affectu eſt, qui Deo inuiſus, capitali ſcelere reus, perpetuis cruciatibus deſtinatus occubuit. Si autem media loca petierit, vt tandiu ibi diuertat, donicũ omni labe expurgatus, cœleſtem vnde demiſſus eſt ſubeat patriam: iam remediis, non luctu indigebit, cum amare,

Vide Plat. in Menex.

&c bene velle ei qui mortuus est, non in hoc positum sit, vt tibi ipsi dolorē inferas, sed vt dilecto aliqua commodes ratione: quod omni animi tranquillitate, sacris operati, ex religionis instituto præstabimus. Nec alia in his casibus erga Deum pietas, quàm in ipsa æquanimitate, patientia, & gratiarum actione. Siquidem libet cum Horatio dicere: Horat. carm. li. 1. ode 24.

Tu frustrà pius, heu non ita creditum,
Poscis Quintilium deos.

Et cum mors præcipuum Dei donum, & semper ex eius dependeat prouidentia: qui eam damnat, tacitè de diuino iudicio conqueritur. vt & illi præterea, qui acerbitate funerum tacti, detestabili impietate palam superis irascuntur, & maledicunt. O quam rectè, & ad exemplū, Massilienses huiusmodi vsurpant disciplinam! vt apud eos sine lamentatione, sine planctu, luctus funeris die domestico sacrificio, adiectóque necessariorum conuiuio finiatur. Etenim subdit Valerius Maximus: Val. Max. lib. 2. c. 6. *Quid attinet, aut humano dolori indulgeri, aut diuino numini inuidiam fieri, quod immortalitatem suam nobiscum partiri noluerit?* An non & ipsi Romani luctum diis inuisum testati sunt, & religionis cæremoniis ad-

uersari, cum eum in voti solutione, in ædis dedicatione deponerent: & *Feriarum die*, vt inquit Petronius, *etiam lugentes ridebant?* Sed de hac re, ne sim prolixior: vide Ioannem Kirchmannum, scriptorem huius materiæ luculentissimum. Nec sunt cuiuscumque generis homines, quibus hic luctus probari debeat: nam si

Petron. in Satyr.

Io. Kirch. de fun. Ro. cap. 12.

> ἄφρονες ἄνθρωποι, καὶ νήπιοι οἳ τοὺς θανόντας
> κλαίουσι. vt ait Theognis.
>
> *Dementes homines, & stulti qui mortuos*
> *lugent.*

Theogn. in sent.

nónne dementiores, stolidioresq; qui hoc ab aliis exigant?

Celebratissimus Plato in sua Republica, nihil in hac re à legumlatoribus legē statuendum iudicauit, quippe, vt arbitror lacrymas in funeribus prohibere: ἄμορφον, inquit, tanquam ad aliquorum hominum imbecillitatem, quod fateor, nimis seuerum. ad eas autem adigere itidem absurdum, cum ex recta institutione non sit. Si enim sapientibus, non vulgo leges conderentur, vtique omnem prohibere oportuisset, vt Soloni placuit: quamuis & ei immodicus pro filio luctus obiiciatur. Sed cum popularis stultitiæ aliqua sit habenda ratio, si quid lessus permittatur: Lycurgus

Plato de leg. lib. 12.

Cic. lib. 3. Tuscul.

gus intra dies vndecim coërcuit, ipse Plato intra domesticos parietes sepeliendum statuit: cum inde scilicet nullum ad suos ciues honestatis, atque virtutis exemplar. & verè, vt inquit Homerus: Homer. Iliad.l.24.

οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.

Nulla est vtilitas frigidi luctus.

Nec profusum, insanúmque lugendi morē in Patrocli funere probasse Poëtam dicendum est, si quidem, id eo artificio canit, vt manifestum faciat, cōtrarium commendasse, & ita affectibus indulgere Achillem permittat: vt eorum moderationem, correctionémque solummodò extollat. Et huc spectant Thetidis admonitiones, Vlyssis consilia, & ipsius Patrocli verba in somnis ad Achillem.

θάπτε με ὅττι τάχιστα πύλας ἀΐδαο περήσω, Homer.
τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων. Iliad.Ψ.

Sepeli me quam citissimè, portas Plutonis vt intrem

Longè me abigunt animæ, vmbræ defunctorum.

Quod Tertullianus vidit, & acutissimè Ter.lib de ani.c.56. his verbis admonuit. *Nouimus autem præter Poëtica iura, pietatis quoque Homericæ industriam. Tanto magis enim curam sepulturæ collocauit, quanto etiam moram eius iniuriosam*

anima

animabus incusauit, simul & nequis defunctum domi detinens ipse amplius cum illo macteretur enormitate solatij dolore nutriti. Ita querelas animæ insepultæ ad vtrumque consinxit, vt instantia funeris, & honor corporum seruetur, & mæror adfectuum temperetur. Et Iouis lacrymas ob Sarpedonis mortem, aliud annuere, quam ad luctus commendationem pertineat, vetus scriptor Heraclides indicauit.

Homer. Iliad. 16. Plat. lib. 3. de rep. Heracl. in all. Hom.

Non est igitur in hac lugendi consuetudine bonum, nec quidpiam in eius abrogatione: quod minimè decens videatur, & meritò cum Germanico, velut lege statuendum: NON DECET DEFVNCTVM IGNAVO QVESTV PROSEQVI. Quod verò ait Plutarchus: auferri τὴν ἐκ τοῦ φιλεῖσθαι, καὶ φιλεῖν εὔνοιαν: quasi eos, quos post mortem lugendos negamus: viuentes, nobísque coniunctos amare prohibeamus. cum sine dolore amittatur quicquid sine amore possidetur. constantissimè negamus. Ament sese inuicem mutuáque concertent affectione parentes, filij, fratres, consanguinei, affines, conciues, & ipsi amici, qui & nomine dilectionem profitentur: hoc vnum tantum indicimus, vt salutariter ament. Neque hic

Tacit. li. 4. ann.

hic Epicureos insector: qui amicitias proprio commodo, atque voluptate metiebantur, sed cum Epicteti cautione. ἐφ' ἑκάστου τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείας παρεχόντων, ἢ στεργομένων μέμνησο ἐπιλέγειν ὁποῖόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρχόμενος, ἂν χύτραν στέργῃς, ὅτι χύτραν στέργεις. κατεαγείσης γὰρ αὐτῆς οὐ ταραχθήσῃ ἂν παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἢ γυναῖκα, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς. ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ οὐ ταραχθήσῃ. *Singulis in rebus, quæ vel delectant, vel vsui seruiunt, vel diliguntur, memento considerare cuiusmodi sint, exorsus à minutißimis. Si ollam diligis te ollam diligere, nam ea confracta non perturbaberis.* Id ipsum præcipit Seneca, *in procinctu semper stet animus, & id quod necesse est, nunquam timeat, & quod incertum est semper exspectet.* Hoc etiam à Philosophia sumptum, Terentius ita commodè expressit.

Laërt. in vit. Epicu. Plutarc. de amor. in lib. Epict. in Ench. c. 3.

Senec. cõs. ad Polyb. cap. 30.

Terent. in Adelph.

Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt maximè, tum maximè meditari secum oportet, quo pacto aduersam ærumnam ferat, pericla, damna, exilia. Peregrè rediens semper cogitet aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ: communia esse hæc, fieri posse, vt ne ne quid animo sit nouum, quicquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

Socra

Socrates tali exercitatione ſapientiſſimus, vel cum ſemetipſum efferret, & iam hauſtu vnico à morte abeſſet: mira animi tranquillitate, iocis cantileníſque delectabatur. Semper quidem mori didicerat, dum viueret: & cum mori iuberetur, ſemper ſe victurum putabat. Quid enim magnum, aut inſolens eſt, ſi quod mortale eſt emoritur? Nec aliter, quàm diutina huiuſmodi contemplatione profecerat Anaxagoras: qui nunciata filij morte, ſciebam iam illum genuiſſe mortalem reſpondit: nullíſque datis triſtitiæ, ac fracti animi indiciis, diſputationem, quam forte inter familiares de natura rerum habebat, ad finem vſque conſtantiſſimè produxit. Meritò igitur, hęc laudatiſſima carmina, & ipſe Cicero laudibus celebrat.

Plutarc. in conſol. ad Apoll. Cic. lib. 3. Tuſcul. Hieron. in epit. Nep.

Cic. lib. 3. Tuſcul.

Ego cum genui tunc morituros ſciui, & ei rei ſuſtuli:
Præterea ad Troiam cum miſi ad defendendam Græciam,
Sciebam me in mortiferum bellum non in epulas mittere.

Ad alteram ex Plutarcho difficultatem, dolorem ſcilicet ob neceſſariorum interitum, φυσικὴν ἔχειν τὴν ἀρχὴν, *naturale habere principium*. vltrò id à nobis aſſeritur,

nitur, ſed tamen ἐφ' ἡμῖν, in noſtra eſſe poteſtate ſecus, ac ille dicebat contendimus. Neque hoc portentum Stoicorum, nam ita eſſe, vel ipſa tandem fatebitur Academia. Nam cum luctus animi quædam affectio, ſi de affectibus cum Stoicis ſentiendum: nulla nos vrgeret difficultas. Siquidem, aut cum Chryſippo, cuius opinio magis apud Stoicos obtinuit, diceremus: affectus omnes κρίσεις τινὰς εἶναι, *iudicia quædam eſſe*; aut Zenonis amplecteremur ſententiam: qui, vt ait Galenus, non iudicia affectus eſſe cenſebat. ἀλλὰ τὰς ἐπιγινομένας αὐταῖς συστολάς, καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε, καὶ τὰς πτώσεις τῆς ψυχῆς. *Sed iudicijs ſuperuenientes contractiones, & ſolutiones, elationes, item & deiectiones animæ.* Et ita ſemper concluderemus: *perturbationes*, vt Ciceronis verba vſurpem, *voluntarias eſſe * opinionisq́ue iudicio ſuſcipi, & omnium perturbationum * eſſe matrem immoderatam quandam intemperantiam.*

Chryſip. in 1. de affec. apud Gal. de Decr. Hippoc. & Plat. lib. 4. cap. 8.

Zen. apud Gal. ibid.

Cic. Acad. 1.

Sed patiar in contrariam ſententiam duci: cuius ratio, vel omnium maximum Stoicorum Poſſidoniū mouit, vt ab vtriſque his opinionibus alienus: neque iudicia, neque iudiciis ſuccedentia eſſe affectus putaret, ſed oriri eos ex iraſcibili, &

Poſſidon. apud Gal. ibid.

concu

concupiſcibili facultate. Quod communiter inter Philoſophos receptum eſt. Inter eorum tamen exortum, & progreſſum, diſtinguendum cum ſapientiſſimo Epicteto. Quam diſtinctionem profert Agellius, & ex Agellio S. Auguſtinus in re præſenti notatu, atque relatu ſatis dignam. *Viſiones animi*, inquit Epictetus, *quas* φαντασίας Philoſophi appellant, *quibus mens hominis, prima ſtatim ſpecie accidentis ad animum rei pellitur, non voluntatis ſunt, neque arbitrij, ſed vi quadam ſua inferunt ſeſe hominibus noſcitandæ: Probationes autem, quas* συγκαταθέσεις *vocant, quibus eadem viſa noſcuntur, ac dijudicantur, voluntariæ ſunt, fiuntq́; hominum arbitratu.* Exemplo, ſi lubet hæc doctrina illuſtrari poteſt. Si quidem in amore tria obſeruātur conſpicuè. Primum enim, animi motus, cum pulchrum obiicitur. fertur namque ad ipſum naturali propenſione animus: & amorem dici, & non eſſe in noſtra poteſtate conſtat. Cùm verò facta ſit conſequendi ſpes: emergit conſenſu, & deliberatione appetitus. Deinde ad ſpeciem viſam exardeſcens, & vehementiori impetu ad fructum properans: fit ſtabilis, & voluntaria libido: quam magis propriè amo-

Agellius noct. Att. lib. 19. c. 1. S. Auguſt. l. 9. de ciu. Dei cap. 4.

rem

rem nuncupamus, nec eſt Philoſophorum, qui illum haud eſſe in noſtra poteſtate autumet, cum deſiderium definiant pulchritudinis. Nam quod à natura eſt, illico in ipſo ortu occideret: niſi conſenſu, approbatione, voluptate, vel in monſtrum adoleſceret. Idem in genere de affectibus, Seneca: *Eſt primus motus non voluntarius, quaſi præparatio affectus, & quædam comminatio. Alter cum voluntate non contumaci. Tertius motus eſt iam impotens, qui rationem euicit.* Sed de his aliqua alia apud clariſſimum Stoicæ doctrinæ adſertorē Lipſium: quem vtiliter in hac re conſuluimus. Cúmque ita ſe habeat: *Aut nihil*, inquit S. Auguſtinus, *aut penè nihil diſtat inter Stoicorum aliorumq́ue Philoſophorum opinionem de paßionibus, & perturbationibus animorum.* Quod ante eum Cicero dixerat: & idem notat: cum *Stoicos verbis magis, quàm rebus aduerſus Platonicos, ſeu Peripateticos certare conuincit.*

Aristot. in rh. c. prop.

Senec. l. 2. de ira, c. 4.

S. Aug. l. 9. c. 4. de ciu. Dei.

Vt amor ergo naturale habet principium, & eſt in noſtra poteſtate: ita & natura inſitum in funeribus coniunctorum obtriſtari. Lugere autem, ne dum παρὰ τοῦ μέτρου παρεκφέρεσθαι, καὶ συναύξειν τὰ πένθη, *ſupra modum differri, luctumq́ue adaugere,*

Plutarch. in conſ. ad Apoll.

quod etiam dicebat Plutarchus: haud hominibus naturale, ſed ex falſa quadam opinione eſt: itaque & voluntarium, καὶ ἐφ' ἡμῖν. Quamobrem non inconcinnè hac ſuper re, huiuſmodi ab Æſopo narratur Apologus. quod ſcilicet, cum genitis à ſe Diis honores, & munia ſingulis aſcriberet Iuppiter: acceſſiſſétque ad eum cum aliis, etiam luctus, ſibíq; huiuſmodi quidpiam expoſtulaſſet: Iouem dixiſſe, hoc ſe illi concedere munus, vt ſolis ſcilicet iis, qui voluiſſent, & illum elegiſſent, ſemper adeſſet. Ad eos igitur ingruit, qui eum colunt: & ſi ab initio repuleris, neque animum permittas ſauciari, quam longè ſemper à te aberit. Sed homines cum naturali ægritudini ſuapte natura modicæ & exili præter fas decénſque opinionum fomenta falſarum ſubminiſtrent, illíque vano quodam erroris conſenſu agreſtes, etiam ſæpiùs, & immanes miſceant affectiones: ad immodicos poſtea luctus, turpéſque interdum, & fœmineos eiulatus, & inexplebilia lacrymarum ſtudia, non immeritò deuoluuntur. Ex quibus etiam clarè perſpici poteſt: immodicas iſtas animorum ægritudines ex corruptis peruerſíſque opinionum fallaciis, & non ex rerum

Æſop. in Fab.

Cic. lib. 3. Tuſcul.

rum

rum natura temerè esse susceptas. Itaque satis appositè, apud Philemonem Comicum, seruus quidam dicebat: Philem. in fragm.

μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ δέσποτα
αὐτοὶ δι' αὑτοὺς ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
οἷον τέθνηκεν υἱὸς ἢ μήτηρ τινί,
ἢ νὴ δι' ἄλλων τῶν ἀναγκαίων γέ τις,
εἰ μὴ λάβῃ τοῦτ'. Ἀπέθανεν ἄνθρωπος γὰρ ἦν.
τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν ἡλίκον περ ἦν
ἐὰν δ' Ἀβίωτος ὁ βίος, οὐκέτ' ὄψομαι,
Ἀπόλωλεν. ἐν γ' αὐτῷ τοῦτ' ἐὰν σκοπῇ
πρὸς τοῖς κακοῖς τούτοις ἕτερα συλλέγει κακά.
ὁ δὲ τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν
τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δὲ λαμβάνει.

Id est:

Grauiora quàm suapte natura forent,
O Here, sibimet plurimi reddunt mala.
Si namq; mortuus sit alicui filius,
Materve sit prærepta morte cuipiam,
Aut aliquis eius ex propinquorum grege,
Et cogitet ita, Mortem obijt, homo quippe erat:
Tantum est malum quantum quod antè iam fuit.
At verò, Acerba vita de hinc futura mihi est,
Non hunc videbo postmodum: Perijt enim:
Hæc cogitare si quis intra se velit,

Adiungit ille noua prioribus mala;
Sin cuncta cum ratione quis perpenderit,
Malum quod inerat detrahens, bonum capit.

Homerus etiam, qua eius est in obumbrandis rebus diuinitas: idem., latiúsque sub Ates fabula, meo iudicio designauit. Nam

Homer. Iliad. 19. τῆς μὲν, ait, θ' ἁπαλοὶ πόδες· οὐ γὰρ ἐπ' οὔδει
πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥγε κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει,
βλάπτουσ' ἀνθρώπους.

huius quidem molles pedes, non enim ad terram
Appropinquat, sed hæc per virorum capita incedit,
Lædens homines, &c.

ἄτη, doctis viris *noxa* interpretatur: ἀβουλία, & φρενοβλάβεια, & luctus etiam exponitur. Omne enim detrimentum est, quod homines offendit: per eorum capita mollibus incedens pedibus. quod, quid aliud denotat, quàm ex opinionibus: quæ sensim in hominum mentes illabuntur, id fieri? Quamobrem, si rectè intelligatur: verissimum, atque omnium assensu celebrandum optimi & moderatissimi senis
Epict. in Enchirid. acroama. ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα

ματα ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. cui concinunt verba Stoici Cordubensis. *Quæ cum lacrymis amittimus, ſcies non damnum in his moleſtum eſſe, ſed opinionem damni.* Et hac turbatione is ſolum immunis, qui Homeri pharmacum ad mentem animi, conſiliúmve proficiens ebibat: & eam aſſequatur prudentiam, quam huius æquanimitatis cauſam eſſe probauimus. Senec.epiſtol.42.

Sed vt ad hanc prudentiam tandem referamus orationem: dependere eam ἀπὸ τῆς παιδίας monuimus, quod etiam Epictetus noſter edocuit; cum poſt verba paulò ante adducta, & in eodem capite: differentias ἀπαιδεύτου, καὶ ἠργμένου παιδεύεσθαι, καὶ πεπαιδευμένου exponit: & ſolius eruditi eſſe ſine peccato, & ſine querela ob rationis perfectionem, vt Simplicius notat, & brutę partis cum ea conſenſionem, & obedientiam. Nam ea propriè eſt eruditio, cum puer qui in nobis à Pædagogo, qui & ipſe in nobis eſt, caſtigatur: &, vt dicebamus cum Achilles à Chirone inſtruitur, & pars illa: quæ rationis expers eſt, à recta ratione moderatur, dirigitúrque ſecundum Homeri doctrinam, hoc illud eſt, quod ipſe inquit: Nepenthes Ægyptium eſſe pharmacum, & ab Regibus il- Epict.ibid.

lius regionis curatum. Nec enim absque allegoria prætereundum, cum sanè indecens videretur, ei genti remedium aduersus luctum tribuere: quæ omnium in hac re indulgentissima iudicatur, φιλόθρηνοι siquidem Ægyptij dicti, καὶ φιλοπένθεις, id est, eiulatores, ac lugendi amantes. Licet temerè à magno Scaligero pro φιλόθρηνοι, apud Ptolemæum φιλόθρησκοι reponatur. Constat etiam & lugendi aliis fuisse exemplo. nam hæc Seruius, apud Virgilium scribit: *Morem lugendi quidam dicunt Aegyptios inuenisse: eos enim primos Liberum, quem Osirim appellant, à fratre Tyfone per insidias interemptum, atra veste luxisse, inde cæteris gentibus traditum, vt post interitum proximorum suorum, veste mutata lugerent.*

Scalig. in Man. sphe. Ptolem. quadr. l. 2. cap. 3. Vide Plut. in cons. ad Apoll. Seruius ad lib. 11. Æn.

Est igitur Ægyptium hoc pharmacum, quia secundum Ægyptiorum pædiam cōcinnatum. quod in duplicem sensum, appositè ad hanc partem, capi potest: videlicet, propter doctrinam medicinę, & propter Philosophiam: sorores quippe has artes vocat Tertullianus: & eandem patriam sibi vendicare par est. Sed pro medicina, haud vulgarem illam intelligimus, cuius & ex Ægypto origo, & hominum corpora

Tert. li. de anim. c. 2.

corpora curat; vel distributim per eorum partes, vt supra indicauimus: vel quomodocumq; id sit. Nec enim ambigitur medicinā huiusmodi, primū Ægyptios ostendisse: vt luculenter Hieronymus Mercurialis probauit. Verum cum nobilissimum sit Homeri medicamentum, & quid maius quod solum Medicorum filij nouerint: non ad homines, sed ad Deos referendum. ita vt apenthias beneficium, diuina curatione obtineamus: qualis Serapidis est medicina: ad quam annuisse Homerum, cum ex Ægypto prodiisse narrat; si coniecturas nostras libuerit perpendere: facilè quis iudicabit. Præstat igitur aliquanto copiosius explicare. Fuit autem Serapis, vt ait S. Augustinus omnium maximus Ægyptiorum Deus, non solùm per totam Ægyptum, sed vt erat gentium stultitia, in Græcia, & Romæ summa veneratione cultus. *Et Deum hunc*, inquit Tacitus, *multi Aesculapium, quod medeatur ægris corporibus, quidam Osirim antiquißimum illius gentis numen, plerique Iouem, vt rerum omnium potentem, plurimi Ditem patrem, insignibus, quæ in ipso manifestè, aut per ambages coniectant.* Cuius tam variæ nomenclaturæ rationes, nullibi meliùs

Merc. var. lect. cap.

S. August. libr. 18. de ciuit. Dei, cap. 5.

Tacit. histor. lib. 4.

Arist. orat. in Serap.

quàm apud Aristidem indicantur: cum huius numinis opera commemorat, cuius locum, non possum quin huc adscribam. Haud tamen Græcè, ignoscant φιλέλληνες, sed vt latinitate donatum ab Gulielmo Cantero. *Tria*, inquit, *in quouis homine considerentur, quæ vitam eius continent, animus, corpus, & quæ de exteris ad vsum pertinent: his omnibus Deus hic præest, qui & initio nos in lucem atque imperium suum perducit, & iam natis necessaria procurat omnia, animum quidem nostrum sapientia exornans, quæ sola deorum cum hominibus cognationem demonstrat, quamq; alijs, tum hominibus, tum animalibus præstamus, & quæ deorum naturam sacra mysteria, & opificiorum genera omnia docuit, & constituit, veri & falsi discrimen eruit, vitam denique totam informauit: animum ergo sapientia purgans, corpus verò sanitatis beeneficio, sine quo nec animi dotibus, nec alia commoditate vlla frui liceat, conseruans.* Et paulò post. *Tanta est eius erga nos per omnem vitam benignitas, cum nullus ab eo locus intactus sit relictus, quin omnia quæcumque ad hominem requiruntur inuestigaret, & per eam beneficentiam suam diffunderet, ab animo exorsus, & in externis commoditatibus desinens. Itaque pro harmonia vitam no-*

stram

stram habet, quam donis suis conglutinet sapientiæ quidem amorem, per sanitatem adferendo, sanitatem verò opum additamento condiendo, extrema denique medio, tamquam clauo animi bona videlicet ac diuitiarum fructum sanitate connectendo, & confirmando. Hactenus Orator, & hanc admirabilem medicinam, animo atque oratione, vt notat Petrus Victorius Serapim fecisse: hi Varronis ex Eumenidibus versus, explicare videntur. Petr. Vict. var. lect. li. 25. c. 11.

Hospes, quid miras animo curare Serapim?
Quid, quasi non curet tantidem Aristoteles?
Aut ambos mira, aut noli mirare de eodem.

Quamuis sciam aliud Turnebo placuisse: *numo*, pro *animo* substituenti, & hanc lectionem Gaspard Hosfmannus doctissimus auctor probauerit. Huius etiam numinis auspicio, Vespasianus Romanus imperator Alexandriæ dum esset, duos ex ea gente; quorum alter tabe oculorum, alter manu æger, vel debili crure, vt ait Tranquillus, pristinæ sanitati restituit; hunc iuxta Serapidis monitum vestigio calcans, cæcum oris excremento respergens, vt Tacitus, & Suetonius memoriæ Turneb. aduer. li. 4. cap. 11. Hosfman. var. lect. lib. 4. c. 42. Tacit. histor. lib. 4. Tranquil. in Vesp.

prodiderunt. Idem elegantiſſimus auctor humanitatis Varro apud Nonium, ex magni Scaligeri emendatione: vſum ſe hac medicina, & quænam fuerit indicat. *Ego medicina,* inquit, *Serapi vtor. Quotidie Præcantor. intelligo rectè ſcriptum eſſe Delphis. Theon era.* Ex iſtis enim Varronis verbis, infert idem Hosfmannus. indubitatè colligitur in Serapis parietibus præceptum illud ſcriptum fuiſſe, *quotidie præcantor:* ea erat medicina Serapis, quæ homines cultui deorum, & pietati aſſueſcere inſtituebat.

Nonius in voce præcantor.

Hosfman. ibid.

Vide Lector, quàm rectè hęc cum Chironis medicina conueniant: cuius ὑποθήκας, ſi ad Homeri pharmacum pertinere mecum probaſti, & huiuſcemodi Serapidis præcepta, ab eo haud aliena eſſe, nunc neceſſariò exiſtimabis. Verùm enim verò cum quæ amplius in his parietibus legerentur, non eſt qui memoriæ prodiderit: illud non omittendum, quod Suidas retulit: hoc eſt, dum Theodoſij principatu templa gentilium euerterentur, in Serapidis fano hieroglyphicas litteras inuentas fuiſſe, in quibus Crucis figura cerneretur: quam Hieroglyphicorum periti dicerent, futuræ vitæ habere notationem.

Socrat. lib. 9. hiſt. tripat.

Quid

Quid eſt Crucis ſignum, niſi ὑγείας chara-
cter, ſalutis, & ſoſpitatis ſignaculum? Ne-
que mirum eam in Serapidis templo in-
uentam; ſi dictu maiora, & quamplurima
digna admiratione, ex eius oraculo pro-
diiſſe idem meminerit. Nam conſulenti
cuidam Ægypti Regi: quiſnam ſe eſſet
beatior? ita reſpondiſſe fertur:

Suidas in Thulis.

πρῶτα θεὸς μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα
σὺν αὐτοῖς,
σύμφυτα δὴ τρία πάντα, καὶ εἰς ἓν ἰόντα.

Principio Deus eſt, tum Verbum, his Spiritus
vna eſt.
Congenita hæc tria ſunt cuncta hæc tenden-
tia in vnum.

Et ſi licet Ægyptiorum ſpoliis locupleta-
ri, quid admirandum magis, quàm ſan-
ctiſſimum Trinitatis myſterium, huius
dæmonis reſponſo Gentilium auribus in-
latum? Nec in alio veram felicitatem, &
beatitudinem eſſe, ſupra omnium regum
fortunas, quàm in hac auguſtiſſima Tria-
de indicatum? Cui igitur magis, quàm
huic numini exhilarans conueniet Ho-
meri pharmacum? Quod ſi ab medicina
Ægyptiorum manauit: ex nulla alia, quàm
ab hac Serapidis fluxiſſe dicendum erit.
Et vt libentiùs affirmes, ſciendum eſt mul-
tum

tum in huius Serapidis vocis etymo, siue Sarapidis, ita etiam ſcribitur, à veteribus insudatum. Philarchus apud Plutarchum, παρὰ τὸ σαίρειν; quod eſt *comere & ornare*. Aliqui *Sarapis* interpretātur, velut *Soroſapis*, vel *Sorapis*, id eſt, ἀπὸ τοῦ σόρου, *Apis*, vel *Bouis*, vt aiunt, vel *Regis arcam*, & *ſepulcralem ciſtam*. Cuius opinionis Varro, vt refert S. Auguſtinus. Alij παρὰ τὸ σεύεσθαι, καὶ τὸ σοῦσθαι τὴν τοῦ παντὸς ἅμα κίνησιν: *quod Deus ipſe ſit vniuerſi motus auctor*. Quas opiniones damnat Plutarchus, velut maximum abſurdum: Ægyptiorum nomen Græcè interpretari. Nam hac ratione, ſi Deo placet, ad vocem illam æquè proximius referri poſſet: qua Alceus Pictacum Philoſophum notabat: eum σαράποδα, vt ait Laërtius, καὶ σάραπον vocans, διὰ τὸ πλατύπουν εἶναι, καὶ ἐπισύρειν τὸ πόδε, *quod latos, ipſosq; traheret pedes*. Et conſentiret cum Ægyptiorum fabulis, quas de Ioue celebrant. cum, vt ex Eudoxo, ibidem refert Plutarchus, ineptum ad ambulationem perhibent; ὡς τῶν σκελῶν συμπεφυκότων αὐτῷ, velut *connatis inter ſe pedibus*. τὸ σαράποδα exprimit *vox ſarapolla*, quâ vulgus Neapolitanum priſtinæ Græcitatis veſtigium, adhuc vtitur: cum τοῖς μονάχοις aliquando

Plutarc. de Iſid. & Oſirid.

Cle. Alex. adh. ad g.

S. Aug. de Ciuit. Dei, lib. 18. c. 5.

Plut. ibid.

Diogen. in Pictaco.

Plutarc. de Iſid. & Oſirid.

quando pueriliter iocatur. Credo eodem ſenſu, quo Maſſenſem gentem pipulo differt. niſi ex reliquo cæpis conuicio, vtrumque fortaſſe ad Ægyptios ſit referendum: qui Dictyn Iſidis alumnum cæpe captantem, in aquam, & propterea in mortem incidiſſe commemorant; cum id ipſum ſit, quod blaterat.

Sed his iocis relictis, quid de Sarapide ſcribat Plutarchus audiamus. ἐγὼ δὲ, inquit, εἰ μὲν Αἰγύπτιόν ἐστι τοὔνομα τοῦ Σαράπιδος, εὐφροσύνην αὐτὸ δηλοῦν οἴομαι, καὶ χαρμοσύνην, τεκμαιρόμενος ὅτι τὴν ἑορτὴν Αἰγύπτιοι τὰ χαρμόσυνα σαίρει καλοῦσιν. *At ego cum Sarapidis Aegyptium ſit nomen, lætitiam, & hilaritatem ſignificare autumo, inde coniecturam ducens, quod* τὰ χαρμόσυνα, id eſt, *hilaria feſta Aegyptij appellant* σαίρει, &c. Hoc etiam etymon, in ſua, quam tanti vẽditat, Cymmeria lingua Goropius amplectitur: & ex iis particulis hoc nomen componit, ex quibus ſenſus; vt *Serapis* ſit, *qui dolores*, vt ipſe ait, *noſtros, & ſcabiem abſtergit*, & alia huiuſmodi quæ apud ipſum erit videre. Et ſi ita eſt, quid quæſo dici, aut cogitari poteſt accommodatius ad rem noſtram? Nam ſi hic Deus lætitia, & hilaritas interpretatur: Homeri Nepenthes,

Plut. ibid.

Gorop. hierogl. lib. 16.

penthes, re verâ ex Serapidis erit medicina, cum lætificum, & exhilarans ſit medicamentum, eo magis cum à Thone Rege prodierit, quem ex Strabone habes propè Vrbem dominatum: cui Canobus nauis Menelai gubernator nomen reliquit: vbi Serapidis templum religiosè cultum, in quo inquit auctor grauiſſimus, συγγράφουσι δέ τινες καὶ τὰς θεραπείας, ἄλλοι δὲ ἀρετὰς τῶν ἐνταῦθα λογίων, *ſunt qui curationes conſcribant, quidam virtutes ibi editorum oraculorum.* Ægyptium ergo Nepenthes, quia Serapidis curatione aſſequitur, & ex his quæ diximus: conſiſtere eam in ſapientia animi, cultu deorum, & ſpe futuræ beatitudinis, eſt manifeſtum.

Strabo geogr. lib. 10.

Sed cum nihil aliud de huiuſmodi medicina ad rem noſtram ſuppetat, tranſco ad Philoſophiam: quam ſibi vendicare Ægyptum, & inde in varias gentes, & ipſam Græciam tranſlatam libri omnes fatentur. Et licet Ægyptiis antiquiores Magos, & ipſos ſapientiæ antiſtites Ariſtoteles dicat: negari tamen non poteſt, aliunde quàm à Memphiticis Sacerdotibus, Philoſophiam ad Græcos homines haud deriuaſſe. Siquidem Thales ipſe, qui Ionicam inchoauit, à qua omnes aliæ Philo-

Ariſt. li. de Philoſop. apud Diogen. Laërt. in prohe.

ſopho

ſophorum ſectæ in Græcia manarunt:nullo præceptore vſus eſt; ſed, vt ait Strommateus, ſolum cum Prophetis Ægyptiorum congreſſum habuit. Pythagoras alter Philoſophiæ auctor, quam Italicam dixere: in Ægypto ad eam ſibi comparandam peregrinatus eſt, vbi Oenyphim Heliopolitam audiuit, vel, vt ait Plutarchus, Sonchedum archiprophetam. Sed vt cæteros omittam;quos ſi enumerarem, prolixior eſſem: Plato ille magnus, piè, ſanctéque ſapiens: nónne Sechnuphidis Heliopolitani diſcipulus fuit? ipſe certè ſuis ſcriptis, ſapientiſſimum quendam totius Ægypti Regem memorat;quem Triſmegiſtum fuiſſe Hermetem,& ab eo plurima hauſiſſe, cum Clemente Alexandrino, Tertullianus conſentit. Homerum verò, doctrina huius gentis imbutum:ſuperfluum eſt affirmare, cum non deſint, qui in Ægypto ortum eſſe contendant. Eius igitur pharmacum Nepenthes, ſi Ægyptiorum Regum induſtria concinnatur: iam planè liquere exiſtimo, ſtudio Philoſophiæ comparari: ídque Poëtam docere voluiſſe, ad eam gentem referens, vnde bonæ artes in Græciam prouenere, nec aliena, iis regibus attribuit. in cuius

Diogen.in Thalete. Cle. Alex. ſtrom.li.1.

Plutarc.de Iſid. & Oſirid.

Cle. Alex. ſtrom.li.1. Tert.li.de anim.

Amasis apud Stob. serm. 278.

fidem Amasis, qui vniuersam Ægyptum dominatus est; cum epistolam scriberet ad quendam, qui filium amiserat: εἰ ὅτε μηδέπω ἦν, dixit, οὐκ ἐλύπου μήδε νῦν λυπηθῇς, ὅτε οὐκ ἔτ᾽ ἐστιν. *Si non tristatus es cum nondum esset, nec nunc quidem dolere debes, cum non amplius sit.* Quod si huiusmodi coniectura arrideat, cum iam in varias partes diuulsa Philosophia, pluresque Philosophorum sectæ: cuius studio ad ἀπένθειαν, & hunc tranquillitatis statum perueniemus?

Suidas in verbo, ἱερατική. Herod. in Euterpe.

Si Pythagoreorum dogmata considero, eorum ἀθανασία, & μετεμψύχωσις: quæ, & ab ipsis Ægyptiis, teste Suida, huius Philosophiæ primis auctoribus deriuatur, aliquod nostræ opinionis fulcrum. Non vtique lugeretur mortuus: qui viuere, vel etiam mutato corpore crederetur.

Plutarc. in consol. ad Apoll.

Plutarchus de iis, illud præceptum extollit.

ὅσσα δὲ δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε᾽ ἔχουσιν,
ὧν ἂν μοῖραν ἔχοις, ταύτην ἔχε, μηδ᾽ ἀγανάκτει.

Iniungent diuina tibi, quos fata dolores,
Hos, vt eueniant, animo fer leniter æquo.

Plura equidem habent, ad moderandos affectus vtiliter excogitata: quorum frequenti

quenti meditatione, atque obſeruantia, non ſolum ad optimum rationis ſtatum peruenies, ſed ſummam felicitatem adeptus: tandem, vt eorum Dux, aureis pollicetur carminibus. Pythag. in aur. carm.

ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

Eris immortalis Deus incorruptibilis, nec amplius mortalis.

Plato quoque & ab eo Academici dicti, ducunt nos leui greſſu ad eam prudentiam: quam ad arcendum luctum neceſſariam demonſtrauimus. Sed his, aliiſque omnibus Stoicorum Philoſophia antecedit; vtpotè, quæ ſeuerè magis, robuſtè, viriliterque nos exerceat, & valentior ſit, ac alter Alcides (Alcidi enim Stoicorum ſapientem rectè comparant) hæc ſiue opinionum, ſiue naturalium paſſionum monſtra conterere, eáque firmitate, ac conſtantia animum munit, & in illa virtutis arce reponit, vt tutum ſeuerúmque ſuper omnes humanæ vitæ tempeſtates reddat. Id eo cõſilio affirmare audeo: quod ſciam magis ad Homeri mentem, qui licet omnium doctrinarum fons, & cuiuſuis ſectæ Philoſophorum pater: in Odyſſea tamen magis Stoicorum ſapientiam repræſen-

Lipsius in manual. l. 1. diss. 17. Heinsius orat. 9. de Stoic. phil.

tat, quod duo Leidensis scholæ numina Lipsius „& Heinsius optimis argumentis demonstrarunt. vtrisque Vlysses Stoici sapientis exemplar, vel cum nudus in littore sine amicis, sine opibus, sine externo vllo apparatu introducitur; vel cum ad vxorem peruentus, ab annis viginti non visam, & semper suspiratam, nullis tangitur affectibus.

Homer. odyss. 18.

ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἢ ε σιδηρός.

Atque oculi stabant, vt cornu, vel quasi ferrum.

Nunquam eum versum legi, inquit Lipsius, *quin Stoici illius veri, immoti, & ἀπάθους, imago mihi subueniret.* & addit: *Iam reliqua Vlysseis tota, quid nisi virtutis, constantiæ fidei schola est? &c.* Nec repugnat, quod dicebamus: Crãtorem veteris Academiæ Philosophum (quintus enim à Platone docuit) & summum Homeri poëseos admiratorem, conditam in hoc pharmaco Philosophiam, ad Poëtæ mentem, & animorum profectum in medium protulisse: quem sanè constat, ex quibusdam, quæ apud Ciceronem, & Plutarchum supersunt verbis, in contrariam iuisse sententiam: *Minimè*, inquit, *assentior*

Cic. Tusc. quæst. li. 3. Plutarc. in consol. ad Appoll.

tior his, qui iſtam neſcio quam indolentiam magnopere laudant, quæ nec poteſt vlla eſſe, nec debet. Ne ægrotus ſim, inquit, *ſed ſi fuerim, ſenſus adſit, ſiue ſecetur quid, ſiue auellatur à corpore. Nam iſthuc nihil dolere, non ſine magna mercede contingit immanitatis in animo, ſtuporis in corpore.*

Sed in his dictis, alia ſubeſt conſideratio: & re vera, vt monet Cicero, aſſentatur noſtræ imbecillitati, & indulget mollitudini. Siquidem prudentiſſimus Philoſophus, cum Hippoclem conſolaretur, & hominem minimè ſapientem (haud enim conſolatione eget) noluit illam, quam Cleanti idem tribuit Cicero, intempeſtatiuitatis vituperationẽ ſubire, vt pro detrahendo luctu, ſtultitiam obiiceret; cum alienum valde tempus docendi id ſit. Quod etiam Plutarchum voluiſſe intelliges: qui indulgens Apollonio, lugendi neceſſitatem humanitati tribuit, vt non odioſo orationis occurſu, de abolendo luctu ſententiam magis ex animo ſuſciperet. Sed pondus doctrinæ, vt ſuperiùs eſt explicatum, à ſeueritate Stoica haud abhorret, nec aliud Crantori viſum, & in eo περὶ πένθους libro, ingreſſum Zenonis porticum, atque ad eius

Cicer. 4. Tuſcul.

Plutarc. in conſol. ad Apoll.

castra pertransisse: & credo, & asseuero. Quandoquidem summopere placuisse Panætio, Cicero affirmet: & tamen *Panætius ipse*, vt idem ait, *Princeps meo quidem indicio propè Stoicorum.* Sic Teles Philosophus, quamuis inter Pythagoricos: librũ περὶ ἀπαθείας scripsit, cuius mentio apud Stobeum: & hoc, quod tantummodo Stoicorum dogma est, probare videtur. & minus esset in Crantore admirandum, cum ex Socratis disciplina Stoicorum sententiæ manarint.

Cicer. 4. Acad.

Teles apud Stob.

Quemadmodum ergo ij, qui τὰ διεστραμμένα τῶν ξύλων (vt eam vsurpem similitudinem, quâ Aristoteles cupiditates moderare nos docet) hoc est, ligna incurua conantur recta efficere, in contrariam partem deflectunt, vt tandem in medio, vnde figuræ æquabilitas est, cũ id ab extremis non extumescit, consistatur: sic pronitatem affectuũ optima ratione profligabimus, si vel ἀπαθεῖς fieri, summa animi contentione enitamur; vt acerbitate præceptionis, augeatur in præcauendo industria.

Igitur, vt firmetur animus in virtute aduersus luctum: adhibendi sunt illi nerui, quos nullus delicatior cibus homini

ſubminiſtrat, ſed illæ Leonum medullæ, quibus Achilles altus à Chirone dicitur, & hac rigidiori diſciplina Laconicè occaleſcere opus eſt; non quod in omnibus Zenonem reſipere ſit laudi dandum, vt ſupra tetigimus. Sed in hac re, aliud etiam ſupereſt dicendum: quod cum iuſti ſit operis, in ſequentem, & poſtremam partem reiiciemus.

***

DE HOMERI NEPENTHE

PARS SYMPLEROTICA,

QVÆ ET DE AVOCAMENTIS.

IAM operi coronidem adiiciemus. Ne quid enim desit ad complementum: huiusmodi partis accessione librum producere visum est. Quod, & Homerus exposcit, & ad perfectam Nepenthus tractationem per quam necessarium. Vt tamen ἐπίσαγμα, quod aiunt, & oneris adsertura, maior thylaco non videatur: breuiter rem ipsam pertractabimus, & quâ alia ratione, Ægyptium dici hoc Homeri pharmacum possit, appositè ad præsentem disceptationem ex Philone Hebræo exponemus.

Philo. de cõgr. quær. erud. grat.

mus. Interpretatur ſapientiſſimus ſcriptor hiſtoriam de Habramo, qui Saræ vxoris beneplacito cum Agare Ægyptia, prolis ſuſcipiendæ cauſa congreditur: & huiuſmodi connubium, ad congreſſum quærendæ eruditionis gratia trahit: eique Habrahamus intellectus eſt, Sara virtus, Ægyptia ancilla liberales artes. Et de hac vltima comparatione, duo ſubdit argumenta: quorum alterum, genus Ægyptium. Quid autem Ægyptus ſignificet? ſuo more, id eſt, ſublimè, & elegantiſſimè explicat, his verbis: *ἀνάγκη γὰρ τὸν ἐγχορεύοντα τοῖς ἐγκυκλίοις θεωρίαις, καὶ πολυμαθίαις ἑταῖρον. οἷα τῷ γεώδει, καὶ αἰγύπτῳ προσκεκληρῶσθαι σώματι, χρῄζοντα, καὶ ὀφθαλμῶν, ὡς ἰδεῖν, καὶ ἀναγνῶναι καὶ ὤτων, ὡς προσέχειν τε καὶ ἀκοῦσαι καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, ὡς ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν ἀναπτύξαι. δίχα γὰρ τοῦ κρίνοντος, τὸ κρινόμενον οὐ πέφυκε καταλαμβάνεσθαι κρίνει δὲ τὸ αἰσθητὸν αἴσθησις. ὡς ἀκριβωθῆναί τι τῶν κατὰ τὸν αἰσθητὸν κόσμον ἐν οἷς ἡ πλείων μοῖρα τοῦ φιλοσοφεῖν οὐκ ἂν ἦν ἄνευ αἰσθήσεως. αἴσθησις δὲ τὸ σῶμα τὸ εἰδίστερον τῆς ψυχῆς μέρος τῷ τῆς ὅλης ψυχῆς ἀγγείῳ προσστερείζεται. τὸ δὲ τῆς ψυχῆς ἀγγεῖον, Αἴγυπτος διὰ συμβόλου προσονομάζεται.* Et ex Gelenij interpretatione hæc ſunt: *Neceſſe eſt enim vt qui*

choreas encyclicarum contemplationum frequentat, & multiplicem eruditionem sectatur, terreno Aegyptioq́ sit adscriptus corpori, cum & oculis ad lectiones opus habeat, & auribus ad auscultandum, & reliquis sensibus ad tractanda sensibilia singula. nam sine indicatiuo iudicari aliquid natura non patitur. Iudicatur autem per sensum sensibile, itaque sine sensu non potest quicquam percipi in hoc mundo sensibili, quæ magna ex parte est philosophandi materia. Sensus porrò est animæ pars magis corporea, radicata in totius animæ conceptaculo: quod vas Aegyptus figuratè nominatur. hactenus Philo. Et in hunc sensum fortasse illud cecinit Petrarcha noster:

Pet. Ryth. par. 1. son. 109.

I' da man manca, è tenne il camin dritto
I' tratto à forza, & é d' Amore scorto,
Egli in Gierusalemme, & io in Egitto.

Sinistrorsum, videlicet se per tramites sẽsuum oberrare coactum: istud certè, si Homero applicabimus: Nepenthes Aegyptium hac ratione dictum coniiciemus, quia nimirũ haud rationalem tantummodo animæ partem respiciat, sed vt sensus omnes similiter tangat, & ad huiusmodi animæ vasculum pertineat. Quod mirum, quam rectè ad Homeri mentem, imò id expresſè indicasse, pluribus ex locis in-

frà

frà apparebit : quibus ſimul tota huius medicamenti perfectio abſoluetur. Nam quamuis firma hæc nobis adhæreſcat opinio : minimè lugendos mortuos, rémque vanam, & futilem eſſe macerari triſtitia, vbi naturæ lege, & numinis prouidentia præire alicui noſtrorum contingat, quo & vniuerſa caro incedit: fieri tamen haud poteſt, vt ſi filium quis viderit morientem (cum ſenſibus inuoluatur animus) vel erga mortuum ſeſe oculis, vel contemplatione vertat, quin deſiderio tactus, mœroris nubilo ſerenitatem mentis offuſcet.

QVæ, vt clariùs conſtent: ſciendum eſt affectus omnes in tres claſſes diſtribui poſſe; & quamuis multiplex eorum, apud Philoſophos diſtributio, ita tamen ad rem noſtram ſecernere conſonum erit. Alios magis quodammodo corpori, alios plus animo, reliquos vtriſque tribuimus. Attinet ad ſenſus dolor, & voluptas. haud enim nituntur opinionibus, vt ſpes, & metus, qui tantummodo animi ſunt: cum ſola mali opinio metum, vel boni ſpem afferat. Cruciatus autem nuda cogitatio, minimè dolorem accerſit, nec deponenda cruciatus opinione, cruciatum ipſum ſuſtuleris. Tertij generis affectus, tam ad

ſenſum, quàm ad animum reſpiciunt, vt luctus, & amor. Siquidem amor procurſus animi eſt ad rem amatam. Concupiſcit autem complexus, deoſculationes, & ipſorum corporum conglutinationes. deſideratur verò in luctu demortui hominis perſona, vtpotè vnius præſentia, conſuetudine, vſúque iucundiſſimè vitam agere contingebat.

Harum affectionum, quæ propius ad mentis naturam accedunt: aptiores ſunt, vt rationis imperio corrigantur; ex eo quod vna cum opinione, atque cogitatione mentis ſumi, & deponi poſſunt; craſſiores verò rationis ſubducuntur imperio. Dedit enim nobis natura animos, vſque adeò corporibus congruentes, vt in poteſtate noſtra non ſit fodicantę cruciatu, vel titillãte voluptate, diſſimulatio, vel obliuio. Reliquæ difficiliter moderantur, cum in eis tam ſenſus, quàm animus pares ſibi partes vendicent.

Et vt exemplis rem omnem aperiam: huc traham Chryſippi quandam comparationem, ſed ex doctrina Galeni, & in meliorem ſenſum. Itaque ea ratione ſpes, metúſque deponi poteſt, qua quis per accliuem locum concitans gradum, cum nihil

hil corporis mole ad motus velocitatem iuuetur, in promptu valet ſubſiſtere. Corpori verò, quâ grauitas eſt, in eius præcipitatione nulla ratione occurritur: & ita irrationalem ſenſuum molem indicat. at qui per decliuia currunt, ſtare confeſtim non poſſunt, quod propterea euenire conſtat, inquit Galenus, σύνθετος γὰρ αὐτῶν ἔνεστιν ἡ τῆς φορᾶς αἰτία. ἡ μὲν τις ὡς ζώων ὑφ' ὁρμῆς κινουμένων, ἡ δ' ὡς ἀψύχων σωμάτων τῷ βάρει ῥεπόντων. *Quia impetus ipſorum, & motus cauſa compoſita eſt, altera animalium, quæ ex appetitione mouetur, altera inanimatarum rerum, quæ pondere inclinantur, & grauant.* Galen. de Hipp. & Plat. dog. lib.4.

Et cum luctus huiuſcemodi ſint affectiones, quæ ab duplici velut fonte ſcaturiunt: haud vnicum ſimpléxque remedium, ad eas extirpandas opus eſt. Quapropter, vt verum, efficax, & panchreſton, vt ait Cicero, reddatur Homeri pharmacum: iam dictis aliud ſibi poſcit adiumentum, cuius ope integrè ſanitas, ſerenitáſque comparetur. Quod indicaſſe ſuperius viſi ſumus, cum Chironis beneficio, hoc eſt, Chironis victu, cũ de Frugalitate, Chironio panace in Medicamentis, Chironis Hypothecis in Conſolatione, & Cic. Philipp.1.

Chironis diſciplina in proximè ſuperiori parte ἀπένθιαν adipiſci docuimus. Siquidem Chiron διφυὲς animal humana equináque forma componitur: & ſenſitiuam partem, mentémque hominis ſymbolicè depingit, vt nos ſupra tetigimus. Quod ex Homero eſt: qui Equorum lacrymis, & collocutione ipſum idem inumbrauit: & contineri non poſſum, quin his doctiſſimi & politiſſimi I. C. Iacobi Gutherij verbis confirmem. *Sapienter*, inquit, *Homerus cum Achillem fingit luctu perditum iactantius Patrocli caſum deflere, inter Equos tandem collocutum collacrymantes. Equi certè illi partem hominis inferiorem deſignant à ratione ſeiunctam, ex qua dolor oritur, & voluptas. Animo enim immortali aliam animi ſpeciem mortalem ineſſe ſapientes tradunt, quæ varijs affectibus ducatur.* huc vſque Gutherius. Et in iſtam intemperanter Achillem ſeſe conuerſum, cum his figmentis Poëta deſignet: rurſus id comprobatur, quod de eius mente in Patrocli funere, ſuprà cum grauiſſimo Tertulliano concludebamus.

Guther. in Chrartio.

Ter. lib. de ani. c. 56.

Sed ad Chironis medicinam referre hoc pharmacum: nollem ea notione accipi, quâ paſſim apud Medicos χειρώνιον

Paul. Ægi. Med. li. 4.

ἕλκος

ἕλκος *inſanabile vulnus* exponitur. Vnde & Virgilius, ſiue is ſit auctor, ſiue Euphorbius, vel vt nonnullis placet, Cælius Firmianus epigrammate ad inuidiam. Virgil. in append.

Viuit pectore ſub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuarit,
Nec Phœbus, ſoboléſve clara Phœbi.

Etenim ſi luctus & mœroris affectio, de qua nobis eſt ſermo, non niſi Chironia arte curari poteſt: videtur proinde vt Telephia, quod aiunt plaga, & inſanabilis æſtimetur. & ita cum iis tranſuerſum daremus: qui omnino neceſſariam in obitu chariſſimorum triſtitiam voluerunt.

Sed ne huiuſmodi velut præiudicio quodam nos morentur, qua ratione interpretari debeant, ex Maximo Tyrio exponemus. Sed prius illud fortaſſe non omittendum; quandoquidem ſermo incidit de Chironis arte: eam ſatis diuersè aliquãdo accipi. Iſidorus Hiſpalenſis veterinariam, id eſt, iumentorum medicinam facit, & in hunc ſenſum eius picturam, & vocis etymon trahit: ſed hic fortaſſe, vt ſæpè aliàs nugatur. Nec mihi arridet, quod Thrax ille Claudius Verderius, κτηνιάτρους Chironis Centauri ſectatores dicat. Sed de hoc auctore quid ſentiam opportuniorem Iſid. orig. lib. 3. Verd. in Cenſura, &c.

rem hac, quæ leuissima est, dicendi occasionem optarem. Sidonius Apollinaris Chironis artem aliò transtulit, cum in Epistol. ad Agricolam scripsit. *Sanè contubernio nostro Iustus adhibebitur, quem si iocari licet in tristibus, facilè conuincerem Chironica magis institutum arte, quàm machaonica.* Cuius loci explicationem Rigaltius in Onosandrum, non minus scitè, quàm verè ad illud Diogenis reuocauit: qui duos Centauros pessimè pictos cum vidisset. Πότερος τούτων, inquit, χείρων ἐστί; *vter istorum est Chiron?*

Sidonius li.2.ep.11.

Nic. Rig. in Onosã.

Itaque Sidonius vt Rigaltio & Sauaroni placet, inscitiam Medici ridens, ait: non Machaonem esse, aut Medicum, nec etiã Chironem; sed χείρονα, peiorem scilicet, & deteriore arte institutum, & quod in laudem dicebat Aristenætus, πανάκιον τὸν ὄντως ἐπώνυμον ἰατρὸν, *Medicum verè dignum suo nomine.* idem locus apud Aristidem, in quo legitur ex Canteri versione. *Nec enim ad Chironem itare oportebat eos qui domi præceptorem haberent, quo Chiron etiam secundum nomen multo erat inferior.*

Io. Sauaro in erudi-tissimis Comm. in Sidonium.

Aristen. epist.13.

Sed redeundum ad Maximum Tyrium; & his quæ de affectibus dicta sunt, huius auctoris considerationem adiiciamus.

Max. Tyr. disser.18.

mus. Tantam enim animi, & corporis ait eſſe connexionem, & congruentiam vt nullus animi, qui non ad membrum aliquod pertineat, motus ſit, nec ſenſus fieri in corpore, qui ipſius animæ non ſit. Itaque malorum omnium, qui nos ſauciant, duplex genus. Alterum ab animo incipit, & deſinit in corpus. Alterum cum ſuperiori directè pugnat: exorditur in corpore dolor ex vulneribus, conuulſionibus, exuſtione, & ſimilibus. Sed hic dolor, non corporis ſenſus eſt, ſed ipſius animæ, & contra illum nulla excogitari poteſt Stoicorum ἀναλγησία, & indolentia, vt re vera inſenſibilis efficiatur: & ad eum expellendum, à corpore incipienda curatio. Quoties verò triſtatur anima, afficitur pariter cum ea corpus, & tabeſcit, hoc eſt, quod pallere ſolet, quod attenuari, vt in iis fieri videmus, quos amor excruciat, quos paupertas conficit, quos mœror ſquallore inficit. Hæc mala, haud ex ſe inſanabilia ſunt, ſed tantum eo, quod non adſit, qui nos pharmaca ad id valentia condoceat, eáque applicet opportunè, vt & χειρώνιον τραῦμα, quod dixerunt veteres: vulnus ſcilicet haud abſolutè immedicabile, ſed quod ob ſui malignitatem,

medi

medicam vix recipiat curam, & Chironem aliquem respectare videatur. Poëticè ergo Virgilius inuidiæ vulnus extulit, vt neque Chironi medicabile diceret. Quâ de re Tyrius Maximus inquit. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀπορῶ εἴ τινα ἐξευρήσω δεινὸν τὴν τέχνην, κατὰ τὸν χείρωνα ἐκεῖνον, ἵνα μοι διπλᾶ τὰ ἀγαθὰ ἔλθῃ. *Ego quidem vehementer dubito an similem alibi Chironi inuenire possim, cuius arte vtrumque simul bonum consequar, hanc animæ scilicet corporisq́ salutem.* Et Pindarus nec immeritò optat Chironem reuiuiscere:

Virg.epig. ad inuid.

Max. Tyr. ibid.

Pind. Pyt. ode 3.

ἤθελον χείρωνά κε Φιλλυρίδαν
εἰ χρεὼν τοῦθ' ἁμετέρας ἀπὸ γλώσ-
σας κοινὸν εὔξασθαι ἔπος
ζώειν τὸν ἀποιχόμενον
Οὐρανίδα γόνον εὐ-
ρυμέδοντα κρόνου
βάσσαισι τ' ἄρχειν Παλίου
φῆρ' ἀγρότερον,
νόον ἔχοντ' ἀνδρῶν φίλον οἷ-
ος ἐὼν ἔθρεψέ ποτε
τέκνον ἀνωδυνίας
ἅμερον γυιαρκέος Ἀσκλαπιὸν
ἥρωα παντοδαπᾶν ἀλκτῆρα νούσων.
Velim Chyronem Phylliridem
Si fas hoc è nostra lingua

Commu

Commune optare verbum,
Reuiuiſcere mortuum,
Prolem latè potentem
Vranide Saturni,
Vallibusq́; imperari Pelij
Feram agreſtem,
Mentem habentem hominum amicam:
Qualis exiſtens nutrijt olim
Filium Incolumitatis
Membris vegetæ ſuauem Aeſculapium,
Heroëm omnigenorum propulſatorem morborum.

Sed quid Chironem requirimus, ſi alterum habemus Æſculapium? & is eſt Homerus: qui vtramque medicinam, in ſua admirabili poëſi exactiſſimè demonſtrauit; & vt eſt omnis Philoſophiæ auctor, lenitatem Epicurei, Stoicorum miſcuit ſeueritati, & ſuo remedio velut Epicuroſtoico quodam temperamento, vt ita mihi fas ſit nominare, mentem inſtruit, & ſenſus ad voluptates conuertit. Quibus autem animum communire opus ſit, iam ſatis ſupra indicatum: reliqua breuiter adiiciemus. Et primum illud non ambigendum: ſola ſorbitione, haud abſolui Homeri pharmacum, cum ipſius pharmacopoſias nullum Poëta recenſeat effectum.

Sed ſtatim ad Helenes narrationem deſcendat, & hanc Ægyptiam temperaturam

Homer. 4. odyſſ. ἔνθ᾽ αὖτ᾽ ἄλλ᾽ ἐνόησ᾽ Ἑλένη, Διὸς ἐκγεγαυῖα, *inter alia excogitaſſe Helenam*, expreſsè inquit, vt plura ſupereſſe aduerſus luctam præſidia, & ſuo carmine recenſita huiuſmodi documenta cõmonefaceret: ea autem vt vno verbo explicem, euocatio eſt. Nam cum omnis noſtra, tum ſenſio, tum cogitatio fiat per rerum ſpecies, à rebus ad ſenſus, & mentem deriuatas, & ea omnia conſultò tentanda ſint, quæ nec minimum nos ad triſtitiam conuertant: euocandus eſt ad ea obiecta animus, è quibus iucunditatem haurire, & lætitiam poſſit.

Inter autem euocamenta, tria præcipuè commemorat: cibos, Helenam, & ſomnum. quibus ea complector omnia: quæ in Hiſtoria, & Allegoria ſuperiùs nobis ſunt explicata. Nam etſi morbos non reuellunt ab animis, cui recta tantum ratione occurrendum: ſanant tamen commotiunculas illas primas, quibus adoleſcunt affectus. Et cum inde maximum prouentum: haud duxit Homerus ſilentio prætereunda. Percurram autem ſingula,

gula, intérque illud potissimum me in admiratione rapit. Quid est quod faciat ad Telemachi, Pisistratíque oblectamentum iam vndique Vlyssis memoria, & inculpati Antilochi excitatis lacrymis, denuo Regem Menelaum instruere mensas, ac reiterare conuiuium? Hom. ibi.

ἡμεῖς δὲ κλαθμὸν μὲν ἐάσομεν, ὃς πρὶν ἐτύχθη
δόρπε δ' ἐξ αὖτις μνησώμεθα, &c.

Nos verò fletum relinquamus, qui prius incidit,
Cœnæ rursus memores simus, &c.

Nec à primis epulis, longiuscula temporis intercapedo, & famem, sitímque, ciborum, potúsque copia profligatam docet frequentato carmine:

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος, καὶ ἐδητύος ἐξέρον ἕντο. Hom. ibi.

Quod Virgiliano isthoc exprimitur. Virgil. 8. Æneid.

Postquam exempta fames, & amor compressus edendi.

Quis hoc obiter factum dicet, & non potius summo iudicio, & doctrinam haud despicabilem continere? an si superis placet, is erit crapularum & ingluuiei magister: qui temperantiæ, & frugalitatis præcepta frequentissimáq; exempla præstitit?

nec sibi dissimilis in hoc Menelai conuiuio, vt notatum reliquit Suidas. *Nam Menelaus Hermiones nuptias celebrans*, ait, *& filij, & filiæ, & cum Telemachus ad eum venisset, assum Bouis tergum sustulit, quod ei ipsi appositum erat.*

Suidas in Homer.

Ath. deipnos. lib. 1.

Vidit has repetitas epulas Athenæus, & singulariter esse: sed non potuit Poëtæ mentem isthac speculatione attingere. Primum scilicet symposium, hospitalitatis, & grati animi commune indicium. Alterum tantummodo ad luctus abuerruncationis documentum. Sed audiamus Athenæi verba, ἰδιάζων δὲ τὸ παρὰ Μενελάῳ εἰσάγει συμπόσιον. δειπνήσαντας γὰρ ποιεῖ ὁμιλοῦντας, εἶτ᾽ ἀπονιψαμένους ποιεῖ πάλιν δειπνοῦντας, καὶ δόρπου ἐξαῦτις μεμνημένους, μετὰ τὸν κλαυθμόν. vertit Interpres, sed non absque lapsu, eóque grauissimo. *in Menelai conuiuio peculiare id est quod pransi confabulantur, deinde lotis pedibus rursum prandium instaurant, & de cœna postea cum gemitu atque lamentis sermonem habent.* Quandoquidem apud Homerum, denuò instauratum conuiuium: omnem ab oculis hospitum abstersit lacrymam, eóque peracto non ploratus, non gemitus, sed confestim post Helenæ sermocinationem abducuntur

tur in lectum : liquet istud ex primoribus Homeri versibus : quos modo adduximus, cuius verba, suis verbis Athenæus infersit. Itaque aliter, & si libet hunc in modum verti potest. *Peculiare autem*, Homerus, *apud Menelaum inducit conuiuium. Pransos siquidem facit confabulari, & lotos iam rursum post lacrymas conuiuari, & cœnæ memores fingit.* Idem Homerus haud indigna quæ ad hunc locum assuamus in Iliade cecinit: Homer. Iliad. 19. Palladas in Florileg. lib. 1. c. 63.

γαστέρι δ' οὔ πως ἔστι νέκυν πενθῆσαι Ἀχαιούς.

Non licet inani deflere mortuum ventre.

Sed, μεμνῆσθαι πόσιος καὶ ἐδητύος.

Meminisse potus & cibi.

Et alibi, adiecto exemplo, quod etiam Seneca aduertit: Senec. epistol. 63. Homer. iliad. 24.

καὶ γάρ τ' ἠΰκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου
τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο.

Nam & Niobe pulchricoma memor cibi
fuit,
Cui duodecim liberi in ædibus obierunt.

Plinius addit rationem, & tamquam ad Homeri Scholium. *Nullius non ira luctúsque tristitia, & omnis animi impetus cibo mollitur.* Quamobrem nec exquisita edulia, & quæ ipsius Helenes cibi vocabantur (Ephippus enim apud Athenæum, suaues Plin. li. 22. cap. 24.

Erafm. in Adag. Ioui cerebrum. Heraclit. in Pont.

cibos τῆς ἑλένης βρώματα dictos indicat) & ipsæ Apicianæ artes malæ, si tantũ ad hoc remedium. nec immeritò apud Locros, quibus lessu mortuos prosequi interdictum: defunctum, ἐπειδὰν ἐκκομίσωσιν, εὐωχοῦνται, *postquam elatum funus est, conuiuia agitant.* Qua prudenti disciplina magnus vir, & Orator Pollio Asinius edoctus, ne dum intra quartum diem, quo Aterium filium amiserat, vehementius quam vnquam declamauit; sed eodem quo extulerat cœnauit. quod & D. Augusto respondisse refert Seneca, cum mortuo in Lycia Cæsare per codicillos quæstus esset: quod in magno & recenti luctu suo, homo charissimus pleno conuiuio cœnasset.

Senec. l.4. declam. in procœm.

Itaque indignam boni Philosophi, illam Hieronymi Cardani sententiam iudicabis: quæ auxilia aduersus luctum pericula tria statuit, lacrymas, suspiria, & inediam: vt ita lugere aduersus luctum sit adiumento: vt contra ægritudinem ægrescere, & aduersus lethargiam indormire. quod nemo sanæ mentis ita esse existimabit. Nec culpet quispiam minus aptè ad has epulas referri exhilarãtia medicamenta. ídque si ex vsitata medendi ratione

Cardan. de subt. li. 12.

argua

arguatur, profectò bene. cum potiones frequententur scrupulatim confectæ, mille rebus mixtis coinquinatæ, quas nec olfacere tuto, & absque stomacho valemus.

Sed nos iuxta Homeri mentem, ex doctrina Ægyptiorum loquimur. Hi autem ἰατρικὴν ἐξεῦρον, vt clarè inquit Isocrates, ἐπικουρείαν οὐ διακεκινδυνευμένοις φαρμάκοις χρωμένην, ἀλλὰ τοιούτοις, ἃ τὴν μὲν ἀσφάλειαν ἔχει ὁμοίαν τῇ τροφῇ καθ' ἡμέραν τὰς δ' ὠφελείας τηλικαύτας, ὥστε ἐκείνους ὁμολογουμένως ὑγιεινοτάτους, καὶ μακροβιωτάτους εἶναι. *Aegyptij medicinam inuenerunt, non eam quæ periculosis medicamentis vtitur: sed eiusmodi, quæ cum æquè tutò sumi possint, vt cibi quotidiani, tantas vtilitates habet, vt nemo neget, eos saluberrimis esse corporibus, & diutissimè viuere.* Adhibent tamen, vt superiùs diximus, Medicorum sapientissimi sub Nepenthus epigraphe, etiam Ægyptiorum, id est, spagyrica, vt aiunt, arte nonnulla medicamina, quæ haud in rem præsentem sperno, sed non mei iuris est ea vel recensere, vel approbare. Præstat tamen eorum obtemperari consiliis. Subsequitur ab Helena solatium, tum forma, tum interuentu, & allocutione. Et primum vt hinc exordiar,

Isocrat. in Busir. laudat.

tam illuſtris fœminæ, in ipſo triſtitiarum puncto articulóque aduentus, & præſentia, dilui luctum dulcedine ſocietatis demonſtrat. Nam cum miſero inſtrumentum mortis ſit ſolitudo, hic magnopere eam cauendam eſſe Poëta docuit, itémque alibi de Bellerophonte verba faciens, his verbis:

Homer. 6. iliad.

ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ Ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο
ὃν θυμὸν κατέδων πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Cic. lib. 3. Tuſcul.

Et vt Cicero vertit,

Qui miſer in campis mœrens errabat Aleis
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans, &c.

Rut. Claudius itin. lib. 1.

Notauit iſtud idem Rutilius Claudius, cuius verſus:

Sic nimiæ bilis morbum aßignauit Homerus
Bellerophontæis ſollicitudinibus:
Nam iuueni offenſo ſæui poſt tela doloris,
Dicitur humanum diſplicuiſſe genus.

Et quamuis, χρυσοῦν ἐστὶ πρᾶγμα ἐρημία, *aurea res ſolitudo*, eſt qui cum Antiphide aſſerat, & prudentes, ſapientéſque viri confirment; nam hoc ex Philoſophia lucrum, iuxta illud Antiſtenis: τὸ δύνασθαι ἑαυτῷ ὁμιλεῖν, *poſſe cum ſemetipſo verſari:* Re vera tamẽ in ipſa ſolitudine, aut Deus,

aut

aut Bellua, vt dici ſolet, cum huiuſmodi quidpiam ſit, vt bonos ſecum viuere doceat: malis improba omnia perſuadeat, & hinc vitiis obbruteſcant ſuis. In luctus verò ægritudine, cum in tumore ſit animus, haud tutum vitam degere ſolitariam. hinc illud Senecæ eſt: *Lugentem timentemq́; cuſtodire ſolemus, ne ſolitudine malè vtatur.* Haud igitur occurrit Hoſpitibus Helena, neque in primis interfuit epulis, ſed poſt excitatas Vlyſſis commemoratione lacrymas, in eorum conſpectum venit: ſiquiquidem vt Philemon Comicus dicebat, Senec. epiſtol. 10. in Frag. Philem.

——ἐπὰν τις τυγχάνῃ λυπούμενος
ἧττον ὀδυνᾶται, φίλον ἐὰν παρόντ' ἴδῃ.

---quando mæror quempiam occupauerit,
Adeſſe amicum ſi videt, mæret minus.

Nam dulce afflicto eſt εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέπειν, *in oculos amici luminis inſpicere*, vt inquit Euripides. Nec cum adeſſet Helena, ſilentium continet, ſed loquitur, & alloquitur.

Hinc narratio illa quam tantopere in delinimentum mœroris Macrobius, & Plutarchus ſunt admirati: vt eam ſolam, aliúdque nihil Nepenthes eſſe contenderint. Et quidem præter hoc, quod ſupe-

rius minimè verum esse probauimus: magnam vim, atque efficaciam volens, libénsque impertior. Illud insuper addo: huiusmodi narrationem, non solum ὅπως ἀναγκαῖον τῷ ποιητῇ ἐνταῦθα τὸ τῆς Ἑλένης ἐπισόδιον, vt inquit Eustathius: velut necessarium episodium, ad quarundam rerum de Vlysse cognitionem, quæ aliunde sciri non possent: sed principaliter, & ex proposito ab Homero confictam in lugentium hospitum delectationem, & veri Nepenthus complementum. Quod ipsius Helenæ verba, per quam manifestè aperiunt.

Homer. 4. odyss.

ἦ τοι νῦν δαίνυσθε καθήμενοι ἐν μεγάροισι,
καὶ μύθοις τέρπεσθε· ἐοικότα γὰρ καταλέξω.

Quare nunc conuiuamini sedentes in domibus,
Et sermonibus delectamini. decentia enim ordine dicam.

Rursum, & in hac causa, illud minimè prætereundum quod huius Helenæ orationis efficaciam summopere exauget, vt desperandum sit vnquam ægrescenti alicui id contingere posse solatium, cuius ad exemplar, vtque Poëtam decet admirabile, hoc tale ab Homero proponitur; & illud est, vt iam monuimus: Helenæ pulchritu

chritudo, & ornatus. De qua formoſitate, ſi aliqua exordiri vellem: rem profectò ſuperuacaneam agerem, cum ſatis Græcorum Hiſtorijs, Aſiæ, atque Europæ contentione ſit clara: & paſſim Poëtarum occurrant teſtimonia, nec deſint optimi Oratores: qui peculiari ſermone eius laudes celebrauerint: vt Gorgias, Iſocrates, eumque æmulatus Lucianus, ſiue quiſquis ille fuerit: qui Charidemum, vel de pulchritudine dialogum ſcripſerit, ad hãc reſpexit Homerus: Helenæ ſpeciem Deæ ſimillimam faciens, cum ait: Gorgias orat. de Helena. Iſoc. Hel. laud. Lucian. in Charid.

ἐκ δ' Ἑλένη θαλάμοιο θυώδεος ὑψορόφοιο Hom. ibi.
ἤλυθεν, Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτῳ εἰκυῖα.
Helena verò ex Thalamo odorifero excelſo
Egreſſa eſt, Dianæ aureum arcum tenenti ſimilis.

Et Athenæus notat, Telemachum, Piſiſtratúmque adeò Helenes pulchritudine captos, vt propè eam taciti ſederent. πρὸς τὸ περὶ βόητον ἐκκεκωφωμένοι κάλλος, velut celeberrima illius forma exurdati, & attoniti. Ath. deip. lib. 5.

Pulchritudo verò eloquentiæ coniuncta, quantas ad alliciendos animos vires habeat: Phauorinus apud Stobæum, non indigno, quod huc transferatur elo- Stob. ſerm. 159.

gio demonſtrauit. ἱκανὸν μὲν οὖν ἴσως, καὶ τὸ τῆς ὄψεως, μεῖζον ἂν δὲ ὁ καλὸς καὶ αἱμύλος ᾖ καὶ λεκτικὸς, λέγε, ὦ νεανίσκε, λέγε Ἀντίλοχε, γλυκερώτερον Νέστορος ἐρεῖς. λέγε Τηλέμαχε, σφοδρότερον Ὀδυσσέως ἐρεῖς. λέγε Ἀλκιβιάδη· κἄν μεθύῃς, ἀκουσόμεθα τοῦ μεθύοντος ἡδέως. τοιοῦτόν ἐστι τὸ καλὸν εἶναι. εὐφραίνει μὲν βλεπόμενος, εὐφραίνει δὲ ἀκουόμενος. εἰ δὲ τῷ κατὰ Πλάτωνα τὸ θαῤῥὸς ἦν. εἶπον ἂν ὅτι καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις ὁ καλὸς εὐφραίνει, καὶ οὐκ ἂν ἔδεισα τὴν εὐωχίαν τὴν τῶν καλῶν. *Satis forſan fuerit, vel ſola facies, magis ſi ſimul formoſus ſit, facetus & affabilis. Dic igitur adoleſcens, dic Antiloche. Suauius Neſtore loqueris. dic ô Telemache: vehementius Vlyſſe dices. dic Alcibiades, & ſi inebriatus ſis, libenter ebrio tibi auſcultabimus. Huiuſmodi res eſt formoſum eſſe, iucunda viſu, delectabilis auditu. & vt cum Platone dicam, ſenſus omnes formoſus delectat. quare pulchritudinis epulo frui non dubito.*

Itaque ad extulendum luctum, animíque iram, & furorem eliminādum, in ſpecioſiſſimis formis oblectationem aucupari, cum intuitione, tum alloquio, ac mutua conſuetudine par eſt: & quidquid inde voluptatis haurire, quod minimè honeſtis moribus, & Chriſtianæ religioni officiat.

Qua

Quapropter, dicam cum peruetusto Poë-ta; illúdq; libenter in his casibus suadebo: Cn. Masi° apud A-gel. lib. 15. cap. 25.

edulcare conuenit vitam,
Curasq́ acerbas sensibus gubernare.

Sed spontè haud subiiciam,

Sinuq́ amicam recipere frigidam caldo
Columbatamq́ labra conserens labris.

Quamuis hoc voluptatis genere ad alleuandum curas, ait Cardanus, nihil sit melius. Cardan. de sub. lib. 12. Haud certè illud præteriit Epicurus, qui cum leuationem ægritudinis potissimum in reuocatione ad contemplandas voluptates posuisset: inter eas, *Saporem*, numerat, inquit Cicero, *corporum complexum, & ludos atque cantus & formas eas, quibus oculi iucundè moueantur.* Cic. lib. 3. Tuscul. Plutarchus puellarum nomina recenset, Leontium, Boidium, Hedieia, Nicedium circa hortum Epicuri frequentantia scorta. Plut. quod non possit suauiter viuere.

Nec ad sedandam iram, imbecillis ipsa Helenes elegantia. Galen. de dog. Hipp. & Plat. l. 4. cap. 12. Siquidem Chrysippus apud Galenum, & Clemens Alexandrinus notant ex Euripide: Cle. Alex. strom. li. 2. Menelaum, post Troiam captam, cum impetu ferretur ad occidendam Helenam, vt quæ tot fuisset causa malorum: Eurip. in Troad. stupore adeò ob pulchritudinem correptum, vt id non potuerit efficere. vnde illa exclamatio:

Ergo hebetantur enſes pulchritudine.

Detinetur quippe tali obiecto animus, & ita eius rapitur admiratione, vt ad hoc vnum propriæ naturæ lenocinio intentus, cæteras omnes nedum moleſtas, ac triſtificas poſthabeat curas, ſed & eas quæ ad corporis ſubſidium, & ad vitæ inſtitutum ſunt neceſſariæ.

Dio. Chr. orat. 12. Quamobrem Dion Chryſoſtomus Homericæ doctrinæ ſtudioſiſſimus, ac eloquentia præcellens, Nepenthus vires expreſsè tranſtulit ad pulchritudinem; & quod mirandum, non ad humanam, corporis ſcilicet animæque gratificantis ei decus formam, membrorum vita, colorum lumine, oculorum irradiatione, motúſque concinnitate præſtantem; ſed ad immobilem, mutam, demortuámque, vt ita dicam Phidiæ Sculptoris ſtatuam. Aítque (nec enim à propriis verbis tam aurei ſcriptoris temperandum:) Ἀνθρώπων δ' ὃς ἂν ᾖ παντελῶς ἐπίπονος τὴν ψυχὴν, πόλλας ἀπαντλήσας συμφορὰς, καὶ λύπας ἐν τῷ βίῳ μηδὲ ὕπνον ἡδὺν ἐπιβαλλόμενος, καὶ ὃς δοκεῖ μοι κατεναντίον στὰς τῆσδε τῆς εἰκόνος ἐκλαθέσθαι πάντων, ὅσω ἀνθρωπίνῳ βίῳ δεινὰ καὶ χαλεπὰ οἴεται παθεῖν. οὕτω σύ γε ἀνεῦρες καὶ ἐμηχανήσω θέαμα ἀτεχνῶς.

Νηπεν

Νηπενθὲς τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθες
ἁπάντων.

Τοσοῦτον φῶς, καὶ τοσαύτη χάρις ἔπεστιν ἀπὸ τῆς τέχνης.

Id eſt,

Ex hominibus verè etiam ſi quis fuerit omnino afflictus, animi multas exantlans calamitates, ægritudinesq́ in vita, neque ſomnum admittens dulcem, is mihi videtur è regione ſtans huius imaginis obliuiſci omnium poſſe, quæ humanæ vitæ atrocia, & difficilia accidere ſolent. tale tu quidem reperiſti, & machinatus es ſpectaculum, verè

Luctum adimens bilemq́ maliq́ obliuia
præbens.

Tanta lux, tantaq́ illi gratia ex arte addita eſt. Et Damocharis Grammaticus non veritus eſt concinnitatem cuiuſdam lauacri, itidem expreſſa ad hunc Homeri locum illatione, laudibus celebrare, & eius carmina habes in Florilegio.

Ad huiuſmodi etiam auocamenta trahas oportet, quæ de ſplendida Menelai æde, & inſtructiſſima, ſumptuoſiſſimáque eius ſupellectile Homerus narrat; nec quidquam, me iudice, congruentius, magíſque ad rem. cum eorum pulchritudinem affectatè deſcribat: & Vlyſſis filium ita

Florileg. lib. 4. c. 19.

Homer. odyſſ. 4.

ita admiratum eam dicat, vt ad Pisistratum in hunc modum sit allocutus:

Φράζεο Νεστορίδη τῷ μῷ κεχαρισμένε θυμῷ
χαλκοῦ τε στεροπὴν, καὶ δώματα ἠχήεντα.
χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε, καὶ ἀργύρου, ἠδ' ἐλέ-
φαντος
Ζηνός που τοιήδε γ' ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή.
ὅσσα τὰ δ' ἄσπετα πολλὰ σέβας μ' ἔχει εἰσο-
ρόωντα.

——Animo gratißime nostro
Aspice Nestoride, Pyliorum gloria celsa,
Aeris fulgorem, & resonantia tecta corusco
Auro atque electro nitido, sectoq́; elephanto
Argentoq́; simul, talis Iouis ardua sedes,
Aulaq́; cœlicolum stellās splendescit olympo.
Hæc immensa adeò mirandaq́; tecta vidētes
Detinuere, stuporq́; insignis fixit in arte.

Neque ista Telemachi admiratio, statim in primo ædium occursu, velut rerum nouitate capti, visísque attoniti, quod naturaliter accidere solet: sed postquam visendi, obseruandíque iam satias cœpisset fieri. Dixerat quippe paulò ante Homerus: Hom. ibi.

αὐτοὺς δ' εἰσῆγον θεῖον δόμον οἱ δὲ ἰδόντες
θαύμαζον κατὰ δῶμα Διοτρεφέος βασιλῆος.
ὥστε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
δῶμα καθ' ὑψερεφὲς Μενελάου κυδαλίμοιο

αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν.
Id est:

Vt regis pariter domus est intrata Laconis,
Regali luxu mirantur regia tecta
Oebalij Atridæ iuuenes heroibus orti.
Qualis Phœbeus splendor, Phœbesq́; micãtis
Excelsa regis. sic lustrant singula tectis:
Miratur, facilesq́; oculos fert omnia circum
Læsus, vterque suos, Ithacoq́; & Nestore natus:
Hospitio capitúrque domo: vt iam singula visu
Percurrere satis velut oblectamina sedis.

Et huiusmodi iterationem, non ταυτολογίᾳ, & Poëtæ vitio dabimus: cuius si ingenium propè diuinum, si ætatem quã vixerit, si vatum antiquissimorum mores consideres, & eius sapientiæ celebratissima encomia: nihil vnquam cecinisse mecum fateberis, quod non prudenter excogitatum, ex industria dispositum, & in alicuius rei vtile dixeris documentum.

Itaque vt in repetitis epulis rectè admonebamus: non abs re domus elegantia, auri, argenti, electri eborísque elaborata artificia bis contemplantur, extolluntúrque: sed vt intelligas isthic Homerum naturam rerum secutũ esse, vt doce-

ret ſimpliciter quid in noua obiecta, eáque delectabilia perſpicientibus accidere ſoleat, quod Regiam magnificentiam, & nuptiarum apparatum, quæ tunc temporis apud Menelaum celebrabantur conueniret. Rurſus ceu inter alia excogitata ponderantur: quæ Helenæ pharmacum conſequuntur. Quod ſi hoc modo non res ſe haberet, haud Crantore plenius, & melius aduerſus luctum Poëtam noſtrum concinnaſſe remedia dicendum foret. Sed modò in hac re plerique hominum perperam faciunt, cum tetris veſtibus, atratíſque aulæis ſeſe, ac totam domum enigrantes, amotis pictorum tabulis, ac cæteris ornamentis: vnicè ſtudent, vt mœrores, & luctus ſibi comparent, & aſciſcant. Cum prorſus in contraria ſtudia incumbendum eſſet. *quodq́ nunc facimus*, vt verbis Ciceronis dicam, *quum laxati curis ſumus, vt ſpectare aliquid velimus, & viſere:* id multò tunc faciendum accuratiùs, & ſigna, tabulas pictas, vaſa celata mirari, & quodcumque vel ab arte, vel à natura commendatur inſpicere, & contemplari debemus. Alibi etiam id docuit Homerus, nam clypeum miro artificio ab Vulcano fabrefactum, quem vniuerſum cœlum

Homer. iliad. 19. Themiſt. orat. 3.

lum continere fingit, Solémque ac Lunam, & è regione Solis, mare, atque terram, arantésque insuper, & vxores ducentes, litigantes, ac bellum inter se gerentes, cum Thetis ad Achillem Patrocli necem lugentem attulisset: continuò eo spectaculo captus diluto mœrore inquit Poëta:

τέρπετο δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων θεοῦ ἀγλαὰ δῶρα.

Oblectabatur, in manibus tenens Dei splendida dona.

Ecquis nisi planè μισόκαλος his non capitur oblectationibus, quibus detineri bonos, prudentes, & studiosos viros video? Io. Baptista Melior, iam inter causarum Patronos eloquentissimus, nunc magni nominis Consiliarius: quandiu non laboriosissimæ dignitati, non familiæ, sed sibi viuere, quod per pauxillum licet, nihil dulcius habet, quam selectissima pictorum artificio delineamenta perspicere, ac veterum numismata, & quidquid ab arte, & vetustate laudem meretur expendere. Mattheo Hieronymo Massæ, non tam prodest ad sedandas curas πανσιλύπου lectus; quàm multiplex marmorũ, nummorum, gemmarúmque admiranda congeries. Franciscus Antonius Purpu-

ra I.C. & hiſtoriarum peritiſſimus, ceu alter Iouius, illuſtrium virorum præcipuè Regni Neapolitani æreas imagines, vt ſtudiosè perquirit, ita in maximum ducit cogitationum leuamētum. Laudo etiam, ac cum iucundiſſimis hiſce occupationibus floſculorum contemplationem annumero; ſi ij quidem, non ad hortorū pompam, quod ætate noſtra commune magnatum fauſtum, ſed tantum animorum cauſa Lypſiano ſtudio colantur: & non immeritò inter eos ſeſe oblectat Io. Andreas Fannettaſius, vt flos eſt ipſe ingeniorum, & literarum, virtutum odore prę-ſtantiſſimus.

Lypſ. de Conſ. li.2. cap.2.

Sed poſtquam odoris mentio, nec vnguentorum modeſtas delicias reſpuo, vel ipſius Poëtæ admonitu: qui Helenam ante Telemachi Piſiſtratíq; conſpectum ἐκ θαλάμοιο θυώδεος, *ex Thalamo odorifero* prodiiſſe fingit, vt nullus ſit ſenſus, cui ad tollendum luctum non aliqua paranda delectatio. Et ex Ægyptiorum moribus eſt: quibus odores in pretio habiti, & mixtura quædam ſedecim rerum in vnum compoſitarum, quam κῦφι vocant. Hæc teſte Plutarcho ſuauem emittit, vtilémque exhalationem: quâ aër mutatus ſpiritu

Vid. Leuiniū Lemnium de Nat. mira. lib.1.c.16.

Mercur. var. lect. lib.2.c.19.

Plutarc. de Iſid. & Oſirid.

ritu ſuo,etiam corpus afficit, temperiémque blandam adipiſcitur, & moleſtiam,ac vehementiam diurnarum curarum, quaſi vincula quædam animi citra ebrietatem relaxat, facultatémque animi imaginatricem, & ſomniorum capacem læuigat, inſtar ſpeculi puriorémque reddit; non minus id quidem efficaciter,quàm lyræ ſtrepitus, quibus ante ſomnum Pythagorei vtebantur.

Sed ſupereſt vt de hoc etiam aliquid dicamus: quod inter luctus auocamenta ſuprà commemorauimus. De eo autem primum,quid dicat Homerus notandum eſt, deinde quid ex Homeri loco Athenæus. Inquit autem Poëta: Homer. odyſſ. δ. Ath. lib. 5.

ἀλλ' ἄγετ' εἰς εὐνὴν τράπεθ' ἡμέας ὄφρα,
καὶ ἤδη
ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντες.

Agite,dum in lectum nos abducite,ſomno
Vt blando iam dormientes recreemur.

Ex hoc loco colligit Athenæus, doceri nos ab Homero, eos, qui ad conuiuium accerſuntur: oportere conuiuatorem admonere, & rogare ſibi vt exurgere,& abire liceat.eius verba, διδάσκει δ' ἡμᾶς Ὅμηρος: ὅτι δεῖ καὶ τοὺς κεκλημένους ἐφ' ἑςίασιν παρακαλεῖν ἀπανίςασθαι τοὺς κεκληκότας: additque

ad id confirmandum alterum Homeri locum; quo Pallas, quæ ſe Mentorem eſſe aſſimulabat, Neſtorem compellat his verbis:

Homer. odyſſ. 3.

ἀλλ' ἄγε, τάμνετε μὲν γλώσσας, κεράσσεσθε δὲ
οἶνον,
ὄφρα Ποσειδάωνι, καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν
σπείσαντες, κοίτοιο μεδώμεθα· τοῖο γὰρ ὥρη.

Agite dum, ſcindite linguas, vinum miſcete
Vt Neptuno, & alijs Dijs immortalibus
Cum libauerimus, de cubili nos curemus, id enim tempeſtiuum eſt.

Ego quidem multum vetuſtiſſimo ſcriptori defero, ſed in hac re aliter ſentio, neque id placuiſſe Homero, imò potiùs in via morum, quam maximè peccare illos exiſtimo: qui ad cœnam, & hoſpitium recepti fidei, beneuolentię, atque inuitantis moderationi non ſe totos committũt. Nam quid iſthæc compellatio? niſi diſcubitus, vt æquo longiores culpare; hoſpitem, vt improuidum arguere: eíque imponere modum? Quod ſi ſemper indecens, eo magis, cum quis inferior, vt Telemachus, apud Principem, vt Menelaum diuerſatur; quamuis non me fugiat liberum, ſed ſapienter, Omuli ad Antoninum

Iulius Capitol.

Pium

Pium responsum. *Cum in domum alienam veneris, & mutus, & surdus esto.* Si ad finem nostra non properaret oratio: pluribus id conuincerem. nunc tantum cum Poëta res erit. Qui si ita conuenire iudicasset: nulli magis quàm Vlyssi, qui prudentiæ, & sapientiæ exemplar est in huiusmodi documine prospectum foret. at ipse in Alcinoi conuiuio à Rege cum aliis cubitum ablegatur. nec vadit, priusquam à seruo sit aduocatus.

ὄρσο κέων ὦ ξεῖνε, πεποίηται δέ τοι εὐνή. Homer. odyss. li. 7.

Surge dormiture Hospes, paratus est tibi lectus.

Sed qua ratione, dices, aliter in locis ab Athenæo propositis obseruatum? tangam prætereunte manu. Apud Nestorem personata deitas Mentorem fingit; sed re vera Palladem agit, nec sui muneris obliuiscitur, sumítque à diuinitate fiduciam. Proinde monet de sacrificio, de libatione, de tempestiuitate dormiendi, cæteráque quibus paulatim se Deam indicans, Nestorem in obsequium Telemachi, sua auctoritate conciliat. Apud Menelaum verò, vt rem nostram agamus, absurdiusculè factum; sed proculdubio Nepenthus causa, vt inde intelligeres: curandum iis

esse de somno, quorum animos mœror
Homer. Iliad.l.24. inuasit, vt in Priamo luctuosissimo sene alibi euidentiùs demonstrauit. Quamobrem & soporifera tentanda. Cardanus ait se Solano vsum. Opium ex his, quæ diximus maximè excellit. Nolo tamen Turcarum mores, ob necessitatem repetendi hic exornare. Opportunius rigari vino
Seneca de tranq. ani. sed Laconicè, & nonnunquam vt ait Seneca vsque ad ebrietatem, cum inde sopor, & lætitia. Nam rectè Critias huiusmodi potationem, inquit:

πρὸς θ' ὕπνον ἥρμοσε τῶν καμάτων λιμένα.
Ad somnum conferre, qui laborum portus est.

Et Homerus noster,

οἶνον τοι Μενέλαε θεοὶ ποίσαν ἄριστον
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας.

O Menale Dÿ vinum fecere beati,
Vt curas animi pellat mortalibus acres.

Horat.l.1. ode 6. *Sic tu* SAPIENS FINIRE *memento*
Tristitiam vitæq́; labores
Molli Plance mero.

Et vrgente tristitia, vinum leniter mandragora, alióve pharmaco medicabimus: vt cum cessatione sensuum, quæ somnus est, reliqua luctus adminicula diluantur.

Hinc

Hinc Chironia illa admonitio, triſtem ægrimoniam vino cantúque alleuare, vt dignum ſapientiſſimi prudentiſſimíque auctoris conſilium reputetur: eo ſenſu concipienda eſt, vt muſica, vel intimam animorum compoſitionem deſignet, de qua nos egimus, vel ea, atque vino extima corporis, & principis pharmaci appendicula refectio comprehendatur, non ad ſolam voluptatem, ſed ſobriter ad virtutem, & hanc iucũditatem comparandam: quibus integrum Nepenthes ex Homeri doctrina perficitur. Sed quia flores, odores, cibi potúſque, & quæ alia ſenſuum ſunt illecebra permittitur: hanc Homeri doctrinam eodem naſo ſuſpendet aliquis, quo Cicero Epicurum irridet. *Ad hanccine igitur vitam*, inquit, *Telamonem illum reuocabis, vt leues ægritudinem? & ſi quem tuorum afflictum mærore videris, huic accipenſerẽ potiùs quàm aliquem Socraticum libellum dabis?* Cic. Tuſc. lib. 3. ἀυλῶν (vel ὑδραύλεως ita etiam legitur) *hortabere vt audiat voces, potiùs, quàm Platonis? expones quæ ſpectet florida & varia, faſciculũ ad nares admouebis, incendens odores, & ſertis redimiri iubebis, & roſa?* Nec multo poſt. *Eripiamus huic ægritudinem. Quomodo? Collocemus in culcitra plumea, pſaltriam adduca-* Crit. apud Ath. li. 10.

mus, hedychrum incendamus, demus scutellam dulciculæ potionis, aliquid videamus etiã cibi. Sed quanto hic in errore versaretur, vel ipse Tullius edoceret. nam eatenus culpat Epicurum: quatenus pro Socratico libello accipenserem det, & hortetur potius ad hydraulicam symphoniam, quàm ad Platonis dogmata. Qui autem Socratico plenus grege, diuinæ Philosophiæ purissimos latices hauserit: huic & conquisitissimi cibi, atque omnis huiusmodi voluptatis contemplatio ad abstergendum luctum potissima, & necessaria medicamenta. nec frustra istud Homeri pharmacum Epicurostoica temperatura cõcinnari diximus. nam nec ἀπάθειαν, & stuporem animi cum Stoicis absolutè præcipit: nec eneruari voluptatibus, ac molli inertia diffundi permittit. Et hac ratione deuitatis alterutræ sectæ vitiis, super omne sapientiæ culmen eminentissimus Poëta: veram in his morbis, humanæque vitæ conuenientissimam medicinam adinuenit. Et quemadmodum Plato compotationes, & choræas Liberi patris, sub moderatione legis coërcuit: vt habita ratione temperantiæ, eas non modo commendabiles sed vtiles, & necessarias fecerit: ita si non effusè &

Plat. lib. 2. de legib.

teme

temerariè,ſed ex huius pharmaci præſcripto ſenſuum voluptatibus quis vtatur, longè abeſt vt inſanientis Epicuri ſapientiæ inſimuletur, cum omnia ad virtutem, & rectam rationem dirigantur, neque in alia re maiora,& ſolidiora eius adminicula, vt planè iam ſuperiùs demonſtratum.

Hoc igitur medicamen, quotus quiſq; ſibi ſapit, repoſitum in mentis myrothecio ſummo ſtudio colere, & conſeruare debet: vt quandocunque opus, eſt ſanè perfrequenter,ex eius copi pectore promptet, atque præſentiſſimo ſubſidio ingruenti occurrat infelicitati, vt magis eluſiſſe videatur fortunæ ictum,quam vulneri medicinam feciſſe. Eſt equidem ita natura comparatum, vt hominibus nec perpetuæ adſint felicitates, nec perennent infortunia. Lacrymas conſolatione exiccari, extremáque gaudia luctibus dilui: cum Iuppiter vt eſt apud Homerum binis Homer. doliis quę promptim ad manus habet,bo- iliad.24. na,maláque diſtribuat.

Sed quid inter ſapientes,& cæteros homines conſtaret; ſi præter hanc vniuerſæ naturæ temperiem, ſuis conſiliis ſubducere ſeſe malis aliquo modo non valerent? Sub Ioue pluuio,vel frigido eos imber,

ber, frigúſque tangit: qui nec focum quo caleſcant, nec operimētum quo muniantur habent. At prudens, & catus vir hæc omnia anteuertit. Denaſcuntur igitur, qui nobis peroptatè, & iucunditer nati ſunt: ſi ſapiens fuero illico exuerras non ædibus, ſed animo faciam: & ab huiuſmodi angoribus, hauſto Helenæ poculo ad mentem conſiliúmve facienti, purgatum, defæcatúmque reddam, & ſenſus ad diuerſa, eáque delectabilia deflectens, mihi ipſi ſuppetias feram. ſtultus verò, & infrugifer homo ſibi præſto eſſe nequit, & benignitatem naturæ opperitur: quæ dupliciter his malis mederi ſolet. Vno modo, propter maioris boni ſuperuenientiam: quod Pindarus more ſuo, nobiliſſimè expreſſit.

Pindarus olimp. ode 2.

πένθος
γὰρ πίτνει βαρὺ
κρεσσόνων πρὸς ἀγαθῶν.
Sed luctus opprimitur grauis à potioribus
bonis.

Feſtus in verbo, minuitur.

Quamobrem apud Romanos indicebatur priuato luctui finis, *cum liberi naſcerentur, cum honos in familia veniret, cum pater aut liberi, aut vir, aut frater ab hoſte captus domum rediret, cum puella deſponſaretur, cum*

propiore

propiore quis cognatione, quàm is qui lugetur, natus eſſet. Alterum naturæ ſubſidium ab diuturnitate temporis eſt: cuius vicibus extenuatur mœror, atteritúrque, ac tandem penitus aboletur. *Finem enim dolendi, qui conſilio non fecerit, tempore inuenit;* inquit Seneca. Qui alibi hoc ipſo naturali remedio, maximas ærumnas componi ſcribit. Senec.epiſtol.63. vulgatum carmen:

χρόνος δ᾽ ἀναιρεῖ πάντα, καὶ λήθην ἄγει.

Sed haud vulgò cognita ratio, quæ & Galenum aduerſus Chryſippum exercuit. Galen. de Plat.dog. Nos conſultò omittimus, illud denuò inculcantes: haud rectè ſapientis eſſe, quæ alij aliunde conſequuntur, non extemplò ſibi propria virtute, & eruditione parare. An non ſæpe ſæpius contingere viſum eſt: pleroſque ægrotos Medicorum auxiliis deſtitutos, ſine vllo pharmaco, ſed naturæ indulgentia priſtinam recepiſſe ſanitatem? non eſt proinde, vt ſi quis ſe haud rectè valentem agnoſcat, dilabíque in aliquot morbos, vt hac ſpe ſalutis, deſinat conſulere Medicorum optimos, & ſalubria admouere, eáque omnia acquirere medicamenta, quibus citiùs ſecuriúſque eam adipiſcatur. Quandoquidem aliter facere fatuorum eſſet, & non ſani conſilij homi

hominis. Itaque in afflictione animorum quacumque de causa, ne dum ob charissimorum obitum ad nos ingruat: summa solertia enitendum est eam euomere, atque funditus extirpare, nec cum vesanis ingeniis temporis, & fortunæ benefici expectare.

Recurrendum igitur ad Homerum, ex quo, me præuio, ac monitore hoc vtilissimum, & admirabile NEPENTHES haurito. Sed prius, & semper ad D. O. M. qui verus νηπενθὲς Ἀπόλλων, corporis, animæque incolumitatis auctor.

Ζεὺς πάντων αὐτὸς φάρμακα μοῦνος ἔχει.

Pharmaca cunctorum Iuppiter vnus habet.

Quod idem noster dixit Homerus.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM.

A

Affe

Ἄρουρα

Colum

Iuue

Moly

Moly

P

Victus

FINIS.

